
ΤΟ ΦΑΓΗΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΙΟΤΟΝ

ΥΠΟ

ΤΖΕΡΩΜ Κ. ΤΖΕΡΩΜ

Ἄγαπούσα πάντοτε τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτόν, ἀπὸ παιδὶ ἀκόμη — τὸ φαγητὸν μάλιστα, εἰς τὰς πρωίμους ἐκεῖνας ἡμέρας. Εἶχα ὄρεξιν τότε, ὡς καὶ χώνευσιν. Ἐνθυμοῦμαι ἓνα κύριον πελιδνὸν καὶ πάσχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅστις ἤρχετο τὸ πάλαι καὶ ἐδείπνει εἰς τὴν οἰκίαν μας.

Μ' ἐκύτταζεν ἐνῶ ἔτρωγα ἐπὶ πέντε λεπτῶν, κάπως γοητευμένος, ὡς ἐφαίνετο, καὶ εἶτα ἐστρέφετο πρὸς τὸν πατέρα μου λέγων :

— Ὑποφέρει ποτὲ τὸ ἀγόρι σας ἀπὸ δυσπεψίαν :

— Δὲν τὸν ἤκουσα ποτὲ νὰ παραπονῆται διὰ τέτοιο πρᾶγμα, ἀπὴντι ὁ πατήρ μου. Ὑποφέρεις ποτὲ ἀπὸ δυσπεψίαν, Κόλια ; (Μ' ἐκάλουν Κόλιαν, ἀλλὰ δὲν ἦτο τὸ ἀληθές μου ὄνομα.)

— Ὅχι, μπαμπᾶ, ἀπὴντων. Καὶ τί πρᾶγμα εἶνε ἡ δυσπεψία, μπαμπᾶ ;

Ὁ πελιδνὸς φίλος μου μ' ἐθεώρει μὲ βλέμμα ἐκπλήξεως μεμιγμένης μὲ φθόνου. Εἶτα μὲ τόνου ἀπέριου οἴκτου βραδέως προσέθετε :

— Ἐὰ τὸ μάθηρ, μίαν ἡμέραν.

Ἡ ταλαίπωρος προσφιλὴς μήτηρ μου συνήθιζε νὰ λέγη ὅτι ἀγαπούσε νὰ μὲ βλέπῃ νὰ τρώω, καὶ ἔκτοτε ὑπῆρξε τερπνὴ σκέψις δι' ἐμὲ, ὅτι πρέπει νὰ τῆς ἐπροξένουν χαρὰν ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐνα γιερό παλληκάρι ποῦ μεγαλώνει, παίζον καὶ χορταῖνον ἀέρα καὶ κίνησιν, καὶ

χωρίς να τὸ παρακάμνη εἰς τὴν μελέτην, εἰμπορεῖ νὰ μὴ ψεύσῃ τὰς χρηστοτέρας ἐλπίδας, ὅσον ἀφορᾷ τὰς θρεπτηρίους δυνάμεις του.

Εἶνε διασκεδαστικὸν νὰ βλέπη τις τὰ ἀγόρια νὰ τρώγουν, ἀφοῦ δὲν ἔχεις νὰ πληρώσῃς τίποτε διὰ τὸ θέαμα. Ἡ ἰδέα των περὶ πλήρους τετραγωνικοῦ δείπνου εἶνε μιὰμισυ λίτρα ψητοῦ βωδινοῦ μὲ πέντε ἢ ἕξ εὐμεγέθεις πατάταις (αἱ μεγάλαι καὶ λιπαραὶ προτιμῶνται, ὡς οὐσιαστικώτεραι), μέγα πινάκιον μὲ λάχανα, καὶ τέσσαρα χονδρὰ τεμάχια πουδίγγας, εἶτα πλακούντιον ἀπὸ σταφίδας, ὀλίγα μῆλα, μία φουχτα καρύδια καὶ μία φιάλη μελικράτου. Μετὰ τοῦτο ἀρχίζου ἀμέσως νὰ παίζουσι τ' ἀλογάκια.

Πῶς πρέπει νὰ μᾶς περιφρονοῦν ἡμεῖς τοὺς ἄνδρας, ὅπου ἔχομεν ἀνάγκην νὰ καθίσωμεν δύο ὥρας ἀφοῦ γευματίσωμεν μίαν κουταλιὰν ἀραιᾶς σούπας καὶ μίαν φτεροῦγα ὀρνιθίου!

Ἄλλὰ τὰ παιδιὰ δὲν ἔχουσιν ὅλα τὰ πλεονεκτήματα πρὸς τὸ μέρος των. Τὸ παιδίον οὐδέποτε ἀπολαύει τῆς πολυτελείας τοῦ νὰ εἶνε χορτάτον. Τὸ παιδίον δὲν ἔχει ποτὲ χορτασμόν: Δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἐξαπλώσῃ τὰς κνήμας του, νὰ βάλῃ τὰς χεῖρας ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς του, καὶ, κλείουσι τὰ ὄμματα, νὰ βυθισθῇ εἰς τὴν αἰθέριον μακαριότητα, τὴν περιβάλλουσαν πανταχόθεν τὸν καλῶς γευματίσαντα ἄνδρα. Ἐν γεῦμα δὲν ἐπιφέρει καμμίαν μεταβολὴν εἰς τὸ παιδίον. Δι' ἓνα ἄνδρ', εἶνε φίλτρον ἀγαθῆς μοίρας, καὶ μετ' αὐτὸ ὁ κόσμος φαίνεται λαμπρότερος καὶ καλλίτερος. Ἄνθρωπος καλῶς γευματίσας, αἰσθάνεται αἰφνιδίαν ἀγάπην πρὸς ὅλους τοὺς ὁμοίους του. Κτυπᾷ τὴν γάτταν μὲ ἠπιότητα, καὶ τὴν ἀποκαλεῖ «φτωχὴν γαττοῦλαν», μὲ τόνον πλήρη τρυφερᾶς συγκινήσεως. Συμπαθεῖ πρὸς τὰ μέλη τῆς Γερμανικῆς ὀρχήστρας, καὶ ἀπορεῖ πῶς φαίνονται ψυχρὰ εἰς ἄλλους· καὶ πρὸς στιγμὴν δὲν μισεῖ οὔτε τοὺς συγγενεῖς τῆς γυναικὸς του.

Ἐν καλὸν γεῦμα ἐξάγει εἰς φῶς ὅλα τὰ καλὰ χαρίσματα ἐνὸς ἀνθρώπου. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν του οἱ κατηφεῖς καὶ μελαγχολικοὶ γίνονται φαιδρὺ καὶ φιλοπαίγμονες. Εὐνοὶ καὶ ἀκρόχοιοι ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ὅλην τὴν ἡμέραν φαίνονται ὡς νὰ τρέφονται ἀπὸ ὄξος καὶ ἀπὸ ἄλατα τοῦ Ἐψομ, ἀρχίζουσι νὰ μειδιῶσι μακαριῶς μετὰ τὸ γεῦμα, καὶ δεικνύουσι τάσιν νὰ θωπεύωσι τὰ βρέφη, καὶ νὰ τὰ φιλοδωρῶσιν ἡμισυ ἀργυροῦν σιλίνιον. Σοβαροὶ νέοι λησμονοῦσι τὴν σοβαρότητά των καὶ γίνονται εὐθυμοὶ καὶ ἄγριοι ἐπιβλητικοὶ νέοι, μὲ τὸν παχὺν καὶ στρεμμένον μύστακα, χάνουσι τὴν ἀγριότητα καὶ τὸ ἐπιβλητικὸν ἦθος των.

Αἰσθάνομαι πάντοτε εὐαίσθητον τὸν ἑαυτὸν μου μετὰ τὸ γεῦμα. Εἶνε ἡ μόνη ὥρα καθ' ἣν δύναμαι νὰ ἐκτιμῶ τὰς ἐρωτικὰς διηγήσεις. Τότε, ὅταν ὁ ἥρωϊς θλίβῃ τὴν ἐκλεκτὴν του εἰς τελευταίαν παράφορον περίπτωξιν καὶ πνίγῃ ἓνα λυγμὸν, αἰσθάνομαι τόσην λύπην ὡς ἐὰν ἐπαιζα οὔιστ καὶ ἔχασα· καὶ ὅταν ἡ ἥρωϊς ἀποθνήσκῃ εἰς τὸ τέλος, κλαίω. Ἐὰν ἀναγνώσω τὸ ἴδιον διήγημα λίαν πρῶι, θὰ τὸ περιγελάσω. Ἡ πέψις, ἢ μᾶλλον ἡ δυσπεψία, ἔχει θαυμασίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς καρδίας. Ἐὰν ἐπιθυμῶ νὰ γράψω τι λίαν παθητικὸν (ἐννοῶ, ἐὰν ἐπιθυμῶ νὰ δοκιμάσω ὅπως γράψω τι λίαν παθητικὸν), τρώγω μέγα πινάκιον τηγανίταις μὲ πολὺ βούτυρον μίαν ὥραν πρότερον, καὶ τότε, ἕως τὴν ὥραν ὅπου θὰ καθίσω εἰς τὸ ἔργον μου, αἰσθημα ἀπάτου μελαγχολίας μὲ καταλαμβάνει. Ζωγραφίζω τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν ἐραστὰς χωριζομένους διὰ πάντοτε παρὰ τὸν τοῖχον ὑψηλῆς αἰμασιᾶς ἐν μέσῳ τῶν θάμνων, ἐνῶ ἡ μελαγχολικὴ ἀμφιλύκη πυκνοῦται πέραξ των, καὶ μόνον οἱ μεμακρυσμένοι κωδωνίσκοι ἀγέλης προβάτων διακόπτουσι τὴν θλιβερὰν σιωπὴν. Γέροντες ἄνθρωποι κἀθηνται καὶ προσβλέπουσι τὰ μαραμμένα ἄνθη, ἐωσότου ἡ ὄρασις των θολώσῃ ἀπὸ τὰ δάκρυα. Μικραὶ μαυροφορεμέναι ὑπηρετρίαι περιμένουν καὶ ἀγρυπνοῦν εἰς ἀνοικτοὺς οἰκίσκους· ἀλλ' «ἐκεῖνος δὲν ἔρχεται», καὶ τὰ ἔτη βαρέως σωρεύονται ἐπ' ἄλληλα, καὶ οἱ χρυσοὶ καὶ ἠλιώδεις βόστρυχοι γίνονται λευκοὶ καὶ ἀραιοί. Τὰ βρέφη τὰ ὅποια ἐφέλλιζόν ποτε ἐμεγάλωσαν καὶ ἔγειναν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ τὰ ἴδια βάσανα καὶ τοὺς καύμους των, καὶ οἱ σύντροφοι τοῦ παιγνιδίου των μὲ τοὺς ὁποίους ἐγέλων μαζὺ κείνται σιωπηλοὶ ὑπὸ τὸ φυόμενον χόρτον. Ἄλλ' ἀκόμη περιμένουν καὶ ἀγρυπνοῦν, ἐωσότου αἱ σκοτειναὶ σκιαὶ τῆς ἀγνώστου νυκτὸς συσσωρευθῶσι καὶ συγκεντρωθῶσι γύρω των, καὶ ὁ κόσμος μὲ τὰς παιδαριώδεις μερίμνας του ἐκλίπη ἀπὸ τοὺς πονεμένους ὀφθαλμούς των.

Βλέπω ὡρὰ σώματα ταλαντευόμενα ἐπὶ ἀφρολεύκων κυμάτων, καὶ νεκρικὰς σοροὺς βρεγμένας μὲ πικρὰ δάκρυα καὶ τάφους εἰς ἀπατήτους ἐρήμους. Ἀκούω σπαρακτικούς θρήνους γυναικῶν, κλαυθμηρισμοὺς νηπίων καὶ ξηροὺς λυγμοὺς ρωμαλέων ἀνδρῶν. Ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀπὸ τὰς τηγανίταις. Δὲν δύναμαι ν' ἀποδιώξω μίαν μελαγχολικὴν φαντασίαν ἀπὸ μίαν κοτελέτταν προβεῖου κρέατος καὶ ἐν ποτήριον σαμπάνιας.

Πλήρης στόμαχος εἶνε μέγα βοήθημα εἰς τὴν ποίησιν, καὶ ἀληθῶς οὐδὲν αἰσθημα δύναται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ κκεκοῦ στομάχου. Δὲν ἔχομεν

καιρόν οὐδὲ κλίειν νὰ παραδοθῶμεν εἰς φανταστικὰς θλίψεις, ἐωσότου ἀπαλλαγῶμεν τῶν ἀληθῶν βασάνων μας. Καὶ ὅταν δὲν εἰξεύρωμεν ποῦ τῆς γῆς νὰ εὐρωμεν μίαν δραχμὴν, διὰ σήμερον, δὲν μᾶς μέλει ἂν τὰ μειδιάματα τῆς ἐρωμένης μας εἶνε ψυχρὰ ἢ θερμὰ ἢ χλιαρὰ ἢ ὀτιδήποτε ἄλλο.

Οἱ μωροὶ ἄνθρωποι — ὅταν λέγω «οἱ μωροὶ ἄνθρωποι» μὲ τὸν περιφρονητικὸν τοῦτον τρόπον, ἐννοῶ τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι τρέφουν διαφοροὺς γνώμας ἀπὸ τὰς ἰδικὰς μου. Ἐὰν ὑπάρχη τις τὸν ὅποιον νὰ περιφρονῶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον, εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὅστις δὲν φρονεῖ περὶ παντὸς πράγματος ἀκριβῶς ὅ,τι φρονῶ ἐγώ. Οἱ μωροὶ ἄνθρωποι, λέγω, οἱ ὅποιοι δὲν ἐδοκίμασαν οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο, θὰ σὰς εἴπουν ὅτι ἡ ἠθικὴ βία εἶνε πολὺ σκληροτέρα τῆς σωματικῆς. Ρωμαντικὴ καὶ συγκινητικὴ θεωρία! Πόσον παραμυθητικὴ εἰς τὸν ἐξ ἔρωτος πάσχοντα νεανίσκον, ὅστις προσβλέπει προστατευτικῶς πτωχόν τινα πειναλέον ἐπαίτην μὲ κατάχλωμον πρόσωπον, καὶ λέγει καθ' ἑαυτόν : «Ἄ! πόσον εὐτυχῆς εἶσαι συγκρινόμενος μ' ἐμέ!» τόσον καταπραϋντικὴ εἰς εὐτραφεῖς γηραιοὺς κυρίους οἵτινες φιλοσοφοῦσι περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς πείνας ἐπὶ τοῦ πλοῦτου. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα εἶνε ἀνοησία καὶ ὑποκρισία. Πονεμένη κεφαλὴ κάμνει τινὰ νὰ λησμονήσῃ τὸν πόνον τῆς καρδίας. Κομμένος δάκτυλος ἀποδιώκει πᾶσαν ἀνάμνησιν κενωθείσης ἔδρας. Καὶ ὅταν τις αἰσθάνεται ἀληθῆ πείναν, δὲν αἰσθάνεται ἄλλο τι.

Ἡμεῖς οἱ μαλθακοὶ καὶ καλοθρεμμένοι ἄνθρωποι δυσκόλως εἰμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν μὲ ποῖον αἶσθημα ὁμοιάζει ἡ πείνα. Γνωρίζομεν τί σημαίνει νὰ μὴν ἔχωμεν ὄρεξιν καὶ νὰ μὴ μᾶς μέλῃ διὰ τὰ λιπαρὰ φαγητὰ τὰ παρατεθειμένα ἐνώπιόν μας, ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦμεν τί σημαίνει νὰ πάσχωμεν διὰ τὴν τροφήν, ν' ἀποθνήσκωμεν διὰ τὸν ἄρτον, ἐνῶ ἄλλοι τὸν σπαταλῶσι, καὶ νὰ χάσκωμεν μὲ ὀφθαλμὸν πειναλέου κυνὸς πρὸς τὴν καπνοδόχην τοῦ μαγειρείου τοῦ πλουσίου γείτονος, μὴ ἔχοντες δεκάλεπτον διὰ ν' ἀγοράσωμεν ἄρτον, καὶ φανταζόμενοι ὅτι ἐν κόκκαλον θὰ ἦτο σωστὸν συμπόσιον.

Ἡ πείνα εἶνε πολυτέλεια δι' ἡμᾶς, εἶνε ὄρεκτικὸν καρύκειμα. Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ μείνῃ τις νηστικός καὶ διψασμένος ἐκουσίως, ἀπλῶς διὰ ν' ἀνακαλύψῃ πόσῃν ἡδονῇ ἀπολαύει τις τρώγων καὶ πίνων. Ἐὰν ἐπιθυμῆς νὰ χαρῆς καθ' ὀλοκληρίαν τὸ γεῦμά σου, τράβα εἴκοσι μιλίων δρόμον μετὰ τὸ πρόγευμα εἰς τὴν ἐξοχὴν, καὶ μὴ ἐγγίξῃς τίποτε πρὶν ἐπιστρέψῃς. Πῶς θὰ λάμψῃ τὸ ὄμμα σου εἰς τὴν θέαν τοῦ λευκοῦ τρα-

πεζομανθῆλου καὶ τῶν ἀχνιζόντων πινακίων, τότε! Μὲ ποῖον στεναγμὸν ἡδονῆς θὰ ξεδιπλώσῃς τότε τὴν πετσέταν σου καὶ θὰ ἀναλάβῃς τὸ μαχαιροπήρουνον! Καὶ ποῖαν ἀνάπαυσιν θὰ αἰσθανθῆς ἀργότερα, ὅταν θ' ἀκουμβήσῃς εἰς τὸ ἔρεισμα τῆς καθέκλας σου, καὶ θ' ἀνάψῃς τὸ σιγάρον!

Ἐσο βέβαιος ὅμως, ὅταν παραδεχθῆς τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅτι ἡ τὸ καλὸν γεῦμα θὰ τὸ ἀπολαύσῃς πράγματι εἰς τὸ τέλος, ἢ ἀπογοήτευσίς σὲ περιμένει. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐγὼ καὶ εἰς φίλος — ὁ ἀγαπητὸς γερο-Τζῶνης ἦτο. Ἄ! πῶς χάνομεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον εἰς τὴν ὁμίχλην τῆς ζωῆς. Πρέπει νὰ εἶνε ὁκτῶ ἔτη ἀφότου τελευταίαν φορὰν εἶδα τὸν Τζῶνην Τάβοις. Πόσον εὐάρεστον θὰ ἦτο νὰ συναντήσω πάλιν τὴν φαιδρὰν μορφὴν του, νὰ σφίξω τὴν ρωμαλέαν χεῖρά του, καὶ ν' ἀκούσω καὶ πάλιν τὸν εὐθυμον γέλωτά του! Ἐκτὸς τοῦτου, μοῦ χρεωστῆι δεκατέσσαρα σιλλίνια. Ἄς εἶνε, ἤμεθα ὁμοῦ εἰς μίαν ἐκδρομὴν πρὸς τέρψιν, καὶ μίαν πρωίαν εἴχαμεν προγευματίσει ἐνωρίς, καὶ ἐξεκινήσαμεν διὰ κοπιώδη μακρὰν ὁδοπορίαν. Εἴχαμεν παραγγείλει μίαν πάπιαν διὰ νὰ δειπνήσωμεν τὴν νύκτα. Εἶπαμεν «Νὰ εἶνε παχειά, γιατί θὰ γυρίσωμεν ἀποθαμμένοι τῆς πείνας!» καὶ ἐνῶ ἐξηρχόμεθα, ἡ ξενοδόχος μας προσῆλθεν εὐθυμοτάτη λέγουσα : «Σὰς εἰτοίμασα, κύριοι, μιά πάπια, ἂν ἀγαπᾶτε· ἂν τὴν καταφέρετε, χαρὰ ἔσας!» καὶ ἐκράτει μίαν πάπιαν μὲ μέγεθος χήνας. Εὐχαριστήθημεν ἀπὸ τὸ θέαμα, καὶ εἶπαμεν ὅτι θὰ δοκιμάσωμεν. Εἶπαμεν τοῦτο μὲ εὐσυνείδητον ὑπερηφάνειαν, ὡς ἄνθρωποι γνωρίζοντες τὴν ἰδίαν ἀξίαν των. Εἶτα ἀνεχωρήσαμεν.

Ἐχάσαμεν τὸν δρόμον μας, ὡς ἦτο ἐπόμενον. Αὐτὸ τὸ παθαίνω πάντοτε εἰς τὴν ἐξοχὴν, καὶ θ' μώνω τόσον, διότι τοῦ κάκου ἐρωτᾶς τὸν δρόμον σου ἀπὸ καθένα τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους συναντᾶς. Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἐρωτᾶς ἓνα ἐπιστάτην οἰκοτροφείου πῶς φυτεύονται τὰ λάχανα, τὸ νὰ περιμένῃς ἀπὸ ἓνα ἀγροῖκον τῆς ἐξοχῆς νὰ σοῦ εἴπῃ τὸν δρόμον διὰ τὸ πλησιέστερον χωρίον. Ὁφείλεις νὰ ἐπαναλάβῃς τρεῖς φορὰς τὴν ἐρώτησιν πρὶν ὁ ἦχος τῆς φωνῆς σου διαπεράσῃ τὸ κρανίον του. Τὴν τρίτην φορὰν ὑψώνει βραδέως τὴν κεφαλὴν του καὶ σὲ κυττάζει μὲ τὸ λευκὸν τῶν ὀφθαλμῶν. Τότε τοῦ ἐπαναλαμβάνεις τετάρτην φορὰν, καὶ ἐκεῖνος τὸ ἐπαναλαμβάνει ὕστερον ἀπὸ σέ. Συλλογίζεται ἕως νὰ μετρήσῃς διακόσια, μεθ' ὃ, ὁμιλῶν κάθε λεπτόν τρεῖς λέξεις, ὑποτονθορῶζει : «Θαρρῶ πῶς μπορεῖς νὰ πᾶς ἀπὸ . . .» Ἐδῶ βλέπει ἔξαφνα ἄλλον τινὰ ἡλίθιον κατερχόμενον τὴν

ὄδον, καὶ φωνάζει πρὸς αὐτὸν ζητῶν τὴν γνώμην του. Οἱ δύο τότε συζητοῦν τὴν ὑπόθεσιν ἐπὶ τέταρτον ὥρας περίπου, καὶ τέλος συμφωνοῦν ὅτι τὸ καλλίτερον εἶνε νὰ τραβήξῃς ὀλοῖσα τὸ μονοπάτι, γύρω-γύρω κατὰ τὴ δεξιὰ μεριά, καὶ νὰ γυρίσῃς πίσω ἀπὸ τὸν τρίτον φράχτην, καὶ ν' ἀφήσῃς ζερβά τὸν σταῦλον μὲ τὰ βώδια τοῦ Τζίμμη Μίλλερ, καὶ νὰ περάσῃς τὸ χωραφάκι τοῦ Γρουῦββιν, κ' ἔτσι νὰ φθάσῃς ἀντίκρου εἰς τὸ βουνὶ ποῦ ἦτον μιὰ φορὰ ὁ ἀνεμόμυλος — μὰ τώρα δὲν εἶνε πλέον — καὶ γύρω-γύρω τὴ δεξιὰ μεριά ἀφήνωντας τὴν φυτεῖαν τοῦ Στίγγιν πίσω σου. Καὶ τότε λέγεις «Εὐχαριστῶ» καὶ ἐξακολουθεῖς τὸν δρόμον σου μὲ μεγάλην σκοτοῦραν εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ χωρὶς τὴν ἐλαχίστην γνώσιν τοῦ δρόμου σου, διότι ἡ μόνη εὐκρινὴς ἰδέα τὴν ὁποῖαν ἔχεις περὶ τοῦ ὑποκειμένου εἶναι ὅτι κάπου ἢ ἀλλοῦ που ὑπάρχει ἕνας φράκτης, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ κάμψῃς· καὶ εἰς τὴν πρώτην καμπήν, βλέπεις τέσσαρας φράκτας, ὅλους φέροντας πρὸς διαφόρους διευθύνσεις.

Εἶχαμεν ὑποστῆ τὴν δοκιμασίαν ταύτην τρεῖς ἢ τέσσαρας φορές. Εἶχαμεν διατρέξει ἀγροὺς καὶ φυτείας. Εἶχαμεν διαβῆ ρύακας καὶ εἶχαμεν ὑπερπηδήσει αἱμασιάς καὶ περιβόλους. Εἶχαμεν λογομαχήσει περὶ τοῦ τίς ἐκ τῶν δύο ἔπταιε διὰ νὰ χάσωμεν τὸν δρόμον μας. Εἶχαμεν γείνη δύσθυμοι, κατὰκοποι καὶ πονοῦντες τοὺς πόδας. Ἄλλ' εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ βάσανα, ἡ ἐλπίς τῆς πάπιας μᾶς ὑπεστήριζεν. Ὡς μαγικὴ ὀπτασία, ἡ πάπια ἔπλεεν ἐνώπιον τῶν ἀποκαμωμένων ὀφθαλμῶν μας καὶ μᾶς διετήρει καρτερικούς. Ἡ εἰκὼν αὐτῆς ἦτο ὡς σάλπιγξ καλοῦσα εἰς ἀνάπαυσιν. Ὡμιλοῦσαμεν περὶ αὐτῆς, καὶ ἐχρωματίζαμεν δι' αὐτῆς τὰς ἀναμνήσεις μας. Ἐμπρὸς, ἐλέγαμεν, ἡ πάπια θὰ φαγῶθῃ.

Ἡσθάνθημεν ἰσχυρὸν πειρασμὸν ἐπὶ στιγμὴν, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ πανδοχεῖον χωρίου τινός, πλησίον τοῦ ὁποῖου διέβημεν, καὶ νὰ φάγωμεν ψωμί καὶ τυρί· ἀλλ' ἠρωϊκῶς ἀντέστημεν· τὸσον καλλίτερα θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν πάπιαν καθὼς εἴμεθα πεινασμένοι.

Μᾶς ἐφάνη ὅτι μᾶς ἤρχετο ἡ κνίσσα τῆς πάπιας, καθὼς εἰσρηχόμεθα εἰς τὴν πόλιν, καὶ διηλύσαμεν εἰς τρία λεπτὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον μιλίου. Ἀνέβημεν τρέχοντες τὴν κλίμακα, ἐνίφθημεν καὶ ἠλλάξαμεν ἐνδύματα, καὶ κατήλομεν, καὶ ἐβάλαμεν τὰς καθέκλας μας σιμὰ εἰς τὴν τράπεζαν, κ' ἐκαθίσταμεν κ' ἐτρίθαμεν τὰς χεῖράς μας, ἐνθ' ἡ ξενοδόχος ἐσυγύριζε τὰ πιάτα, ἐγὼ δὲ ἔλαβον τὸ μαχαίριον καὶ τὸ περόνιον καὶ ἐδοκίμασα νὰ κόψω τὴν πάπιαν.

Φαίνεται ὅτι χρειάζεται εἰδικότης διὰ νὰ κόπῃ τις. Ἠγωνίσθη

εἰς τοῦτο πέντε λεπτὰ χωρὶς νὰ φέρω ἀποτέλεσμα, καὶ τότε ὁ Τζῶης, ὅστις δὲν ἔπαυε νὰ τρώγῃ πατάταις, ἐξέφρασε τὴν ἰδίαν ἂν δὲν θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐργασίαν ἄλλος τις, ὅστις νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ διαμείλιμα. Δὲν ἔλαβα ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἀνόητον παρατήρησίν του, ἀλλὰ προσέβαλα καὶ πάλιν τὸ πτηνόν, καὶ τὸσον δηλαδὴ τὴν φορὰν ταύτην, ὥστε τὸ ζῦον ἐτινάχθη ἔξω ἀπὸ τὴν σουπιέραν καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν στακτοθήκην.

Τὴν μετεφέραμεν ἐν τούτοις ὀπίσω εἰς τὴν σουπιέραν, καὶ ἤτοιμαζόμεν νὰ κάμω νέαν ἀπόπειραν. Ἄλλ' ὁ Τζῶης ἤρχισε νὰ γίνεταί δύσθυμος. Εἶπεν ὅτι, ἂν τὸ εἴξουρον ὅτι θὰ ὑπεφέραμεν τόσα καὶ τόσα μὲ αὐτὸ τὸ δεῖπνον, καλλίτερον θὰ εἶχε νὰ ἔτρωγε τεμάχιον ἄρτου καὶ τυροῦ ἐκτὸς τοῦ ξενοδοχείου.

Ἦμην παρὰ πολὺ κουρασμένος καὶ δὲν εἶχα ὄρεξιν διὰ νὰ λογομαχῶ. Κατέθεσα μετ' ἀξιοπρέπειας τὸ μαχαίριον καὶ τὸ περόνιον, καὶ ἐκάθισα παραπλευρῶς, καὶ ὁ Τζῶης ἐδοκίμασε τότε νὰ διαμελίσῃ τὸ ἄτυχον ζῦον. Εἰργάσθη ἐπὶ πολὺ ἐν σιωπῇ καὶ εἶτα ἐμορμύρισεν: «Ὁ Θεὸς νὰ κολάσῃ τὴν πάπιαν!» καὶ ἔβγαλε τὸ ἐπανωφόρι του.

Ἐκόψαμεν ἐπὶ τέλους τὸ σκληρὸν πτηνόν, τῇ βοηθείᾳ μεγάλης φαλατσέτας· ἀλλ' ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ τὸ μασήσωμεν, καὶ ἐδέησε νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς χορταρικά καὶ κομπόσταν μὲ μῆλα. Ἐδοκιμάσαμεν μιάν βουκιάν ἀπὸ τὴν πάπιαν, ἀλλ' ἦτο ὡς νὰ ἐτρώγαμεν καουτσούκ.

Ἦτο ἀνομία καὶ ἀμάρτημα νὰ σφάζωσι τὴν γηραιάν πάπιαν. Ἄλλὰ ποῦ! ποῦ ὁ σεβασμὸς τῶν παλαιῶν παραδόσεων εἰς αὐτὸν τὸν τόπον.

Ἦρχισα τὸ ἄρθρον τοῦτο μὲ τὴν ἰδέαν νὰ γράψω περὶ φαγητοῦ καὶ πιτοῦ, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι περιώρισα τὰς παρατηρήσεις μου εἰς τὸ φαγητὸν ἕως τώρα. Βλέπετε, τὸ πιτόν εἶνε ἐν τῶν ὑποκειμένων ἐκείνων μὲ τὰ ὁποῖα εἶνε ἀσύμφορον νὰ δείξῃ ὅτι εἶνε ἐξοικειωμένος τις. Παρῆλθον αἱ ἡμέραι ὅτε ἐθεωρεῖτο ἀνδρικόν ν' ἀπέρχεται τις εἰς τὴν κλίνην του οἰνοβαρῆς κατὰ πᾶσαν νύκτα, καθαρὰ δὲ κεφαλὴ καὶ σταθερὰ χεῖρ δὲν ἐπισύρουσι πλέον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν μομφὴν τῆς θηλυπρεπείας. Τούναντίον, εἰς τὰς θλιβεράς ταύτας ἡμέρας τοῦ ἐκφυλισμοῦ, κάκοςμος ἐκπνοῆ, φλυκταινώδης ὄψις, κλονούμενον βῆμα καὶ βραχνὴ φωνὴ θεωροῦνται ὡς γνωρίσματα μᾶλλον τοῦ χυδαίου ἢ τοῦ εὐγενοῦς.

Καὶ τώρα ὁμως ἀκόμη ἡ δίψα τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ὑπερφυῆς τι χρῆμα. Εἴμεθα ὑπὲρ τῆς ἀειποσίας ἐπὶ μιᾷ προφάσει ἢ ἄλλῃ. Ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἀναπαυμένον ἐὰν δὲν ἔχῃ ποτήριον ἐνώπιόν

του. Πίνομεν πρὸ τοῦ γεύματος, καὶ εἰς τὸ γεῦμα, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα. Πίνομεν ὅταν ἐνταμώνωμεν φίλον καὶ ὅταν ἀποχωρίζωμεθα φίλον. Πίνομεν ὅταν ὀμιλῶμεν, ὅταν ἀναγινώσκωμεν, ὅταν σκεπτόμεθα. Πίνομεν εἰς τὴν ὑγείαν ἀλλήλων, καὶ καταστρέφομεν τὴν ὑγείαν ἡμῶν αὐτῶν. Προπίνομεν ὑπὲρ τῆς Βασιλείας, ὑπὲρ τοῦ Στρατοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν κυριῶν, καὶ παντὸς ὅ,τι εἶνε δεκτικὸν προπόσεως· καὶ πιστεύω, ἐὰν ὁ κατάλογος ἐξηκολούθει ὀλίγον ἀκόμη, θὰ ἐπροπίνομεν ὑπὲρ τῆς πενθερᾶς μας.

Ἐν παρόδῳ, οὐδέποτε τρώγομεν εἰς τὴν ὑγείαν τινός, πάντοτε πίνομεν ὑπὲρ αὐτῆς. Διατὶ τάχα νὰ μὴ κάμνωμεν ἐξαίρεσιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, καὶ νὰ τρώγωμεν μίαν τοῦρταν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τινός;

Δι' ἐμὲ, τὸ ὁμολογῶ, ἡ διηνεκῆς ἀνάγκη τῆς πόσεως, εἰς ἣν ὑπόκεινται οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων, εἶνε κάπως ἀκατανόητος. Δύναμαι νὰ ἐννοήσω τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πίνοντας διὰ ν' ἀποκοιμίσωσι τὰς ὀχληρὰς μερίμνας, ἢ ν' ἀπελάσωσι τρομεροὺς καὶ φρενιτιώδεις λογισμούς. Δύναμαι νὰ ἐννοήσω τοὺς ἀμαθεῖς ὄχλους, τοὺς ἀγαπῶντας νὰ βουκαλίζωσιν ἑαυτοὺς διὰ τοῦ ποτοῦ — ὦ, ναί, εἶνε πολὺ ἀντιπαθὲς ὅτι τὸ κάμνουσι βεβαίως — πολὺ ἀντιπαθὲς δι' ἡμᾶς ὅπου ζῶμεν εἰς ἀναπαυτικὰς οἰκίας, μὲ ὄλας τὰς χάριτας καὶ τὰς ἡδονὰς τῆς ζωῆς ὀλόγουρά μας, ὅτι οἱ διαιτώμενοι εἰς ὑπόγεια καὶ ψυχροὺς οἰκίσκους μεταπίπτουσιν ἀπὸ τὰς τρώγλας τῆς ἀθλιότητός των εἰς τὸ θάλλπος καὶ εἰς τὴν λάμπιν τοῦ καπηλείου, καὶ ζητοῦσι νὰ ἐπιπλεύσωσιν ἐπὶ βραχὺ ἀπὸ τὸν θλιβερὸν κόσμον των ἐπάνω εἰς τὸ οἰνωπὸν ρεῦμα τῆς Λήθης.

Ἄλλ' ἀναλογισθῆτε, πρὶν συνάψητε ἐν φρίκῃ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῇ κακοζωίᾳ των, τί σημαίνει πράγματι διὰ τοὺς τάλαιπῶρους τούτους ἡ ζωὴ. Εἰκονίσατε τὴν ρυπαρὰν ἀθλιότητα τῆς κτηνώδους ὑπάρξεώς των, στοιβαζομένων ἀπὸ νυκτὸς εἰς νύκτα εἰς στενὸν καὶ ὑγρὸν θάλαμον, μυρμηκιῶντων ὡς ζυῦφια ἐν ὑπονόμφῳ, φθινόντων καὶ νοσοῦντων καὶ ἀποκοιμωμένων· ὅπου χλωμὰ παιδία κραυγάζουσι καὶ θορυβοῦσι καὶ παλαίουσιν, ὅπου πελιδναὶ γυναῖκες βήχουσι καὶ βλασφημοῦσι καὶ βραχνιάζουσιν· ὅπου ἡ ὁδὸς ἐξωθεν εἶνε βάλτος βορβόρου καὶ δυσωδίας, καὶ ἡ οἰκία ἔσωθεν εἶνε φρενοκομεῖον ταραχῆς καὶ ἀγωνίας.

Ἀναλογισθῆτε ὅπως ἀηδῆς καὶ ἀνούσιος εἶνε δι' αὐτοὺς ἡ γεῦσις αὕτη τοῦ βίου. Ὁ ἵππος εἰς τὸν σταῦλόν του ὁσφραίνεται τὸ ἡδὺ χόρτον, καὶ κινεῖ ἡδυπαθῶς τοὺς ρώθωνας πρὸς τὸν ὠριμάζοντα στάχυν. Ὁ σκύλος εἰς τὴν γωνίαν τῆς αὐλῆς ἐξαπλοῦται ἡδονικῶς εἰς τὸ προσήλιον, καὶ ὄνειροπολεῖ λαμπρὰν θήραν εἰς τοὺς δροσεροὺς κάμπους

καὶ περιχαρῆς τείνει τὸ ρύγχος νὰ γλείψῃ φιλικὴν χεῖρα. Ἄλλ' ἡ ἄζωος ζωὴ τῶν ἀνθρωπίνων ἐκείνων ρακῶν οὐδέποτε γνωρίζει ἀκτῖνα φωτός. Ἀπὸ τῆς ὥρας καθ' ἣν ἐξέρπουσι τῆς ἀθλίας τρώγλης των μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν εἰσέρπουσι καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν, οὐδέποτε ζῶσι μίαν στιγμὴν ἀληθινῆς ζωῆς· ψυχαγωγίαν, τέρψιν, συναναστροφὴν, οὐδὲν τοιοῦτο γνωρίζουσι. Χαρὰ, λύπη, γέλως, δάκρυα, ἔρωσ, φιλία, πόθος, ἀπελπίσια, εἶνε κεναὶ λέξεις δι' αὐτούς. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οἱ βρεφικοὶ ὀφθαλμοὶ των ἀνοίγονται εἰς τὸν ἄθλιον κόσμον των μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν, μὲ μίαν βλασφημίαν, τοὺς κλείουσι διὰ πάντοτε, καὶ τὰ κόκκαλά των θάπτονται ὑπὸ τὴν γῆν, οὐδέποτε θάλλπονται εἰς ἐπαφὴν ἀνθρωπίνης συμπαθείας, οὐδέποτε ἀνασκιρτῶσιν εἰς ἓνα λογισμὸν, οὐδέποτε ἀναπτεροῦνται εἰς μίαν ἐλπίδα. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλέους, ἃς ἐγγέωσιν εἰς τοὺς φάρυγγάς των τὸ ἐκστατικὸν τῶν φρενῶν ποτόν, καὶ ἃς αἰσθάνωνται διὰ μίαν βραχείαν στιγμὴν ὅτι ζῶσι!

Ἄ! δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν αἰσθηματικῶς ὅσον θέλομεν, ἀλλ' ὁ στόμαχος εἶνε ἡ ἀληθὴς ἔδρα τῆς εὐτυχίας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τὸ μαγειρεῖον εἶνε ὁ ἀληθὴς βωμὸς ἐφ' οὗ θύομεν, τὸ βρέμοι πῦρ του εἶνε ἡ φλόξ τῶν ἐστιᾶδων δι' ἡμᾶς, καὶ ὁ μάγειρος εἶνε ὁ μέγας ἡμῶν ἀρχιθύτης. Εἶνε δυνατὸς μάγος καὶ μάγος εὐμενῆς. Καταπραῦνει πᾶσαν θλιψὴν καὶ μερίμναν. Ἀπελαύνει πᾶσαν ἔχθραν, εὐφραίνει πᾶσαν ἀγάπην. Μέγας ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ὁ μάγειρος εἶνε ὁ προφήτης του. Ἄς τρώγωμεν, ἃς πίνωμεν καὶ ἃς εἴμεθα εὐθυμοί.

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

(Ἐκ τῆς «**ΘΗΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ**» τοῦ καθηγητοῦ Ἑτιγγερ.)

Διὰ πρώτην φοράν ἔγεινεν ἀπόπειρα ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ πρὸς συγκέντρωσιν τῶν στατιστικῶν τοῦ ἐγκλήματος, σύμφωνα μὲ τὰ γεωγραφικὰ πλάτη καὶ τοὺς ὄρους, καὶ τὸ δοκίμιον ἀπεδείχθη κάπως ἐνδιαφέρον. Τὸ καλλίτερον ὕλικόν τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ εὑρεθῆ, τὸ ὁποῖον παρέχει ἀλάνθαστον ἀπόδειξιν, εἶνε τὸ ἐγκλημα τῆς αὐτοκτονίας, βασιζόμενον ἐπὶ γεωγραφικῶν ὄρων. Τὸ γεωγραφικὸν κέντρον τῆς αὐτοκτονικῆς μανίας εἶνε ἡ Σαξωνία, ἣτις ἀποφέρει καταπληκτικὴν συγκομιδὴν, 400 αὐτοκτονίας εἰς κάθε ἕν ἑκατομμύριον κατοίκων. Μεταξὺ ὄλων τῶν πολιτισμένων Κρατῶν, ἡ Γερμανία παρέχει τὸν μεγαλειότερον ἀριθμὸν, κατὰ μέσον ὄρον 220 αὐτοκτονίας ἐπὶ ἐκάστου ἑκατομμυρίου ψυχῶν. Αἱ ἄλλαι χώραι ἔρχονται κατὰ σειρὰν ὡς ἐξῆς: Γαλλία, Αὐστρία, Βέλγιον, Ἀγγλία, Ἰταλία καὶ Ρωσία. Ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς τῶν αὐτοκτονιῶν συμβαίνει εἰς τὴν χώραν ὅπου εἶνε ἡ μεγαλειτέρα καταπίεσις καὶ κακοπάθεια, εἰς τὴν Ἰρλανδίαν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Δανία παρέχει μεγίστην ἀναλογίαν αὐτοκτονιῶν. Πανταχόθεν τῆς περιφέρειας, κατὰ τὴν μεγαλειτέραν ἢ μικροτέραν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Σαξωνικοῦ κέντρου, ἡ ἀναλογία τῶν αὐτοκτονιῶν αὐξάνει καθ' ὅσον πλησιάζει εἰς τὸ κέντρον τοῦτο.

Ἀπὸ τοῦ Σαρματικοῦ πεδίου ἐν Ρωσίᾳ, ὅπου αἱ αὐτοκτονίαι κατὰ ἑκατομμύριον ἐκπίπτουσι κάτω τῶν τριακοντα, τὸ ἐγκλημα αὐξάνει κατ' ἀριθμὸν καθ' ὅσον πλησιάζει εἰς τὴν καρδίαν τῆς Γερμανίας. Εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολικῆς θαλάσσης ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 45·

ἐν τῇ Ἀνατολικῇ καὶ Δυτικῇ Πρωσίᾳ ἀνέρχεται εἰς 100· ἐν Βρανδεμβούργῳ φθάνει εἰς 200· εἰς τὰς Σαξωνικὰς ἐπαρχίας ἀπὸ 230 ἕως 240 (ὕψηλότερον παρὰ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα Πρωσικὰ κράτη), φθάνων τὸν μέγιστον ὄρον ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτῆς τῆς Σαξωνίας, εἰς 400. Ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐπικρατεῖ καὶ κατὰ τὰ Δυτικὰ σύνορα. Αἱ παραρρήνιοι ἐπαρχίαι, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Βελγικῆς σειρᾶς, παρέχουσιν ἀπὸ 60 ἕως 66 αὐτοκτονίας εἰς κάθε ἑκατομμύριον ψυχῶν· ἡ Βεστροφαλία, 70· τὸ Ἀνόβερον, 140· ἡ Θουριγγία, καθ' ὅσον ἐπὶ μᾶλλον γειτνιάζει πρὸς τὴν Σαξωνίαν, 300. Ἡ αὐτὴ ἀναλογία ἐπικρατεῖ εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη, ἐνῶ εἰς τὰ βορειότερα, εἰς τὸ Σλέσβιγ Ὀλοσταῖν καὶ τὴν Δανίαν, φαίνεται ὅτι σχηματίζεται ἀνεξάρτητος σειρὰ μὲ νέον κέντρον βαρύτητος. Αἱ νοτιώτεραι χώραι, Αὐστρία καὶ Βαυαρία, εἶνε ὑπὸ τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν τῆς Σαξωνίας. Ὁ μέσος ὄρος ἐν Βαυαρίᾳ εἶνε 100, ἀπώτερον πρὸς μεσημβρίαν εἶνε μόνον 70, ἐνῶ εἰς τὰς βορεινάς ἐπαρχίας τῆς Βαυαρίας, καθ' ὅσον γειτνιάζουσι μὲ τὴν Σαξωνίαν, ὁ ἀριθμὸς αὐξάνει εἰς 150. Ἡ Αὐστρία, ἐξαιρουμένων τῶν μεμολυσμένων γειτονιῶν τῆς Βιέννης καὶ τῆς Κάτω Αὐστρίας, παρέχει μέσον ὄρον 130 αὐτοκτονιῶν εἰς κάθε ἕν ἑκατομμύριον ψυχῶν, ἀλλ' εἰς τὰς ἐπαρχίας ὅσαι πλησιάζουσι εἰς τὴν Σαξωνίαν, ὁ ἀριθμὸς οὗτος αὐξάνει ραγδαίως, ἀνερχόμενος εἰς 150 ἐν Μαχέρην, 180 ἐν Βοημία, καὶ 228 ἐν Σιλεσίᾳ, ἐνῶ ἐν τῷ Τυρόλῳ, τῇ Καρινθίᾳ, τῇ Στυρίᾳ καὶ τῇ Φαραλβέργῃ ὁ ἀριθμὸς ἐκπίπτει εἰς 90 καὶ 100.

Πρὶν μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων, καλὸν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αἱ μητροπολιτικαὶ πόλεις δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὴν γεωγραφικὴν ταύτην στατιστικὴν, διότι ὅλαι αἱ μεγάλαι πόλεις τοῦ κόσμου, Λονδίνον, Παρίσιον, Βερολίνον, Βιέννη, Ρώμη, Πετροῦπολις, Νέα Ὑόρκη, εἶνε κέντρα ἐγκλήματος. Δύναται νὰ θεωρηθῶσι ὡς καταφύγια τοῦ ἐγκλήματος διεθνῆ, ἐν οἷς ὅλα τὰ ἐγκλήματα ἀντιπροσωπεύονται ἐξ ἴσου, τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως ὄντος τοῦ μόνου αἰτίου τῆς διαφορᾶς. Τὸ Λονδίνον, μὲ τὰ 4 ἑκατομμύρια τοῦ πληθυσμοῦ του, ἔχει τὸν μέγιστον ἀριθμὸν τῶν ἐγκληματιῶν· σχεδὸν 80 χιλ. άτομα ἀπειλοῦσι διαρκῶς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ ἰδιοκτησίας, καὶ οἱ ἰδιαιτέροι νόμοι τῆς Ἀγγλίας ὑποβάλλουσι τὴν κατάστασιν ταύτην τῶν πραγμάτων. Φαίνεται ἀπίστευτον ὅτι μόνον τὸ ἐν ἕκτον τῶν ἐγνωσμένων παραβατῶν τοῦ νόμου εἶνε φυλακισμένοι ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐνῶ οἱ λοιποὶ μένουσιν ἐλεύθεροι εἰς τὸν κακὸν δρόμον. Αἱ δύο

κατόπιν μεγαλοπόλεις ὅπου ἀφθονεῖ τὸ ἔγκλημα εἶνε ἡ Νέα Ὑόρκη καὶ ὁ Ἅγιος Φραγκίσκος, ὑποθαλπόμενον ὡς ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τῶν νόμων τῆς χώρας. Οἱ Παρίσιαι κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ἐκδηλοῦσι καταπληκτικὴν αὐξήσιν εἰς τὰ ἐγκλήματα τῆς ἀνηθικότητος, πολλῶ ὑπερβάλλοντα πᾶν ἄλλο ἔγκλημα. Ἐν Βιέννῃ ἡ λωποδυσία ὑπερακμάζει, ὡς καὶ ἐν Βουδαπέστη.

Ὁ φόνος, γεωγραφικῶς θεωρούμενος, εἶνε προῖόν ἐλλείψεως πολιτισμοῦ. Ὅπου τὸ κρατοῦν πολίτευμα εἶνε εἰς παραλυσίαν, ὁ λαὸς διαφθείρεται, ἡ ἐκπαιδευτικὴ καὶ θρησκευτικὴ πρόοδος ἀνακόπτεται, καὶ οἱ φόνοι αὐξάνουσι. Μεγάλως συμφέρεи νὰ καλλιεργῆται τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα μιᾶς κοινωνίας, διότι σχετικῶς ὀλίγοι φόνοι συμβαίνουσιν ἐν Τουρκίᾳ, χώρα ἄλλως πλήρῃ ἀταξίας καὶ κακοδιοικήσεως, ὅπου μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀμοιρεῖ πολιτισμοῦ καὶ μορφώσεως. Ἄλλ' ἡ πίστις τοῦ Ἰσλάμ εἶνε παραγωγὸς θρησκευτικοῦ τινος αἰσθήματος εἰς τὰ πλήθη ἐκεῖνα, αἰσθήματος τὸ ὅποσον ἐμποδίζει τὸν φόνον, τὸ μέγιστον κατὰ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων ἔγκλημα. «Συγκρινομένη πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἡ Ἑλλάς, ἡ πάλαι ποτὲ κοιτίς τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ τώρα διαφθαρεῖσα ἀπὸ τὴν τουρκικὴν ἐπίδρασιν, ἄνευ τῆς προληπτικῆς δυνάμεως τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας (*), ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου, παρέχουσα, ἐν πληθυσμῷ 2 ἑκατομμυρίων ψυχῶν, 316 φόνους καὶ 473 τραυματισμούς ἐτησίως, ἧτοι ἀναλογίαν ἑνὸς φονευομένου ἢ τραυματιζομένου εἰς καθέ 2,800 ψυχάς. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀφίνει ὀπίσω τὴν καταπιεζομένην Ἰρλανδίαν, ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ τρομερώτερα ἀγροτικὰ ἐγκλήματα, φόνοι, ἐμπρησμοί, κτλ. διεπράττοντο, ἀποτέλεσμα τοῦ ἀσπόνδου μίσους μεταξὺ γαιοκτημόνων καὶ χωρικῶν. Ἄλλη χώρα μὲ μεγάλην ἀναλογίαν εἶνε ἡ Ἰσπανία, ὅπου ἡ αὐξήσις τῆς αἱματοχυσίας συμβαδίζει παραλλήλως μὲ τὴν προϊούσαν παρακμὴν. Ἐν βλέμμα εἰς τὴν στατιστικὴν τοῦ ἐγκλήματος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ φόνος φθάνει εἰς τὴν μεγίστην ἀναλογίαν του μεταξὺ τῆς ἀπαιδευτοῦ τάξεως, τῆς ἀγνοούσης ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. Ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Τεξᾶς, παραδείγματος χάριν, συμβαίνει εἰς φόνος μεταξὺ 8,500 κατοίκων. Εἰς τὸ

(*) Ὁ συγγραφεὺς ὄφειλε νὰ προσθήσῃ ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐβλάβη μόνον ἐκ τῆς παλαιᾶς τουρκικῆς ἐπίδρασεως, ἀλλ' ἐκ τῆς νεωτέρας ἐπίδρασεως, τῆς εὐρωπαϊκῆς, διὰ τῆς ὁποίας τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα διεφθάρη εἰς τὴν νεωστὶ ἀπελευθερωθεῖσαν χώραν.

Ἰλλινόα, ἡ ἀναλογία αὕτη μεγάλως ἐλαττοῦται, καὶ μνημονεύεται μόνον εἰς φόνος μεταξὺ 50,000. Ἡ Γερμανία, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, δεικνύει αὐξήσιν τῶν φόνων καὶ ἐπιθέσεων, ἐκ σοσιαλιστικῶν τάσεων γεννηθεῖσαν. Ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ, ἡ ἀναλογία τῶν φόνων εἶνε σχετικῶς μικρὰ, ἐξαιρέσει τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Ἰρλανδίας, καὶ ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Σκωτίᾳ εἶνε μεγαλειτέρα παρὰ παντοῦ ἄλλου.—Αἱ κλοπαὶ εἶναι ἐπίσης ὀλίγαι καὶ εἰς τὰ ὄρεινά μέρη. Ἡ Γαλλία, ἡ Σουηδία, ἡ Δανία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὁλλανδία καὶ Ἑλβετία παρέχουσι στατιστικὴν φόνων παραπλησίαν πρὸς τὴν τῆς Γερμανίας. Περὶ τῆς Ρωσίας δὲν ἔχομεν ὀριστικὰ διδόμενα, ἀλλ' ἡ καταπληκτικὴ αὐξήσις εἰς τοὺς πολιτικούς φόνους, τοὺς χαρακτηρίζοντας τὴν μηδενιστικὴν καὶ σοσιαλιστικὴν ἐποχὴν, δὲν ἔχει ἀνάγκην σχολίων. Κανὲν Κράτος εἰς τὸν κόσμον δὲν ἔχει ἀπαναστατικώτερα ἐγκλήματα ἀπὸ τὴν Ρωσίαν. Κατὰ τὸ ἔτος 1886—7, τρισχίλιοι ἄνθρωποι ἐξωρίσθησαν διὰ βίου εἰς τὴν Σιβηρίαν.

Ὅπως ἔχει ἡ αὐτοκτονία καὶ ὁ φόνος, οὕτω καὶ ἡ κλοπὴ, ὑπὸ γεωγραφικὴν ἔποψιν. Ἡ ἔλλειψις μορφώσεως καὶ πολιτισμοῦ εἶνε συνώνυμος μὲ τὴν αὐξήσιν τῆς κλοπῆς καὶ ἀτιμίας, ὅχι τόσοσιν λόγῳ τῆς ἀνηθικότητος καὶ διαφθορᾶς τοῦ λαοῦ, ὅσον ἕνεκα ἐλλείψεως προστασίας. Ἡ κλοπὴ ἐν Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ, ἐν Δανίᾳ καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα βορεινὰ μέρη, εἶνε σπανιωτάτη. Τὰ ἀνατολικά καὶ νοτιανατολικά κράτη δεικνύουσιν ἀνησυχητικὴν αὐξήσιν εἰς τὴν κλοπὴν, καὶ δευτέρα τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Τουρκία, ἡ Ρωσία, τὰ Βαλκανικὰ κράτη καὶ ἡ Οὐγγαρία περιέχουσι τοὺς πλείστους κλέπτας. Ὁ δόλος, ὑπὸ τὰς διαφόρους ὀνομασίας του, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἀνω ἐρας σκευωρίας εἰς τὰς πολλαπλᾶς φάσεις τῆς, καὶ κατερχόμενος εἰς μικρὰς σκοτεινὰς δολορραφίας σαλευούσας μεταξὺ ἀτίμων πράξεων καὶ ἐντέχνων ὑπεκφυγῶν τοῦ νόμου, ἔχει τὴν κοιτίδα του ἰδίως εἰς τὰς μεγαλοπόλεις. Τὸ Λονδίνον εἶνε ἡ πατρίς τῶν μηχανορραφιῶν, ἐνῶ καθ' ὅλην τὴν ἄλλην Ἀγγλίαν αἱ ὑποθέσεις διεξάγονται μὲ ὑγιεῖς ἀρχὰς καὶ μὲ χρηστὴν συνείδησιν. Σχετικῶς ὀλίγοι δόλοι ἐξασκοῦνται εἰς τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ κράτη, ὡς ἐν Σουηδίᾳ, Νορβηγίᾳ, Δανίᾳ καὶ Φιλλανδίᾳ. Ἡ Ὁλλανδία, τὸ Βέλγιον, ἡ Γαλλία καὶ Ἑλβετία τάσσονται εὐνοικῶς ὡς πρὸς τοῦτο, καὶ ἐν Γερμανίᾳ δὲ μεγάλη ἐκπτώσις παρατηρεῖται εἰς τὰς δολορραφίας. Οἱ αὐτοὶ ὄροι, ἡ ἔλλειψις μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς, οἵτινες ἐπικρατοῦσιν ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἐγκλήματα, ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸν δόλον. Ἡ Ἰσπα-

νία, Ἰταλία, Ἑλλάς, Τουρκία, καὶ πρὸ πάντων ἡ Ρωσία, ἔχουσι τὰ πρωτεῖα.

Οἱ περιφημότεροι λωποδῦται, κατὰ τὸ σύγγραμμα τοῦτο, παράγονται εἰς τὰ κράτη τοῦ Αἴμου, καὶ ἡ ἀστυνομία ὄλων τῶν πολιτισμένων χωρῶν, ἰδίως τῆς Ἑρμανίας καὶ Αὐστρίας, μετὰ τρόμου βλέπει τὴν συρροὴν τῶν κλεπτῶν καὶ λωποδυτῶν παντὸς εἶδους, ὅσοι εἰσβάλλουσιν εἰς τὰ δυτικὰ μέρη προερχόμενοι ἐκ Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Βοημίας. Τὸ Βουκουρέστιον εἶνε γνωστὸν σήμερον ὡς ἡ μεγαλειτέρα φωλεὰ τῶν ἀπατεῶνων ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ αὐτὰ τὰ μεγάλα ἀμερικανικὰ κέντρα τοῦ ἐγκλήματος ὠχρῶσι πρὸ τοῦ Βουκουρεστίου, πόλεως ἣτις εἶνε τὸ ὀρμητήριον, οὕτως εἰπεῖν, τῶν λωποδυτῶν τῶν κρατῶν τοῦ Αἴμου, ὅποθεν ταξειδεύουσιν οὗτοι πρὸς δυσμὰς, εἰς Βιέννην, Βερολίνον, Παρισίους, Λονδίον, Ρώμην καὶ Νέαν Ὑόρκην. Τὸ προσωπικὸν τοῦ διεθνoῦς ἐγκλήματος στρατολογεῖται ἐκ τοῦ ἀπαιδεύτου στοιχείου τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, ἐπαυξανόμενον ἀκόμη μὲ ὅ,τι ἔρχεται ἐκ Ρωσίας καὶ Γαλικίας. Τὸ διεθνὲς λωποδυτικὸν ἐπάγγελμα, ἐν Εὐρώπῃ τοῦλάχιστον, ἐξασκεῖται σχεδὸν καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ Ῥουμάνων, Σέρβων, Βουλγάρων, Ρώσων καὶ Γαλικιανῶν· ὑπερτεροῦσι πολὺ κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τοὺς πάλαι ποτὲ περιβοήτους Ἄγγλους καὶ Ἀμερικανούς λωποδύτας. Ἡ εἰς πάσας τὰς πεπολιτισμένας χώρας αὐξήσις τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῆς ἠθικῆς, τῆς θρησκείας, τῆς κοινῆς ἡσυχίας καὶ τῆς νομίμου ἐξουσίας ὀφείλεται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κῶμα τὸ καταπλημμυροῦν ὅλας τὰς τάξεις. Τὸ ἐγκλημα καὶ οἱ ἐγκληματῖαι δὲν θὰ παύσωσι ποτὲ νὰ ὑπάρχουν ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ὁ κόσμος. Δυνάμεθα ὁμως νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι, εἰς τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ ἀπώτερον μέλλον, σὺν τῇ προόδῳ τῆς καλῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, θὰ ἐπέλθῃ ἐπαισθητὴ ἐλάττωσις ἐγκλημάτων, τὰ χρονικὰ δὲ καὶ αἰ στατιστικαὶ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ παρόντος χρόνου θ' ἀναγινώσκονται ὡς μῦθοι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῶν μελλουσῶν γενεῶν.

Ἡ ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ὩΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ἡ «Δεκαπενθήμερος Ἐπιθεώρησις» δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ Ἄγγλου φιλοσόφου Πήρσωνος, γνωστοῦ διὰ τὰ σκοτεινὰ καὶ ἀπαίσιμα δόγματα τὰ ὁποῖα κηρύττει, καὶ τοῦ ὁποῖου ἐν τῶν τελευταίων συγγραμμάτων ὀνομάσθη ὁ «Ἐκκλησιαστὴς τοῦ 10' Αἰῶνος.» Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ γράφει:

«Λέγεται ὅτι ὑπάρχει τάσις τις ἀπαισιοδοξίας εὐδιάκριτος εἰς τὰ συγγράμματα τῶν τελευταίων χρόνων. Πότε αὕτη λαμβάνει τὴν μορφοὴν ἀνησυχίας περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἀνθρωπότητος καθ' ὅλου ἢ ἐνός λαοῦ κατὰ μέρος. Πότε φαίνεται μᾶλλον ὅτι ὑποσημαίνει ἀμηχανίαν περὶ τὴν λύσιν μεγαλειτέρου τινὸς ἠθικοῦ προβλήματος. Πότε πάλιν ἐμφανίζεται ὡς λύπη δι' ἐκλιποῦσάν τινα πίστιν ἢ σύστημα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ φαινόμενα εἶνε ἀδύνατον ν' ἀντικατασταθῇ.»

Οἱ συγγραφεῖς τοὺς ὁποίους φέρει εἰς ὑποστήριξιν τῆς προτάσεως ταύτης εἶνε ὁ Γρέγ, ὁ Ρενάν, ὁ Ματθαῖος Ἄρνολδ, ὁ Παραδόλ καὶ ὁ ποιητὴς Κλάου. Τοῦ Κάρλαῦλ ἡ ἀπαισιοδοξία δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῶν πρώιμων περὶ αὐτὸν ἐπιδράσεων καὶ διὰ τοῦ ἀσθενικοῦ τῆς κρίσεως. Ὁ Καλθινισμὸς τρέφει μὲν ὑγιεῖς ἄνδρας, ἀλλὰ δὲν προδιαθέτει εἰς εὐθυμίαν. Καὶ ὁμως τοῦ Σέλλεῦ τὸ φιλάσθενον, αἰ οἰκιακαὶ ταραχαί, ἡ ἀηδία τῆς ὑφισταμένης κοινωνίας, δὲν περιέστειλαν τὴν ἰσχυρὰν καὶ εὐελπιν ἰδιοσυγγρασίαν του. «Ὀφείλομεν νὰ βλέπωμεν πέραν τοῦ ἀτόμου,» λέγει ὁ Πήρσων. Εἶτα, μνημονεύων τὰς γνώμας τοῦ Μόρρις, τοῦ Βελλαμὺ καὶ τοῦ Τσερνισκεύσκη, προσθέτει:

«Φυσικὸν μόνον εἶνε ὅτι οἱ κατασκευασταὶ τῶν ἰδανικῶν τούτων καὶ οἱ μαθηταὶ των ἔπρεπε νὰ εἶνε μεταξὺ τῶν δραστηριωτέρων καὶ αἰσιο-

δοξοτέρων ἀνδρῶν. Ἐπλάσαν τὸν οὐρανὸν τῶν οἴων τὸν ἐπεθύμουν, καὶ πιστεύουσιν ὅτι οὗτος εἶνε τόσον εὐπρόσιτος, ὥστε τοὺς μένει μόνον νὰ παραγγείλωσι τὴν κατάλληλον πρὸς ἀναρρίχῃσιν σκευήν. Ὑπάρχουσιν ὅμως πολλοὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλως θὰ φανῆ τὸ πρᾶγμα. Εἰς αὐτοὺς θὰ φανῆ ὅτι τὸ ἄριστον μέρος τοῦ σοσιαλιστικοῦ προγράμματος, ἡ ἐξάλειψις τῆς κακουργίας καὶ τῆς πενίας, δὲν εἶνε ποτὲ πιθανὸν νὰ ἐκτελεσθῆ κατ' ἀκρίβειαν... Ἐνῶ ὅμως τὰ μεγάλα κέρδη εἶνε προβληματικά, μεγάλοι τινὲς ζημίαι εἶνε ἀναπόφευκτοι. Ἡ νέα κοινωνία, μὲ τὴν θαυμαστὴν γραφειοκρατίαν της, τὴν περιλαμβάνουσιν πράγματι ὅλας τὰς τάξεις, μὲ τὴν ἀνάματον φιλεργίαν της, μὲ τὰς οἰκίας της τὰς σχεδιασμένας ἀπὸ ἀρχιτέκτονας τοῦ Κράτους, καὶ κτιζόμενας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον μεθ' ὁμοιομόρφου μονοτονίας, μὲ τὸν θλιβερὸν κύκλον τῶν ψυχαγωγιῶν της καὶ μὲ τὰ ἀναλλοίωτα ἀστικά ἔθιμα, θὰ εἶνε αὐτὴ ἡ ἀποθέωσις ἀκολάστου κοινοτοπίας. Πᾶν ὅ,τι ἀπετέλεσε τὸν παλαιὸν κόσμον, ὁ κοινοβουλευτικὸς βίος, ἡ στρατιωτικὴ θητεία, αἱ δημόσιαι συναθροίσεις αἱ συνηγοροῦσαι ὑπὲρ μεγάλης τινὸς μεταβολῆς, αἱ περιηγήσεις καὶ ἡ ἐμπορικὴ τυχοθηρία, ὅλα πρέπει νὰ ἐξοβελισθῶσι. Εἰς τὸν ἡμέτερον κόσμον, ὁ ἄνθρωπος δύναται τὸ ὀλιγώτερον νὰ χαράξῃ ἰδίαν γραμμὴν ἐν τῷ βίῳ, καὶ νὰ παιδαγωγηθῆ δι' ἐπαφῆς μὲ τοὺς ἀρίστους τῶν ὁμοίων τοῦ ἀνθρώπων, ἢ νὰ ἐπιδοθῆ ἐν μονώσει εἰς σκέψεις καὶ μελέτην. Εἰς τὸν νέον κόσμον ὀφείλει νὰ περναῖ ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἐκπαιδευτικὴν μηχανὴν ὡς οἱ ὁμοιοί του μέχρις οὗ φθάσῃ τὸ 21ον ἔτος, καὶ τότε νὰ ὑπηρετῆ ἐν τῷ ἐργατικῷ στρατῷ ἢ διὰ βίου, ἢ κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Βελλαμὺ, μέχρι τοῦ 45ου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Τότε θὰ ἀφίεται ἐλεύθερος νὰ καλλιερῆ τὴν ἀτομικότητα ὅση θὰ τῷ μεῖνῃ. Ἄλλ' οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν οἱ ἄνθρωποι τρομάζουσιν εἰς τὴν πρόσφιν τοιοῦτου παραδείσου.

«Τὴν ἐλευθερίαν τὴν ὁποίαν ὁ ἐπίσημος σοσιαλισμὸς τοῦ Κράτους θὰ περιστείλῃ ἐν τῇ κοινότητι, ἡ φυσιολογία μὲ τὰ περὶ κληρονομικότητος δόγματά της θὰ τὴν πολεμήσῃ ἐν τῷ ἀτόμῳ.

«Πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν, ἡ ἐλπίς ἑνὸς ἀνθρώπου νὰ διαφύγῃ τὰ ἐλαττώματα τῆς οἰκογενείας ἐφαίνετο εὐλογωτάτη... Ἄλλὰ βλέπομεν τώρα ἐναργέστερον ὅτι πᾶν ὅ,τι ὑπῆρξέ ποτε ἐν τῇ φυλῇ, παραμένει ὡς διαρκῆς ἐπίδρασις τροποποιουσα ταύτην, καὶ ὅτι τὰ οἰκογενειακὰ πρότυπα δυσκόλως ὑπόκεινται εἰς ἀλλοίωσιν ἐπὶ γενεάς. Καὶ ἂν ἄνθρωπός τις κατὰ μέρος δύναται νὰ κολακευθῇ μετὰ λόγου ὅτι διέφυγεν ἢ ὑπέταξε

μοθηρὰν τινα τάσιν, γνωρίζει ὅτι εἶνε καταδικασμένος νὰ τὴν ἴδῃ ἀναφαινομένην εἰς τὰ τέκνα του. Ἡ μοιροδοξία δὲ τῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶνε ἀπελπιστικώτερα ἀπὸ τὸ παλαιὸν θεολογικὸν δόγμα τοῦ προορισμοῦ εἰς αἰώνιαν ζωὴν ἢ αἰώνιον θάνατον. Κατὰ τὰ δόγματα τοῦ Καθινισμοῦ, ὁ καταδικασμένος ἄνθρωπος δὲν γνωρίζει τὴν τύχην του.

«Ἄλλ' ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶπεν ἀκόμη τὴν τελευταίαν λέξιν της ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς κληρονομικότητος. Καὶ ἡ ἱστορία δύναται νὰ μᾶς πληροφορήσῃ ὅτι ἡ ἀθρόα μεταβίβασις τῶν ιδιοτήτων δὲν συντείνει ἀναγκαιῶς πάντοτε εἰς κακόν. Δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν ἰδιάζουσιν ἐποχὴν ἀναγεννήσεως, ἀλλὰ βλέπομεν ὅτι εἰς τὸ τέλος ὀλίγων ἑκατονταετηρίδων ἐπῆλθε μεγίστη ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολή, εἰς τινὰς τοῦλάχιστον ιδιοτήτας. Δυνατὸν ν' ἀσπαζώμεθα τὸ περὶ κληρονομικότητος δόγμα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ μορφῇ, καὶ πάλιν νὰ πιστεύωμεν ὅτι αἱ κατὰ τὸ φαινόμενον συνέπειαι τοῦ ἀποφεύγονται εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, καθόσον νέοι συνδυασμοὶ φυλῶν σχηματίζονται ἢ ἡ ἀγωγή καὶ τὸ περιβάλλον τροποποιουσι τὴν ζωὴν.

«Ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ, ἐν τῇ μηχανικῇ ἐπιστῇ καὶ τῇ χημείᾳ, ἡ πρόοδος ὑπῆρξε λαμπρὰ, καὶ ὁ γενικὸς τόνος τῶν περὶ τὰς ἐπιστήμας ἀσχολουμένων εἶνε ἄρα φαιδρὸς καὶ εὐελπίς. Δὲν εἶνε δὲ πρόξενος μεγάλης θλίψεως ἂν ὑπάρχωσι τυχὸν μεγάλοι ἐλλείψεις εἰς τὰ κατορθώματα τὰ ἐπιτευχθέντα ἤδη. Ἡ γνῶσις θὰ μᾶς δώσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπαγγέλλεται, διότι τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου ἔργου κατετέθησαν καὶ μένει μόνον νὰ ὑψωθῶσι μέχρις οὐρανῶν τὰ τείχη. Οὐχ ἤττον εἶνε εὐνόητον ὅτι, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ὑποτάξῃ τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως εἰς τὴν θέλησίν του, καὶ κυριεύσῃ τὸ ἄπειρον πέλαγος τῆς γνώσεως, καὶ ἀποτυπώσῃ τὴν γνῶσιν ἐκείνην εἰς αἰσθητὰς μορφὰς αἰώνιως νεαζούσας καὶ λαμπρὰς, θὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη ταπεινώσις τις ἐν τῇ καρδίᾳ, διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κεντρίζει τὸν ἐγκέφαλον δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ν' ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν.»

Ὁ Πήρσον ἀναγνωρίζει τὴν φαινομενικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς Ἀγγλικῆς φυλῆς. Ἄλλ' ἡ Ἰνδία; Ἡ Αἴγυπτος; Τὸ ζήτημα τῆς Ἰρλανδικῆς αὐτονομίας; Ὅλα αὐτὰ ἐμφανίζονται μὲ ἐρωτηματικὸν σημεῖον. Ἡ Γαλλία μὲ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ της, παρέχει αὐτῷ θλιβερωτέραν ὄψιν.

«Συνῆθειαν ἔχουσιν οἱ Ἄγγλοι ν' ἀποδίδωσι τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο γε-
ΤΟΜΟΣ Γ'. — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1893. 86

γονός ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νεωτέρας Γαλλίας εἰς τὴν ἐξασθένησιν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀνηθικότητος. Ὅσοι ὁμως γνωρίζουσι καλῶς τὴν Γαλλίαν δὲν συμμερίζονται τὴν γνώμην ταύτην, καὶ ἀποδίδουσιν αὐτὴν εἰς τὴν μεγαλειτέραν εὐπορίαν καὶ ἄνεσιν, ἣτις ἐγενικεύθη, καὶ ἣτις κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ νυμφεύωνται ἀργὰ καὶ ἀποκτῶσιν ὀλίγα τέκνα. Ἄτυχῶς, ὁ λόγος οὗτος, ἐνῶ ἠθικῶς εἶνε προτιμότερος, πολιτικῶς εἶνε πρόξενος μεγαλειτέρας ἀνησυχίας..... Ἐν γένει, αἱ ἰδέαι τοῦ Κλάου δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν, ἀλλ' εἶνε τάχα οἱ πιστεύοντες πλέον αἰσιδοξοί; Οἱ ἄριστοι τούτων, κατὰ κανόνα, μᾶς προσκαλοῦσι ν' ἀρνηθῶμεν τὴν ἀνδρικότητα, ν' ἀποταχθῶμεν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς, καὶ ν' ἀνοικοδομήσωμεν σύστημιν, τὸ ὁποῖον ὀριστικῶς ἀπέτυχεν, ἐπὶ λογικωτέρου κάπως σχεδίου. Ἡ ἀπαισιοδοξία εἶνε ἡ ὑπερτάτη στάσις τὴν ὁποίαν δύναται νὰ λάβῃ φιλόθρησκος ἀνὴρ ἀπέναντι τοιαύτης διδασκαλίας.

«Οἱ Ἑβραῖοι προφῆται ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπαισιόδοχοι. Καὶ ὁμως οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ συντηρηταὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἔθνισμοῦ, καὶ ὅταν ἡ ἔθνικὴ συμφορὰ ἐνέσκηψεν ἐπ' αὐτούς, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τὴν ὑποφέρωσι μετ' ἀξιοπρεπείας. Ἡ ἀπαισιοδοξία, ἣτις προβλέπει τὴν συμφορὰν, καὶ δέχεται ἐκ τῶν προτέρων τὸν θάνατον καὶ τὴν ἥτταν, εἶνε πάντοτε προκριτωτέρα τῆς αἰσιδοξίας, ἣτις βαυκαλίζεται μὲ κενὰς ἐλπίδας καὶ βαίνει ἄνω ποταμῶν.»

Ἐὰν ὁ Πήρσων ἀξιοῖ ὅτι εἶνε τοιοῦτος ἀπαισιόδοχος, οἷοι οἱ ὑψηλοὶ καὶ μεγαλορρήμονες προφῆται τοῦ Ἰσραὴλ, οἵτινες εἶνε ἐκ τῶν ὑπερτάτων διερμηνέων τῆς ἀνθρωπίνης ἐλπίδος καὶ παραμυθίας, καλῶς νὰ ἔλθῃ τοιαύτη ἀπαισιοδοξία.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΙΣΜΟΣ

ΑΙ ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ(*)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΟΥΑΣΜΠΟΡΝ

(ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ)

Ὁ σκοπός μου δὲν εἶνε νὰ ἔλθω εἰς ὑπεράσπισίν τινα ἢ ἐπίκρισιν τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ἐκθέσω, ἀμερολήπτως κατὰ τὸ δυνατόν, κατὰ πόσον οὗτος συμπίπτει καὶ κατὰ πόσον ἀντίκειται εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

Ἡ πρωτίστη δυσῆρεια ἐν τοιαύτῃ ἐκθέσει προκύπτει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπάρχουσι τόσαι διάφοροι γνώμαι περὶ τῶν θεολογικῶν ζητημάτων παρὰ Μουσουλμάνοις, ὅσαι καὶ παρὰ Χριστιανοῖς, καὶ ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ παρουσιάσῃ τις σύνοψιν τινα τοῦ Μωαμεθανικοῦ δόγματος, τὴν ὁποίαν νὰ ἀσπασθῶσιν ὅλοι.

Ἡ πίστις τοῦ Ἰσλάμ βασίζεται, κατὰ πρῶτον λόγον, ἐπὶ τοῦ Κο-

(*) Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν θρησκευμάτων, ἐν Σικάγῳ, τῇ 3]15 Σεπτεμβρίου.

ρανίου, τὸ ὁποῖον πιστεύεται ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Προφήτην κατὰ διαφόρους καιροὺς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ, καὶ ἐπὶ τῶν παραδόσεων ἐν αἷς ἱστορεῖται ὁ βίος καὶ οἱ λόγοι τοῦ Προφήτου· καὶ, κατὰ δεύτερον λόγον, ἐπὶ τῶν γνωμῶν διακεκριμένων τινῶν θεολόγων τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἐγίρας, ἰδίως, διὰ τοὺς Σουννίτας, τῶν τεσσάρων ἱμάμηδων Χανιφέ, Σχαφῆ, Μαλίχ καὶ Χαννβέλ. Οἱ Σχιῖται ἢ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀλῆ ἀπορρίπτουσι τὴν τελευταίαν ταύτην πηγὴν, ὡς καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν παραδεδομένων παραδόσεων, καὶ πρεσβεύουσι γνώμας τὰς ὁποίας ἡ μεγάλη μερὶς τῶν Μουσουλμάνων ὡς αἰρετικὰς θεωρεῖ. Ἐκτὸς τῆς διττῆς διαιρέσεως τῶν Σουννιτῶν καὶ τῶν Σχιῖτῶν καὶ τῶν παρασυναγωγῶν τῶν τεσσάρων ἱμάμηδων, λέγεται ὅτι ὑπάρχουσι ἑκατοντάδες μικροτέρων αἱρέσεων.

Εἶνε ἀληθῶς δυσκολώτατον δι' εὐσυνείδητον ἐρευνητὴν νὰ ἐξακριβώσῃ τί εἶνε πράγματι οὐσιῶδες εἰς τὴν πίστιν. Διακεκριμένος Μουσουλμάνος πολιτικός καὶ λόγιος μ' ἐβεβαίωσε ποτε ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε οὐσιῶδες εἰμὴ ἡ πίστις εἰς τὴν ὑπαρξιν καὶ τὸ ἐνιαῖον τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρό τινων ἐτῶν ὁ Σεῖχ-οὐλ-ισλάμης, ὁ ὑπέρτατον ἔχων κῦρος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Γερμανὸν ἐρωτήσαντα ἀπήντησεν ὅτι, ὅστις ὁμολογεῖ ὅτι εἰς μόνον ὑπάρχει Θεὸς καὶ ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ Προφήτης του, εἶνε ἀληθὴς μουσουλμάνος, καίτοι διὰ νὰ εἶνε καλὸς μουσουλμάνος, πρέπει νὰ τηρῇ καὶ τὰ τέσσαρα κεφάλαια τῆς ὁμολογίας, τὴν προσευχὴν, τὴν νηστείαν, τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν προσκυνητήριον ἀποδημίαν. Ἄλλ' ἡ δυσχέρεια εἰς τὸν κατὰ τὸν φαινόμενον ἀπλοῦν τοῦτον ὀρισμὸν εἶνε ὅτι, ἡ πίστις εἰς τὸν Μωάμεθ ὡς εἰς τὸν Προφήτην τοῦ Θεοῦ συνυπονοεῖ πίστιν εἰς ὅλην τὴν διδασκαλίαν του, καὶ ἐρχόμεθα πάλιν ὀπίσω εἰς τὸ ζήτημα τί ἦτο ἡ διδασκαλία αὕτη.

Ἡ μεγάλη πληθὺς τῶν Μουσουλμάνων πιστεύουσι εἰς τὸ Κοράνιον καὶ εἰς τὰς παραδόσεις καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς σχολῆς τοῦ Χανιφέ, καὶ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν καλλίτερον εἰμὴ νὰ λάβωμεν τὰ δόγματα ταῦτα καὶ συγκρίνωμεν αὐτὰ μὲ ὅ,τι πράγματι θεωρεῖται ὡς ἡ οὐσιώδης ἀρχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην, δυνάμεθα νὰ πραγματευθῶμεν τὰς σχέσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ὑπὸ τε ἱστορικὴν, ὑπὸ δογματικὴν καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν.

* *

Ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν, οὐδαμῶς θὰ ἦτο χρεῖα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ἱστορικῶν σχέσεων τῆς Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἰσλάμ, ἐὰν αὐτὰ δὲν εἶχον φανῆ εἰς τινὰς διακεκριμένους συγγραφεῖς τόσον σπουδαῖαι, ὥστε νὰ δικαιῶσι τὴν ῥῆσιν ὅτι ὁ Μωαμεθανισμὸς εἶνε μία μορφή καὶ παραφυῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, τουτέστι, κατ' οὐσίαν, χριστιανικὴ τις αἵρεσις. Ὁ Κάρλαὺλ, φέρ' εἰπεῖν, ἀποφαίνεται ὅτι τὸ Ἰσλάμ δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς συγκεχυμένη μορφή τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ὁ Δρέιπερ ἀποκαλεῖ τοῦτο τὴν μεσημβρινὴν μεταρρυθμῖσιν, συγγενῆ πρὸς τὴν βορεινὴν μεταρρυθμῖσιν τοῦ Λουθήρου. Ὁ Στάνλεϋ καὶ ὁ Δοίλιγγερ παραπλησίως ἐκφράζονται.

Καίτοι ὑπάρχει πρόσχημά τι ἀληθείας ἐν τῇ γνώμῃ ταύτῃ, μοὶ φαίνεται ὅτι εἶνε οὐ μόνον πεπλανημένη ἀλλ' οὐσιωδῶς ψευδής. Οὔτε ὁ Μωάμεθ οὔτε οἱ πρῶτοι ὀπαδοὶ του ὑπῆρξαν ποτε χριστιανοί, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀποχρῶσα ἀπόδειξις ὅτι μέχρι τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἀνήγγειλε τὴν προφητικὴν ἀποστολήν του εἶχεν εὖρη καθ' ἴδου ἐνδιαφέρον ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Τοιαύτη θεωρία οὐδόπως εἶνε ἀναγκαῖα πρὸς ἐξήγησιν τοῦ μονοθεῖσμοῦ του. Οἱ πολῖται τῆς Μέκκας ἦσαν τὸ πλεῖστον εἰδωλολάτραι, ἀλλ' ὀλίγιστοι τούτων, καλούμενοι Χανιφ, ἦσαν καθαροὶ μονοθεῖσταί, καὶ τὸ δόγμα τοῦ ἐνιαίου τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο θεωρητικῶς ἄγνωστον οὐδ' εἰς ἐκείνους οἵτινες, ἔκδοτοι εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, τὸ εἶχον ἐγκαταλίπει ἐν τῇ πράξει. Ὁ ναὸς τῆς Μέκκας ἐκαλεῖτο Βεῖτ Οὐλλάχ, ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ· τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Μωάμεθ ἦτο Ἀβδαλλάχ, δούλος τοῦ Θεοῦ· καὶ «μὰ τὸν Ἀλλάχ» ἦτο συνήθης εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ὄρκος. Ὁ εἰς Θεὸς ἦτο ὀνόματι ἀγνωρισμένος, πράγματι δὲ λ σμονημένος, ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν ἀστέρων, τοῦ Λ ἄ τ, τοῦ Ὁ ζ ζ α καὶ τοῦ Μ ἄ ν ἄ χ, καὶ τῶν 360 εἰδώλων ἐν τῷ ναῷ τῆς Μέκκας. Ἐναντίον τῆς κρατούσης ταύτης εἰδωλολατρείας ἐπανεστῆ ὁ Μωάμεθ, καὶ ἤξιώσεν ὅτι πράττων τοῦτο ἐπανάρχετο εἰς τὴν καθαρὰν θρησκείαν τοῦ Ἀβραάμ. Οὐχ ἦττον, ὁ Μωαμεθανισμὸς δὲν εἶνε περισσότερον μετερρυθμισμένος ἰουδαϊσμός παρ' ὅσον εἶνε μία μορφή Χριστιανισμοῦ. Ἦτο οὐσιωδῶς νέα θρησκεία.

Τὸ Κοράνιον ἤξιώσεν ὅτι εἶνε νέα καὶ τελεία ἀποκάλυψις τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου τοῦ Προφήτου μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης, οὐδεὶς Μουσουλμάνος ἐπεκατέστη τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τῆς Ἀραβίας ἢ τὰς ἰουδαϊκὰς καὶ Χριστιανικὰς Γραφὰς ὡς τὴν βάσιν τῆς πίστεώς του. Τὸ Κοράνιον καὶ αἱ παραδόσεις εἶνε ἀρ-

κοუნτα και τελειωτικά. Πιστεύω ότι πᾶς ὀρθόδοξος μουσουλμάνος θεωρεῖ τὸ Ἰσλάμ. ὡς χωριστὴν, διακεκριμένην καὶ ἀπολύτως ἀποκλειστικὴν θρησκείαν· καὶ τίποτε δὲν κερδίζομεν ἀποκαλοῦντες αὐτὸ μορφὴν Χριστιανισμοῦ. Ἄλλ' ἀφοῦ ἐποιήσαμεν ἐκποδῶν τὸν ἀνυπόστατον τοῦτον ἰσχυρισμὸν, καὶ ἀνεγνωρίσαμεν πληρέστατα τὴν ἀνεξάρτητον ἀρχὴν τοῦ Ἰσλάμ, ὑπάρχει ἀκόμη μία ἱστορικὴ σχέσις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Χριστιανωσύνης, ἣτις ἀπαιτεῖ τὴν προσοχὴν μας.

Ὁ Προφήτης ἀνεγνώριζε τὰς Χριστιανικὰς καὶ Ἰουδαϊκὰς Γραφὰς ὡς λόγον τοῦ Θεοῦ, καίτοι δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῇ ὅτι τὰς εἶχε ποτὲ ἀναγνώσει. Αὐταὶ μνημονεύονται ἑκατὸν καὶ τριακοντάκις ἐν τῷ Κορανίῳ, ἀλλὰ μία μόνον μαρτυρία παρατίθεται ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ μία ἐκ τῆς Νέας Διαθήκης. Τὰ ἱστορικὰ μέρη ἐν τῷ Κορανίῳ ἀνταποκρίνονται μᾶλλον εἰς τὸ Ταλμουδ καὶ εἰς τὰ συγγράμματα τὰ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς Χριστιανοῖς, οἷα τὸ πρωτεύαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου, ὁ ψευδο-Ματθαῖος καὶ τὸ εὐαγγέλιον τῆς Γεννήσεως τῆς Μαριάμ, μᾶλλον παρὰ εἰς τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Γραφῆς. Αἱ πληροφορίες τοῦ ἐπιτεύχθησαν ἴσως προφορικῶς ἀπὸ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανούς φίλους του, οἱ ὅποιοι φαίνεται νὰ τὸν ἠπάτησαν κάποτε ἐκ προθέσεως. Φαίνεται ὅτι ἐπίστευσε τὰ λεχθέντα ὑπ' αὐτῶν ὅτι ἡ ἔλευσις του προσέλεγτο ἐν ταῖς Γραφαῖς, καὶ ὅτι ἤλπισεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ὅτι θὰ τὸν ἐδέχοντο ὡς τὸν ἐξ ἐπαγγελίας ἀρχηγόν των.

Ἡ ἐμπιστοσύνη του πρὸς τοὺς Χριστιανούς ἀπεδείχθη ὅτε ἐπεμψε τοὺς καταδιωκομένους ὀπαδοὺς του νὰ καταφύγῃ παρὰ τῷ χριστιανῷ βασιλεῖ τῆς Ἀβυσσινίας. Εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν χριστιανικὴν Συρίαν, καὶ ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὴν παράδοσιν ἔσχε Χριστιανούς τινας στενοὺς φίλους. Μετὰ τοὺς Ἰουδαίους εὕρισκετο εἰς στενωτέρας ἀκόμη σχέσεις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐν Μέκκᾳ καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν Μεδίνῃ διατριβῆς του.

Ἄλλ' εἰς τὸ τέλος προσέβαλε καὶ κατέστρεψε τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐκήρυξε πόλεμον ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν· ποιῶν ὅμως διάκρισιν ἐν τῇ μεταχειρίσει τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Βιβλίου, ἐπιτρέπουσαν τοῖς τελευταίοις, ἐὰν ὑποταχθῶσιν ἡσυχῶς εἰς τὴν ἐξουσίαν του, νὰ τηρήσωσι τὴν θρησκείαν των, ὑπὸ τὸν ὄρον ἐνιαυσίας πληρωμῆς κεφαλικοῦ φόρου, ἢ λύτρωσιν τῆς ζωῆς των. Ἐὰν ὅμως ἀνθίσταντο, οἱ ἄνδρες ἔπρεπε νὰ σφάζωνται, καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία νὰ πωλῶνται ὡς σκλάβοι (Κοράνιον, σ ο υ ρ ᾶ Θ'). Ἐν τῇ μελ-

λούση ζωῆς, Ἰουδαῖοι, χριστιανοὶ καὶ εἰδωλολάτραι ὅλοι ὁμοῦ καταδικάζονται εἰς τὴν αἰωνίαν κόλασιν.

Ἐπέθεσάν τινες ὅτι ἐδάφιόν τι ἐν τῇ δευτέρᾳ σ ο υ ρ ᾶ τοῦ Κορανίου εἶχε σκοπὸν νὰ διδάξῃ φιλάνθρωπότερον δόγμα. Τὸ ἐδάφιον τοῦτο λέγει: «Ἀληθῶς, ὅσοι πιστεύουσιν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε χριστιανοὶ εἴτε Σαβιανοὶ, ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, καὶ ποιεῖ ὅ,τι εἶνε δίκαιον, πάντες θὰ ἔχωσι τὴν ἀμοιβὴν των παρὰ τῷ Ἄλλάχ. Δὲν θὰ ἔλθῃ ἐπ' αὐτοὺς φόβος οὐδὲ θλίψις.» Ἄλλ' οἱ Μουσουλμάνοι σχολιασταὶ ὀρθῶς νοοῦσι τοῦτο ὡς διδάσκον μόνον ὅτι, ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι, Χριστιανοὶ ἢ οἱ Σαβιανοὶ γείνωσι μουσουλμάνοι, θὰ σωθῶσι, καθόσον ἡ φράσις ἣς γίνεται χρῆσις εἶνε αὐτῇ ἐκείνῃ ἣτις ἐκφράζει τὴν πίστιν εἰς τὸ Ἰσλάμ.

Ἐν τῇ τρίτῃ σ ο υ ρ ᾶ λέγεται προσέτι: «ὅστις ἀκολουθεῖ πᾶσαν ἄλλην θρησκείαν παρὰ τὸ Ἰσλάμ, δὲν θὰ γείνη δεκτὴ ἐκ μέρους αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ θὰ εἶνε μεταξὺ τῶν ἀπωλοτόων.»

Αὕτη εἶνε ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία· ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ εἰπώμεν ὅτι εὕρισκε τις Μουσουλμάνους οἵτινες δοξάζουσιν αἰσιώτερον περὶ τῆς τελειωτικῆς τύχης ἐκείνων οἵτινες εἶνε εἰλικρινεῖς καὶ ἐνάρετοι ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὸ ἐρώτημα ἂν ὁ Μωαμεθανισμὸς ἐτροποποιήθη κατὰ τινὰ τρόπον ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Προφήτου διὰ τῆς ἐπαφῆς του μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, νομίζω ὅτι πᾶς Μουσουλμάνος θ' ἀπαντήσῃ ἀρνητικῶς. Πολλὰ θὰ εἶχε νὰ εἴπῃ τις ἀφ' ἑτέρου, ὡς παραδείγματος χάριν, θὰ ὑποθέσῃ κάπως Χριστιανὸς μελετητῆς, ὅτι τὰ ἀξιώματα καὶ αἱ ιδιότητες αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς τὸν Προφήτην ἀπὸ τὰς παραδόσεις, τὰ ὁποῖα δὲν διατυπῶνται δι' αὐτὸν ἐν τῷ Κορανίῳ, πρέπει νὰ ἐλήφθησαν δάνειον ἐκ τῆς Χριστιανικῆς περὶ Χριστοῦ διδασκαλίας· ἀλλὰ δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ θέματος τούτου.

* *

Ὡς πρὸς τὰς δογματικὰς σχέσεις, συγκρίνοντες τὰς δογματικὰς ὁμολογίας τοῦ τε Ἰσλάμ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὀφείλομεν νὰ περιορισθῶμεν αὐστηρῶς κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς ὅ,τι ἐν γένει ἀναγνωρίζεται ὡς οὐσιώδεις ἐκατέρᾳ πίστει. Ἐὰν ἐπερβῶμεν τὸ ὄριον τοῦτο, θ' ἀναχθῶμεν εἰς πέλαγος εἰκοτολογίων σχεδὸν χωρὶς ὄρια, ὁπόθεν μικρὸν κέρδος

θὰ ἦτο ἐλπίς νὰ πορισθῶμεν σχετικῶς πρὸς τὴν πραγματείαν ταύτην.

Ἀπεφασίσθη ρητῶς διὰ πολλῶν φετφάδων ὅτι τὸ Κοράνιον ἀπαιτεῖ πίστιν εἰς ἑπτὰ κυριώτερα δόγματα· καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως εἶνε αὕτη : « Πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, εἰς τοὺς Ἀγγέλους, εἰς τὰ Βιβλία, εἰς τοὺς Προφῆτας, εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, εἰς τὰ αἰώνια προστάγματα τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ, καὶ εἰς τὴν μετὰ θάνατον Ἀνάστασιν. » Ὑπάρχουσι πολλὰ ἄλλα τὰ ὅποια πᾶς καλὸς Μουσουλμάνος ὀφείλει νὰ πιστεύῃ, ἀλλὰ τὰ κεφάλαια ταῦτα εἶνε θεμελιώδη.

Ἄν λάβωμεν τὰ οὐσιώδη δόγματα ἐν πρὸς ἓν, θὰ εὕρωμεν ὅτι συμφωνοῦσι μὲ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν κατὰ τὴν γενικὴν αὐτῶν ἔκθεσιν, καίτοι ἐν τῇ ἀναπτύξει των ὑπάρχει εὐρεία διαφορὰ πίστεως μεταξὺ τοῦ Χριστιανοῦ καὶ τοῦ Μουσουλμάνου.

Πρῶτον: ὡς πρὸς τὴν περὶ Θεοῦ διδασκαλίαν. Αὕτη ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ Ὁμῆρ Νεσσεφῆ, ἐν ἔτει 1142 μ. Χ., ὡς ἐξῆς: « Ὁ Θεὸς εἶνε εἰς καὶ αἰώνιος. Ζῆ καὶ εἶνε παντοδύναμος. Εἶνε παντογνώστης, παντακουστής καὶ παντεπόπτης. Ἐχει θέλησιν καὶ ἐνέργειαν. Δὲν ἔχει μορφήν καὶ εἶδος, οὐδὲ ὄριον, πέρασ ἢ ἀριθμὸν· οὔτε μέρη, πολλαπλασιασμοὺς ἢ διαιρέσεις, διότι δὲν εἶνε οὔτε σῶμα οὔτε ὕλη. Δὲν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος. Εἶνε ἀθύπαρκτος, ἄνευ γενεᾶς, διαμονῆς ἢ κατοικίας. Εἶνε ἐκτὸς τοῦ κράτους τοῦ χρόνου, ἄνισος εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰς ιδιότητάς του, αἰτινες, χωρὶς νὰ εἶνε ξένοι πρὸς τὴν οὐσίαν του, δὲν τὴν συνιστῶσι. »

Ἡ κατήχησις τοῦ Οὐεστμίνστερ λέγει: « Ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα, ἄπειρον, αἰώνιον, ἀναλλοίωτον εἰς τὴν ὑπαρξίν του, εἰς τὴν σοφίαν του, τὴν δύναμιν, τὴν ἀγιότητα, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ὑπάρχει εἰς μόνος, ὁ ζῶν καὶ ὁ ἀληθὴς Θεός. »

Ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι αἱ ἐκθέσεις αὗται διαφέρουσι πρωτίστως κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ χριστιανὸς δίδει ἰδιάζουσαν ὑπεροχὴν εἰς τὰς ἠθικὰς ιδιότητάς τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐλέγη πολλὰκις ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσλάμ εἶνε ἀπλῶς Θεὸς παντοδύναμος, ἐνῶ ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν εἶνε Θεὸς ἀπειροῦ ἀγάπης καὶ τελείας ἀγιότητος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀκριβὴς ἔκθεσις τῆς ἀληθείας. Τὰ ἐνενηκοντα ἐννέα ὀνόματα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια πᾶς καλὸς μουσουλμάνος δὲν παύει νὰ ἐπαναλαμβάνῃ, ἀποδίδουσιν αὐτῷ τὰς ιδιότητάς ταύτας. Τὸ τέταρτον ὄνομα εἶνε ὁ ἁγιώτατος, τὸ 29ον ὁ δίκαιος, τὸ 46ον ὁ ἀγαπῶν τοὺς πάν-

τας, τὸ πρῶτον καὶ κοινότατον εἶνε ὁ ἐλεήμων· καὶ αἱ ἠθικαὶ ιδιότητες πολλάκις μνημονεύονται ἐν τῷ Κοράνιῳ. Κατὰ ἀλήθειαν, δὲν ὑπάρχει νοητὴ τελειότης τὴν ὁποίαν οἱ μουσουλμάνοι ὀκνοῦσι ν' ἀποδώσωσι τῷ Θεῷ. Ἡ περὶ αὐτοῦ ἔννοιά των εἶνε ἡ ἔννοια περὶ ἀπολύτου ἀνατολίτου μονάρχου, καὶ ἡ ἀπεριόριστος δύναμις του τοῦ νὰ πράττῃ ὅ,τι εὐδοκεῖ καθιστᾷ τὴν ἐντελῆ εἰς τὸ θέλημά του ὑποταγὴν τὸ πρῶτον καὶ μάλιστα ὑπέροχον χρέος. Τὸ ὄνομα τὸ ὅποιον δίδουσιν εἰς τὴν θρησκείαν των συνυπονοεῖ τοῦτο. Ἡ λέξις Ἰσλάμ σημαίνει ὑποταγὴν ἢ ἐγκαρτέρησιν. Εἰς τὸν Θεὸν δὲ ἀποδίδει ὁ μουσουλμάνος, ὅπως καὶ ὁ χριστιανός, πᾶσαν σοφίαν καὶ πᾶσαν ἀγαθότητα.

Ἡ οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς μωαμεθανικῆς περὶ Θεοῦ ἔννοιας ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ μουσουλμάνος δὲν φρονεῖ περὶ τοῦ μεγίστου τούτου βασιλέως ὡς ἔχοντός τι κοινὸν μὲ τοὺς ὑπηκόους του, ἀφ' ὧν ἀμετρήτως ἀπέχει. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Χριστῷ λογίζεται παρ' αὐτοῖς οὐ μόνον βλάσφημος, ἀλλ' ἄτοπος καὶ ἀκατάληπτος· καὶ ἡ ἰδέα τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀναστροφῆς καὶ κοινωνίας, οἷα ἐκφράζεται ὅταν καλῶμεν αὐτὸν πατέρα μας, εἶνε ὅλως ξένη εἰς τὸ μωαμεθανικὸν πνεῦμα. Ὁ Θεός οὐ μόνον δὲν ἐπιδημεῖ ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἔννοιαν, ἀλλ' εἶνε χωρὶς τοῦ κόσμου καὶ ἀρίσταται ἀπείρως ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Δεύτερον: τὸ δόγμα τῶν προσταγμάτων, ἢ τῆς κυριότητος τοῦ Θεοῦ, εἶνε θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς τε Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ.

Τὸ Κοράνιον λέγει: « Ὁ Θεὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων προώρισε δι' ἀναλλοιώτου θεσπίσματος ὅλα τὰ πράγματα, ὅσα μέλλουσι νὰ συμβῶσιν, ἢ ἀγαθὰ ἢ κακὰ. »

Ἡ κατήχησις τοῦ Οὐεστμίνστερ λέγει: « Τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ εἶνε ὁ αἰώνιος σκοπὸς του κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ ἰδίου θελήματός του, δι' οὗ πρὸς ἰδίαν δόξαν προώρισε πᾶν ὅ,τι φθάνει νὰ συμβῇ. »

Εἶναι προδηλόν ὅτι αἱ δύο αὗται ἐκθέσεις δὲν διαφέρουσιν οὐσιωδῶς καὶ αἱ αὗται διαφοραὶ ἀνεφύησαν ἐπὶ τοῦ δόγματος τούτου παρὰ τε μουσουλμάνοις καὶ χριστιανοῖς, μὲ τὰς αὐτὰς διχογνωμίας.

Ὁ Ὁμῆρ Νεσσεφῆς λέγει: « Ὁ προορισμὸς ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὴν κοσμικὴν ἀλλ' εἰς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν. Ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ ἀποδοκιμασία κρίνουσιν ὀριστικῶς τὴν τύχην τῆς ψυχῆς, ἀλλ' εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐλεύθερος. »

Τουρκική τις όμολογία πίστεως λέγει: « Η άπιστία και αί πονηραί πράξεις συμπίπτουσι με την πρόγνωσιν και τό θέλημα του Θεού, διά του άποτελέσματος του προορισμού του, του γεγραμμένου πρό των αίωνων επί των τετηρημένων πινακίδων, διά τής ενεργείας του, άλλ' όχι μετά τής εύδοκίας του. Ο Θεός προορᾷ, βούλεται, προάγει, αγαπᾷ πᾶν τό καλόν, και δέν αγαπᾷ τήν άπιστιαν και τήν άμαρτιαν, καιτοι βούλεται και εκτελει αύτήν. Έάν τις έρωτήση διατι ο Θεός βούλεται και εκτελει τό κακόν και δίδει τῷ διαβόλῳ δύναμιν νά πειράζῃ τόν άνθρωπον, ή άπάντησις είνε ότι ἔχει τās άπόψεις τής σοφίας του, τās όποιās δέν έδόθη εις ήμās νά γνωρίσωμεν.»

Πολλοί χριστιανοί θεολόγοι θά ήσπάζοντο τήν εκθεσιν ταύτην άνευ επικρίσεως, άλλ' εν γένει έπεμελήθησαν νά φυλαχθώσι κατά τής ιδέας ότι ο Θεός είνε κατά τινα τρόπον ή τελεσιουργός αίτία τής άμαρτίας, και εν γένει άποδίδουσιν εις τόν άνθρωπον εύρύτερον στάδιον έλευθερίας παρά οι όρθόδοξοι μωαμεθανοί

Δέν δύναται τις ν' άρνηθῃ ότι τό δόγμα τουτο των θείων προσταγμάτων εξέπεσεν εις μοιροδοξίαν γενικώτερον παρά τοίς μουσουλμάνοις ή παρά τοίς χριστιανοίς. Δέν έγνωρίσα ποτέ μουσουλμάνον οίασδήποτε αίρέσεως όστις νά μή ήτο κατά τό μάλλον και ήττον όπαδός του πεπρωμένου, καιτοι όμολογητέον ότι ύπῆρξαν μουσουλμάνοι θεολόγοι άποκρούοντες τήν μοιροδοξίαν τόσον εντόνως όσον και οι χριστιανοί.

Έν τῷ Χριστιανισμῷ ή δοξασία αύτη έτέθη εκποδών διά διαφόρου έννοίας περί Θεού, δι' ύψηλοτέρας εκτιμήσεως του ανθρώπου, και δι' όλου του συστήματος τής άπολυτρώσεως εν τῇ εις Χριστόν πίστει. Έν τῷ Ισλαμισμῷ δέν ύπάρχει τοιαύτη αντίρροπος επίδρασις.

Τρίτον: Τά άλλα πέντε δόγματα δυνάμεθα νά παρατρέξωμεν μεθ' άλλῆς παρατηρήσεως ως προς έκαστον τουτων. Οί τε μουσουλμάνοι και οι χριστιανοί πιστεύουσιν εις τήν ύπαρξιν αγαθών και κακών άγγέλων, και ότι ο Θεός άπεκάλυψε τήν θέλησίν του εις τόν άνθρωπον διά τινων θεοπνεύστων βιβλίων, και συμφωνούσιν έκάτεροι ότι αί Έβραϊκαί και Χριστιανικαί Γραφαί είνε τοιαύτα βιβλία. Ο μουσουλμάνος όμως πιστεύει ότι τά βιβλία ταύτα έπεσφραγίσθησαν διά του Κορανίου, τό όποιον έκομίσθη εις τήν γῆν εκ του Θεού διά του άγγέλου Γαβριήλ. Πιστεύει ότι τουτο είνε ο αιώνιος και άκτιστος λόγος του· ότι ο θεϊός χαρακτήρ του άποδεικνύεται από τήν ποιητικήν καλλονήν του· ότι ἔχει θαυμασίαν δύναμιν επί των ανθρώπων εκτός

των όσα διδάσκει, ώστε μόνη ή ακρόασις αυτού, χωρίς νά τό έννοῃ τις, δύναται νά θεραπεύση τους άσθενείς ή νά επιστρέψῃ τους άπίστους. Οί τε χριστιανοί και οι μουσουλμάνοι πιστεύουσιν ότι ο Θεός έπεμψε προφήτας και άποστόλους εις τόν κόσμον, όπως διδάξωσι τους ανθρώπους τό θέλημά του· χυρότεροι πιστεύουσιν εις τήν ήμέραν τής κρίσεως και τήν άνάστασιν των νεκρών, εις τήν άθανασίαν τής ψυχῆς, και εις άμοιβάς και τιμωρίας εν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

Έκ τουτων φαίνεται ότι, εν άπλή δηλώσει, τά έπτά θετικά δόγματα του Ισλάμ είνε εις άρμονίαν με τό χριστιανικόν δόγμα· άλλ' εν τῇ εκθέσει και αναπτύξει των ή Νέα Διαθήκη και τό Κοράνιον δίστανται, και ή χριστιανική και μουσουλμανική έρμηνεία παρουσιάζουσιν όλους διαφόρους έννοίας, και μάλιστα εις πᾶν ό,τι άφορᾷ τόν άλλον κόσμον. Εις τās εκθέσεις ταύτας, τās βασιζόμενας επί του Κορανίου (πδ. χ. εν σο υ ρ ᾱ ΝΣΤ' και ΟΗ'), και έτι μάλλον επί των παραδόσεων, εύρίσκομεν τās εκπληκτικώτερας αντίθεσις μεταξύ τής Χριστιανωσύνης και του Μωαμεθανισμού· άλλά δέν είνε εύκολον δι' ένα χριστιανόν νά συνοψίσῃ ταύτας εις τρόπον ικανόν νά εύχαριστήσῃ τους μουσουλμάνους, και έπειδή δέν ἔχομεν καιρόν νά παραθέτωμεν αυθεντικάς μαρτυρίας, όφείλομεν νά τās παρατρέξωμεν.

Τέταρτον, ή ουσιώδης δογματική διαφορά μεταξύ Χριστιανωσύνης και Ισλαμισμού είνε ως προς τό πρόσωπον, τό αξίωμα και τό έργον του Ιησού Χριστού. Τό Κοράνιον ρητῶς άρνείται τήν Τριάδα, τήν θεότητα του Χριστού, τόν θάνατόν του, και όλον τό δόγμα τής ένσαρκώσεως και του ήλασμού, και άπορρίπτει τά μυστήρια τά όποία διέταξεν Εκείνος. Δέχεται τήν θαυμασίαν γέννησίν του, τά θαύματά του, τήν ήθικήν τελειότητά του, και τήν άποστολήν του ως θεοπνεύστου προφήτου ή διδασκάλου. Κηρύττει ότι Εκείνος δέν άπέθανεν επί του Σταυρού, άλλ' άνελήφθη εις τόν ούρανόν άθάνατος, οι δε Ιουδαίοι έσταύρωσάν τινα όμοιάζοντα αυτῷ άντ' Αυτού. Άρνείται έπομένως τήν εκ νεκρών άνάστασίν του, άλλ' άξιοί ότι θά ἔλθῃ πάλιν νά βασιλεύσῃ του κόσμου πρό τής ήμέρας τής κρίσεως. Λέγει ότι ο ίδιος θά μαρτυρήσῃ ένώπιον του Θεού ότι ουδέποτε ήξίωσεν ότι είνε θεϊός· ή περί θεότητός του αύτη αίρεσις ἔλαβεν άρχήν από του Παύλου.

Συγχρόνως, ή πίστις εξαίρει τόν Μωάμεθ εις τήν αυτήν ως έγγιστα θέσιν, ήν κατέχει ο Χριστός παρά τοίς χριστιανοίς. Δέν είνε θεϊός, και έπομένως δέν λατρεύεται· άλλ' ύπῆρξε τό πρώτον πλασθέν όν, ό

πρῶτος καὶ ὁ ἄριστα ἠγαπημένος τοῦ Θεοῦ, τὸ εὐγενέστατον τῶν πλασμάτων, ὁ μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὁ μέγας πρεσβευτής, ὁ πρῶτος εἰσελθὼν εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ ὁ ἀνώτατος ἐκεῖ. Καίτοι τὸ Κοράνιον πολλαχοῦ ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς ἀμαρτωλοῦ χρήζοντος συγγνώμης (πδ. χ. ἐν σουρᾷ ΚΓ', ΜΑ', ΜΗ'), τὸ ἀπολύτως ἀναμάρτητον αὐτοῦ εἶνε ἐπίσης ἄρθρον πίστεως.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, δὲν μνημονεύεται ἐν τῷ Κορανίῳ, καὶ ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ φαίνεται νὰ εἶνε ἄγνωστος εἰς τὸν Προφήτην, ὅστις παριστᾷ τὸ χριστιανικὸν περὶ τῆς Τριάδος δόγμα ὡς διδάσκον ὅτι αὕτη σύγκειται ἐκ Θεοῦ τοῦ Πατρὸς, Μαρίας τῆς Μητρός, καὶ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ. Τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ περὶ ἀποστολῆς τοῦ Παρακλήτου ὁ προφήτης ἐφαρμύζει εἰς ἑαυτὸν, ἀναγινώσκων τὸ παράκλητος ὡς περικλυτός, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μεθερμηνευθῇ ἀραβιστὶ διὰ τοῦ Ἀχμέτ, ἐτέρας μορφῆς τοῦ ὀνόματος Μωχάμέτ.

Ἐχομεν ἄρα ἐν τῷ Ἰσλάμ ἰδιαιτέραν καὶ ὀριστικὴν ἀπόρριψιν τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος τῆς ἐνσαρκώσεως καὶ τῆς Τριάδος, καὶ τὴν ὑποκατάστασιν τοῦ Μωάμεθ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Χριστοῦ, ἐν πλείστοις τῶν ἀξιωματῶν του· ἀλλὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐν παρόδῳ ὅτι, ἐνῶ ἡ ἀπόρριψις αὕτη προκύπτει ἐκ διαφόρου ἐννοίας περὶ Θεοῦ, οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν συλλογιστικὴν ἀπιστίαν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἐὰν δὲν δύναται νὰ νοήσῃ τὸν Θεὸν ὡς ἐνσαρκωμένον ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, τοῦτο δὲν προέρχεται ἐξ ἀμφιβολίας περὶ τοῦ προσώπου του ἢ περὶ τῆς θαυμασίας ἀναμιξεῶς του εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, ἢ περὶ τοῦ πραγματικοῦ τῆς ὑπερφυσικότητός του. Αἱ ἰδέαι αὗται εἶνε θεμελιώδεις ἐν τῇ πίστει παντὸς ὀρθοδόξου μουσουλμάνου, καὶ διδάσκονται πανταχοῦ τοῦ Κορανίου.

Ἐπάρχουσιν ὀνόματι μουσουλμάνοι οἵτινες εἶνε ἄθεοι καὶ ἄλλοι οἵτινες εἶνε πανθεισταὶ κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Σπινόζα. Ἐπάρχουσι προσέτι μικραΐτινες αἱρέσεις ὀρθολογιστῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ παλαιοῦ Ἀγγλικοῦ Μονοθεϊσμοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ νεωτέρου ὀρθολογισμοῦ. Ὁ μονοθεϊστικὸς ὀρθολογισμὸς παρίσταται εἰς τὸ ἀξιοπερίεργον ἐκεῖνο σύγγραμμα τοῦ Ἐμίρη Ἀαλή, τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰσλάμ. Ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Μωάμεθ ὡς ὁ Ξενοφῶν περὶ τοῦ Σωκράτους, σέβεται δ' ἐπίσης καὶ τὸν Χριστὸν, ἀλλ' ἀρνείται ὅτι ὑπῆρξέ τι τὸ ὑπερφυεὲς ἐν τῇ ἐμπνεύσει ἢ τῷ

βίῳ ἐκατέρου, καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Χανιφέ καὶ ἄλλοι ἰμάμηδες διέφθειραν τὸ Ἰσλάμ, ὡς νομίζει ὅτι ἔπραξε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὡς πρὸς τὴν Χριστιανωσύνην. Ἀλλὰ τὸ βιβλίον τοῦτο δὲν ἐκπροσωπεῖ τὸν Μωαμεθανισμὸν περισσότερον παρ' ὅσον ὁ Βίος τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ρεβάν ἐκπροσωπεῖ τὴν Χριστιανωσύνην. Αἱ μικραὶ αὗται ὀρθολογιστικαὶ παρασυναγωγαὶ θεωροῦνται ὑπὸ πάντων τῶν ὀρθοδόξων μουσουλμάνων ὡς αἱ χεῖρισταὶ τῶν αἱρέσεων.

* *
*

Αἱ πρακτικαὶ καὶ ἠθικαὶ σχέσεις τοῦ Ἰσλάμ πρὸς τὴν Χριστιανωσύνην εἶνε ἀκόμη πλεονάζουσαι ἀπὸ τὰς ἱστορικὰς καὶ δογματικὰς σχέσεις. Ὁ μουσουλμανικὸς κώδιξ τῆς ἠθικῆς εἶνε πολὺ ἐγγύτερος εἰς τὸν χριστιανικὸν ἢ ὅσον γενικῶς ὑποτίθεται, καίτοι εἶνε πράγματι μᾶλλον ἰουδαϊκὸς ἢ χριστιανικὸς. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι κρίνομεν ἀλλήλους ἐπιπολαίως καὶ μεροληπτικῶς ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν ζῶσι κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς θρησκείας των, ἀντὶ νὰ συγκρίνωμεν τὸν συνεπῆ μουσουλμάνον πρὸς τὸν εὐσεβῆ χριστιανόν.

Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν ἐνταῦθα εἰς τεχνικὴν ἐκθεσιν περὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀρχῶν τοῦ νόμου καὶ τῆς ἠθικῆς, οἷαι δίδονται ὑπὸ τοῦ ἰμάμη Χανιφέ καὶ ἄλλων. Θὰ ἦτο ἀκατάληπτος ἄνευ λίαν διεξοδικῆς ἐξηγήσεως, καὶ πράγματι κατανοεῖται ὑπ' ὀλιγίστων Μωαμεθανῶν, καίτοι ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἠθικῆς ταύτης εἶνε ἡ οὐσία τοῦ μωαμεθανικοῦ νόμου. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἠθικὸς νόμος βασιζέται ἐπὶ τοῦ Κορανίου καὶ τῶν παραδόσεων περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν λόγων τοῦ Προφήτου, πλατυνόμενος δι' ἐκασιῶν καὶ ἀναλογιῶν. Ὅτι προέρχεται ἐκ τῶν πηγῶν τούτων ἔχει δύναμιν καὶ κύρος ἀποκαλυφθέντος νόμου τοῦ Θεοῦ.

Τὰ πρῶτα πρακτικὰ χρῆθ, τὰ ἀναγεγραμμένα ἐν τῷ θρησκευτικῷ κώδικι εἶνε, ὁ μολογία τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωάμεθ ὡς Προφήτου του, προσευχὴ, τούλάχιστον πεντάκις τῆς ἡμέρας, νηστεία, κατὰ τὸν μῆνα Ραμαζάν, ἀπὸ πρωΐας μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἐλεημοσύνη μέχρι δύο καὶ ἡμίσεως τοῖς ἑκατὸν ἐνιαυσίως ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας ἀποδημίας εἰς Μέκκαν ἀπαξ τούλάχιστον διὰ βίου. Ἐκτον καθήκον, ἴσης σπουδαιότητος, εἶνε τὸ μετέχειν ἐεροῦ πολεμοῦ, ἢ πολέμου ὑπὲρ τῆς θρησκείας· ἀλλὰ τινες τῶν ὀρθοδόξων

μουσουλμάνων υποστηρίζουσιν ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε διηγετικὴς ὑποχρέωσις, τοιαύτη δὲ φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε καὶ ἡ γνώμη τοῦ Χανιφέ.

Ἐκτὸς τῶν στοιχειωδῶν τούτων καθηκόντων τῆς θρησκείας, ὁ ἠθικὸς κώδιξ, οἷος δίδεται ὑπὸ τοῦ Ὁμέρ Νεσσεφῆ, ἀπαιτεῖ ἀκεραιότητα εἰς τὰς ὑποθέσεις, μετριοφροσύνην ἢ κοσμιότητα ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, ἀδελφότητα μεταξὺ ὄλων τῶν μουσουλμάνων, εὐμένειαν καὶ ἀγαθότητα πρὸς ὅλα τὰ πλάσματα. Ἀπαγορεύει τὴν κυβείαν, τὴν μουσικὴν, τὴν κατασκευὴν καὶ κατοχὴν εἰκόνων, τὴν πόσιν μεθυστικῶν ποτῶν, τὴν λῆψιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ καὶ πᾶσαν ψευδορκίαν. Καὶ ἐν γένει, ὁ Ὁμέρ Νεσσεφῆς προσθέτει: «Εἶνε ἀπαραίτητος ὑποχρέωσις παντὸς μουσουλμάνου ν' ἀσκῆ τὴν ἀρετὴν καὶ ἀποφεύγῃ τὴν κακίαν, τουτέστι πᾶν ὅ,τι εἶνε ἐναντίον εἰς τὴν θρησκείαν, εἰς τὸν νόμον, τὴν φιλάνθρωπίαν, τοὺς καλοὺς τρόπους καὶ τὰ καθήκοντα τῆς κοινωνίας. Μάλιστα, πρέπει ν' ἀποφεύγῃ τὴν ἀπάτην, τὸ ψεῦδος, τὴν συκοφαντίαν καὶ τὴν κακολογίαν τοῦ πλησίον.»

Παραθέτομεν δὲ καὶ ὀλίγα σχετικὰ ἐδάφια ἐκ τοῦ Κορανίου:

«Ὁ Θεὸς προσταττει δικαιοσύνην, εὐμένειαν, καὶ ἐλευθεριότητα. Ἀπαγορεύει τὴν κακουργίαν, τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν συκοφαντίαν.

«Ἀπόφευγε τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ τῷ φανερῷ. Οἱ ἄνομοι θὰ λάθωσι τὴν ἀμοιβὴν τῶν πράξεών των.

«Ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ λαμπρὰν ἀμοιβὴν εἰς τοὺς προσθέτοντας καλὰ ἔργα εἰς τὴν πίστιν των.

«Ὅστις πράττῃ ἀνομίαν, θ' ἀπολέσῃ τὴν ἰδίαν ψυχὴν.

«Δὲν εἶνε δικαιοσύνη τὸ νὰ στρέφητε τὰ πρόσωπά σας ἐν προσευχῇ πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἢ πρὸς τὴν δύσιν, ἀλλὰ δικαιοσύνη εἶνε δι' ἐκεῖνον ὅστις πιστεύῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς προφήτας· ἐκεῖνον ὅστις δίδει χρήματα διὰ τὸν Θεὸν εἰς τοὺς συγγενεῖς του καὶ εἰς τὰ ὄρφανὰ, καὶ εἰς τοὺς ἀπόρους καὶ τοὺς ξένους, καὶ εἰς τοὺς ζητοῦντας, καὶ πρὸς ἀπολύτρωσιν αἰχμαλώτων· ὅστις ἐμμένῃ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ δίδει ἐλέη· καὶ δι' ἐκεῖνους οἵτινες ἐκτελοῦσι τὰς συμφωνίας των, καὶ διάγουσιν ἐν ὑπομονῇ εἰς τὰς ἐναντιότητας καὶ τὰς θλίψεις, καὶ ἐν καιρῷ βίας. Οὗτοι εἶνε οἱ ἀληθεῖς καὶ οὗτοι εἶνε οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν.»

Ἐως ἐδῶ, πλὴν μιᾶς ἢ δύο ἐξαιρέσεων, αἱ ἔννοιαι αὗται περὶ ἠθικοῦ βίου εἶνε κατ' οὐσίαν αἱ αὐταὶ καὶ παρὰ χριστιανοῖς, καίτοι χρι-

στιανικαὶ τινες ἀρεταί, οἷον ἡ πραότης καὶ ἡ ταπεινώσις, οὐδὲ ὡς ἐξαίρονται.

Πέραν τούτου ἔχομεν ἠθικὸν κώδικα, ἐξ ἴσου ὑποχρεωτικὸν κατὰ θεωρίαν, καὶ ἐξ ἴσου σπουδαῖον κατὰ πράξιν, ὅστις οὐδὲ ὡς εἶνε χριστιανικός, ἀλλ' εἶνε οὐσιαστικῶς ἡ ἠθικὴ τοῦ Ταλμουδ ἐν τῇ ὑψίστῃ ἀξίᾳ ἣν ἀποδίδει εἰς ἐξωτερικὰς ἀσκήσεις, οἷον νηστείας, ἀποδημίας καὶ τελετάς, αἵτινες δὲν εἶνε ἀπλᾶ ζητήματα εὐπρεπείας, ἀλλ' ἠθικῆς καὶ θρησκείας· καὶ εἶνε ἀδύνασον εἰς τὸν ὅστις δὲν ἐζήσε μεταξὺ μουσουλμάνων νὰ κατανοήσῃ τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ τελετουργικοῦ τούτου νόμου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολυγαμίαν, τὸ διαζύγιον καὶ τὴν δουλείαν, ἡ ἠθικὴ τοῦ Ἰσλάμ εἶνε εἰς ἄμεσον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ· καὶ ἐπειδὴ αἱ ἀρχαὶ τῆς πίστεως, οἷαι ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ Κορανίου καὶ τῶν παραδόσεων, εἶνε στάσιμοι καὶ ἀμετάβλητοι, οὐδεμία μεταβολὴ ὡς πρὸς τὴν νομιμότητα αὐτῶν δύναται νὰ προσδοκᾶται. Δυνατὸν νὰ ἐγκαταλειφθῶσι σιωπηλῶς, ἀλλ' οὐδέποτε θ' ἀπαγορευθῶσι διὰ νόμου εἰς κανὲν μωαμεθανικὸν κράτος. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα ὅτι, ἐνῶ ἡ θέσις τῶν γυναικῶν, οἷα ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Κορανίου, εἶνε ὑποδεστέρα καὶ ὑποτεταγμένη, δὲν ἔχεται ἀληθείας ἢ κοινῶς κρατούσα ἰδέα ὅτι, κατὰ τὸ Κοράνιον, δὲν ἔχουσι ψυχὴν, οὔτε ἐλπίδα ἀθανασίας, οὔτε δικαιώματα. Τοῦτο εἶνε πάντῃ ἀνυπόστατος συκοφαντία.

Ἄλλη ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἠθικῆς τοῦ Κορανίου καὶ τῆς Νέας Διαθήκης εὐρίσκεται εἰς τὸ πνεῦμα ἐν ᾧ πρέπει νὰ διαδίδεται ἡ πίστις. Ὁ προφήτης ὠδήγησε τοὺς στρατοὺς του εἰς μάχην, καὶ ἱδρυσε κοσμικὴν βασιλείαν διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων. Τὸ Κοράνιον εἶνε πλήρες παροτρύνσεων πρὸς πάλιν ὑπὲρ τῆς θρησκείας. Ὁ Χριστὸς ἱδρυσε πνευματικὴν βασιλείαν, ἥτις ἠδύνατο μόνον νὰ ἐξαπλωθῇ διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πειθοῦς καὶ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἔσχον θρησκευτικούς πολέμους καὶ ἔπραξαν τόσα ἐγκλήματα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ὅσα καὶ οἱ μουσουλμάνοι ἐπ' ὀνόματι τοῦ προφήτου· ἀλλ' ἡ ἀντίθετος διδασκαλία ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου, ἢ ἐν τῷ Κορανίῳ καὶ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, εἶνε καταφανὴς, καὶ συνεπιφέρει ἀντιθέτους περὶ ἠθικῆς ἐννοίας.

Τοιοῦτος ἐν γένει εἶνε ὁ ἠθικὸς κώδιξ τοῦ Ἰσλάμ. Ἐν τῇ πράξει

ὑπάρχουσι βεβαίως πολλοὶ μουσουλμάνοι τῶν ὁποίων ὁ ἠθικὸς βίος εἶνε ἀνεπίληπτος, κατὰ τὸ χριστιανικὸν μέτρον, οἵτινες φοβοῦνται τὸν Θεὸν καὶ αἱ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σχέσεις των εἶνε ἔντιμοι, εὐλικρινεῖς καὶ εὐμενέσταται, οἵτινες εἶνε μέτριοι εἰς τὸν κορεσμόν τῶν ἐπιθυμιῶν των καὶ καλλιστοῦσι πνεῦμα αὐτοθυσίας, καὶ περὶ τῆς εὐλικρινοῦς ἐπιθυμίας τῶν ὁποίων ὅπως πράττωσι τὰ ὀρθὰ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία.

Ἐπάρχουσιν ἄλλοι τῶν ὁποίων αἱ ἔννοιαι περὶ καθαρᾶς πνευματικῆς θρησκείας φαίνονται ἀμιλλώμεναι πρὸς τὰς τῶν χριστιανικῶν μυστικῶν. Τοῦτο ἀληθεύει μάλιστα περὶ τινων ταγματῶν δερβισῶν. Τινὲς τῶν δερβισῶν τούτων εἶνε ἀπλῶς μωαμεθανοὶ νεοπλατωνισμοί, καὶ μεταχειρίζονται τὴν μαγείαν, τὴν γοητείαν καὶ καθαρῶς φυσικὰ μέσα ὅπως φθάσωσιν εἰς ἕκστασιν· ἄλλ' ἄλλοι δὲν εἶνε οὔτε πανθεισταὶ οὔτε θεοσοφισταί, καὶ ζητοῦσι νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἔνωσιν τοῦ πνεύματος μετ' ὕψιστον προσωπικὸν Θεὸν διὰ πνευματικῶν μέσων.

Ὅσοι ἔσχον πολλὴν γνωριμίαν μετ' μουσουλμάνους γνωρίζουσιν ὅτι, ἐκτὸς τῶν μυστικῶν τούτων ὑπάρχουσι πολλοὶ κοινοὶ ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἵτινες φαίνονται νὰ ἔχωσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σαφεῖς ιδέας περὶ πνευματικοῦ βίου, καὶ ἀγωνίζονται νὰ φθάσωσι κατὰ ὑψηλότερον παρὰ ἀπλῆν τυπικὴν ἠθικότητα καὶ προφορικὴν ὁμολογίαν· οἵτινες αἰσθάνονται τὴν ἰδίαν ἀναξιοτήτητα καὶ ἐλπίζουσι μόνον εἰς τὸν Θεόν. Τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα ἐξ ἐνὸς τῶν πολλῶν παραπλησιῶν ποιημάτων τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ἡ Σερὶφ Χανούμη, Τούρκισσα ποιήτρια ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μεταφρασθέντος ἀγγλιστὴ ὑπὸ τοῦ αἰδεσίμου Χ. Ο. Δουαίτ, εἶνε βέβαια τόσοσιν πνευματικὸν τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὅσον καὶ πολλοὶ τῶν ὕμνων τῶν ψαλλομένων εἰς τοὺς προτεσταντικούς ναοὺς :

Πηγὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς ἀγάπης,
 ποῦ μόνη δίδεις ἀρωγὴν καὶ ἐλπίδα
 ἐν μέσῳ τῶν παθῶν καὶ τῶν δεινῶν μου
 σὲ μόνην ἔχω πίστιν, σὲ πατρίδα·
 ὦ Κύριε Θεέ μου !
 Σὺ, Βασιλεῦ, γνωρίζεις τὰ δεινά μου,
 καὶ ἡ χάρις σου μοὶ εἶνε βοηθός.
 Ἐλπὶς σὺ τῶν ἀπηλπισμένων εἶσαι,
 καὶ χάριμα τῶν ἐν λύπῃ ἀληθῶς,
 ὦ Κύριε Θεέ μου !

Κ' οἱ κολασμένοι φοίτουν ὅταν βλέπουν
 τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν μου τόσοσιν·
 καὶ ἡ Σερὶφ τὸ ἔλεός σου κράζει,
 ἔλεος, Πλάστα, πρὸ τοῦ τέλους σῶσον !
 ὦ Κύριε Θεέ μου !

Τὰ γεγονότα ταῦτα εἶνε σπουδαῖα, ὅχι ὡς ἀποδεικνύοντα ὅτι ὁ Μωαμεθανισμὸς εἶνε πνευματικὴ πίστις καθ' ἣν ἔννοιαν καὶ ὁ Χριστιανισμὸς, διότι δὲν εἶνε, ἀλλ' ὡς ἐμφαίνοντα ὅτι πολλοὶ μουσουλμάνοι φθάνουσι βαθμὸν τινα τοῦλάχιστον τοῦ παρὰ χριστιανοῖς καλουμένου πνευματικοῦ βίου· ἐνθ', ὀφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, εἶνε ἐπίσης δυνατόν διὰ τὴν Χριστιανοσύνην νὰ ἐκπέσῃ εἰς ἀπλῆν ἐκπλήρωσιν τύπων.

Μὲ ὅλον τὸν ὑψηλὸν ἐν γένει τόνον τοῦ μουσουλμανικοῦ κώδικος τῆς ἠθικῆς, καὶ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον χριστιανικὴν πείραν πνευματικῶς φρονούντων μουσουλμάνων, νομίζω ὅτι ἡ πρωτίστη διάκρισις μεταξὺ χριστιανικῆς καὶ μωαμεθανικῆς ἠθικῆς ἔγκειται εἰς τὴν διαφορὸν ἔννοιαν περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀμαρτίας. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ τῶν θεωριῶν τῶν προβληθεισῶν ὑπὸ χριστιανῶν συγγραφέων ἐπὶ τῆς θεωρητικῆς ἠθικῆς εὗρον ὑπερμάχους παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις· ἀλλ' ὁ μωαμεθανικὸς νόμος βασιζέται ἐπὶ τῆς θεωρίας ὅτι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον ἐξαρτῶνται ἐκ νομικῶν θεσπισμάτων, καὶ ἡ μωαμεθανικὴ διάνοια τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἀκολουθεῖ. Μία πράξις εἶνε δικαία διότι ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡ ἄδικος διότι ἀπηγορεύθη ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς δύναται νὰ καταργῇ καὶ μεταβάλλῃ τοὺς νόμους του οὕτω, ὥστε ὅ,τι ἦτο ἄδικον δυνατόν νὰ καταστῇ δίκαιον. Αἱ ἠθικαὶ πράξεις δὲν ἔχουσιν ἐσωτερικὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὅ,τι δύναται νὰ εἶνε ἄδικον δι' ἓνα, δυνατόν νὰ εἶνε δίκαιον δι' ἄλλον. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ἀδύνατον νὰ συζητήσῃ τις τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα τοῦ Προφήτου μετ' ὀρθοδόξου μωαμεθανοῦ, διότι εἶνε ἰκανὴ ἀπάντησις εἰς πᾶσαν ἐπίκρισιν τὸ ὅτι ὁ Θεὸς διέταξεν ἢ ρητῶς ἐπέτρεψε πράξεις αἵτινες παρ' ἄλλοις ἀνθρώποις θὰ ἦσαν ἄδικοι.

Ἐπάρχει ὅμως μία ἀμαρτία ἣτις εἶνε φύσει ἀμαρτία, καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἰκανὸς νὰ τὴν γνωρίσῃ ὅτι εἶνε τοιαύτη· αὕτη εἶνε ἡ ἀμαρτία τοῦ ν' ἀρνῆται τις ὅτι ὑπάρχει Θεὸς καὶ ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ Προφήτης του. Ὅλοι αἱ ἄλλοι ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν αὐθαίρετων προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ, οἳ ἐκφέρονται ἐν τῷ Κορανίῳ, καὶ δύναται αὐθαί-

ρέτως να συγχωρῶνται· ἀλλ' αὕτη δὲν συγχωρεῖται, καὶ εἶνε ἐπομένως ἀσύγγνωστος, διότι δι' ὄν τινα ἀποθάνῃ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ταύτῃ, οὐδεμία ὑπάρχει φυγὴ τῆς κολάσεως.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἀμαρτιῶν, αἱ μὲν εἶνε σοβαραὶ αἱ δὲ ἐλαφραὶ, καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ μουσουλμάνος θεωρεῖ τὰς σοβαρὰς ἀμαρτίας ὡς μικρὰς ἐχούσας συνεπείας. Πιστεύει ὅτι ἡ ἀμαρτία εἶνε ἀνταρσία κατὰ τῆς ἀπείρου Δυνάμεως, καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ τὸ ὄμμα τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ, ἀλλὰ μέλλει νὰ προκαλέσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ κατὰ τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὥστε καὶ καλὸς μουσουλμάνος δύναται νὰ σταλῇ εἰς τὴν κόλασιν νὰ βασανισθῇ ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν πρὶν τύχῃ συγχωρήσεως.

Ἀλλὰ πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἐλεήμων· ὅτι : «ἔγνω νὰ καταστήσῃ τὴν θρησκείαν τοῦ ἐλαφρᾶν, διότι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀσθενής.» (Κοράνιον, σουρᾶ Δ'). Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἡμάρτησεν κατὰ τῶν αὐθαιρέτων προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ δύναται αὐθαιρέτως ν' ἀναβάλῃ τὴν τιμωρίαν, εἰς τινὰς περιστάσεις, διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ προφήτου, ἀντὶ ἰλαστηρίων πράξεων ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ἀντιρρόπων ἀγαθῶν πράξεων. Τὸ πολὺ, ὁ μουσουλμάνος θὰ σταλῇ εἰς τὴν Κόλασιν πρὸς καιρόν, καὶ εἶτα θὰ συγχωρηθῇ, λόγῳ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν προφήτην πίστεως, διὰ τοῦ Θεοῦ ἐλέους. Οὐχ ἤττον, ὀφείλομεν νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν, ὁ μουσουλμάνος δὲν θεωρεῖ τὴν ἀμαρτίαν ὡς μικρὸν πρᾶγμα.

Ἀλλὰ μὲ ὄλην ταύτην τὴν ἔννοιαν περὶ τοῦ κινδύνου τοῦ ἀμαρτάνειν εἰς τὸν Θεόν, ὁ μωαμεθανὸς πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ κατανοήσῃ τὴν χριστιανικὴν ἰδέαν ὅτι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον εἶνε συμφυεῖς ἰδιότητες εἰς πᾶσαν ἠθικὴν πράξιν· ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶνε ἠθικὸν ὄν, πράττον ὅ,τι εἶνε δίκαιον διότι εἶνε δίκαιον, καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ συγχωρήσῃ αὐθαιρέτως ἀμαρτίαν παρ' ὅσον δύναται νὰ καταστήσῃ δικαίαν μίαν πράξιν ἀδίκον· ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε δίκαιος καὶ ὅμως νὰ δικαιοῦσῃ τὸν ἀμαρτωλὸν ἄνευ τοῦ ἰλασμοῦ τοῦ γενομένου διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως καὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δὲν κατανοεῖ ὅτι ἡ ἀμαρτία εἶνε καθ' ἑαυτὴν φθορὰ καὶ θάνατος· ὅτι ἀπλῆ ἀποφυγὴ τῆς κολάσεως δὲν εἶνε αἰώνιος ζωὴ, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀμαρτήσασα ψυχὴ πρέπει ν' ἀναγεννηθῇ καὶ ἁγιασθῇ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὶν ἀπολαύσῃ τῆς χαρᾶς τῆς μακαρίας ζωῆς.

Εἴτε ἐξέθεσα ὀρθῶς εἴτε ὄχι τὴν θεμελιώδη διαφορὰν μεταξὺ τῶν

χριστιανικῶν καὶ τῶν μωαμεθανικῶν ἔννοιῶν τῆς ἀμαρτίας, οὐδεὶς ὅστις ἔσχε μωαμεθανοὺς φίλους δύναται νὰ μὴ παρετήρησεν ὅτι ἡ διαφορὰ ὑπάρχει, διότι εἶνε ἄκρως δύσκολον, σχεδὸν ἀδύνατον, διὰ χριστιανούς καὶ μουσουλμάνους νὰ ἐνοήσωσιν ἀλλήλους ὅταν συζητῶσι τὸ περὶ ἀμαρτίας ζήτημα. Φαίνεται ὅτι ὑπάρχει κληρονομικὴ ἀνικανότης παρὰ τῷ μουσουλμάνῳ νὰ κατανοήσῃ τὴν οὐσιώδη ταύτην βᾶσιν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Ἡ μωαμεθανικὴ ἠθικὴ διαφέρει τῆς χριστιανικῆς καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ μοιροδοξότερον ἐρμηνείαν τοῦ περὶ θεῶν προσταγμάτων δόγματος. Ὁ μουσουλμάνος ὅστις ἀναγινώσκει ἐν τῷ Κορανίῳ: «Δι' ἕκαστον ἄνθρωπον ἐφορτώσαμεν σταθερῶς τὴν τύχην τοῦ περὶ τὸν λαιμόν του,» καὶ ἄλλα παραπλήσια χωρία, ὅπου διδάσκειται ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τοῦλάχιστον τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἡ τύχη τοῦ προωρίσθη εἰς τὴν αἰωνιότητα δι' αὐθαιρέτου καὶ ἀνεκκλήτου θεσπίσματος, φυσικῶς ἐκπίπτει εἰς μοιροδοξίαν· ὄχι ἀπόλυτον μοιροδοξίαν, διότι ὁ μουσουλμάνος, ὡς εἶδομεν, ἔχει τὸν αὐστηρὸν ἠθικὸν τοῦ κώδικα καὶ τὸν ἐπαχθῆ τελετουργικὸν νόμον, ἀλλὰ τοῦλάχιστον εἰς τοιοῦτο μέτρον μοιροδοξίας, οἷον ἀρκεῖ διὰ νὰ ἐξασθενίσῃ τὴν αἴσθησίν του περὶ προσωπικῆς εὐθύνης, καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ θεωρῇ ὅλον τὸ χριστιανικὸν σύστημα περὶ ἀπολυτρώσεως ὡς περιττὸν, ἂν ὄχι παράλογον.

Εἰς τὴν μοιροδοξίαν τῆς μουσουλμανικῆς διανοίας ὀφείλεται ἴσως καὶ τὸ ὅτι ὁ μουσουλμάνος ἔχει λίαν διάφορον τοῦ χριστιανοῦ ἔννοιαν περὶ τῆς σχέσεως τῆς θελήσεως πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη. Δὲν διακρίνει μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ θεωρεῖ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν θέλησιν ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, καὶ ζητεῖ ν' ἀποφύγῃ μᾶλλον τὸν πειρασμὸν ἢ ν' ἀνθίσταται εἰς αὐτόν. Περὶ ἐπιστροφῆς, κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἔννοιαν οὐδὲ ἰδέαν ἔχει—περὶ τῆς μεταβολῆς ἐκείνης τῆς καρδίας, ἣτις κάμνει τὴν ἀναγεννηθεῖσαν θέλησιν κυρίαν τῆς ψυχῆς, δεσπόζουσαν τῶν παθῶν, χαλιναγωγοῦσαν τὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἄγρουσαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τελειωτικὴν νίκην κατὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

Ἐπάρχει καὶ ἄλλο τι σημεῖον ἐν σχέσει πρὸς τὴν μωαμεθανικὴν ἠθικὴν, περὶ τοῦ ὁποίου ἐπιθυμῶ νὰ ὀμιλήσω μὲ ὄλην τὴν δυνατὴν λεπτότητα, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ παρέλθω ἐν σιωπῇ. Τοῦτο δὲ εἶνε ἡ ἐπίδρασις τῆς ζωῆς τοῦ Προφήτου ἐπὶ τῆς τῶν ὀπαδῶν του. Ὁ μουσουλμανικὸς κόσμος τὸν δέχεται, ὡς οἱ χριστιανοὶ τὸν Χριστόν, ὡς τὸν ἰδεώδη ἄνθρωπον, τὸν μάλιστα ἡγαπημένον τῷ Θεῷ· καὶ ἐπομέ-

νως ἢ περὶ τοῦ βίου του ἀντίληψις ἐξασκεῖ σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς των.

Δὲν εἶπα τίποτε ἕως τώρα περὶ τοῦ προσωπικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Μωάμεθ, διότι εἶνε δυσχερέστατον τὸ ζήτημα· ἀλλὰ δύναμαι νὰ εἶπω, ἐν μιᾷ λέξει, ὅτι ἡ ἰδία ἐντύπωσίς μου εἶνε ὅτι, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἰλικρινῶς καὶ ἐντίμως ἐπίστευεν ἑαυτὸν ὡς ὄντα ὑπερφυῶς ἐμπνευσμένον προφήτην τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ φρονῶ τίποτε κακὸν περὶ αὐτοῦ, διότι ὑπῆρξε βεβαίως εἰς τῶν διασημοτέρων ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους εἶδε ποτε ὁ κόσμος. Θὰ ἔχαιρον πιστεύων ὅτι ἦτο τοιοῦτος ἀνὴρ οἷος παρίσταται εἰς τὸ «πνεῦμα τοῦ Ἰσλάμ» τοῦ Ἐμίρη Ἀαλῆ, διότι ὁ κόσμος θὰ ἦτο πλουσιώτερος σχῶν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν ἑαυτῷ.

Ἄλλ' ὁποῖος καὶ ἂν ἦτο ὁ ἀληθὴς χαρακτῆρ του, εἰς τοὺς μουσουλμάνους γνωρίζεται πρωτίστως διὰ τῶν παραδόσεων· καὶ αὗται, ἐν συνόλῳ λαμβανόμεναι, μᾶς παρουσιάζουσιν ὅλως διάφορον ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ τῶν Εὐαγγελίων. Ὡς εἶδομεν, ὁ μουσουλμανικὸς κώδιξ τῆς ἠθικῆς προστάσσει καὶ ἀπαγορεύει οὐσιωδῶς τὰ αὐτὰ ὅσα καὶ ὁ χριστιανικὸς· ἀλλ' ὁ μουσουλμάνος εὕρισκει εἰς τὰς παραδόσεις πλῆθος διηγήσεων σχετικῶς μὲ τὸν βίον καὶ τοὺς λόγους τοῦ Προφήτου, πᾶσι τῶν ὁποίων εἶνε ὅλως ἀσυμβίβαστοι μὲ τὰς χριστιανικὰς περὶ ἠθικῆς ἰδέας, καὶ αἵτινες ἐμποιοῦσι τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πολλὰ πράγματα ἀπηγορευμένα εἶνε τούλάχιστον συγγνωστά.

Ἐπάρχουσι πολλοὶ ὀνόματι χριστιανοὶ ζῶντες τόσον διεφθαρμένον βίον ὅσον καὶ πολλοὶ μουσουλμάνοι, ἀλλὰ δὲν εὕρισκουν δικαιολογίαν τούτου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Χριστοῦ. Εἰξεύρουσιν ὅτι εἶνε χριστιανοὶ μόνον κατ' ὄνομα· ἐνῶ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν παραδόσεων, ὁ μουσουλμάνος δύναται νὰ ἔχη τοιαύτην ἰδέαν περὶ τοῦ Προφήτου, ὥστε, μὲ ὅλην τὴν ἀνηθικότητά του, νὰ πιστεύῃ ἀκόμη τὸν ἑαυτὸν του καλὸν μουσουλμάνον. Ἐὰν οἱ μουσουλμάνοι ἐπίστευον ἐν γένει εἰς τοιοῦτον Προφήτην, οἷος περιγράφεται ἐν τῷ «Πνεύματι τοῦ Ἰσλάμ», μεγάλως θὰ ἐτροποποιεῖτο ὁ τόνος τοῦ μωαμεθανικοῦ βίου.

Ἐπαρουσιάσαμεν ἤδη, βραχέως καὶ ἀμερολήπτως κατὰ τὸ δυνατόν, τὰ σημεῖα τῆς ἐπαφῆς καὶ ἀντιθέσεως μεταξὺ τῆς Χριστιανοσύνης καὶ τοῦ Ἰσλάμ, ὑπὸ ἱστορικὴν, δογματικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν. Εἶδομεν ὅτι, καίτοι ὑπάρχει εὐρὺ κοινὸν ἔδαφος πίστεως καὶ συμπαθείας, καίτοι δυνάμεθα μετὰ πεποιθήσεως νὰ πιστεύωμεν ὡς χριστιανοὶ ὅτι ὁ Θεὸς ὁδηγεῖ πολλοὺς εὐπροαιρέτους μουσουλμάνους, τῇ ἐπενεργείᾳ τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος, καὶ σώζει αὐτοὺς διὰ τοῦ ἰλασμοῦ τοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὲ ὅλας τὰς πλάνας των περὶ τὸ δόγμα, αἱ δύο αὗται θρησκείαι οὐχ ἤττον ἀποκλείουσιν ἀλλήλας καὶ εἶνε ἀδιάλλακτοι.

Τὰ γενικὰ σημεῖα τῆς συμφωνίας εἶνε ὅτι ἡμεῖς τε καὶ ἐκεῖνοι πιστεύομεν ὅτι ὑπάρχει ὑπέρτατος προσωπικὸς Θεός· ὅτι ὀφείλομεν νὰ λατρεύωμεν αὐτῷ· ὅτι ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ζῶμεν εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον βίον· ὅτι εἴμεθα ὑπόχρεοι νὰ μετανοήσωμεν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ ἐγκαταλίπωμεν αὐτάς· ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατος, καὶ ὅτι θ' ἀνταμειφθῶμεν ἢ θὰ τιμωρηθῶμεν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ διὰ τὰς ἐδῶ πράξεις μας· ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὴν θέλησίν του εἰς τὸν κόσμον διὰ προφητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ ὅτι αἱ Ἁγία Γραφαὶ εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα εἶνε σπουδαιότατα σημεῖα συμφωνίας καὶ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, ἀλλὰ τὰ σημεῖα τῆς ἀντιθέσεως εἶνε ἐπίσης σημαντικώτατα.

Ὁ ὑπέρτατος Θεὸς τῆς Χριστιανοσύνης ἐπεδήμησεν εἰς τὸν κόσμον, ἐσαρκώθη ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ αἰείποτε ζητεῖ νὰ φέρῃ τὰ τέκνα του εἰς ἀγάπην μεθ' ἑαυτοῦ.

Ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσλάμ εἶνε χωρὶς τοῦ κόσμου, ἀπόλυτος μονάρχης, σοφὸς καὶ ἐλεήμων, ἀλλ' ἀπείρως ἀπέχων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Χριστιανοσύνη ἀναγνωρίζει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μεγεθύνει τὴν ἐνοχὴν καὶ τὴν διασφορὰν τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ συγχρόνως προσφέρει τρόπον συνδιαλλαγῆς καὶ ἀπολυτρώσεως ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς διὰ τῆς ἰλασθηρίου θυσίας θεοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς ἀναγεννήσεως διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ Μωαμεθανισμὸς σμικρύνει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐνοχὴν τῆς ἀμαρτίας, μικρὰν ἀποδίδει σημασίαν εἰς τὴν φθοροποιὸν ἐπίδρασιν τῆς ἀμαρτίας ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καὶ δὲν προσφέρει μέσον ἀπολυτρώσεως, εἰμὴ τὸ διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῶν κληῶν ἔργων.

Ἡ Χριστιανοσύνη εὕρισκει τὸν ἰδεώδη τῆς ἀνθρωπίνου ἐν τῷ Χριστῷ τῶν Εὐαγγελίων· ὁ μουσουλμάνος εὕρισκει τὸν ἰδικόν του ἐν τῷ Προφήτῃ τοῦ Κορανίου καὶ τῶν παραδόσεων.

Καὶ ἄλλα σημεῖα ἀντιθέσεως ἐμνημονεύθησαν, ἀλλ' ἡ θεμελιώδης διασφορὰ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν εὐρηται ἐν τούτοις.

Δὲν εἶνε ἐνταῦθα θέσις διὰ νὰ συζητήσωμεν τὸ πιθανὸν μέλλον τῶν δύο τούτων μεγάλων καὶ ἐπιβλητικῶν θρησκειῶν, ἀλλ' ὑπάρχει ἐν γεγονόσι ἔχον συνάφειαν μὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, τὸ ὅποσον δὲν δυνάμεθα

νά παρατρέξωμεν. Ἡ Χριστιανοσύνη εἶνε οὐσιωδῶς προοδευτική, ἐνῶ ὁ Μωαμεθανισμὸς εἶνε ἀντιδραστικός καὶ στάσιμος.

Εἰς τὴν ἀρχὴν των, ἢ τε Χριστιανοσύνη καὶ τὸ Ἰσλάμ ἦλθον ἀμφοτέροι ἐξ Ἀσίας, ἀμφοτέροι εἶνε Σημιτικάι, καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ ὀλίγας μόνον ἑκατοντάδας μιλίων ἀπέχει τῆς Μέκκας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀπαδῶν των, ἡ Χριστιανοσύνη ἀριθμεῖ 400 ἑκατομμύρια, καὶ τὸ Ἰσλάμ, μετὰ χίλια καὶ τριακόσια ἔτη, ἀνῆλθεν εἰς 200 ἑκατομμύρια· ἀλλ' ὁ Μωαμεθανισμὸς περιωρίσθη κυρίως εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, ἐνῶ ἡ Χριστιανοσύνη ὑπῆρξεν ἡ θρησκεία τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Νέου Κόσμου, καὶ πολιτικῶς ἄρχει νῦν ὅλου τοῦ κόσμου, ἐξαιρουμένης τῆς Κίνας καὶ Τουρκίας.

Ὁ Μωαμεθανισμὸς ἐταυτίσθη μετὰ στασίμου πολιτισμοῦ, καὶ ὁ Χριστιανισμὸς μετὰ προοδευτικοῦ. Ὑπῆρξε χρόνος, ἀπὸ τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς ΙΓ', ὅτε ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία ἤνθον ἐν Βαγδατίῳ καὶ ἐν Κορδοῦῃ ὑπὸ τὴν μουσουλμανικὴν ἀρχὴν, ἐνῶ σκότος ἐβασίλευεν ἐν Εὐρώπῃ. Ἀλλ' ὁ Ρενὰν ἀπέδειξεν ὅτι ἡ λαμπρὰ αὐτῆ περιόδος δὲν ἦτο οὔτε ἀραβικὴ οὔτε μουσουλμανικὴ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀρχὴν· καίτοι δὲ οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ δυνατὸν νὰ ἐπιδέχωνται τροποποίησιν τινα, εἶνε βέβαιον ὅτι, ὅσον λαμπρὰ καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἐφ' ὅσον διήρκει, ἡ περίοδος αὕτη δὲν ἀφῆκεν ἔχνος ἐν τῇ μουσουλμανικῇ πίστει, ἐκτὸς ἴσως εἰς τὴν φιλοσοφικὴν βάσιν τοῦ μωαμεθανικοῦ νόμου, ἐνῶ ἡ Χριστιανοσύνη ὑπῆρξεν ἀρχηγέτις τῆς προόδου ἐν τῷ νεωτέρῳ πολιτισμῷ.

Ἀμφοτέροι εἶνε θετικάι θρησκείαι. Ἐκατέρα τούτων ἀξιῶσι ὅτι ἐρείδεται ἐπὶ ἀποκαλύψεως θείας, ἣτις εἶνε φύσει ὀριστικὴ καὶ ἀμετάβλητος· οὐχ ἦττον ἢ μία εἶνε στάσιμος καὶ ἡ ἄλλη προοδευτικὴ. Ἡ μία βασιζέται ἐπὶ θείων προσταγμάτων καὶ ἡ ἄλλη ἐπὶ θείων ἀρχῶν· ἀκριβῶς ἡ διαφορὰ αὕτη ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ νόμου τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ νόμου τῆς ἀγάπης, τῶν Δέκα Ἐντολῶν καὶ τῶν Δύο. Αἱ δέκα εἶνε εἰδικαὶ καὶ ἀμετάβλητοι, αἱ δύο ἐπιδέχονται ἀείποτε νέαν καὶ προϊούσαν ἐφαρμογὴν.

Εἴτε ἐν προσευχῇ εἴτε ἐν ζητήσῃ τῆς ἀληθείας, ὁ μουσουλμάνος ὀφείλει πάντοτε νὰ στρέφῃ τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὴν Μέκκαν, καὶ πρὸς μίαν ἀποκάλυψιν γενομένην εἰσάπαξ εἰς τὸν Προφήτην· καὶ νομίζω ὅτι οἱ μουσουλμάνοι ἐν γένει ὑπερηφανεύονται ἐν τῇ συναισθήσει ὅτι ἡ πίστις των εἶνε πλήρης καθ' ἑαυτήν, καὶ τόσον ἀμετάβλητος

ὅσον τὸ ὄρος Ἀραράτ. Δὲν δύναται νὰ προοδεύσῃ, διότι εἶνε ἤδη τελεία.

Ὁ χριστιανὸς ἀφ' ἑτέρου πιστεύει εἰς ζῶντα Χριστὸν, ὅστις ἐσταυρώθη μὲν ἐν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ νῦν εἶνε πανταχοῦ παρὼν, ὀδηγῶν τὸν λαόν του εἰς τὰς ἀείποτε εὐρυτέρας καὶ ὑψηλοτέρας ἀντιλήψεις τῆς ἀληθείας, καὶ εἰς νέας πάντοτε ἐφαρμογὰς αὐτῆς εἰς τὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος· καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, μετὰ τινων ἐξαιρέσεων ἴσως, ἀναγνωρίζει τὸ γεγονός ὅτι ἡ τελειότης τῆς πίστεώς της συνίσταται ὅχι εἰς τὴν ἀκινήσιάν της, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι εἶνε εὐπρόσιτος εἰς πᾶν στάδιον ἀνθρωπίνου φωτισμοῦ. Ἐὰν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ πρόοδος νὰ εἶνε τὸ σύνθημα τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ πίστις ἣτις θὰ δεσπόζῃ τοῦ πολιτισμοῦ τούτου ὀφείλει ἐπίσης νὰ εἶνε προοδευτικὴ.

Εὐάρεστον θὰ ἦτο νὰ ὠμιλοῦσαμεν ἐνταῦθα σήμερον μόνον περὶ τοῦ εὐρέος πεδίου τῆς συμπαθείας τὸ ὅποιον ἔχουσι κοινὸν αἱ δύο αὐταὶ θρησκείαι, ἀλλὰ θὰ ἦτο ἀνείλικρινές πρὸς τε τοὺς μουσουλμάνους καὶ τοὺς χριστιανούς. Ἀμφοτέροι ἐν τοῖς πρώτοις θὰ ἐπικροτήσωσι διότι παρέστησα τὰ δόγματά των ὅποια πράγματι εἶνε.

Ἡ ἀλήθεια ἐν ἀγάπῃ λαλουμένη εἶνε ἡ μόνη δυνατὴ βάσις ἐφ' ἣς δύναται νὰ σταθῇ τὸ Συνέδριον τοῦτο. Ἐχομεν κοινὸν Πατέρα· εἴμεθα ἀδελφοί· ἐπιθυμοῦμεν νὰ ζῶμεν ἐν εἰρήνῃ πρὸς ἀλλήλους, ἀλλως δὲν θὰ ἤρχομεθα ἐνταῦθα· ἀλλ' ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν τί εἶνε ἀλήθεια, διότι ἡ ἀλήθεια μόνη δύναται νὰ μᾶς καταστήσῃ ἐλευθέρους.

Εἴμεθα στρατιῶται ὅλοι, χωρὶς σκοπὸν νὰ καταθέσωμεν τὰ ὄπλα μας, ἀλλ' ἤλθομεν ἐνταῦθα νὰ διδαχθῶμεν τὸ μάθημα ὅτι ἡ σύγκρουσις μας δὲν εἶνε πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ πρὸς τὴν πλάνην, τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὰ παντοῖα κακά. Εἴμεθα ἠνωμένοι εἰς τὸ μίσός μας πρὸς τὸ κακόν, καὶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μας ὑπὲρ τοῦ θριάμβου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν μέρει μόνον συμφωνοῦμεν ὡς πρὸς τὸ τί εἶνε ἀλήθεια, ἢ ὑπὸ ποίαν σημαίαν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ θρίαμβος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Οὐδεὶς ἀληθὴς μουσουλμάνος ἢ χριστιανὸς πιστεύει ὅτι αἱ δύο αὐταὶ μεγάλαὶ θρησκείαι εἶνε κατ' οὐσίαν μία καὶ ἡ αὐτὴ, ἢ ὅτι δύναται νὰ ἔλθωσιν εἰς συμβιβασμὸν ἐν κοινῇ ἐκλεκτικῇ πίστει. Γνωρίζομεν ὅτι ἀποκλείουσιν ἀλλήλας, καὶ μόνον δι' ὀρθῆς καὶ εἰλικρινοῦς ἀντιπαρα-

βολῆς τῶν διαφορῶν δυνάμεθα νὰ ἐργασθῶμεν ὁμοῦ πρὸς τὰ πολλὰ τέλη τὰ ὅποια ἔχομεν κοινὰ, ἢ νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀληθείας ἐν οἷς διαφωνοῦμεν.

Η ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙ ΠΟΙΝΗΣ ΘΕΩΡΙΑ

Εἰς ἔν τῶν νομικῶν περιοδικῶν ἀναγινώσκομεν ἐμβριθέστατον ἄρθρον περὶ τῆς ἀδυναμίας, ἣν πάσχουσι σήμερον ἄνθρωποι τινες, νὰ εὐχωνται ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐγκληματιῶν ἀπὸ πάσης σχεδὸν τιμωρίας. Αἱ κοινωνικαὶ συνέπειαι τῆς πλάνης ταύτης εἶνε σοβαρόταται.

Ἡ νεωτέρα ἀνάπτυξις τῆς καλουμένης ταύτης φιλανθρωπίας ἐν τῇ μεταχειρίσει τῶν ἐγκληματιῶν ἔχει τριπλῆν ἀρχὴν, ἐν τῇ ἠθικῇ ἀγνωσίᾳ, καὶ τῇ φυσικῇ καὶ ἐκρύθμῳ φιλαλληλίᾳ. Ἡ ἀγνωστικὴ τάξις, ἣτις αὐξάνει ταχέως καὶ κατέστη δύναμις, ἐξογκουμένη ἀπὸ νοσογενεῖς ἠθικολόγους, οἵτινες συγκαταβαίνουσιν εἰς τὸ ἐγκλημα καὶ συγχωροῦσι τοὺς ἐγκληματίας ἐκ καθαρῶς ἰδιοτελῶν καὶ προσωπικῶν ἀφορμῶν, πολὺ φυσικὰ συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ ἐλαχίστου ὅρου τῆς ποινῆς καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγίστου ὅρου τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἀμνήμων τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων καὶ ἀνευλαβῆς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις καλῶς ὀργανωμένης κοινωνίας. Τὸ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀκράτου φιλανθρωπίας εἶνε ὅτι τὸ ἐγκλημα ὑπάρχει κατ' ἀκριβῆ σχεδὸν λόγον πρὸς τὴν αὐξήσιν τῆς ἀδρανείας ἐν τῇ τιμωρίᾳ. Ἐναντίον τοῦ αὐξήσαντος κακοῦ τῆς ἀταξίας καὶ ἀκολασίας, τὸ ὅποιον εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἠθικῆς πωρώσεως, τῆς διαστροφῆς καὶ τῆς ἀγνωσίας, τῆς καταχρήσεως τῆς συγγνώμης καὶ τῆς αἰσθηματικῆς φιλανθρωπίας, ἡ κοινωνία ἔχει δύο κυρίως ἀμυντικὰ μέσα, τὴν διὰ τῆς βίας περιστολὴν τῶν ἐγκλημάτων δυνάμει τῶν νόμων, καὶ τὴν ἐν μέρει πρόληψιν αὐτῶν δι' ἐκπαιδεύσεως, ἣτις πρέπει νὰ διδάσκη τοὺς πάντας τί ἀπαιτεῖ ἡ χρηστὴ ἠθικὴ καὶ τὸ χρέος τοῦ καλοῦ πολίτου πρὸς τὴν πολιτείαν.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Ἡ λαϊκὴ Φλωρεντία Δίξι δημοσιεύει χαρακτηριστικὸν ἄρθρον ἐν τῇ «Νεωτέρᾳ Ἐπιθεωρήσει» τιτλοφορούμενον «Ἡ ἐρχομένη Μορμῶ, τὴν ὁποίαν ἀνάγκη ν' ἀντιμετωπίσωμεν.» Ἡ ἐρχομένη Μορμῶ εἶνε τὸ ζήτημα τῆς ὑπεραυξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ λαϊκὴ Φλωρεντία Δίξι λέγει πολλὰ τὰ ἀληθῆ καὶ ὑγιῆ περὶ τοῦ καθήκοντος τὸ ὅποιον ἔχουσι οἱ ὑπεύθυνοι νὰ φωτίσωσι καὶ φρονηματίσωσι τοὺς πολλοὺς ἀπέναντι τοῦ κινδύνου τούτου. Τὸ ζωτικὸν ζήτημα, γράφει, τῆς φυσικῆς εὐρωστίας καὶ ἀρτιότητος ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ γάμου, πρέπει νὰ εἶνε ἐν τῶν πρωῒμωτέρων θεμάτων περὶ ὧν ὀφείλομεν νὰ συζητῶμεν μὲ τοὺς υἱοὺς ἡμῶν καὶ τὰς θυγατέρας. Ὅφείλομεν νὰ ἐμφυσήσωμεν εἰς τὸ πνεῦμά των τὴν ἰδέαν ὅτι μόνον ἐν τῇ ὑγιείᾳ καὶ τῇ εὐρωστίᾳ ἔγκειται ἡ ἀληθῆς καλλονή· ὅτι ἀμφοτέρω τὰ φύλα ὀφείλουσι ν' ἀσκῶσιν ἐγκράτειαν, σωφροσύνην καὶ σχετικὴν ἀγνείαν· ὅτι ὁ γάμος εἶνε τὸ ἐπισημότερον ἔργον τοῦ βίου, τὸ ὅποιον ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἀμφοτέρω τὰ φύλα θυσίας ὅσον καὶ ἀπολαύσεις· καὶ ὅτι ὁ ὑπέρτατος σκοπὸς των πρέπει νὰ εἶνε νὰ φέρωσιν ὑγιῆ παιδία εἰς τὸν κόσμον, ἄλλως καλλίτερον νὰ λείπωσι. Ταῦτα πρέπει νὰ διδαχθῶσι μετ' εὐκρινείας, ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες ὀφείλουσι νὰ ἐρωτῶσιν ἑαυτοὺς : «Εἰμποροῦμεν ν' ἀποκτήσωμεν ὑγιῆ παιδία ; Ἐὰν οὕτως ἔχη, ὡς πόσα δυνάμεθα ν' ἀναθρέψωμεν ; Δὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ φέρωμεν ἀσθενικὸν παιδίον εἰς τὸν κόσμον. Εἶνε ἐγκλημα εἰς τὸ παιδίον. Δὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ γενήσωμεν πλείωτερα παιδία, ἄς εἶνε καὶ ὑγιῆ, παρὰ ὅσα δυνάμεθα ἐπιμελῶς ν' ἀναθρέψωμεν. Ὅφείλομεν νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι δὲν ἔχομεν δικαίωμα

νά θέσωμεν εἰς σκληρὰν θέσιν ἐν νήπιον τὸ ὅποιον δὲν ἔχει λαλιὰν διὰ νὰ εἶπῃ ἂν ἐπεθύμει νὰ γεννηθῆ ἢ ὄχι· ἀσύγγνωστος σκληρότης τοῦτο.»

Ἡ λογία λαίδη στηλιτεύει μετ' ἀγανακτῆσεως τὴν διαγωγὴν τοῦ τε κλήρου καὶ τῶν ὁδηγῶν τῆς κοινῆς γνώμης, οἵτινες τηροῦσιν ὡς ἐκ συμπαιγνίας σιγὴν περὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου. Οἱ ἄνδρες, λέγει, γνωρίζοντες καλῶς ποία περιστολὴ ἀκολασίας θὰ εἶνε δι' αὐτοὺς ἢ ἐπικράτησις ὑγιεστέρων ἰδεῶν, μὲ ἐκπεπληγμένον βλέμμα καὶ τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων ψιθυρίζουσι : « Σιούτ ! σιωπὴ ! », ἐνῶ αἱ γυναῖκες, συνηθισμένα νὰ ἐπὶ νηπαύωνται εἰς τὴν μεγάλην συνωμοσίαν τῆς σιωπῆς, ὑποψιθυρίζουσι καὶ αὐταὶ ἀσθενῶς : « Σιωπὴ ! »

Ἄλλὰ δὲν εἶνε τάχα ἀληθές ; Δὲν εἶνε τὸ ζήτημα τῆς ὑπερπληθύνσεως τῆς ἀνθρωπότητος τὰ μάλιστα ἀπειλητικόν ; Τὸ εἰξεύρομεν, τὸ αἰσθανόμεθα, τὸ βλέπομεν· καὶ ὅμως ἰσχυρογνωμόνως ἀρνούμεθα νὰ λύσωμεν τὴν ἀθέμιτον ταύτην σιωπὴν, ἢ ὅποια τόσον μᾶς ἐκόστισεν ἤδη.

Ὅταν ὅμως ἡ εὐπαιδευτος λαίδη ἔρχεται νὰ πραγματευθῆ τὸ ζήτημα πῶς εἶνε κατορθωτὸν νὰ προληφθῆ ἢ ὑπέρμετρος αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ, δυσκόλως τὸ κατορθώνει. Εἰς τὰ πέντε φάρμακα τὰ ὅποια προτείνει δὲν κάμνει ποσῶς μνείαν ἐνὸς ζητήματος τὸ ὅποιον εἶνε τὸ ζωτικώτερον ὅλης τῆς ὑποθέσεως, ἂν δηλαδὴ τὸ νὰ πολεμῆ τις τὴν ἰδίαν γονιμότητα εἶνε ἠθικῶς ὀρθόν, κοινωνικῶς εὐκατόρθωτον καὶ φυσιολογικῶς ὑγιές, καὶ λέγει μόνον τὰ ἐξῆς :

Πρῶτον, πρέπει νὰ ἐξεγερθῆ ἡ κοινὴ συνείδησις ἐπὶ τῇ σοβαρότητι τοῦ ζητήματος καὶ τῆς καταστάσεως. Δεύτερον, πρέπει νὰ συζητηθῆ τοῦτο ἐλευθέρως ἀπὸ παντὸς βήματος καὶ πάσης ἑδρας, πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς. Τρίτον, ν' ἀρθῆ ἐκ τοῦ μέσου ἐν μέγα πρόσκομμα, ἢ δῆθεν ἀνικανότης τῆς γυναικὸς νὰ ἐκφέρῃ γνώμην. Τέταρτον, νὰ ἐπινοηθῆ σύστημα ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τοῦ Κράτους διανομῆς ἐργασίας δι' ὅλους, τὸ ὅποιον ἀπολύτως θ' ἀπέκλειε τὴν κατάστασιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ὠνόμασε : τὴν διὰ τῆς πείνης ἐξαχρεῖωσιν τῆς γυναικός. Καὶ πέμπτον, νὰ ἐκλίπῃ τέλειον πᾶν καταγώγιον καὶ πᾶσα τρώγλη δυστυχῶν ἀπὸ τὰς πόλεις, καὶ νὰ συσταθῶσι παντοῦ δαπάνη τοῦ Κράτους δημόσια ψυχαγωγεία, ὅπου ἡ διαφθορά, ἂν ἐξασκῆται, νὰ καταδιώκῃται ἀμειλίχτως ὑπὸ τοῦ νόμου.

Ἐν τῷ περιοδικῷ προσέτι ἢ «Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις» δημοσιεύονται δύο σύντομα ἀλλ' ἀξιανάγνωστα ἀρθρίδια ὑπὸ τοῦ κ. Β. Ἰγ-

γε, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σημειώσεις καὶ ὑπομνήματα.» Ἡ ἰδιωτικὴ φρόνησις, λέγει ὁ συγγραφεὺς, οὐδέποτε θ' ἀρκέσῃ ὅπως λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν θὰ ἔλθῃ τάχα ἡμέρα ν' ἀντικατασταθῆ αὕτη διὰ τῆς δημοσίας φρονήσεως, τουτέστι διὰ κανονισμοῦ τῶν γεννήσεων ὑπὸ τῆς πολιτείας; τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα εἰς τὸ ὅποιον πολλοὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ λάβωσιν ἀπάντησιν, διότι, ἐὰν τοῦτο δὲν δύναται νὰ λυθῆ καταφατικῶς, οἱ Χριστιανοὶ σοσιαλισταὶ θὰ ἔχωσι ν' ἀντιμετωπίσωσιν ἠθικὸν πρόβλημα τῆς ὑψίστης σπουδαιότητος.

* *

*

Ἡ ἀπάντησις εἶνε — παρατηρεῖ εἰς ἐρανοιστῆς ὅστις σπανίως λαμβάνει τὸν κόπον νὰ σχολιάζῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ μεταφερόμενα — ὅτι ὁ Δημιουργὸς εἶπεν : Ἀ ὕ ξ ἄ ν ε σ θ ε κ α ι π λ η θ ὕ ν ε σ θ ε κ α ι τὸ πρόσταγμα τοῦ Δημιουργοῦ ἐκτελεῖται.

ΠΟΙΑ Η ΑΡΙΣΤΗ ΦΟΡΒΗ

Ἡ «Ἐφημερίς τῆς Βασιλικῆς Γεωργικῆς Ἐταιρίας» τῆς Ἀγγλίας δημοσιεύει τὰ ἐξαγόμενα θρεπτηρίων τινῶν δοκιμῶν γενομένων ἐπὶ προβάτων καὶ μεγάλων κτηνῶν εἰς Οὐόβουρν. Τὸ ζητούμενον ὅπως κριθῆ ἦτο ἡ σχετικὴ θρεπτικὴ δύναμις τοῦ λινοσπόρου, τῆς κριθῆς καὶ τοῦ ζυθοστεμφύλου διὰ τὰ πρόβατα, καὶ τοῦ ἐγχωρίου προϊόντος πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ λινοσπόρου διὰ τοὺς βοῦς. Τρία κοπάδια ἐξ εἰκοσιτεσσάρων προβάτων ἕκαστον ἐτρέφησαν ὑπὸ διαφόρους διαίτας, τὸ δὲ πόρισμα ἦτο ὅτι εὐρέθη συμφορώτερον νὰ τρέφονται τὰ πρόβατα μὲ λινόσπορον μόνον παρὰ μὲ ἥμισυ λινοσπόρου καὶ ἥμισυ κριθῆς καὶ περιπλέον ὅτι ἡ χρῆσις ἐνὸς τρίτου ζυθοστεμφύλου ἀντὶ κριθῆς ἀπλῶς αὐξάνει τὴν δαπάνην χωρὶς νὰ βελτιώσῃ τὴν ἀξίαν τῶν ζώων. Ἐπειδὴ τὸ λίπασμα τῶν ζώων τῶν τραφέντων διὰ λινοσπόρου ἀξίζει περισσώτερον ἀπὸ τὸ ἐξ ἄλλων τροφῶν παραχθέν, ὁ λινόσπορος εἶνε προφανῶς ἡ ἀρίστη τροφή. Ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ἀπεδείχθη ἀληθεῦς ὡς πρὸς δώδεκα βοῦς. Οὗτοι διηρέθησαν εἰς δύο βουκόλια ἀνὰ ἕξ. Τὸ πρῶτον βουκόλιον ἐτρέφη μὲ κυάμους, βρώμην καὶ κριθὴν εἰς ἴσας ἀναλογίας, καὶ τὸ δεύτερον μὲ λινόσπορον, ἐνῶ ἀμφότερα τὰ βουκόλια ἐλάμβανον ἐν ἀφθονίᾳ ὅσον ἠδύναντο νὰ φάγωσιν ἄχυρον καὶ γογγύλια. Ἐνταῦθα οἱ βόες οἱ τραφέντες μὲ λινόσπορον ἀπέφεραν ἕκαστος πέντε περίπου δραχμὰς περισσώτερον παρὰ ὅσοι ἐτρέφησαν μὲ ἐγχώριον προϊόν. Ἀλλ' ὅπως κερδίσωσιν αὐτὰς τὰς πέντε δραχμὰς εἶχον ἐξοδεύσει δεκαπέντε εἰς αὐξήσιν δαπάνης κατὰ κεφαλὴν διὰ τὸν λινόσπορον. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἀκρίθειαν ἢ εὐθηνίαν τοῦ εἶδους τῆς τροφῆς, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ εἶδος ἔτυχε νὰ εἶνε ἀκριθόν, ἡ δοκιμὴ οὐδόλως ἦτο συμπερασματικὴ.

Η ΜΕΛΙΣΣΟΤΡΟΦΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

ΕΠΤΑΚΟΣΙΑΙ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΚΥΨΕΛΛΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ
ΗΝΩΜΕΝΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ἡ ἔταιρία τῶν Βρετανῶν Μελισσοτρόφων, παρουσιασθεῖσα εἰς τὸ δημαρχεῖον τοῦ Λονδίνου, προσέφερε, γράφει ἡ λονδίνεος «Σημαία», εἰς τὸν λόρδον δήμαρχον ἀπαρχὰς τινὰς ἐκ τοῦ ἀρίστου μέλιτος τῆς Ἀγγλίας. Τὸ προσφερθὲν ποσὸν μέλιτος, ζυγίζον ἑκατὸν λίτρας, ἦτο, κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σίρ Οὐάιτχεδ (ὅστις ἔλαβε τὸν λόγον διὰ νὰ προσφωνήσῃ τὸν λόρδον δήμαρχον) τὸ καθαρὸν ἐξαγόμενον μιᾶς τῶν κυψελῶν, ἐφ' ᾧ ἐφηρμόσθησαν αἱ νώτεραι μέθοδοι καὶ βελτιώσεις. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μεγάλη πρόοδος ἐπῆλθεν ὄχι μόνον εἰς τὴν γενικὴν καλλιέργειαν τοῦ κλάδου τούτου τῆς βιομηχανίας ἀλλ' εἰς τοὺς καλλιτέτετους τρόπους τοῦ ἄγειν τὰς μελίτσας νὰ συλλέγωσι τὸ μέλι, καὶ ὕστερον ἀποκόπτειν ταύτας ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ τὸ καλὸν τοῦτο ἔργον, γράφει ἡ «Σημαία» τοῦ Λονδίνου, ἀξιεπαινος εἶνε ἡ ἔταιρία, τῆς ὁποίας ἐπίσημως προεδρεύει ἡ βαρωνὶς Βόρδερτ-Κούτς. Αὐτὴ τε καὶ αἱ ἀγροτι-

καὶ ἑταιρίαι, μὲ τὰς ὁποίας διατελεῖ εἰς ἔνωσιν, πρεσέφεραν ἡσύχως καὶ ἄνευ αὐτορρεκλάμας, ἢ τινος τῶν συνήθων μεγαλαυχιῶν τῶν Σωτῆρων τῆς Γεωργίας, πολῦτιμον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν. Ὅπου ὑπάρχουσι μελιτοφόρα ἄνθη, ἐκεῖ ἡ μέλισσα δύναται νὰ ζήσῃ, νὰ προκόψῃ καὶ νὰ πλουτίσῃ τὸν κύριόν της. Καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν μέρος τοῦ κόσμου εἶνε ἄμοιρον ἀνθῶν, ἡ μελισσοτροφία δύναται νὰ εἶνε σχεδὸν παγκόσμιος. Οὐδὲ ἀνάγκη εἶνε μεγάλης δαπάνης. Τὸ ἀπαιτούμενον κεφάλαιον εἶνε μικρὸν, καὶ μικρὰ δόσις διδασκαλίας, μάλιστα ἂν ἡ διδασκαλία αὕτη εἶνε εὐμέθοδος, ἀρκεῖ νὰ κάμῃ τὸν ἥκιστα νοήμονα κάπως ἱκανὸν νὰ κερδίσῃ πλείονα διὰ τῆς πείρας. Αἱ κυψέλαι καταλαμβάνουσι μικρὸν χῶρον, μικρὰν μέριμναν ἀπαιτοῦσι διὰ τὸ πλείστον τοῦ ἔτους, καὶ τὸ σμῆνος συνηθίζει νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τοὺς ἀγροὺς πάντων, δημοσίους καὶ ἰδιωτικούς, χωρὶς ὁ ἰδιοκτῆτης νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν ἢ καὶ τὴν θέλησιν νὰ τὸ ἐμποδίσῃ. Ὁ Βοτανικὸς κήπος καὶ τὸ Βασιλικὸν ἄλσος, ὅλα εἶνε ἀνοικτὰ εἰς τὸ γένος τῶν μελισσῶν. Ἐπεμβαίνει πανταχόσε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀτιμωρησίας. Τὸ θέρος περιπλανᾶται εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν τριφυλλίων καὶ εἰς τὰ δάση τῶν λεμονεῶν, καὶ ἂν ὁ μελισσοκόμος δὲν λάβῃ πρόνοιαν νὰ ταμιεύσῃ ὀλίγων ἑβδομάδων τροφήν παρὰ τὰς κυψέλας, τὸ σμῆνος θὰ ἀνακαλύψῃ μόνον του γεώλοφόν τι πλῆρες μυρικῶν διὰ νὰ βοσκήσῃ.

Αἱ πολλοὶ πρόσφατοι ἐφευρέσεις, αἱ ὀφειλόμεναι εἰς ἰδιώτας, ὑπῆρξαν ἀξιοσημεῖωτοι παράγοντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μελισσοτροφίας. Ἴδέτε τὴν κυψέλην, παραδείγματος χάριν. Ὁ παλαιὸς κωνοειδῆς καλάμινος κόφινος, τοῦ ὁποίου γίνεται χρῆσις ἐν Βρετανίᾳ ἀπὸ ἀμνημονεύτων γενεῶν, εἶνε ἀναμφιβόλως λίαν εὐχρηστον κατασκευάσμα, μὲ τὸ νὰ εἶνε εὐθηνός, ἐλαφρὸς, διαρκῆς καὶ ἀδιάβροχος, ἐνῶ ἡ γραφικότης τοῦ σχήματός του εἶνε ἀναντίρρητος. Τὸ ρωσικὸν κοῖλον στέλεχος εἶνε ἔτι μᾶλλον ἀρχέτυπος μίμησις τοῦ κρυψῶνος τῶν ἀγρίων μελισσῶν. Ἄλλ' ἀμφοτέρω ὑποχωροῦσι τυχέως εἰς τὰς νεωτέρας μεθόδους, καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας ὁ καλάμινος κόφινος θεωρεῖται ὡς λείψανον τοῦ παρελθόντος. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας οὔτε φαίνεται πούθενά. Πανταχοῦ σχεδὸν εἰσάγεται ἡ νέα κυψέλη, ἣτις καθιστᾷ ἐφαρμοσίμω τὴν κατὰ μελικηρίδας μέθοδον τῆς μεταχειρίσεως. Ἡ ἀξιοσημεῖωτος αὕτη πρόοδος χρονολογεῖται ἀπὸ τεσσαρακονταετίας καὶ πλέον, καὶ σχετίζεται συνήθως μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Λάνστροθ, Ἀμερικανοῦ κληρικοῦ. Πράγματι, ἡ γενικὴ ἀρχὴ ταύτης ἀνάγεται εἰς τοὺς παλαι-

οὺς Ἕλληνας. Ὁ Μὸν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ ὁ Μπωβοῶ καὶ ὁ Δζίρζων ἐν Γερμανίᾳ, ὅλοι ἐδοκίμασαν νὰ βελτιώσωσι τὴν ἑλληνικὴν κυψέλην. Ἄλλ' ἡ μόνη βελτίωσις ἣτις εἶχε ποτὲ πρακτικὴν ἀξίαν ἦτο ἡ τοῦ Δζίρζωνος, καὶ αὕτη ἦτο ὀλίγον τι καλλιτέρα τῆς τοῦ Ὑβερ. Ὁ βαρῶνος Ρελεψ ἔκαμε, τῷ 1847 καὶ 1850, τοιαύτας προόδους εἰς τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Δζίρζωνος, ὥστε πρέπει νὰ θεωρῆται ἐφάμιλλος τοῦ Ἀμερικανοῦ μελισσοτρόφου ἐν τῇ ἐφευρέσει μιᾶς μεθόδου ἣτις πλέον πάσης ἄλλης προήγαγε τὴν μελισσοτροφίαν. Ἄλλ' ὁμολογητέον ὅτι ὁ Λάνστροθ οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν τοῦ ὅ,τι κατωρθώθη ἐν Εὐρώπῃ ὅταν κατεσκευάζε τῷ 1851 κυψέλην ἀπαράλλακτον σχεδὸν μὲ τὴν τοῦ Γερμανοῦ βαρῶνου. Οἱ φυσητῆρες δὲ τοῦ Κουίνμπυ διὰ νὰ ἡσυχάζουν αἱ μέλισσαι, τρομαγμέναι ἀπὸ τὸν καπνόν, καὶ ἀποσύρωνται, ὅπως δύναται ὁ μελισσοτρόφος νὰ εἶνε ἐν σχετικῇ ἀσφαλείᾳ ἀπὸ τοὺς κεντρισμούς των, εἶνε ἐπίσης ἀμερικανικὴ ἐφεύρεσις, μεγάλως βοηθήσασα εἰς τὴν μελισσοτροφίαν. Καὶ ἡ σμηνοουργία δὲ ἐκτελεῖται νῦν κατ' ἀσφαλέςτερον τρόπον, καὶ προλαμβάνεται ὁ κίνδυνος νὰ φύγωσι τὰ σμῆνη καὶ κατοικήσωσιν ἄλλου, τὸ ὅποῖον θὰ ἦτο λίαν ὠφέλιμον διὰ τὰς μέλισσας, ἀλλὰ τὰ μάλιστα ἐπιζήμιον διὰ τὸν μελισσοτρόφον. Ἡ ἐν καιρῷ τοῦ ἔαρος τροφή καὶ ἄλλαι λεπτότητες τῆς τέχνης ἐπίσης ἐκτελοῦνται λυσιτελέστερον ἐν τῇ νέᾳ παρὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μελισσοτροφίᾳ, καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἡ μέθοδος τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ μέλιτος εἶνε μεγίστη βελτίωσις ὡς πρὸς τὸν ἀρχέτυπον τρόπον, ὅτε αἱ μέλισσαι κατεστρέφοντο διὰ θειώδους καπνοῦ. Ἐκτὸς τούτου, ἡ νέα μέθοδος συνεπιφέρει μέγα πλεόνασμα παραγωγῆς, ἀφοῦ ἐξήχθησαν μέχρι τετρακοσίων λιτρῶν ἀπὸ μιᾶς μόνης κυψέλης.

Αἱ μέλισσαι, ὅπως τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες, ἐξαρτῶνται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ τρέφοντος αὐτὰς ἐδάφους. Ἡ ἀφθονία μελιτοφόρων τινῶν ἀνθῶν, ἢ ἡ σχετικὴ σπάνις ἄλλων, καὶ τὸ ὑγρὸν, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν τοῦ κλίματος, ἔχουσι μεγίτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ μέλιτος τὸ ὅποῖον καθίστανται ἱκαναὶ νὰ παραγάγωσιν. Αἱ πηγαὶ προσέτι ἐξ ὧν ἀντλοῦσιν ἐπηρεάζουσι τὴν γεῦσιν, τὸ ἄρωμα καὶ τὴν ποιότητα τοῦ μέλιτος ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ. Τὸ ἐκ τῆς Εὐφορβίας συλλεγόμενον εἶνε τόσον δηλητηριῶδες, ὥστε ὁ ἱεραπόστολος Μορφέ καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς συνοδίας του ἐκινδύνευσαν σοβαρῶς φαγόντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀναφέρει πόσοι ἐκ τῶν Μυρίων ἐδηλητηριάσθησαν ἀπὸ μέλι ἐκμυζηθέν ἀπὸ τὰ ροδόδενδρα καὶ τὰς ἀζαλίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ ἐκμυζώμενον ἐκ τῆς ἀρνοδάφνης τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν δὲν εἶνε

τῆς ἀρίστης ποιότητος. Τὸ ἐκ τῶν θαμνῶνων τοῦ Κούργ ἐπιφέρει πο-
νοκέφαλον, ἀδυναμίαν καὶ ναυτίαν· καὶ βεβαιούται ὅτι τὸ νέκταρ φυ-
τῶν τινων μεθύσκει καὶ αὐτὰς τὰς μελίσσας. Ἄφ' ἑτέρου τόποι τινὲς
εἶνε περίφημοι διὰ τὴν ἐκλεκτὴν ποιότητα τοῦ μέλιτος. Εἰς τὴν ἀρ-
χαιότητα, τὸ μέλι τοῦ ὄρους Ὑθλῆς ἐν Σικελίᾳ καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ ἐν
τῇ Ἀττικῇ ἀπέκτησαν τὴν φήμην των ἐκ τοῦ παραδείσου τῶν ἀνθέων,
ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ βόσκωσιν αἱ μελίσσαι ἐπὶ μακρόν. Τὰ γεγονότα
ταῦτα δὲν ἀγνοοῦσιν οἱ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις. Ἡ Νότιος Κα-
λιφορνία, μὲ τὸ σχεδὸν παντοτεινὸν θέρος τῆς, εἶνε τῶρα ἡ κοιτίς τῶν
Ἀμερικανῶν μελισσοτρόφων. Νεωτέρας στατιστικὰς δὲν εἶδομεν ἀκόμη.
Ἄλλὰ περὶ τῆς γενομένης προόδου δύναται νὰ κρίνη τις ἐκ τούτου ὅτι,
τῷ 1880 ὑπῆρχον ἑπτακόσαι χιλιάδες κυψέλαι εἰς τὰς Ἠνωμένας Πο-
λιτείας, διατηρούμεναι ἀπὸ τριάκοντα καὶ πέντε χιλιάδας μελισσοκό-
μους, ἐκ τῶν ὁποίων πέντε χιλιάδες ἐπλήρωνον πρώτης τάξεως
ἐπιτήδευμα ὡς ἀρχιμελισσοουργοί. Τούτων τινὲς εἶχον ἀπὸ δισχιλίων
μέχρι τρισχιλίων κυψελῶν, ἐκ μιᾶς τῶν ὁποίων ἡ ποσότης τοῦ ἐξα-
χθέντος μέλιτος ἔφθασε τὰς ἑπτακοσίας λίτρας. Ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι
(προσθέτει ἡ «Σημαία») δὲν δυνάμεθα νὰ συναγωνισθῶμεν πρὸς τοι-
αύτην γιγαντιαίαν ἀνάπτυξιν. Δὲν ἔχομεν οὔτε τὸ κλίμα οὔτε τὴν
βοσκήν. Ὅ,τι σκοπεῖ ἡ Βρετανικὴ ἔταιρία εἶνε νὰ θεωρῶσιν οἱ μικροὶ
ἄνθρωποι τὸ μέλι ὡς βοήθημα εἰς τὰ ἔσοδά των, καὶ τὸ μάθημα
τοῦτο μᾶς διδάσκουσιν αἱ παρατηρήσεις τοῦ Οὐάιτχενδ, ἐξαίροντος τὸ
ἔργον τὸ ὁποῖον, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἀγροτικῶν συλλόγων, ἐργάζε-
ται ἡ ἔταιρία, διαδίδουσα πανταχοῦ τὰς νεωτέρας βελτιώσεις καὶ δι-
δάσκουσα θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς τὴν μελισσοτροφίαν.

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΝΔΩΝ ΜΑΓΩΝ

Ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητὴς Χ. Κέλλαρ, ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τῆς
μαγείας, καὶ ἐξασκήσας ὁ ἴδιος τὸ ἔργον τοῦ ἐξορκισμοῦ, δημοσιεύει
ἀξιοπεριέργον ἄρθρον ἐν τῇ «Βορειαμερικανικῇ Ἐπιθεωρήσει.» Ἰσχυ-
ρίζεται διαρρήδην ὅτι τὰ θαύματα τῶν Φακιρῶν τῆς Ἰνδίας εἶνε ἀνε-
ξήγητα διὰ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἀπλῆς ἀγυρτείας.

«Δεκαπέντε ἔτη, λέγει, τὰ ὁποῖα διῆλθον εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς τὴν
ἀπωτάτην Ἀνατολήν, μὲ ἔπεισαν ὅτι οἱ ἀνωτέρας τάξεως Φακίραι ἢ
μάγοι τῆς βορείου Ἰνδίας ἀνεκάλυψαν πιθανῶς φυσικοὺς νόμους, τοὺς
ὁποίους ἡμεῖς ἐν τῇ Δύσει ἀγνοοῦμεν. Ὅτι κατορθοῦσι νὰ ὑποτάσσωσι
δυνάμεις τῆς φύσεως αἰτινὲς φαίνονται ἀκατανίκητοι εἰς ἡμᾶς, αἱ πα-
ρατηρήσεις μου μὲ πείθουσι πάσης ἀμφιβολίας ἐπέκεινα.»

Εἰς ἀπόδειξιν τούτου περιγράφει τινὰ τῶν θαυμάτων τὰ ὁποῖα εἶδε.
Τὸ πρῶτον τοῦτο ἦτο ἡ μεταρσίωσις τοῦ κ. Ἐγγλιντων εἰς τινὰ συνε-
δρίασιν ἐν Καλκούττα. Ὁ Ἐγγλιντων οὐ μόνον ὑψώθη εἰς τὸν ἀέρα,
ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Κέλλαρ ἠναγκάσθη νὰ σηκωθῇ εἰς τοὺς πόδας του, καὶ
εἶτα νὰ πηδήσῃ ἐπάνω εἰς κατέκταν, καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν τράπεζαν,
διὰ νὰ εἰμπορέσῃ νὰ τὸν πιᾶσῃ. Διὰ τῆς λαβῆς τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ
Ἐγγλιντων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ Κέλλαρ, ὁ Ἀμερικανὸς καθηγη-
τῆς βεβαίῳ ὅτι τὸ σῶμα ἐφαινετο κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἀσύλληπτον.

Τούτο ὁμως εἶνε μόνον ὁ συνήθης μετεωρισμὸς πάσης πνευματικῆς συνειδήσεως.

Ἡ δευτέρα ἀφήγησις του ἀναφέρεται εἰς μίαν σκηνὴν τῆς ὁποίας μάρτυς βεβαίῳ ὅτι ὑπῆρξε καὶ ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1875-6, εἰς τὸ μέγα Μειδάνι ἢ τὴν πλατείαν τῆς Καλκούττης. Ἐπειδὴ παρόντες ὑπῆρχον 50 χιλιάδες περίπου ἄνθρωποι, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῆς διηγήσεως τοῦ Κέλλαρ. Ὁ ἀρχιμάγος τῆς παραστάσεως ἐνέπηξε τρία ξίφη, μὲ τὰς λαβὰς κάτω, ἐξ δακτύλους εἰς τὸ χῶμα, μὲ τὰς λεπίδας εἰς τὸν ἀέρα. Εἶτα διέθεσεν ἕνα τῶν ἐταίρων τοιοῦτοτρόπως ὥστε νὰ καταστῇ δύσκαμπτος ὡς σκελετός, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄπνους. Τῇ βοηθείᾳ τρίτου φακίρη τὸ δύσκαμπτον σῶμα ὑψώθη τότε ἐπὶ τῶν αἰχμῶν τριῶν ξιφῶν. Ἡ μία αἰχμὴ τὸ ἤγγιζεν εἰς τὸν λαιμὸν, ἡ δευτέρα ἐν μέσῳ τῶν ὤμων, καὶ ἡ τρίτη εἰς τὰ κάτω τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Τὰ σκέλη ἦσαν τεντωμένα ἀλύγιστα, ἄνευ οὐδενὸς στηρίγματος. Ὁ μάγος περιέσκαψε τότε τὸ χῶμα πρῶτον τοῦ ἐνὸς ξίφους, εἶτα τῶν ἄλλων, ἐωσότου ἀφῆρεσε καὶ τὰ τρία.

Τὸ ἀναίσθητον σῶμα ἐν τούτοις, ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὄλων τῶν θεατῶν, ἐτήρει τὴν ὑπτιάν θέσιν του ἄνευ ὄρατου στηρίγματος, δύο πόδας ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους. Ἀφοῦ ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ, τὸ κατεβίβασεν εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ μὲ ὀλίγους κτύπους διὰ τοῦ ξίφους τὸ ἐπανέφερον εἰς τὴν ζωὴν.

Τὸ τρίτον κατόρθωμα τὸ ὁποῖον διηγεῖται ἐξετελέσθη ὑπὸ τινος διδασκάλου τῆς μαγείας, ὅστις ἐπέφερε μετεωρισμὸν σείων δέσμην χόρτων ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς νέου τινος Ζουλοῦ. Ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ἄψυχος κατὰ τὸ φαινόμενον μορφή τοῦ Ζουλοῦ ὑψώθη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπέπλάζεν εἰς τὸν ἀέρα εἰς ὕψος τριῶν ποδῶν, μένουσα μετάρσιος καὶ κινουμένη ἄνω καὶ κάτω κατὰ τὴν ταχύτητα ἢ βραδύτητα τῶν κινήσεων στοιβῆς τινος καίοντος χόρτου, τὴν ὁποίαν ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα ὁ μάγος. Ὁ Κέλλαρ διηγεῖται θαυμασίαν ἱστορίαν περὶ τινων φακίρων οἵτινες ἀνῆρχοντο εἰς τὸν ἀέρα ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν πόδας, ὡς νὰ ἀνέβαινον τὴν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶδε τὸ θαῦμα τοῦτο ὁ ἴδιος, τὸ παρατρέχω. Εἶτα ἀναφέρει τὴν διήγησιν τοῦ στρατηγοῦ Μέδλεϋ περὶ τινος φακίρη, ὅστις ἐτάφη ζῶν εἰς τάφον δέκα ποδῶν τῆ βάθος, ἐντὸς μεταλλίνης καὶ ἐρμητικῶς κεκλεισμένης λάρνακος. Μετὰ εἰκοσιν ἡμέρας, ὁ τάφος ἀνεσκάφη, καὶ ὁ φακίρης ἀνέζησε.

Ὁ Κέλλαρ διηγεῖται ἐπίσης καὶ τὸ πείραμα τοῦ δόκτορος Κρῶφορντ. Ὑπνωτικός τις ἔμενεν ὡς ἄψυχος ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί, τὸ στόμα του, τὰ ὦτα καὶ ἡ ρίς του ἦσαν βουλωμένα διὰ τινος ἐρυθρᾶς οὐσίας. Ὅλα τὰ διάφορα δοκιμαστήρια τοῦ θανάτου ἐφηρμόσθησαν· τὸ σῶμα ἦτο ἀναίσθητον, καὶ ἀναμμένος ἄνθραξ τεθείς εἰς τὴν παλάμην τῆς χειρὸς ἔκαυσε μέρος τῆς σαρκὸς χωρὶς νὰ φανῇ σημεῖον πόνου. Μετὰ τριάκοντα λεπτὰ, οἱ ρώθωνες ἠνοίχθησαν, κτύποι τινὲς ἐδόθησαν, καὶ ὁ ἄπνους ἄνθρωπος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν.

Αἱ μαρτυρίαι τοῦ καθηγητοῦ Κέλλαρ ἐναντιοῦνται εἰς τὰς μαρτυρίας ἄλλων εἰδικῶν ἀνδρῶν περὶ τούτου.

ΚΛΕΦΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΚΩΣΤΑΝΤΑΡΑΣ

Εἰς τὸν καθάριον οὐρανὸ ἀνέβαινε ἀγάλι-γάλι, θαυμάσια μεγαλοπρεπῆς, ὡσάν βασιλιάς, μὲ τὴν ἀχτιδωτὴ του κορώνα, ὁ ἀπρίλιος ἥλιος, μόλις σηκωμένος ἀπὸ τ' ἄβρετα τὰ μυστηριώδη παλάτια του, ὅπου ἐκοιμᾶτο. Κάτω ἀπὸ τὲς ἄφθονές τους ἀχτίδες, τοῦ κρουστοῦ πέλαγου τοῦ Χρυσοῦ τὰ γαλάζια στήθια φεγγοβολοῦσαν ὡσάν τὸ χρυσάφι· λαμποκοποῦσαν τ' ἀπάτητα τ' ἄλυωτα χιόνια τοῦ Παρνασσοῦ, ὡσάν ἀσημένια βερνιά στολίδια του· ὡσάν διαμάντια ἐπρόβαλαν ἢ δροσόσταλες κρεμασμένες εἰς τὰ χορτάρια κι εἰς τοὺς ἀνθοὺς τῆς γῆς. Ἐμπρὸς εἰς τὸν ἥλιο χρυσοπρασινίζουσι τοῦ Σαλῶνου τὰ λόγγα, τρέχει γοργὰ τὸ κατάκρυο κεφαλόβρυσο φιλῶντας τ' ἀρείκη ἐδῶ καὶ τὰ σχίνα ἐκεῖ, ἢ παρδαλὴ πεταλούδα ἀνθολογᾷ ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τ' ἄλλο λουλούδι, καὶ τὸ πουλί τοῦ βουνοῦ πηδάει ἀπὸ τῆ ζεστῆ φωλιά του ἔς τὸ φράχτη καὶ κηλαῖδεῖ μὲ τὴ γλυκεῖά του φωνὴ ποῦ παίρνει τὴν πικρότη. Τρέμει ἔς τὸ γρασίδι ἢ παπαρούνα ἢ ντροπαλὴ καὶ παίζει μὲ τὴν αὔρα τᾶσπρο χαμόμηλο.

Τῆρας τοῦ κόσμου τοῦτο τὸ μοναδικὸ πανηγῦρι ὁ Κωσταντάρης, λημεριασμένος ἐπάνω ἔς τὴν Μπαλαγέρα κ' ἐνοιῶθε τὴ μεγάλη του κλέφτικη καρδιά ὀλάνοιχτη, καὶ σὰν ὀλάνοιχτο στόμα καὶ διψασμένο νὰ πίνη καὶ νὰ ρουφᾷ ἀχόρταγα, σὰν ἀπὸ ἄπατη νερομάνα, τ' ἀθάνατο νερὸ τῆς ζωῆς, ὀπώχυνε γύρω του ἡ πανέμορφη πλάση.

— Τέτοιον πανῶριο κόσμο, γιατί νὰ μὴ τὸν χαίρεται μ' ὄλη του τὴν καρδιά κανένας, ὦρὲ παιδιά.

Εἶπε χαμογελῶντας γλυκὰ πρὸς τὰ παλληκάρια του. Κι' ὀλόγουρά του ἐλάμπανε ἔς τὰ τσαπράζια οἱ πρῶτοί του μπουλουξίδες, ὁ Γεροχρόνης ὁ φοβερός, ὁ Βλαχοθανάσης ὁ ἀνήμερος, ὁ Βλαχαρμάτας ὁ Βέργος, ὁ Λάμπρος ὁ Τσεκούρας.

— Θεοῦ χαρὰ σήμερ' ἀλήθεια, μίλησεν ὁ Τσεκούρας.

— Ὡμορφος καὶ καλὸς εἶν' ὁ κόσμος, τοὺς κάνει ὁ Βλαχοθανάσης, κι' ἀνθοσπαρμένος, ὅμως πόσα πικρὰ ἀγκάθια κρύφτει ἀποκάτ' ἀπὸ τὰ λουλούδια του!

— Γιὰ ἐμᾶς τοὺς κλέφτες ἀγκάθια δὲν ὑπάρχουν, λέει ὁ Κωσταντάρης. Πίκρες ἐμεῖς δὲν ἀπαντᾶμε μπροστὰ μας ποτέ. Ἐμᾶς κι' ὁ θάνατος ἀκόμη εἶνε τραγούδι. Τὰ ἔργα μας παλληκαριές. Ρίξτε μιὰ ματιὰ ἔστ' ἄρματα μας. Κάθε τοὺς λαμπυρίδα, τώρα ποῦ τὰ φιλεῖ ὁ γλυκὸς ἥλιος, λέει καὶ μιὰ δόξα. Ἐμένα μου χάθησαν τὰ δυὸ παιδιά. Θυμᾶστε, ἔστ' Πεντεόρια ψηλὰ ἔστὸ πλευρό μου σκοτώθηκαν καὶ τὰ δυὸ, ἐκεῖ ποῦ κι ὁ ἴδιος λαβώθηκα. Ὅμως δὲν τᾶκλαψα, τὰ τραγούδησα. Καὶ τραγούδια τοὺς ἔπρεπαν τῶν παλληκαράδων μου. Ὅταν τὰ συλλογίζωμαι, καλοτυχίζωμαι μονάχος μου ποῦ γέννησα καὶ καμάρωσα τέτοια παιδιά. Ἐ, δὲν τὰ χάρηκα καὶ πολὺ· μου τὰ πάτησε ὁ ἄδικος χάρος, σὰν τὰ λουλούδια, μὲς τὸ πρῶτό τους ἀνοιγμα, ποῦ τὰ πατάει τὸ θεριὸ τοῦ λόγγου. Ὅμως καὶ τόσο ποῦ τᾶνοιωσα σιμά μου, μὲ τὴν τιμὴ ποῦ μου φέραν, ὁ κόσμος τοῦτος, ὁ ὦμορφος καὶ καλὸς περιγυρὰ μας, σὰν διπλὴ παράδεισο μου φαντάζει ὅταν τὰ συλλογίζωμαι τὰ λιγόνερα. . . . Ἐχω τώρα τὸ μικρότερο. Μαθαίνει τὰ γράμματά του. Δόξα σοι ὁ Θεός. Μοῦ φτάνει κι αὐτό. Δὲ χάνεται ἢ κλῆρα μου, δὲ σβυεταί τ' ὄνομά μου. Πρῶτα ὁ Θεός. Ἄς τοῦ χαρίζῃ ζωή. . .

Δὲν ἐπρόφτακε νὰ εἰπῆ περισσότερα. Γιατ' ἀνασηκώθηκε ἀπὸ δίπλα, ποῦτον πεσμένος, ὁ Γεροχρόνης καὶ τοῦ λάλησε σοβαρὰ:

— Νὰ μὲ συμπαθῆς μὲ τὸ λόγο ποῦ θὰ νὰ σοῦ εἰπῶ, καπετάνε. Γιὰ

τ' ἄρματα καὶ γιὰ τὰ δύο σου τὰ πεθαμένα παιδιά μπορείς κ' εἰς ἄξιον νὰ παινεύσαι καὶ νὰ ψηλοφρονῆς. Ὅμως γιὰ ἐκεῖ τὸ μικρότερο μὴ χάνης χρυσὰ λόγια, τί δὲ σ' ὅμοιασε.

— Μὲ τὰ σωστά σου τὸ λὲς, παποῦ, ἢ παίζεις;

Ἐπικρογέλασε ὁ ἀρματωλὸς τοῦ Γαλαξειδίου.

— Μὲ τὰ σωστά μου καὶ μὲ τὰ ὅλα μου, καπετάνε. Ἐκλήρησε κ' ἔγεινε τρουπολόγος τὸ μικρὸ, Κώστα μου. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ βρίζει τοὺς τρανυτέρους του, λείει βρωμόλογα ἔστὲς γυναῖκες κατὰ στρατά, καὶ κλέβει, κλέβει κατσίκια καὶ κοττόπουλα ὀλημερῆς. Ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ, ποῦ μαθαίνει τὸ χτοήχι καὶ τὸ ψαλτήρι, ἔκλεψε τ' ἀσημένιο τῆς Παναγίας χέρι, τάμμα ποιὸς ξέρει ποιανοῦ καλοῦ χριστιανοῦ. Πῆρε τ' ἀλέτρι τοῦ παπᾶ, τοῦ σκότωσε ἓνα βόιδι, τοῦ φίλησε καὶ τὴν παπαδιά. Ἄκου τα, Κώστα, καὶ μὴ τ' ἀναβάνης ὀλότελα τὸ παιδί σου. Κλαίdet' ἐδῶ κάτου ὅλος ὁ κόσμος ἀπ' αὐτό.

Ἐνῶ ἔλεγε τοῦτα ὁ Γεροχρόνης, ὁ Κωσταντάρης εἶχε τιναχθῆ ἀπὸ τὴ γῆ ὀλόρθος. Ἐσταζεν αἷμα ἔστ' ἄσπρα τὰ γένεια του ἀπὸ τὰ χεῖλη ποῦ δάγκανε μὲ λύσσα. Κ' ὕστερα φώναξε φρενιασμένος κ' ἄλλαξο-πρόσωπος:

— Ἄ!... τὸ κακούργιο, κ' ἂν θὰ τὸ πιάκω ἔστὰ χέρια μου!

Κ' ἔγεινεν ἄφαντος εἰς μιὰ λαγκαδιὰ μέσα.

*
**

Τ' ἀπομεινόμερο μέσα εἰς νεροφορτωμένα σύγνεφα ἔκρυψε ὁ οὐρανὸς τὴ γαλανὴ ἀγκαλιὰ του κ' ὁ ἥλιος τὴν περίφαντὴ τὴ λαμπράδα του. Ἄχὸς βαθὺς καὶ λαλαγὴ ἔρχονταν ἀπὸ πέρα, ποῦ σήμαινεν ὅτι ἀνεμοζάλη σιμώνει. Τὸ σύγνεφο προσχαμηλώνει ἔστὴ γῆ, σὰν τὴν κατάρρα κατὰ μαυρο, καὶ φουσκώνει τὰ στήθια του ἀπὸ θυμὸ. Ἡ σκοτεινία κ' ἡ τρομάρα καταπλάκωνε ἐκεῖ πίσω τῆς Γκιώνας τὰ βουνά. Δεύτερο φουστάτο ἀπὸ σύγνεφα ξέβγαινε ἀπὸ τὸ κόρφο τοῦ Χρυσοῦ, φοβερὸ κ' ὠργισμένον κ' ἔτρεχε νὰ συγκρατήσῃ τὸ δρόμο τοῦ πρώτου. Τοῦτο ὀρμητικὰ χύνεται, κατασπάει τὸν ὄχτρον του, κ' ἐκεῖ ποῦ περνάει, κρούοντάς τον, ἀστράφτει. Σπιθοβολίζει ὁ κρατερὸς ἀγέρας, φεγγοβολοῦν οἱ οὐρανοί, βροντᾶν τὰ κορφοβούνια, κ' ἡ πλάση ἢ πανέμορφη ἔγεινε μονομιᾶς ἄδης. Σωπαίνουν, μουλιάζουν τὰ τετράποδα· καὶ τὰ πουλιὰ, χωρὶς νὰ κελαῖδου, τρομασμένα, γιὰ νὰ κρυφτοῦν ἔστὴ φωλιά τους

παραδέρνουν. Μονάχα τὰ ὄρνια, σὰν κολασμένα πνεύματα, πετοῦν μὲς τὸν τρικυμὸ ζητῶντας νὰ βροῦν τὸ μισητὸ φαγητό τους. Τρέμει σύκορμη ἢ βαλανιδιὰ τοῦ βουνοῦ, στρίφτει τοὺς κλώνους του τοὺς ἀτάραγους τὸ δυνατὸ ρουπάκι καὶ τὸ χαμόδεντρο σιέται ὀλόβολο, σὰν τὸ καλάμι, λὲς καὶ γνωρίζει μὲ ποιὸν ὄχτρον βαρὺ ν' ἀντιπαλέψῃ τοῦ μέλλεται. Ἡ μπόρα ἀρχινάει νὰ δυναμῶνῃ. Παντοῦ καθοῦρι πέφτει καὶ χαλάζι. Μηδὲ ὁ βρόντος στιγμὴ δὲ σιγανεύει. Σκάει φλογισμένο ἀπὸ τὰ σύγνεφα τ' ἀστροπελέκι καὶ κατακαίει καὶ συντρίβει τὰ ριζιμιά κοτρώνια καὶ τὰ ψηλὰ ἔλατα, κ' ὅ,τι ἀπαντάει ἔστὸ διάβα του τὸ ρημάζει.

Ἐδῶ θωρεῖς νὰ πλὴν κλωνάρι μὲς τ' αὐλάκι, καὶ παρεκὶ θεόρατος πλάτανος νὰ κοίτεται κάτω σωριασμένος καὶ τὸ χαλασμό του νὰ κλαίῃ ἄλλο δένδρο σιμά του, ἢ ἀριά. Ράχες, βουνά, λαγκαδιὰ, κάμπους ὡσὰν δαιμονισμένο τὰ δέρνει τ' ἀνεμόβροχο, καὶ χάνεται τῶμορφο τὸ λιθάδι ἔστὴν καταχιά. Ὀρμητικὴ ἢ πλημμύρα σέρνει ἔστὴν καταβόθρα τῆς, ὡσὰν ποτάμι, σπαρμένα καὶ κλαριά. Ὁ ζευγολάτης τοῦ κάμπου, ὁ φτωχὸς, ἀπαριάζει τ' ἀλέτρι του ἔστ' ὄργωμα, πέρνει μὲς τὸ καλύβι τὰ καματερά του καὶ μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια τῆραε τὴ συφορὰ, ποῦ πνίγονται καὶ πᾶν χαμένοι οἱ κόποι τοῦ ὄλοι. Καὶ τοῦ βουνοῦ ὁ βοσκὸς ἀπότιστα ἀπὸ τὴ βρύση περνάει τὰ πρόβατά του καὶ σφιχτὰ σουρίζοντας καὶ σαλαγῶντας τρέχει πηλαλητὰ νὰ τὰ μαζώξῃ ἔστὴ σπηλιὰ, γιὰτὶ δὲν εἶνε πλιὸ καιρὸς γιὰ βρύση καὶ γιὰ φλογέρα.

Εἰς τὸ μεγάλο μοναστήρι τῆς Βαρνάκοβας, βλέπουν ἀπὸ τὰ χαγιάτια τὸν ξαφνικὸν τρικυμὸν οἱ καλόγεροι καὶ σταυροκοποῦνται τρομασμένοι καὶ συχολέν:

— Κάποιο κακὸ θὰ μελετᾶται, κάποιο φονικὸ θὰ νὰ γένεται σήμερα!

*
**

Τὰ οὐράνια ὡς τόσο χάνουν τὴ μαυρίλα, μηδὲ βροντὴ γροικέται μηδ' ἀστραπὴ, καὶ τὸ καθοῦρι κ' ἡ βροχὴ ἀράδα παύουν. Ὁ ἄνεμος, ὁ ἀγριεμένος, ἡμερώνει τὸ δυνατὸ φύσημά του κ' ἀποσταμένος ἀποκοιμιάται ἔστὲς σπηλιές καὶ πλιὸ δὲ βογγάει. Πολύχρωμη καὶ παρηγορητικὰ χαιρετάει τὰ βουνά ἢ Δόξα. Ὁ κόσμος ἀνασταίνεται πάλι. Χαμογελάει τὸ δέντρο κ' ἀναχαράζει μπροστὰ ἔστὸ φῶς τὸ στερνὸ τῆς ἡμέρας. Μ' ὄλο ποῦ ἀναβραδυάζει, κάποιο πουλί τολμηρὸ ἀνεβαίνει

ἔστα χεῖλη τῆς φωλιᾶς του καὶ κηλαίδει. Ἡ βρύση ἀκοῦς μακρὰ νὰ μουρμουρίζει, ὡς ἂν ν' ἀνακράζη χαρούμενη τὰ πρόβατ' ἀπὸ τῆ σπηλιά, νὰ τὰ ποτίσῃ. Ὁ κάμπος φανίζεται ἀπὸ νερὸ χορτασμένος, κάθε κλαδί δέντρου προβάλλει μαλακὸ, καὶ τὸ βουνὸ δακρύζει ὡς τὸν πάτο. Τὸ σούρουπο ἀρχινᾷ νὰ ρίχνῃ πίσω του τὸ πυκνὸ μαγνάδι καὶ τὴν ψυχὴ τῆς γῆς ν' ἀποκορώνη. Τ' ἀνήσυχο ἀγέρι ἔστο φύλλο τὸ βρεμμένο φτερακίζει κι ἀπὸ τὴν ἡσυχία του τὸ ξηπάζει. Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ γάργαρο μέτωπο ἀραδιάζει τὰ διαλεμμένα τῆς ἄστρα ἢ νύχτα. Καὶ ἔστῃ γῆ, σὺν ὄνειρατα βαθιά, τὰ σκότα τῶν κλεφτῶν τὰ ποθητὰ μοιράζει. Ἐτοιμὴ ἢ κλεφτουριά, ἔστα λόγγα μένει, γιὰ νὰ κινήσῃ ἔστο νυχτερινὸ περπάτημά της. Λεῖπει μονάχα ὁ καπετάνος, λείπει μονάχα ὁ Κωσταντάρας.

Κ' ἐμίλειε κ' ἔλεγεν ὁ Βλαχαρμάτας:

— Εἶδες, Γεροχρόνη, σὺν εἰπές του γιὰ τὸ παιδί πῶς ἐλύσσαξε;

— Μ' ὄλο τὸ δίκιο του, τί τοῦ ντροπιάζει τὴ γενιά μὲ τὲς πομπές του.

— Καϊμένοι, γέρνει καὶ μιλιᾷ ὁ Βλαχοθανάσης. Σάμπως αὐτὸς δὲ βρίζει καὶ δὲν κακουργαίει πᾶσα μέρα. Δὲν ἔγραφε προχτὲς καὶ δὲν ἔλεγε τοὺς μπέιδες τοῦ Σαλώνου πομπιωμένους; Τὴν ἄλλη τὴ βολὰ μὲς τῇ Βαρνάκοβα, ὅπου μᾶς κλείσανε, ἔστα δόντια σφίγγοντας τὸ γιαταγάνι του, δὲ φώναζε τοῦ Ταχῆρ Κώτσα τοῦ ντερβέναγα: κολοπλυμένε, κερατᾶ, δὲ σοῦ φιλάω ἐγὼ ποδιά κατουρημένη! Δὲν τὸν ἐξέγδαρε ζωντανὸν μὲ τὰ χέρια του ὄντας τὸν πιάκαμε σκλάβον, δὲν τὸν ἐσοῦβλισε σὺν τ' ἀρνί, δὲν ἀνάγκασε τοὺς δέκα τοὺς συντρόφους του ν' ἀναγυρίζουν ἔστῃ φωτιά μὲ τὴν ἀράδα τὸ σουβλί καὶ νὰ τὸν ψένουν; Ὅσους Τούρκους ἔστα Σάλωνα σκλάβωσε, δὲν τοὺς μακέλεψε μὲ τὴν πάλα του καὶ δὲν ἐκρέμασε τὰ κατασφαγμένα κορμιά τους ἀπὸ κλαρὶ σὲ κλαρὶ; Πόσα γεννήματα δὲν ἔκαψε καὶ πόσα κοπάδια δὲν ξελάκκισε; Κι αὐτὰ τὰ μαῦρα Σάλωνα, γιὰ νὰ τὰ κάψῃ δὲ φοβέρισε;

— Ἄς τοῦδιναν μιὰν ὥρα γληγορώτερα τ' ἀρματωλίκι οἱ σκυλότουρκοι.

— Τέτοιος κι' ὁ γιός του πάει νὰ γένη. Τὸ μῆλο ποῦ θὰ πέσῃ; κάτω ἀπ' τὴ μηλιά. Τί τάχα τώρα νὰ τοῦ μέμφεται καὶ νὰ λυσσᾷ;

Ἐάφνου προβαίνει ὁ Κωσταντάρας, ἀλαφιασμένος καὶ φοβερός, μὲ τὸ σπαθὶ ἔστα χέρια καταματωμένο, καὶ κράζει μ' ἓνα παραφρένιασμα λυσσάρικο:

— Ἐ, Γεροχρόνη καὶ ψυχοπατέρα μου! Σύρε μὲς τὸ Βαθύρρεμμα

τώρα καὶ μάζωξε τὰ πελεκούδια τοῦ γιοῦ μου τοῦ κακούργου. Δὲν τὴν ντροπιάζω ἐγὼ τὴ λεβεντιά μου καὶ τὰ γεράματα. Κάλλια νὰ κλάψω μιὰ βολὰ παρὰ νὰ κλαίω γιὰ πάντα...

— Μωρὲ τὸ σκότωσε!

Ἐεφώνησε ὁ Τσεκούρας.

— Τ' ἔκαμες, καπετάνε μου!

Ρέκαξε βραχνὰ ὁ Γεροχρόνης. Καὶ μὲ τὸν Βλαχαρμάτα ροβόλησαν εἰς τὸ Βαθύρρεμμα, ποῦ βρῆκαν ξεπλυμένα ἀπὸ τὸν τρικυμὸ τὰ ματωμένα ξεσκλίδια τοῦ κατακομματιασμένου γιοῦ τοῦ Κωσταντάρου.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ.

ἐκ πλίνθων στοιχίσασα περί τὰς δέκα χιλιάδας λιρῶν. Τὰ σκουπίδια ὅσα μαζεύονται ἀπὸ τὴν πόλιν, μεταφέρονται εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα καὶ καίονται εἰς καμίνοὺς ἐπὶ τούτῳ κατασκευασμένας. Τὸ μέσον θεωρεῖται ἄκρως ἀπολυμαντικὸν καὶ ὑγιεινὸν διὰ τὴν πόλιν.

Ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν μηχανικῶν τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ Σικάγου, ὁ διάσημος Ἄγγλος μηχανικὸς, Σὶρ Βενιαμὶν Μπέικερ, ὠμίλησεν εἰδικῶς περὶ κατασκευῆς γεφυρῶν. Ἐξετάσας, εἶπε, τὰς σιδηροδέτους γεφύρας, παρετήρησεν ὅτι ἐφθάρησαν τὰ μέγιστα ὑπὸ τῆς σκωρίας καὶ τῆς ὑγρασίας. Ὁ Σὶρ Μπέικερ ὑπέβαλε πολλὰς ἀξίας προσοχῆς γνώμας περὶ τῆς τελειοτέρας κατασκευῆς τῶν γεφυρῶν εἰς τὸ μέλλον.

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Κολομβίας μέχρι τοῦ πορθμοῦ Ποῦζετ, οἱ κάτοικοι εὐρόντες συνέλεξαν εἰδός τι ὄρυκτοῦ κηρίου, τὸ ὅποιον ὑπετέθη κοινῶς ὅτι προήρχετο ἔκ τινος ναυαγίου. Ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι ἦτο ἐγγώριον εἶδος ὄζοκηρίτου, χρησίμου ὑδροάνθρακος, συγγενεύοντος μὲ τοὺς γαιάνθρακας καὶ τὸν λυχνίτην, ἢ παραγομένου εἰς νιτροῦχα φρέατα, καὶ νομίζεται πιθανὸν ὅτι ὁ ὄζοκηρίτης οὗτος ἐξεχειλίσειν ἔκ τινος γείτονος μεταλλείου, ἀγνώστου εἰς τοὺς κατοίκους.

Ὅταν στερηθῆ τις τροφῆς, ἢ μεγαλειτέρα ἀπώλεια τοῦ σώματος εἶνε εἰς τὴν στεατώδη μεμβράναν καὶ εἰς τὰ ἀδενώδη ὄργανα. Εἰς ἐπιστήμων, ὁ Βόιτ, ὑπέβαλε δυστυχῆ τινα γάττον εἰς νηστείαν ἐπὶ 12 ἡμέρας, καὶ ἀφοῦ ὁ γάττος ἐψόφησεν, ὁ σοφὸς ἀνὴρ εὗρε τὰ ἐξῆς ἀνατομικὰ πορίσματα εἰς τὸ θνησιμαῖον ζῷον: Στεατώδης μεμβράνα, ἀπώλεια 97 τοῖς ἑκατὸν ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ βάρους· ὁ σπλὴν, 63 τοῖς ἑκατὸν· τὸ ἥπαρ, 56 τοῖς ἑκατὸν· τινὲς τῶν μυῶνων, 30 τοῖς ἑκατὸν· ὁ ἐγκέφαλος καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς μηδέν. Τὰ ἰσχνὰ ζῶα ἄρα ἐξαντλοῦν-

ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ, ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ, ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΙ, ΠΡΟΟΔΟΙ, ΠΕΡΙΕΡΓΑ.

Ἄρα γε τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα συνετέλεσαν εἰς τὰς τελευταίας ξηρασίας ἐν Εὐρώπῃ; — Ὁ καθηγητὴς κ. Οὐίγγιν πιστεύει ὅτι συνετέλεσαν καὶ πολὺ, διότι ἀποστεροῦσι τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται ν' ἀπορροφήσῃ ὑγρασίαν. Ἐπὶ σφαιροειδοῦς πεπισμένου περὶ τοὺς πόλους, οἷον ἡ γῆ, λέγει ὁ καθηγητὴς, ὁ ἠλεκτρισμὸς δὲν παύει νὰ συσσωρεύεται περὶ τὸν Ἰσημερινόν, καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ ἴσως τὰς συχνὰς βροχὰς πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Εὐλαθὴς τις κυρία ἐν Λυῶνι ἔλαβε τὴν ὑπομονὴν ἐργαζομένη ἐπὶ τρία ἔτη νὰ κεντήσῃ, ἢ μᾶλλον νὰ ὑφάνῃ ἐπὶ μεταξωτοῦ πανίου ὀλόκληρον τὸ βιβλίον τῶν προσευχῶν, τὴν ἄλλως λεγομένην Σύνοψιν. Τὸ ὑλικὸν ἐκόστισεν ἱκανὰς χιλιάδας φράγκων, ἐκτὸς τῆς ἐργασίας.

Νέον μέσον πρὸς καταστροφὴν τῶν σκουπιδιῶν ἐφηρμόσθη ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων εἰς Γόβεν, ὅπου ἐκτίσθη διώροφος τις οἰκοδομὴ

ται από τὴν πείναν πολὺ ταχύτερον ἀπὸ τὰ παχέα. Εἰς τὰ παιδιά τὰ ἀποθνήσκοντα ἐκ φθαρτικῆς διαρροίας, κατὰ τὸν Ράγκε, ἐπέρχεται ἀτροφία τῶν διαφόρων ὀργάνων, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀσιτίᾳ.

«Χαίρομεν, γράφει ὁ Ρουσκιν, νὰ ὠφελώμεθα ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην· ἀρπάζομεν κάθε ἐπιστημονικὸν κόκκαλον τὸ ὁποῖον ἔχει ὀλίγον κρέας πέριξ καὶ τὸ περιτρώγομεν καθὼς οἱ πεινασμένοι σκύλοι· ἀλλ' ἐὰν ἐπιστήμων ἄνθρωπος ἔλθῃ καὶ μᾶς ζητήσῃ ἐν κόκκαλον ἢ μίαν πέτσαν, ἄλλο πρᾶγμα τότε.» Καὶ δὲν λέγει ἀλήθειαν τάχῃ; Ὁ παλαιὸς φιλόσοφος ἔλεγεν ὅτι οἱ συνάδελφοί του ἤξεύρουν τίνος ἔχουν ἀνάγκην, οἱ δὲ πλούσιοι δὲν εἰξεύρουν.

Νέον εἶδος παιγνιδίου μὲ χαρτιά διὰ δύο συμπαίκτορας ἐπενοήθη καὶ ὠνομάσθη *πανσάν*. Εἶνε διασκεδαστικὸν ὅσον οὐδὲν ἄλλο τῶν μεταξὺ δύο παιζομένων. Τὸ παιγνίδιον συγγενεῖ μὲ τὸ *μπεζίκ*, ἀλλ' ἀπαιτεῖ περισσότεράν ἐπιδεξιότητα καὶ κρίσιν, ἔχει δὲ μεγάλην ποικιλίαν, καὶ ἐπιδέχεται διάφορα τεχνάσματα καὶ σκέρτσα. Ἐφέτος τὸν χειμῶνα διὰ πρῶτην φοράν θὰ γίνῃ χρῆσις τοῦ παιγνιδίου τούτου εἰς τὰς ἐσπερινὰς συναναστροφὰς τῆς ἀριστοκρατίας τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου.

Ἐξ ἐρευνῶν γενομένων εἰς Γρήνσοϊτς φαίνεται ὅτι τὸ βακτηρίδιον τῆς χολέρας δὲν ἀγαπᾷ τὸ κάπνισμα. Οἱ διευθύνοντες τὸν ἐργατικὸν οἶκον, ὅπου εἶχεν ἐνσκήψῃ ἐφέτος ἡ χολέρα, παρετήρησαν ὅτι οἱ ἄρρενες οἰκότροφοι ὅσοι ἐκάπνιζον ἀκρατῶς, ἢ ὅσοι εἶχον τὴν ἔξιν νὰ μασῶσιν καπνόν, διῆλθον ἀπρόσβλητοι ὑπὸ τῆς ἐπιδημίας. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄνδρες ἦσαν ἢ ὑπῆρξαν καπνισταί, καὶ αἱ στατιστικαὶ δεικνύουσιν ὅτι μόνον 83 ἄνδρες προσεβλήθησαν ἀπέναντι 160 γυναικῶν. Ἰραϊαὶ δὲ τινες ἰρλανδαί, αἵτινες ἐκάπνιζον πρὶν γείνωσι δεκταὶ εἰς τὸ ἐργαστήριον τῶν ἀπόρων (καὶ τώρα, ὅταν τύχῃ), ὅλοι διέφυγον τὴν νόσον.

Οὐδεμία αὐτῶν προσεβλήθη. Ἡ γενομένη ἐρευνα ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἐπιδημία ὀφείλεται εἰς τὴν κακὴν ποιότητα τοῦ ὕδατος. Ὁ καπνὸς τῆς νικοτιανῆς ἀπεδείχθη μέγα ἀπολυμαντικὸν κατὰ τῆς χολέρας, καὶ ἡ πίπα τοῦ γράφοντος (ἐξ οὗ ἡμεῖς μεταφράζομεν) προκαλεῖ πᾶν μικροβιον νὰ εἰσέλθῃ ἂν θέλῃ εἰς τὸν σωλῆνά της.

Ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος Νήλ εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, τὸ ὁποῖον κυβερνᾷ, νέον σύστημα σημάτων διὰ τοῦ ὕδατος. Ὁ ὕδρογράφος του, ὅπως τὸν ὀνομάζει, εἶνε εἶδος τηλεφώνου, ἐν ᾧ τὸ ὕδωρ χρησιμοποιεῖται ὡς ἀγωγὸς ἀντὶ τοῦ σύρματος, καὶ τὰ πειράματα τὰ γεγνημένα τέως ἐγγὺς τῆς Κιγκστῶνος τῆς παρὰ τὸν Τάμεσιν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν ἀρκετὰ ἐπιτυχῆ. Ἐὰν ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἀποδειχθῇ λυσιτελής, ὅσον ἔχει λόγους νὰ πιστεῦθῃ ὁ πλοίαρχος Νήλ, δυνατὸν νὰ παράσχη πολὺτιμον μέσον συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν πλοίων καὶ τῆς ὄχθης.

Ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν φωτογράφων λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. Ι. Σπίλλερ εἶπεν ὅτι πρῶτην φοράν ἐπετεύχθη καλὸν δειγμα φωτογραφίας μὲ φυσικὰ χρώματα, καὶ εἶνε ἄξιοι συγχαρητηρίων οἱ φωτογράφοι Λίπμαν καὶ Λουμιέρ, οἵτινες εἰργάσθησαν πρὸς τὴν τριαύτην τελειοποίησιν τῆς φωτογραφίας. Εὐχαρίστησεν ἐπίσης τὸν Βάρνερκε, ὅστις μεγάλως εἰργάσθη πρὸς εὔρεσιν τοῦ δανείου, τὸ ὁποῖον ἐχρειάσθη διὰ νὰ μεταφέρωσι τὴς εἰκόνας εἰς τὴν ἔκθεσιν. Τίποτε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν ἐφετεινὸν θρίαμβον τῆς φωτογραφίας.

Ὅπου μία ἰσχυρὰ ἐκρηκτικὴ ὕλη φονεῖται πρῶτον-πρῶτον τὸν ἐφευρετὴν της. Ἐν Μελβούρνη τῆς Αὐστραλίας, χημικός τις, Λιαρδὲ καλούμενος, εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ εἶχεν ἐξοδεύσει χιλιάδας λιρῶν, διὰ νὰ ἐφεύρῃ νέαν ἐκρηκτικὴν ὕλην, ἰσχυροτέραν πάσης ἄλλης. Ἐνῶ ἡσχολεῖτο εἰς τὸ ἐργαστήριόν του εἰς τινὰ πειράματα, μὲ τὴν ἐκρηκτι-

κὴν ταύτην ὕλην ἣτις ἦτο τὸ πολύμοχθον τέκνον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρώτων του, αἴφνης ἡ ὕλη ἐξερράγη καὶ κατεκερμάτισεν εἰς μυρία τεμάχια τὸν δυστυχῆ ἐφευρετὴν της. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ σοφὸς θὰ συναπέφερε τὸ μυστικόν του εἰς τὸν τάφον.

Τὰ χρονικὰ τοῦ Δεκκῶν ἀναφέρουσι περὶ τινος αὐτόθι ἐκδιδομένης ἐφημερίδος, ἣτις ἐλιθογραφεῖτο ἐπὶ τεμαχίων πανίου, τὰ ὅποια ἀφοῦ ἀνεγινώσκοντο, ἐτίθεντο εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ συνδρομητοῦ καὶ ἐχρησίμευον ὡς ρινόμακτρα. Τὸ τοιοῦτον ἦτο πρακτικώτατον, διότι ἀκολούθως τὸ ἴδιον τεμάχιον τοῦ πανίου ἐστέλλετο εἰς τὴν πλύστραν, ἣτις τὸ ἐπέστρεφε λευκόν, καὶ πάλιν τοῦτο ἐστέλλετο εἰς τὸν ἐκδότην, ὅστις τὸ ἐλιθογράφει ἐκ νέου. Οὕτω τὸ πανίον ἐκεῖνο ἐξετέλει δύο ὑπηρεσίας, τὴν μίαν χρησιμωτέραν τῆς ἄλλης.

Τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς φαίνεται ὅτι μετεμορφώθη εἰς ποικιλίαν ἀσυνήθων μορφῶν ὑπὸ τινος Ἀμερικανοῦ σχεδιαστοῦ, διὰ νὰ χρησιμεύῃ συγχρόνως καὶ πρὸς τὴν ἀπαραίτητον ρεκλάμαν. Πολλὰ τῶν αἰθουσῶν εἰς τὸ Σικάγον λέγεται ὅτι φωτίζονται μὲ λαμπτήρας ἠλεκτρικοῦ ἐν σχήματι φιαλῶν ζύθου τοῦ συνήθους μέσου μεγέθους, ἀλλ' ἐκ διαφανοῦς κρυστάλλου, μὲ τὸ ὄνομα, ἐννοεῖται τοῦ ζυθοποιοῦ ἐγκεχαραγμένον ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς ὑάλου. Τὰ παντοπωλεῖα φωτίζονται μὲ λαμπτήρας μιμουμένους τὸ σχῆμα πλακῶν σάπωνος, διαφόρων κεφαλοτυρίων, φιαλῶν κτλ. καὶ τὰ καπνοπωλεῖα φωτίζονται μὲ λαμπτήρας ἐν σχήματι πούρων, φέροντος καὶ τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων σιγαροποιῶν.

Γαλλικὴ τις ἐφημερίς περιγράφει προϊόν τι ἔχον τὰς ιδιότητας τοῦ ἀραβικοῦ κόμμιος, τὸ ὅποιον κατασκευάζεται ἐκ λινοσπόρου καὶ θεϊκοῦ ὀξέος βραζομένων μὲ ὕδωρ, καὶ εἶτα διηθημένων καὶ στεγνομένων. Τὸ προϊόν τοῦτο διαλύεται ἐντὸς ὕδατος ὡς τὸ ἀραβικὸν κόμμι, καὶ εἶνε ἄμορφον, ἄχρουν καὶ ἄχυμον.

Εἰς τὸ Ἰνδικὸν τμήμα τοῦ Μουσείου τῆς Νοτίας Κενσιγκτῶνος εὑρίσκεται ἐκτεθειμένος ὁ περίφημος τάπης τοῦ τζαμίου τῆς Ἀρδεβίλης, μεγίστου μήκους καὶ πλάτους, περιτεχνοτάτης κατασκευῆς καὶ μοναδικὸς εἰς τὸν κόσμον. Ἡ τιμὴ τὴν ὅποιαν ἀπήτησαν οἱ πωληταὶ ἦτο μεγαλειτέρα παρ' ὅσον οἱ διευθύνοντες τὸ Μουσεῖον ἦσαν εἰς θέσιν νὰ δώσωσιν, ἀλλὰ δύο ἢ τρεῖς πλούσιοι Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοὶ ἐφιλοτιμήθησαν ν' ἀναπληρώσωσι τὸ ἐλλεῖπον.

Νέα μέθοδος πρὸς συγκόλλησιν ὑάλου καὶ φαρφουριοῦ μὲ μέταλλα ἐφευρέθη ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ ὑάλινος σωλὴν, καλυπτόμενος μὲ ὀρείχαλκον, δύναται ὡς λέγεται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γνήσιος μεταλλικὸς σωλὴν, καὶ ἡ συγκόλλησις δύναται νὰ γείνη μὲ σίδηρον, μὲ χαλκὸν καὶ μὲ πᾶν ἄλλο μέταλλον.

Ἐν συνεδριάσει τῆς Ἱατρικῆς Ἐταιρίας τῆς Νέας Ὑόρκης ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ δόκτωρος Τζόνσον ὑπόμνημα περὶ «μελλούσης νομοθεσίας πρὸς πρόληψιν τῆς τυφλότητος.» Ὁ συγγραφεὺς παρετήρησεν ὅτι ὁ λόγος τῆς αὐξήσεως τῆς τυφλότητος εἶνε μεγαλιέτερος ἀπὸ τὸν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Ὑπάρχουσιν, εἶπε, μέσα καὶ τρόπος πρὸς περιστολὴν τῆς διαδόσεως τῆς ὀφθαλμικῆς ἐπιστήμης, τὰ ὅποια ἡ πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ ἄλλαι χῶραι ἀνεκάλυψαν ἤδη, καὶ πρέπει νὰ ληφθῶσι διαβήματα πρὸς ἀναχαίτησιν τοῦ κακοῦ.

Ὁ Γάλλος ἱατρός Βερνέιλ, ἐξετάζων προσφάτως τοὺς τρόπους τῆς μεταδόσεως τοῦ τετάνου, ἀπέδειξεν ὅτι τὸ οἰκεῖον βακτηρίδιον εὑρίσκεται πολὺ συχνὰ εἰς τὸ χῶμα τῶν μεγάλων ὁδῶν, ἀλλὰ σπανίως εἰς τὴν ἄμμον τῆς παραλίας. Εἰς τὸ Βεάριτζ καὶ εἰς Κάννας ὁ τέτανος εἶνε ἄγνωστος· ἀλλ' οἱ ἀλιεῖς τῶν ὀστρειδίων τῆς Ἀρκανσῶνος, τῶν ὁποίων οἱ γυμνοὶ πόδες πληγώνονται συχνὰ ἀπὸ τὰ κελύφη σπασμένων ὀστρειδίων, συχνὰ προσλαμβάνουσι τὸν τέτανον ἐνῶ ἐπιστρέφουσιν οἰ-

καδε διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, τῆς βριθούσης βακτηριδίων. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ Μαῦροι τῆς Ἀβάνας συχνὰ κολλῶσι τὸν τέτατον ἀπὸ τὰς μικρὰς ἀμυχὰς τὰς γινομένας εἰς τὰς πτέρνας τῶν ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ πατοῦσι.

Τὴν γνώμην ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς εἰς τὰς βιβλιοθήκας βλάπτει τὰ χρώματα τῆς βιβλιοδετήσεως δὲν ἀσπάζεται ὁ εἰδικὸς κ. Κάουελλ, ὅστις μετὰ πολυχρόνιον πείραν τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός ἐν δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ, καὶ μετὰ τινὰ πειράματα τὰ ὅποια ὁ ἴδιος ἔκαμεν, ἀποφαινεται ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς εἶνε ἀναμφηρίστως τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς φωτισμὸν βιβλιοθήκης, καθόσον δὲν ἔχει κανὲν ἐκ τῶν μειονεκτημάτων τοῦ ἀερίου. Εἶνε καθαρώτερον καὶ χλιαρώτερον, καὶ σμικρύνει μεγάλως τὸν κίνδυνον τῆς πυρκαϊᾶς.

Τὰ νέα κτίρια τοῦ Ἰατρικοῦ Κολλεγίου τοῦ Σικάγου ἐπλουτίσθησαν μὲ ἐργαστήριον ἀρτίως συμπληρωθὲν, καὶ τὸ ὅποιον περιέχει ἰδιαιτέρα χωρίσματα καὶ τμήματα διὰ τὴν φυσιολογίαν, τὴν φυσιολογικὴν χημείαν, τὴν φαρμακευτικὴν, τὴν χημείαν, τὴν παθολογίαν, τὴν ἰστολογίαν, τὴν νῆν βοτανικὴν τὴν βακτηριολογίαν, τὴν ἀνατομίαν καὶ χειρουργικὴν, ἔχει δὲ προσέτι μουσεῖα καὶ ἀναγνωστήρια. Συγχρόνως μὲ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Ἰατρικοῦ Κολλεγίου διάφορα νοσοκομεῖα ἐπεκτείνουσι τὰς ἐργασίας τῶν καὶ αὐξάνουσι τὴν χωρητικότητά τῶν, ὥστε οἱ ἐν Σικάγῳ σπουδασταὶ ν' ἔχωσιν ἀφθότους τὰς εὐκαιρίας πρὸς πρακτικὴν ἐργασίαν καὶ παρτήρησιν.

Δύο ἐκ τῶν τριῶν τεραστίων κανονίων δυναμίτιδος, τῶν προωρισμένων διὰ τὸν λιμένα τῆς Νέας Ὑόρκης, συνεπληρώθησαν ἤδη ἐν τῷ χυτηρίῳ τοῦ Οὐέστ Πόιντ, καὶ ἐφοδιάζονται μὲ ἠλεκτρικὴν κινητήριον σκευὴν, πρὸς μεταχείρησιν, ὑψωσιν καὶ χαμῆλωσιν τῶν κανονίων. Ὁ κινητῆρ οὗτος πιστεύεται ὅτι εἶνε λυσιτελέστερος ἀπὸ τὸν ὑδραυλικὸν

κινητῆρα. Τὸ τρίτον κανόνιον πλησιάζει ἐπίσης νὰ ἀποπερατωθῇ. Τὰ δύο πρῶτα εἶνε 15 δακτύλων σωλῆνος, καὶ ἡ ποσότης τῆς δυναμίτιδος τὴν ὅποιαν θὰ ἐκσφενδονίζη ἕκαστον τῶν τριῶν ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ἐπιφέρῃ μετὰ βεβαιότητος τὴν καταστροφὴν τοῦ ὀγκωδεστέρου καὶ φοβερωτέρου θωρηκτοῦ πλοίου.

Ἀγγέλλεται ὅτι τὸ πυριτιδοποιεῖον τοῦ Σκάρ ἐν Νορβηγίᾳ, ἀνῆκον εἰς τὸ Κράτος, ἐπέτυχε νὰ κατασκευάσῃ πυρίτιν διὰ μεγάλα κανόνια, ἥτις ἀπεδείχθη ὑπερτέρα τῆς πρισματικῆς πυρίτιδος τῆς κατασκευαζομένης εἰς Δονεβέργη ὑπὸ τῆς ἐταιρίας Κρούπ.

Ἀξιοπεριέργα πειράματα ἐγένοντο ἐσχάτως ἐν Γερμανίᾳ πρὸς ἐξακρίβωσιν ἂν τὰ βλήματα τῶν τουφεκίων δύνανται νὰ μεταβιβάσωσι νοσηρὰ μιάσματα. Εἶνε γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς ἐκ πυροβόλων πληγὰς τὰς γινομένας ἐν πολέμῳ συχνότατα ἀναφαίνονται συμπτώματα ὀξείας τετανώσεως ἥτις ἐπιφέρει σχεδὸν πάντοτε θάνατον. Αἱ ἔρευναι τοῦ Μέσσερ δεικνύουσιν ὅτι ἐὰν αἱ βολαὶ τῶν τουφεκίων τεθῶσι σκοπίμως εἰς ἐπαφὴν μὲ μικρόβια (ὦ! πάλιν αὐτὰ τὰ μικρόβια!), καὶ εἶτα ἐκσφενδονισθῶσι κατὰ τὸν συνήθη τρόπον, φέρουσι μαζύ τῶν τὰ μικρόβια εἰς κάθε ὑλικὸν εἰς τὸ ὅποιον θὰ εἰσδύσωσι. Τὰ μικρόβια δὲν παθαίνουν τίποτε, καὶ ἀκμάζουσιν ἀφθονα ὡς πάντοτε.

Ἐν Ῥώμῃ ἡ ὥρα ἐμετρεῖτο μέχρι τοῦδε 50 λεπτὰ πρῶιμώτερον τῆς ὥρας τοῦ Γρήνουιτς, ἀλλὰ τώρα ἡ διαφορὰ θὰ εἶνε μιᾶς ὥρας. Αἱ χῶραι τῆς Εὐρώπης θὰ διαιρεθῶσι νῦν εἰς τρία συστήματα: τὸ τῆς Δύσεως, ἥτοι Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας, αἰτινες λαμβάνουσι τὴν ὥραν ἐκ τοῦ Γρήνουιτς· τὸ τῆς Κεντρῶς Εὐρώπης, ἥτοι τῆς Σουηδίας, Νορβηγίας, Δανίας, Γερμανίας, Αὐστρίας, Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας, αἰτινες βαίνουσι μίαν ὥραν πρῶιμώτερον· καὶ

τέλος τὸ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἤτοι Ῥωσίας, Τουρκίας, τῶν Κρατῶν τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων ἡ ὥρα προηγεῖται δύο ὥρας τῆς τοῦ Γρήνουιτς.

Ἡλεκτρικὸν ψιᾶθωμα διὰ τὰς θύρας τῶν μαγαζείων ἐφευρέθη ὑπὸ τοῦ Γ. Ῥάμσεϋ, εἰς Γρίμσθου. Διὰ τοῦ μέσου τούτου πᾶς ἐργαστηριάρχης δύναται ν' ἀφίη τὴν θύραν ἀνοικτὴν καὶ ἅμα εἰσέλθῃ τις πάραυτα ἡλεκτρικὸς κωδωνίσκος ἡχεῖ ἐκτὸς τοῦ μαγαζείου. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη μεγάλως ὑπερέχει παντὸς παλαιοῦ μέσου ἐν χρήσει μέχρι τοῦ νῦν.

Τὸ περιοδικὸν ἡ Ἐφεύρεσις δημοσιεύει τὰ ἐξῆς : « Ἀναγινώσκωμεν ἐν τινι νηραλίῳ συναδέλφω, μετ' ἐκπλήξεως ἅμα καὶ οἴκτου, μίαν τῶν τελευταίων φάσεων ἐν τῇ ἠθικῇ τοῦ περι ποτῶν ζητήματος. Σοβαρῶς ἀγγίλλεται ὅτι εἰς ἀκανθόχοιρος ἀπέκτησε μεγάλην καὶ δυσανάλογον κλίσιν πρὸς τὰ πνευματώδη ποτά, καὶ τὸ ἐπαράκαμε τόσον, ὥστε ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν κατάχρησιν ταύτην. Παρομοία σκληρὰ τύχη ἐπεφυλάττετο καὶ εἰς ἓν καναρίνιον. Μόνον οἱ διηγούμενοι τὰ περιεργα ταῦτα δὲν μᾶς λέγουσι πῶς τὰ δυστυχῆ ταῦτα ζῶα ἠμπόρεσαν ν' ἀποκτήσουν τὴν ἐξιν ταύτην, καὶ πῶς μάλιστα κατώρθωσαν νὰ εὕρισκωσι τὸ ποτόν, τὸ ὁποῖον ἐδιψοῦσαν. »

Ἡλεκτρικὰ ἀμάξια, μεταφέροντα ταχυδρομικὰ δέματα, ἀρχίζουσι νὰ λειτουργοῦν εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου. Ὑπελογίσθη ὅτι δι' ἐκάστην μεταφορὰν διὰ τῶν λεωφορείων τῶν συρομένων ἀπὸ ἵππους αἱ δαπάναι εἶνε 5 πεννῶν, ἐνῶ διὰ τῶν ἡλεκτρικῶν ἀμαξίων θὰ κοστίζῃ μόνον 2 1]2 πέννας. Ἡ κινουσα μηχανὴ θὰ γεμίζεται δι' ἡλεκτρισμοῦ ἀρκοῦντος διὰ τέσσαρας ὥρας. Τὸ αὐτὸ ἡλεκτρικὸν μέσον πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς ἰδιωτικὰς ἀμάξια καὶ ὀχήματα.

Πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων ἀκόμη ἡ ζάχαρις ἦτο γνωστὴ μόνον ὡς δαπανηρὰ πολυτέλεια καὶ ὡς φάρμακον. Τῷ 1700 ἡ κατανάλωσις τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας ἦτο μόνον δέκα χιλιάδων τόνων, τῷ 1800 ἀνῆλθεν εἰς 150 χιλιάδας τόνους, καὶ πέντε ἔτη ὀψιμώτερον ἔφθασεν εἰς 1,100,000 τόνους.

Εἰς τὰ ἡλεκτρικὰ ἐργοστάσια τοῦ Στέττιν εἰσῆχθη χρήσιμον μέσον διὰ νὰ σημαίη τὸν κίνδυνον ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς. Τὸ μέσον τοῦτο βασίζεται εἰς τὴν διάχυσιν τοῦ ἀέρος διὰ θερμάνσεως ἐν κλειστῷ κιβωτίῳ, ὥστε διὰ τοιαύτης διαχύσεως πληροῦται ἡ ἡλεκτρικὴ περιφέρεια, καὶ κάμνει ἓνα κωδωνίσκον νὰ ἡχῇ καὶ ἓνα ἀριθμὸν νὰ σημαίη τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἐν τῇ οἰκοδομῇ δωματίου ὅπου ἐξερράγη πυρκαϊά.

Ὁ Ἄγγλος γενικὸς ἀρχίατρος Σίρ Οὐῶλτερ Μοῦρ συμβουλεύει νὰ ληφῶσι προφυλακτικὰ μέτρα κατὰ τῶν μυιῶν. Διὰ τῶν μυιῶν, λέγει, διαδίδονται τὰ σπέρματα πολλῶν νόσων, οἷον τῆς ἀσιατικῆς χολέρας, τοῦ ἐντερικοῦ πυρετοῦ, τῆς φθίσεως, τοῦ ἀνθρακος καὶ τῆς λέπρας καὶ ὑποπτεῖε ὅτι εἰς τὰς μυιάς πρέπει ν' ἀποδοθῶσι τὰ μεμονωμένα κρούσματα τῆς χολέρας, τοῦ ἐντερικοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς ὀφθαλμίας.

Ὁμιλῶν περὶ τῆς τρομερᾶς καὶ αὐξούσης καταναλώσεως τῆς καυσίμου ὕλης, ὁ Ἱερεμίας Χέδ, ἐν τῷ πρὸς τὴν Βρετανικὴν ἐταιρίαν ὑπομνήματι του, λέγει ὅτι τὸ πολὺ οἱ πόροι τῆς καυσίμου ὕλης οἵτινες ὑπάρχουσιν ἐν τῇ γῆ δύναται νὰ διαρκέσωσιν ἐπὶ χίλια ἔτη ἀκόμη, ἢ ἐπὶ χίλια καὶ ἑκατόν. Ἄλλ' ὑποθέσατε ὅτι θὰ διαρκέσωσιν ἐπὶ πεντακισχίλια ἔτη, μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ ἔχη μόνον τὸν ἀνεμον, τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ζῶα ὡς κινητήριον δύναμιν, καὶ ὁ μόνος τρόπος μεταφορᾶς θὰ εἶνε τὰ ἰστιοφόρα, ἡ κωπηλασία, ἡ ἀμαξα, τὸ ποδήλατον, ἡ ἵππασία καὶ ἡ πεζοπορία. Ὁ Σίρ Ροβέρτος

Μπόλ υπελόγησεν ὅτι εἰς ὄχι ὀλιγώτερα τῶν πέντε ἑκατομμυρίων ἐτῶν, καὶ εἰς ὄχι περισσότερα τῶν δέκα ἑκατομμυρίων, ὁ ἥλιος θὰ γείνη παρὰ πολὺ ψυχρὸς διὰ νὰ δύναται νὰ υποβάλῃ τὴν ζωὴν ἐπὶ τοῦ πλανήτου. Μεταξὺ τῶν πέντε χιλιάδων ἐτῶν, ὅτε ἡ καύσιμος ὕλη θὰ ἐξαντληθῇ, καὶ τῶν πέντε ἑκατομμυρίων, ὅταν πᾶσα ζωὴ θὰ σβύσῃ, μένουσι 4,995,000 ἔτη κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔχῃ πλέον νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰς σημερινὰς μετὰ κόπου ἀποκτηθείσας νίκας τοῦ κατὰ τῶν στοιχείων καὶ κατὰ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ἕκαστον τούτων θὰ τὸν υπερβάλῃ, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν θὰ ἔχῃ καύσιμον ὕλην.

Ὁ καθηγητὴς Οὐφφελμαν ἐξετέλεσε τὰ ἐξῆς πειράματα. Ἐμόλυσε μίαν ἐπιστολὴν μὲ βακτηρίδια τῆς χολέρας, καὶ τὴν ἔρριψεν εἰς ταχυδρομικὸν κιβώτιον. Ὄταν ἐλήφθη ἡ ἐπιστολὴ μετὰ 24 ὥρας, τὰ βακτηρίδια ἔζων ἀκόμη. Τὰ βακτηρίδια εὐρέθησαν ἐπίσης ζῶντα ἐπὶ ταχυδρομικῶν δελταρίων εἴκοσιν ὥρας μετὰ τὸν μολυσμόν. Ἐπὶ νομισμάτων τιθέμενα, τὰ μικρόδια ἀποθνήσκουσι ταχέως. Μυῖα φορτωμένη ἀπὸ βακτηρίδια χολέρας ἐτέθη ἐπὶ τινος βοός. Ὀλίγη ὕστερον τὸ κρέας εὐρέθη σκωληκιῶν ἀπὸ πλῆθος βακτηριδίων. Δάκτυλός τις ἐμολύνθη μὲ βακτηρίδια χολέρας καὶ ἐστέγνωσε. Μετὰ μίαν ὥραν ἡ σὰρξ ἦτο ὡς νὰ εἶχεν ὀπτηθῇ, καὶ πλῆθὺς βακτηριδίων ἀνεπτύχθη.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Ἐκ τῆς «ΣΗΜΑΙΑΣ» ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ.)

Ὁ κλασικὸς κόσμος μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος θὰ δεχθῇ τὴν εἰδησιν τὴν ὅποیان μᾶς ἐτηλεγράφησε πρὸ ἡμερῶν ὁ ἐν Ἀθήναις ἀνταποκριτὴς μας, περὶ ἀνακαλύψεως ἐν Δελφοῖς, ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ ἀρχαίου Μαντείου, ὕμνου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἐπιγεγραμμένου ἐπὶ λίθου, μετὰ τῶν μουσικῶν φθόγγων ἐπισημειωμένων ἐφ' ἐκάστης τῶν συλλαβῶν. Τοῦτο εἶνε ἀπαραδειγματίστον τέως συμβάν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων. Ἡ ἐπιγραφή λέγεται ὅτι χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς Β' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἡ μουσικὴ φθογγολογία ὅτι εἶνε ἡ τοῦ Ἀριστοξένου, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλου.

Ἐλέχθη ὅτι τοῦτο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κλεῖς εἰς τὴν μουσικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀλλὰ θὰ ἦτο πρόωρον ἀπὸ τοῦδε νὰ συμμερισθῇ τις τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν λογίων πρὸς τοῦτο. Σοφαὶ συζητήσεις καὶ λογομαχίαι θὰ υπάρξωσι βεβαίως ἱκαναὶ καὶ περισσαί, πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου· ἀλλ' ἡ διαμάχη θὰ παρουσιάσῃ ὑπὸ μίαν ἔννοιαν παράδοξον ὅψιν. Ὁ ἄριστος τῶν ἐλληνομαθῶν θὰ εἶνε κατ' οὐσίαν ἀναρμόδιος, ἐὰν δὲν ἔχῃ τὰς ἀπαιτούμενας μουσικὰς γνώσεις· ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ μουσικὸς ὁ μὴ ἐλληνομαθὴς θὰ μειονεκτῇ εἰς τὰ ὑπὲρ τῆς ἀνακατασκευῆς τοῦ ἔργου ἐπιχειρήματα. Ἀναμφιβόλως, οἱ νόμοι τῆς ἀρμονίας θὰ καταστήσωσιν ἱκανὸν τὸν καθηγητὴν τῆς μουσικῆς νὰ κτίσῃ θεωρίαν τινὰ ἐκ τοῦ πενιχροῦ τούτου ὕλικου, τοῦλάχιστον

τόσον επιτυχῶς ὅσον τὰ φυσιολογικὰ διδόμενα ἔκαμαν τὸν καθηγητὴν Ὁεν ν' ἀναστήσῃ τὸν ἐκλιπόντα Μόαν καὶ τὴν Δινόρθινα τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ἀλλὰ θὰ εἶνε πολλοὶ πεπειραμένοι ἄνδρες δυνατοὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἀσθενεῖς εἰς τὴν μουσικὴν ἢ δυνατοὶ εἰς τὴν μουσικὴν καὶ ἀσθενεῖς εἰς τὰ ἑλληνικὰ. Ἡ συνεργασία βεβαίως θὰ ἐπιτύγῃ εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ τὸ τέλος δὲν θὰ εἶνε ἐγγύς. Ἐκτὸς τούτου εἶνε πιθανόν, πρὶν εἰ σημερινοὶ σπουδασταὶ τῆς ἀρχαιολογίας ἀποκτήσωσι λευκὰς τρίχας, νὰ ἐπέλθῃ νέα τις ἀνακάλυψις ἀνατρεπτικὴ τῶν θεμελιῶν πάσης σημερινῆς θεωρίας, τόσον ἀνεπίστως, ὅσον, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, αἱ ἐπιστῆμαι τῆς ἐθνολογίας, τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς κρηνολογίας συνώμοσαν ν' ἀνατρέψωσι τὴν κοινοτάτην ἰνδοευρωπαϊκὴν θεωρίαν περὶ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἀρίων εἰς τὴν Δύσιν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τῆς Κεντρῶς Βακτρίας, ἣτις ὑπετίθετο ὡς πολυτιμότερα πάσης ἄλλης ἐν τῇ φιλολογίᾳ. Πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, καὶ πρὸ δέκα ἀκόμη, ὁ λόγιος ὅστις θὰ ἀμφιέβαλλε περὶ τοῦ Πέιλ, θὰ ἠμφισβήτῃ περὶ τοῦ Μάξ Μύλλερ ἢ θὰ ἐδυσπίσται περὶ τοῦ Κουρτίου, θὰ ἐλογίζετο ὡς βλάσφημος. Καὶ ὁμως σήμερον αἱ «περὶ Ἐπιστήμης τῶν Γλωσσῶν Διαλέξεις» θεωροῦνται τεχνικῶς ἀπηρχαιωμένοι, καὶ ἀξίζουσι μόνον ὡς λαμπρὰ ἔκθεσις μιᾶς διδασκαλίας ἐγκαταλελειμμένης ἔκτοτε ὡς σχολαίας ὑπὸ πάντων, ἐξαιρουμένου τοῦ ἐκθέτου καὶ ὀλίγων πιστῶν. Παθητικὸν κἄπως εἶνε νὰ ἐνθυμώμεθα πῶς οἱ ὑπέρημαχοι τῆς εὐπροσώπου ἐκείνης θεωρίας εἰς μετὰ τὸν ἄλλον κατέλιπον μετὰ λύπης πᾶς τάξεις καὶ ἠυτομόλησαν πρὸς τὸν ἐχθρόν. Ἐὰν ὁ Ρόππ, «ὁ πατὴρ τῆς συγκριτικῆς γραμματικῆς,» ἐὰν ὁ Ἰακώβ Γρίμ καὶ ὁ Δόναλδσον ἠδύναντο ν' ἀναστῶσιν ἀπὸ τῶν τάφων, θὰ ἠρυθρίων βλέποντες τὴν ἀνατροπὴν τῶν θεμελιῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδαπάνησαν τόσον κόπον καὶ μάθησιν, μὲ παραπλήσια κἄπως αἰσθήματα, οἷα θὰ ἐδοκιμάζεν ὁ Νέλσον ἂν αἶφνης ἀνίστατο καὶ εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος νεωτέρου τινὸς θωρηκτοῦ.

Δὲν πρέπει ἄρα νὰ εἴμεθα παρὰ πολὺ αισιόδοξοι ὅτι ἡ κλεις τῆς μουσικῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μέλλει νὰ εἰσαχθῇ εὐκόλως εἰς τὸ κλειθρον τῆς λήθης, ἢ ὅτι, ὅταν εἰσαχθῇ, θὰ δυναθῇ νὰ στρέφῃται μαλακῶς. Εἶνε ὁμως κἄτι τι καὶ ὅτι εὐρέθη τι ὁμοιάζον μὲ κλεῖδα. Ἴσως παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀναγνωστῶν μόνον ἡ ἐκπληκτικὴ μουσικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης αὐτῆς ἔσωσε πολλὰ τῶν τοῦ Εὐριπίδου ἐκ τινος ἐλαττώματος πολὺ ὁμοιάζοντος μὲ ἀνιαρότητα. Ἐξαιρουμένων τῶν ἰσχυρῶν ἐκείνων χορῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ τραγωδίᾳ (ὡς παραδ. χάριν τῶν

τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῆς Ἀντιγόνης, μεγάλων λυρικῶν ἐκρήξεων, τῶν ὁποίων ὁ χορὸς εἶνε ἀπλῶς τὸ στόμα), ὁ χορὸς θεωρεῖται οὐχὶ σπανίως ὡς ἀνιαρόν τι καὶ πολλοὺς λυπεῖ ἢ ἀναίσθητος ψυχραιμία ἢ ἡ ἀπελπιστικὴ ἀσυνέπεια τῶν περὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων σχολίων του. Δυνάμεθα τοῦλάχιστον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι, ἐὰν ὁ χορὸς δὲν παρεμποδίζῃ τὴν πράξιν, σπανίως συντελεῖ εἰς αὐτήν. Ἐν τῇ Ἀλκήστιδι παραδ. χάριν, ἀδύνατον σχεδὸν ν' ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι ἡ ὑπομονὴ τῶν θεῶν σκληρῶς θὰ ἐδοκιμάζετο ἐὰν οἱ διακοντισμοὶ τοῦ χοροῦ ἐνεπιστεῦοντο εἰς ἓν ἀπλοῦν πρόσωπον. Διὰ τὸν χορὸν ὑπῆρχεν ἀσφάλεια ἐν τῷ ἀριθμῷ. Ὅσοι εἶχον τὸ εὐτύχημα, μὲ τὸ ἔμβλιον εἰς τὴν χεῖρα, νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀΐαντος ἢ τῆς Ἀντιγόνης ἐπὶ νεωτέρας σκηνῆς, θὰ ἐνθυμοῦνται ἴσως πῶς ἡ ψυχρὰ νωθρότης τῶν χορικῶν παρεμβλημάτων ἐμετριάζετο διὰ τῆς μουσικῆς. Βεβαίως ἡ μουσικὴ τοῦ Μενδελσῶνος ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ θὰ ἦτο ἴσως κακόζηλος δι' ἀθηναϊκὸν θέατρον, καὶ ἀπευθύνεται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αὐστηρῶς κλασικὰ ὄψα. Ποῖα τις ὑπῆρξε, μὲ τὸν στενὸν κύκλον τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ἡ μουσικὴ ἢ ἀξίως προσαρμοσθεῖσα εἰς τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους; Πῶς συμβαίνει ὅτι οὐδὲ φθόγγος ἐξ αὐτῆς περιεσώθη μέχρι τοῦ νῦν; Ἐὰν ἀναλογισθῶμεν τὴν μεγάλην δαπάνην, τὴν ὁποίαν ἦτο τοῦ συρμοῦ καὶ πατριωτικὸν μάλιστα νὰ ὑφίστανται οἱ πλούσιοι χορηγοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πρὸς ἄσκησιν τοῦ χοροῦ, καὶ τὰ μέρη τὰ ὁποῖα ἐπαίζοντο διὰ τοῦ αὐλοῦ καὶ τῆς λύρας συνοδευόντων τὰ ἐπινύκια τοῦ Πινδάρου, ἐκτελούμενα δι' ἐπιμελῶς ἡσκημένων κώμων, εὐκόλως νοοῦμεν ὅτι ἡ μουσικὴ σύνθεσις πρέπει νὰ ἔτυχε πάσης ἐνθαρρύνσεως ἐν Ἑλλάδι. Εἶνε παράδοξον νὰ σκέπτηται τις ὅτι μὲ ὄλην τὴν ἀγρίαν σικελικὴν ἀρμονίαν τοῦ Θεοκρίτου, μὲ ὄλην τὴν ἀρχοντικὴν πομπὴν τοῦ Πινδάρου, τὴν τραχεῖαν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὸ δεινὸν μεγαλεῖον τῶν Περσῶν, τόσον ζῶηρον σήμερον ὅσον ὅτε τὸ πρῶτον παρήχθη, μὲ ὄλην τὴν σαιξπήρειον αὐτοθυσίαν τῆς Ἀντιγόνης, τὴν ἀγρίαν ἀπελπισίαν τῆς Ἐκάβης, τὴν περιφρονητικὴν πιερίαν τοῦ Φιλοκτήτου καὶ τὴν δηκτικὴν σάτυραν τῆς Ἀλκήστιδος, ὅτι ἡ μόνη κλεις (ἐὰν εἶνε κλεις) εἰς τὴν μουσικὴν, ἣτις ἦτο «συνεζευγμένη μὲ ἀθάνατον στίχον», ἐν τῇ ὑποτυπώσει τῶν παθῶν καὶ αἰσθημάτων ὀρμητικοῦ καὶ ποιητικοῦ λαοῦ, ἔμελλε νὰ κείται κεκρυμμένη ἐπὶ δισχίλια ἔτη, ἐνῶ τὰ ἄσματα καὶ ἡ ὄρχησις καὶ ἡ φλο-

γερά εὐγλωττία ὑπῆρξαν πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των. Ἡ ἀπαράμιλλος μουσικὴ τῆς γλώσσης περιεσώθη ἕσσει, ἐνῶ ἐκ τῆς γραπτῆς μουσικῆς τίποτε δὲν διέφυγε μέχρι τοῦδε τὴν λήθην.

Ὁ Γλάδστον ἐπραγματεύθη πρὸ πολλοῦ περὶ τῶν χρωματικῶν λέξεων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα καὶ οὐδὲν τερπνότερον ὑποκείμενον δι' ἐλαφρὰς κλασικὰς μελέτας ἐν ὧραις σχολῆς ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς μουσικὰς λέξεις καὶ τὰς εὐήχους φράσεις. Χωρὶς νὰ προτιθεμαὶ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ ὑποκείμενον ἐνταῦθα, δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἡ γλώσσα ἥτις δὲν ἔχει ἀντίζηλον εἰς τὴν ὀνοματοποιίαν δεικνύει μεγαλειτέραν δύναμιν εἰς τοὺς ἰσχυροὺς παρὰ εἰς τοὺς μαλακοὺς ἤχους. Κ λ α γ γ ἡ διὰ τὸν ἤχον τῆς σάλπιγγος, ρ ο ῖ β δ ο ς διὰ τὸν περυγισμόν τῶν κοράκων, κ ε ρ α υ ν ὁ ς καὶ β ρ ο ν τ ἡ διὰ τοὺς αἰθερίους κρότους καὶ ἑκατὸν ἄλλαι τοιαῦται λέξεις εἶνε μεγαλοπρεπεῖς ἐνῶ κ ἔ λ α δ ο ς, κ α ν α χ ἡ, δ ο ν ἔ ο ν τ α ι, ὅσον ἐξαίρετοι καὶ ἂν εἶνε, θὰ ἐφαίνοντο ὅτι τείνουσι εἰς πενιχρότητα τόνου εἰς τὰ μουσικὰ ὄργανα. Ὅσονδήποτε φῶς καὶ ἂν ἐπιχύσῃ ἡ ἐν Δελφοῖς ἀνακάλυψις ἐπὶ τῶν ὄρχηστρικῶν ὀρίων τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ὀργάνων, δὲν πρέπει ἄρα νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς τὴν πιθανὴν στενότητά των διὰ τὴν θαυμαστὴν μελῳδίαν ἥτις, δι' ἔλλειψιν τεχνητῆς ἐκφράσεως διὰ καλάμου καὶ χαλκοῦ, ἐπεβάλλετο μετὰ ἡφαιστείου σχεδὸν δυνάμει εἰς τὴν γλώσσαν καὶ ἀνέφλεγεν αὐτὴν εἰς αἰέζων λάμψιν; Θρασύς ἀνὴρ θὰ ἦτο ὁ ἐπιχειρήσων νὰ προσαρμόσῃ τὴν ἀπλουστέραν τῶν πινδαρικῶν ὠδῶν εἰς πρόσφορον νεωτερικὴν μουσικὴν. Ἀλλὰ δυνατόν τῶρα νὰ ἔχωμεν εὐρη ἴσως νῆμα, τὸ ὅποιον δυνατόν νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ὅπως οὖν πρὸς τὴν ὁδὸν ὅπως μεταρρυθμίσωμεν ἐν τινι μέτρῳ τὴν σιδηρᾶν ἀκαμψίαν τῶν σχολαστικῶν νόμων, τῶν ἐπιβεβλημένων εἰς τὸ ἀρχαῖον χορικὸν μέτρον. Ὅσον ἡκρωτηριασμένα καὶ ἂν εἶνε δυστυχῶς τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Πινδάρου, σώζονται τοὐλάχιστον ἀκέραια ὅπως οὖν εἰς διθύραμβος, μέρος τοῦ πρώτου ὕμνου, τὸ ὑπόρχημα ἐπὶ τῇ ἐκλείψει τοῦ ἡλίου τῆς 30 Ἀπριλίου 463 π. Χ., καὶ ἴσως ἡ 12 Πυθικὴ ὠδὴ πρὸς τιμὴν νίκης τινὸς ἐν τῷ αὐλητικῷ ἀγῶνι, τὰ ὅποια δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι εἰς κλασικοὺς συνθέτας ὡς μαρτύρια τοῦ ἀρμονικοῦ συστήματος εἰς τὸ ὀδηγὸς νομίζεται ἡ νέα ἀνακάλυψις. «Τὰ δ' εἰς ἐνιαυτὸν ἀτέκμαρτον προνοῆσαι.»

Ἡ ΝΕΑ ΟΥΤΟΠΙΑ

ΥΠΟ

ΤΖΕΡΩΜ Κ. ΤΖΕΡΩΜ

Εἶχα περάσει περίφημη βραδεία. Εἶχα δειπνήσει μὲ μερικοὺς πολὺ προχωρημένους—εἰς τὰς ιδέας ἐννοῶ—φίλους ἰδικούς μου εἰς τὴν Ἐθνικὴν Σοσιαλιστικὴν Λέσχην. Τὸ δεῖπνόν μας ἦτο ἐξαίρετον ὁ φασιανός, παραγεμιστός μὲ ὕδνα, ἦτο σωστόν ποίημα καὶ ὅταν λέγω ὅτι ὁ οἶνος Λαφίτ τοῦ 1849 ἤξιζε τὸ τίμημα τὸ ὅποιον ἐπληρώσαμεν δι' αὐτόν, δὲν βλέπω τί ἄλλο νὰ προσθέσω πρὸς σύστασίν του.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, κ' ἐπάνω στὰ ποῦρα (ὀφείλω νὰ εἶπω ὅτι εἰξεύρουσι πῶς νὰ φουμάρουσι καλὰ ποῦρα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Σοσιαλιστικὴν Λέσχην), ἔσχομεν διδασκικωτάτην συζήτησιν περὶ τῆς μελλούσης ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς δημεύσεως τῶν κεφαλαίων.

Δὲν ἤμην ἰκανὸς νὰ λάβω πολὺ μέρος εἰς τὴν συζήτησιν ἐγὼ ὁ ἴδιος, διότι, μείνας ὅταν ἤμην παιδίον εἰς θέσιν ἥτις καθίστα ἀναγκαῖον δι' ἐμὲ νὰ κερδίζω ὁ ἴδιος τὰ πρὸς τὸ ζῆν, οὐδέποτε εἶχα λάβῃ καιρὸν καὶ ἀφορμὴν νὰ συζητήσω τὰ ζητήματα ταῦτα. Ἀλλ' ἡκρωμένη μετὰ πολλῆς προσοχῆς ὅταν οἱ φίλοι μου ἐξήγουν πῶς, ἐπὶ τόσους καὶ τό-

σους αιώνας πρὶν γεννηθῶσιν αὐτοί, ὁ κόσμος ἐπήγαγε στραθὰ καὶ πῶς ἐντὸς ὀλιγίστων ἐτῶν ἐννοῦσαν νὰ τὸν κάμη νὰ πηγαίη ἴσια.

Ἡ ἰσότης ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ἦτο τὸ σύνθημά των· πλήρης ἰσότης εἰς ὅλα τὰ πράγματα· ἰσότης εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ ἰσότης εἰς τὴν θέσιν καὶ ἐπιρροήν, ἰσότης εἰς τὰς ὑποχρεώσεις, καὶ ἰσότης εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν αὐτάρκειαν.

Ὁ κόσμος ἀνήκει εἰς ὅλους ὁμαδὸν, καὶ πρέπει νὰ μοιρασθῇ ἐξ ἴσου.

Ἡ ἐργασία ἐκάστου ἀνθρώπου εἶνε κτῆμα, ὄχι τοῦ ἰδίου, ἀλλὰ τῆς πολιτείας ἣτις τὸν τρέφει καὶ τὸν ἐνδύει, καὶ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ ὄχι πρὸς ἰδίαν τοῦ ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ πρὸς πλουτισμὸν τῆς φυλῆς.

Ὁ ἀτομικὸς πλοῦτος, αὐτὴ ἡ κοινωνικὴ ἄλυσις μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ὀλίγοι ἔδωσαν τοὺς πολλοὺς, αὐτὸ τὸ πιστόλιον τοῦ ληστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ μικρὰ συμμορία κλεπτῶν ἐλήστευσαν ὅλην τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τῆς, ὀφείλει ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὰς χεῖρας ὅπου τὸν κατακρατοῦν τόσον καιρὸν τώρα.

Αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις, αὐτοὶ οἱ φραγμοὶ διὰ τῶν ὁποίων ἡ ὑψομένη πλήμμυρα τῆς ἀνθρωπότητος περιωρίσθη καὶ ἐχαλινώθη ἕως τώρα, πρέπει νὰ ἐκλίπωσι διὰ πάντοτε. Τὸ ἀνθρώπινον γένος ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν τοῦ (οἰοσδήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτος), ὄχι καθὼς τώρα ὡς διεσπαρμένον στίφος, ἕκαστος βαδίζων δι' ἑαυτὸν, οἱ πλούσιοι ἐπὶ τοῦ ὀμαλοῦ λιθοστρώτου, οἱ ἀπόκληροι ἐπὶ τῶν σκληρῶν χαλίκων, ἀλλ' ὡς συντεταγμένος στρατὸς, βαδίζοντες παραπλεύρως ἀλλήλων ἐπὶ τοῦ ὀμαλοῦ πεδίου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος.

Ὁ μέγας κόλπος τῆς μητρὸς ἡμῶν γίγνεται πρέπει νὰ τρέφῃ ὅλα τὰ τέκνα τῆς, ἴσα καὶ ἴσα· κανεὶς δὲν πρέπει νὰ πεινᾷ, κανεὶς δὲν πρέπει νὰ παραχορταίνῃ. Ὁ δυνατὸς δὲν πρέπει ν' ἀρπάξῃ περισσότερα ἀπὸ τὸν ἀσθενῆ· ὁ ἐπιτήδειος δὲν πρέπει νὰ σχεδιάζῃ ὅπως κερδίσῃ περισσότερα ἀπὸ τὸν ἀπλοϊκόν. Τοῦ ἀνθρώπου ἦτο ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα πρέπει νὰ διαμοιρασθῇ εἰς ἄρτίας μερίδας. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἴσοι κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ὀφείλουσι νὰ εἶνε ἴσοι κατὰ τοὺς νόμους τοῦ ἀνθρώπου.

Μὲ τὴν ἀνισότητα ἔρχεται ἡ ἐνδεια, ἡ κακουργία, ἡ ἀμαρτία, ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ ἰταμότης καὶ ἡ ὑποκρισία. Εἰς ἓνα κόσμον ὅπου ὅλοι θὰ ἦσαν ἴσοι, δὲν θὰ ὑπῆρχε πειρασμὸς κακοῦ, καὶ ἡ φυσικὴ μας εὐγένεια θ' ἀνεδεικνύετο.

Ὅταν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ ἦσαν ἴσοι, ὁ κόσμος θὰ ἦτο οὐρανός, ἀπηλλαγμένος μόνον τῆς ὀχληρᾶς δεσποτείας τοῦ Θεοῦ.

Ὑψώσαμεν τὰ ποτήριά μας καὶ ἐπίαμεν ὑπὲρ τῆς ἰσότητος, τῆς ἱερᾶς ἰσότητος· καὶ εἶτα διετάξαμεν τὸν παῖδα νὰ μᾶς φέρῃ πράσινον Σαρτρῆζ καὶ περισσότερα τσιγάρα.

Ἐπέστρεψα οἴκαδε πολὺ σύννους. Δὲν ἠμπόρεσα νὰ κοιμηθῶ ἐπὶ πολὺ· ἐκοιτόμην ἐξυπνος, ἀναλογιζόμενος τὴν ὄπτασίαν ἐκείνην περὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου, ὅστις εἶχε παρουσιασθῇ εἰς ἐμέ.

Πόσον χαριτωμένος κόσμος θὰ ἦτο, ἐὰν μόνον τὸ σχέδιον τῶν φίλων μου σοσιαλιστῶν ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ. Δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον τίποτε ἐκ τῆς ἀλληλομαχίας καὶ ἀλληλοφαγίας ταύτης, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀντιζηλία, οὔτε δυσφορία, οὔτε φόβος πτωχείας. Ἡ πολιτεία θὰ ἐλάμβανε φροντίδα δι' ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὥρας καθ' ἣν ἐγεννώμεθα μέχρι τοῦ θανάτου μας, καὶ θὰ ἐπρόβλεπε δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας μας ἀπὸ τῆς κοιτίδος μέχρι τοῦ φερέτρου, ἀμφοτέρων συμπεριλαμβανομένων, καὶ ἡμεῖς οὔτε ἀνάγκην θὰ εἶχομεν νὰ φροντίσωμεν διὰ τὸ πρᾶγμα. Δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον βαρεῖα ἐργασία (τρίωρος ἐργασία καθ' ἐκάστην θὰ ἦτο κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς μας ὁ ὄρος, τὸ ὁποῖον θ' ἀπῆτει ἡ Πολιτεία ἀπὸ κάθε νέου πολίτην, καὶ εἰς κανένα δὲν θὰ ἐπετρέπετο νὰ ἐργασθῇ περισσότερο—δὲν θὰ ἐπετρέπετο οὐδ' εἰς ἐμέ), οὔτε πτωχὸς διὰ νὰ ἐλεήσῃ τις, οὔτε πλούσιος διὰ νὰ φθονήσῃ—κανεὶς ὅστις νὰ μᾶς βλέπῃ χαμηλότερά του, κανεὶς τὸν ὁποῖον νὰ βλέπωμεν χαμηλότερά μας (ὄχι τόσον εὐάρεστος ἢ τελευταία αὕτη σκέψις)—ὅλη ἡ ζωὴ μας θὰ ἦτο κανονικὴ καὶ τακτοποιημένη δι' ἡμᾶς—δὲν θὰ εἶχομεν τίποτε νὰ σκεφθῶμεν εἰμὴ τὸν ἐνδοξον προορισμὸν (οἰοσδήποτε καὶ ἂν ἦτο) τῆς ἀνθρωπότητος.

Εἶτα οἱ λογισμοὶ μου αἰφνης ἀπέπτησαν εἰς τὸ χάος, καὶ ἀπεκοιμήθην.

* *

Ὅταν ἐξύπνησα, εὔρον τὸν ἑαυτὸν μου κείμενον ὑπὸ ὑαλίνην θήκην, ἐν ὑψηλῷ, ἀτερπεῖ θαλάμῳ. Ἐπιγραφὴ τις ὑπῆρχεν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου. Ἄνεσηκώθην καὶ τὴν ἀνέγνωσα. Εἶχεν ὡς ἐξῆς:

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΟΚΟΙΜΙΣΜΕΝΟΣ

ΕΠΟΧΗ — ΙΘ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

« Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εὐρέθη κοιμισμένος ἐν τινὶ οἰκίᾳ τοῦ Λονδίνου μετὰ τὴν μεγάλην κοινωνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1899. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἔδωκεν ἡ σπιτονοικοκυρὰ τῆς οἰκίας φαίνεται ὅτι θὰ εἶχε κοιμηθῆ ἤδη ὅταν ἀνεκαλύφθη, ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη, καθόσον αὕτη ἐξέλασε νὰ τὸν φωνάξῃ. Ἀπεφασίσθη, δι' ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς, νὰ μὴ τὸν ἐξυπνήσωσιν, ἀλλὰ νὰ ἴδωσιν ἀκριβῶς ὡς πόσα ἔτη θὰ ἐκοιμάτο, καὶ ἐπομένως ἐκοιμήθη καὶ ἀπετέθη εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν Περιέργων, τῇ 11 Φεβρουαρίου 1900.

« Π α ρ α κ α λ ο ὦ ν τ α ἰ ο ἰ ἔ π ἰ σ κ ἔ π τ α ἰ ν ἄ μ ἡ ρ ἰ π τ ω σ ἰ ν ε ρ ὄ ν δι ἄ τ ὶ ὦ ν ὀ π ὶ ν . »

Γηραιὸς κύριος μὲ νοήμονα φυσιογνομίαν, ὅστις ἠσχολεῖτο τακτοποιῶν στοιβαγμένας τινὰς σαύρας εἰς τινὰ παρακειμένην θήκην, ἦλθε καὶ ἀνεσῆκωσε τὸ κάλυμμα τῆς ὑαλίνης θήκης μου.

— Τί τρέχει ; ἠρώτησε· μήπως σὰς ἠνώχλησε τίποτε ;

— Ὅχι, εἶπα· ζυπνῶ πάντοτε ὅταν αἰσθανθῶ ὅτι ἐκοιμήθην ἀρκετά. Τί ἐκατονταετηρὶς εἶνε τώρα ;

— Εἶνε, εἶπεν, ἡ εἰκοστὴ ἐνάτη ἐκατονταετηρὶς. Ἐκοιμήθητε σωστά χίλια ἔτη.

— Ἄ ! καλὰ, τόσον καλλίτερα αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου, ἀπήντησα, κατερχόμενος ἅμα τῆς τραπέζης. Δὲν εἶνε τίποτε ὡσὰν τὸν ὕπνον ποῦ ἐχόρτασε κανεὶς.

— Καταλαμβάνω ὅτι θὰ κάμης τὸ συνηθισμένον πρᾶγμα, εἶπεν ὁ γηραιὸς κύριος ἐνῶ ἐγὼ ἐφοροῦσα τὰ ἐνδύματά μου, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο παραπλευρῶς ἐμοῦ ἐντὸς τῆς θήκης. Θὰ ζητήσης νὰ περιπατήσω μαζύ σου εἰς ὅλην τὴν πόλιν, καὶ νὰ σοῦ ἐξηγήσω ὅλας τὰς μεταβολὰς, ἐνῶ θὰ ἐρωτᾷς καὶ θὰ κάμης ἀνοήτους παρατηρήσεις.

— Μάλιστα, ἀπήντησα, ὑποθέτω ὅτι αὐτὸ πρέπει νὰ κάμω.

— Κ' ἐγὼ, οὕτω νομίζω, ἐμορμύρισεν. Ἔλα καὶ ἄς πηγαίνωμεν.

Καὶ μὲ ὠδήγησεν ἐκτὸς τοῦ θαλάμου. Ἐνῶ κατηρχόμεθα τὴν κλίμακα, εἶπα :

— Καὶ εἶνε τώρα ὅλα καλὰ καὶ τέλεια ;

— Τί πρᾶγμα ;

— Ὁ κόσμος, ἀπήντησα. Μερικοὶ φίλοι μου ἐσχεδίζζαν, πρὶν ὑπάγω νὰ πλαγιάσω, νὰ τὸν χαλάσουν καὶ πάλιν νὰ τὸν φτιάσουν καθὼς ἔπρεπε. Κατώρθωσαν νὰ τὸν φτιάσουν ἐν τῷ μεταξύ; Εἶνε ὅλοι ἴσοι τώρα, καὶ ἡ ἀμαρτία καὶ ὁ πόνος καὶ ὅλα αὐτὰ ἐξέλιπον πλέον ;

— ὦ, βέβαια, ἀπήντησεν ὁ ὀδηγός μου· θὰ τὰ εὑρετε ὅλα καλὰ καὶ δίκαια τώρα. Εἰργάσθημεν πολὺ δραστηρίως ἐνῶ σεῖς ἐκοιμάσθε. Κατεστήσαμεν αὐτὴν τὴν γῆν τελείαν τώρα, δύναμαι νὰ εἶπω. Εἰς κανένα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πράττῃ κακίαν τινὰ ἢ ἀνοησίαν· καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰσότητά, οὔτε οἱ βάρτραχοι δὲν ἔχουν μεταξύ των τόσῃ ὅσην ἡμεῖς. (Ὡμίλει κάπως χυδαίικῳ τῷ τρόπῳ, μοὶ ἐφάνη· ἀλλὰ δὲν ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἐπιπλήξω).

Ἐπεριδιαβάσαμεν ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἦτο πολὺ καθάριος καὶ ἡσυχωτάτη. Αἱ ὁδοί, δι' ἀριθμῶν σημειούμεναι, διέθεον παραλλήλως τεμνόμεναι εἰς εὐθείας γωνίας καὶ ὅλα ἐπαρουσίαζον ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν ὄψιν. Δὲν ὑπῆρχον ἵπποι οὔτε ἄμαξαι. Ὅλη ἡ κυκλοφορία ἐγένετο δι' ἠλεκτρικῶν ἄμαξίων. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὅσους συνηντῶμεν εἶχον ἤρεμον, σοβαρὰν ἔκφρασιν, καὶ ἦσαν τόσοσιν ὅμοιοι ὁ εἰς μὲ τὸν ἄλλον, ὥστε νὰ ἐμπνεύσωσι τὴν ιδέαν ὅτι ἦσαν μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἐκαστος ἐφόρει, ὡς καὶ ὁ ὀδηγός μου, στακτερὰν περισκελίδα καὶ στακτερόν χιτῶνα, κομβωμένον σφικτὰ περὶ τὸν λαιμόν καὶ συστελλόμενον διὰ τελαμώνος περὶ τὴν μέσην. Ἐκαστος ἦτο ζυραφισμένος γένειον καὶ μύστακα καὶ ἕκαστος εἶχε μέλαιναν κόμην.

Εἶπα :

— Εἶνε ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δίδυμοι ;

— Δίδυμοι ! ὄχι δά, καλέ μου ! ἀπήντησεν ὁ ὀδηγός. Τί σὰς ἔκαμε νὰ τὸ νομίσητε αὐτό ;

— Τὸ ὅτι ὅλοι εἶνε τόσοσιν ὅμοιοι, καὶ ἔχουν μαῦρα μαλλιά ὅλοι.

— ὦ ! αὐτό, εἶνε ὁ κανονισμὸς τοῦ χρώματος διὰ τὰ μαλλιά, ἐξηγήσεν ὁ σύντροφός μου· ἔχομεν ὅλοι μαῦρα μαλλιά. Ἐὰν αἱ τρίχες ἐνὸς ἀνθρώπου δὲν εἶνε μαῦραι φυσικά, ὀφείλει νὰ τὰς βάψῃ μαύρας.

— Διατί ; ἠρώτησα.

— Διατί ! ἀπήντησεν ὀργίλος κάπως ὁ γηραιὸς κύριος. Διότι, νομίζω ὅτι ἐκαταλάβετε ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶνε τώρα ἴσοι. Τί θὰ ἐγένετο ἡ ἰσότης μας, ἐὰν εἰς ἀνὴρ ἢ μία γυνὴ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ βγαίνει ἔς τὸ σπάτσιο μὲ χρυσοῦξανθα μαλλιά, ἐνῶ ἄλλος θὰ ἐφιγουράριζε μὲ τὸ χρῶμα τοῦ γογγυλίου ; Οἱ ἄνθρωποι κατώρθωσαν ὄχι μόνον

νον νὰ εἶνε εἰς τὰς εὐτυχεῖς ταύτας ἡμέρας ἴσοι, ἀλλὰ καὶ νὰ φαίνωνται ἴσοι, ὅσον τὸ δυνατόν. Ὑποχρεοῦντες ὅλους τοὺς ἄνδρας νὰ εἶνε ὀλοξούριστοι, καὶ ὅλους τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας νὰ ἔχωσι μαῦρα μαλλιά κομμένα εἰς τὸ αὐτὸ μῆκος, ἐπανορθοῦμεν, ἐν τινὶ μέτρῳ, τὰ λάθη τῆς φύσεως.

Εἶπα :

— Διατί μαῦρα ;

Ἐπήντησεν ὅτι δὲν εἴξευρεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ ἦτο τὸ χρῶμα τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποφασισθῆ.

— Ἀπὸ ποῖον ; ἠρώτησα,

— Ἀπὸ τὴν Π λ ε ι ο ν ο ψ η φ ί α ν, ἀπήντησεν αἶρων τὸν πῖλόν του καὶ χαμηλῶν τὸς ὀφθαλμούς του ὡς ἐν προσευχῇ.

Ἐβαδίσαμεν περαιτέρω, καὶ εἶδομεν πολλοὺς διαβάτας. Ἐρώτησα :

— Δὲν ὑπάρχουν γυναῖκες εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ;

— Γυναῖκες ! ἀνεφώνησεν ὁ ὁδηγός μου. Βεβαίως, ὑπάρχουσι. Συνητήσαμεν ἤδη ἑκατοντάδας.

— Ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἐγνώριζα μίαν γυναῖκα ὅταν θὰ τὴν ἔβλεπα· ἀλλὰ δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ παρετήρησα καμμίαν.

— Ἴδου δύο ἐκεῖ, εἶπεν ἐπιστῶν τὴν προσοχὴν μου εἰς ζεῦγος προσώπων διερχομένων πλησίον μας, ἀμφοτέρων μὲ περισκελίδας καὶ χιτῶνια στακτερά.

— Πῶς τὰς γνωρίζετε ὅτι εἶνε γυναῖκες ; ἠρώτησα.

— Βλέπετε τοὺς μεταλλίνους ἀριθμοὺς τοὺς ὁποίους ὁ καθεὶς φέρει εἰς τὸ περιλαίμιόν του ;

— Ναί· ἀκριβῶς ἐσκεπτόμην ὅποσον πλῆθος ἀστυνομικῶν κλητῆρων ἔχετε, καὶ ἠπόρουν ποῦ εἶνε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἱ μὴ κλητῆρες.

— Λοιπὸν, οἱ ἄρτιοι ἀριθμοὶ εἶνε γυναῖκες· οἱ περιττοὶ εἶνε ἄνδρες.

— Πόσον ἀπλούστατα ! παρετήρησα· ὑποθέτω ὅτι μετὰ μικρὰν πείραν ἠμπορεῖτε νὰ διακρίνετε τὸ ἐν φύλον ἀπὸ τοῦ ἄλλου, μὲ τὸ πρῶτον βλέμμα σχεδόν.

— ὦ ! βέβαια, ἀπήντησεν.

Ἐβαδίσαμεν ἐν σιωπῇ ἐπὶ βραχύ. Εἶτα ἠρώτησα :

— Διατί ἔχει ὁ καθεὶς ἓνα ἀριθμόν ;

— Διὰ νὰ διακρίνεται, ἀπήντησεν ὁ σύντροφός μου.

— Δὲν ἔχουν λοιπὸν ὀνόματα ;

— Ὅχι.

— Διατί ;

— ὦ ! ἦτο τόση ἀνισότης εἰς τὰ ὀνόματα. Μερικοὶ ἄνθρωποι ἑκαλοῦντο Μοντμόρενσο, καὶ ἔβλεπον περιφρονητικῶς τοὺς καλουμένους Σμιθ· καὶ οἱ Σμάϋθ πάλιν δὲν κατεδέχοντο νὰ συναναστραφῶσι μὲ τοὺς Τζόουνς· τοῦτου ἕνεκα ἀπεφασίσθη ἡ κατάργησις τῶν ὀνομάτων καὶ ἐδόθη εἰς ἀριθμὸς εἰς ἕκαστον.

— Δὲν παραπονοῦνται οἱ Μοντμόρενσοι καὶ οἱ Σμάϋθ ;

— Βεβαίως· ἀλλ' οἱ Σμιθ καὶ οἱ Τζόουνς ἦσαν ἐν τῇ πλειονοψηφίᾳ.

— Καὶ οἱ ἀριθμοὶ Ἐν καὶ Δύο δὲν περιεφρόνουν τοὺς ἀριθμοὺς Τρία καὶ Τέσσαρα καὶ καθεξῆς ;

— Κατ' ἀρχάς, ναί. Ἀλλὰ μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ πλοῦτου, οἱ ἀριθμοὶ ἔχασαν τὴν ἀξίαν των, ἐκτὸς διὰ βιομηχανικοὺς σκοποὺς καὶ διὰ τῆς διπλῆς ἀκροστιχίδος, καὶ τώρα ὁ ἀριθμὸς 100 δὲν θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνώτερον ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν 1,000,000.

Δὲν εἶχον νιφθῆ ὅταν ἠγέρθη, διότι δὲν ὑπῆρχον τὰ πρὸς νίψιν ἐν τῷ Μουσίῳ, καὶ ἤρχιζα νὰ αἰσθάνωμαι ἐνόχλησίν τινα καὶ ζέστην. Εἶπα :

— Εἰμπορῶ νὰ νιφθῶ πουθενά ;

Ἐπήντησεν :

— Ὅχι· δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ νιπτώμεθα. Ὅφειλετε νὰ περιμένετε ὡς τὰς τέσσαρας καὶ μισή, καὶ τότε θὰ σᾶς νίψουν διὰ νὰ πάρετε τὸ τσαί.

— Θὰ μὲ νίψουν ! Ποῖος ;

— Ἡ πολιτεία.

Εἶπαν ὅτι εἶχαν κρίνει ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰσότητά των ἐὰν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ νίπτωνται. Τινὲς τῶν ἀνθρώπων ἐνίπτοντο τρὶς ἢ τετράκις τῆς ἡμέρας, ἐνῶ ἄλλοι δὲν ἤγγιζον ποτὲ νερόν καὶ σάπωνα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἔτους, καὶ ἐπομένως συνέβη νὰ ὑπάρχωσι δύο διακεκριμέναι τάξεις, οἱ νιμμένοι καὶ οἱ ἀνίπτοι. Ὅλαι αἱ πάλαι προλήψεις περὶ κοινωνικῶν τάξεων ἤρχισαν τότε ν' ἀναζωπυρῶνται. Οἱ νιμμένοι περιεφρόνουν τοὺς ἀνίπτους, καὶ οἱ ἀνίπτοι ἐμίσουν τοὺς νιμμένους. Ὅθεν διὰ νὰ παύσῃ πᾶσα διχόνοια, ἡ πολιτεία ἀπεφασίσει νὰ ἐκτελῆ αὐτὴ τὸ νίψιμον, καὶ πᾶς πολίτης ἐνίπτεται τώρα δις τῆς ἡμέρας δι' ὑπκλήλων τῆς κυβερνήσεως· τὸ δὲ ἰδιωτικὸν νίψιμον ἦτο ἀπηγορευμένον.

Παρετήρησα ὅτι δὲν διήλομεν οἰκίας καθ' ὅσον ἐπροβαίνομεν, μόνον

μεγάλας ὀγκωδεδστάτας καὶ ἀκόμψους οἰκοδομάς, ὁμοίας μὲ στρατῶνας, ὅλας τοῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ μεγέθους. Ἐνίοτε εἰς τινὰ γωνίαν παρεπορευόμεθα μικροτέραν τινὰ οἰκοδομήν, φέρουσαν ἐπιγραφὴν «Μουσείον,» «Νοσοκομεῖον,» «Αἰθουσα Συζητήσεων,» «Λουτρὸν,» «Γυμνάσιον,» «Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν,» «Ἐκθεσις Βιομηχανίας,» «Σχολὴ Ὀμιλητικῆς,» κτλ. κτλ., ἀλλὰ οὐδέποτε οἰκίαν.

Εἶπα :

— Δὲν κατοικεῖ κανεὶς εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ;

Ἐκεῖνος ἀπήντησε :

— Κάμνεις ἀνόητους ἐρωτήσεις· εἰς τὴν τιμὴν μου, αὐτὸ κάμνεις.

Ποῦ νομίζεις ὅτι κατοικοῦν οἱ ἄνθρωποι ;

Εἶπα :

— Αὐτὸ ἴσα—ἴσα προσπαθῶ νὰ ἐννοήσω. Δὲν βλέπω οἰκίας πουθενά.

Ἐκεῖνος εἶπε :

— Δὲν μᾶς χρειάζονται οἰκίαι—τοιαῦται οἰκίαι, ὁποίας τὰς ἐννοεῖς.

Εἶμεθα σοσιαλισταί· συζῶμεν ὁμοῦ ἐν ἀδελφότητι καὶ ἰσότητι. Κατοικοῦμεν εἰς ἐκεῖνα τὰ μεγάλα κτίρια ποῦ βλέπεις. Ἐκαστὸν κτίριον χωρεῖ ἀνέτως χιλίους πολίτας. Περιέχει χιλίας κλῖνας, ἑκάτὸν εἰς ἑκαστὸν θάλαμον, καθὼς καὶ λουτρῶνας, καὶ καλωπιστήρια ἀναλόγως, καὶ μίαν τραπεζαρίαν καὶ μαγειρεῖα. Εἰς τὰς ἑπτὰ κάθε πρωὶ σημαίνει ὁ κώδων, καὶ ἑκαστος σηκώνεται καὶ συγυρίζει τὸ κρεβάτι του. Εἰς τὰς ἑπτὰμισυ πηγαίνουν εἰς τὰ καλωπιστήρια καὶ νίπτονται καὶ ξυραφίζονται καὶ κτενίζονται. Εἰς τὰς ὀκτῶ παρατίθεται τὸ πρόγευμα εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν. Τὸ πρόγευμα συνίσταται εἰς χορταρικά καὶ γάλα, εἰς ἴσην δόσιν δι' ἑκαστὸν πολίτην. Εἶμεθα ὅλοι αὐστηρῶς φυτοφάγοι τώρα. Αἱ ψῆφοι τῶν φυτοφάγων νῦξήθησαν κατα ληκτικῶς κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἐπειδὴ ὁ ὀργανισμὸς τῶν ἦτο πολὺ τέλειος, ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβάλωσι τὴν θέλησίν των ἐν πάσῃ ἐκλογῇ ἀπὸ πεντηκονταετίας. Τὴν πρώτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν κρούεται πάλιν ὁ κώδων, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπιστρέφουν διὰ τὸ γεῦμα, τὸ ὅποιον συνίσταται εἰς κυάμους καὶ ὀπώρας καὶ εἰς γλύκισμα δις τῆς ἑβδομάδος. Τὴν πέμπτην ὥραν δίδεται τσάι, καὶ τὴν δεκάτην τὰ φῶτα σβύνονται καὶ ὁ καθεὶς πηγαινεὶ νὰ κοιμηθῇ. Εἶμεθα ὅλοι ἴσοι, καὶ ζῶμεν ὅλοι μὺζύ, γραμματεὺς καὶ ὀδοκαθαριστῆς, πεταλωτῆς καὶ φαρμακοποιός, ὅλοι ὁμοῦ ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ ἀδελφότητι. Οἱ ἄνδρες κατοικοῦσιν εἰς τὰ

κτίρια τὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως, καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὰ κτίρια τὰ πρὸς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς πόλεως.

— Ποῦ κατοικοῦν οἱ ἔγγαμοι; ἠρώτησα ἐγώ.

— ὦ! δὲν ἔχομεν νυμφευμένα ζεύγη, ἀπήντησεν ἐκεῖνος· κατηργήσαμεν τὸν γάμον πρὸ διακοσίων ἐτῶν. Βλέπετε, ὁ ἔγγαμος βίος δὲν ἐταίριαζε καθόλου μὲ τὸ σύστημά μας. Ὁ οἰκιακὸς βίος ἦτο ὅλως ἐναντίος τοῦ σοσιαλισμοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἐφρόντιζον περισσότερον διὰ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των παρά διὰ τὴν πολιτείαν. Ἦθελαν νὰ ἐργάζωνται διὰ τὸν μικρὸν κύκλον τῶν προσφιλῶν των μᾶλλον παρά διὰ τὸ καλὸν τῆς κοινῶνίας. Ἐμερίμων πλειότερον περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων των παρά περὶ τῆς τύχης τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ δεσμοὶ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ αἵματος συνέδεον τοὺς ἀθρώπους σφιγκτὰ εἰς μικρὰς ομάδας ἀντὶ εἰς μεγάλας. Πρὶν σκεφθῶσι περὶ τῆς προόδου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, οἱ ἄνθρωποι ἐσκέπτοντο περὶ τῆς προόδου τῶν συγγενῶν καὶ τῶν οικείων των. Πρὶν ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ τῆς μεγαλειτέρας εὐτυχίας τοῦ μεγαλειτέρου πλήθους, ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ὀλίγων στενῶν καὶ προσφιλῶν εἰς αὐτούς. Ἐν τῷ κρυπτῷ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἔθησαύριζαν καὶ ἐκοπιάζον καὶ ἐθυσίαζον ἑαυτοὺς, ὥστε νὰ δώσωσιν ἐν τῷ κρυπτῷ πρόσθετόν τινα δωρεὰν χαρᾶς εἰς τοὺς οικείους των. Ὁ ἔρωσ ἐξήγειρε τὸ ἐλάττωμα τῆς φιλοδοξίας εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Διὰ νὰ ἐφελκύσωσι τὰ μειδιάματα τῶν γυναικῶν, ἠρῶντο διὰ νὰ ἀφήσωσιν ὄνομα ὀπισθὲν των, τὸ ὅποιον τὰ τέκνα των θὰ ὑπερηφανεύοντο νὰ φέρωσιν, οἱ ἄνδρες ἐζήτουν νὰ ὑψωθῶσιν ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ, νὰ κατορθώσωσι πράξιν τινα ἢ ὁποία θὰ ἔκαμνε τὸν κόσμον ν' ἀποβλέπη πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ τιμᾷ αὐτοὺς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀποτυπώσωσι βαθύτερα τὰ ἔχνη τῶν ποδῶν των ἐπὶ τῆς κοινορτώδους ὁδοῦ τῆς ἐποχῆς. Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ παρεμποδίζοντο καθημερινῶς καὶ κατεπατοῦντο. Ἐκάστη οἰκία ἦτο ἐπαναστατικὸν κέντρον πρὸς διάδοσιν τοῦ ἀτομισμού καὶ τῆς προσωπικότητος. Ἀπὸ τὸ θάλαπος ἐκάστης οἰκιακῆς ἐστίας ἐξεῖρπον αἱ ἔχιδναὶ Συντροφία καὶ Ἀνεξαρτησία, δάκνουσαι τὴν πολιτείαν καὶ δηλητηριάζουσαι τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων.

«Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰσότητος διεφίλο ἰκοῦντο φανερά. Οἱ ἄνδρες, ὅταν ἠγάπων γυναικῶς τινα, ἐνόμιζον αὐτὴν πάσης ἄλλης γυναικὸς ὑπερτέραν, καὶ οὐδ' ἐλάμβανον τὸν κόπον ν' ἀποκρύψωσι τὴν γνώμην των. Αἱ φίλανδρῶ: σύζυγοι ἐπίστευον τοὺς ἄνδρας των ὡς φρονιμωτέρους καὶ

γενναιοτέρους και χρηστοτέρους πάντων τῶν ἄλλων ἀνδρῶν. Αἱ μητέρες κατεγέλων τὴν ιδέαν τοῦ ὅτι τὰ τέκνα των δὲν ἦσαν κάπως ὑπέρτερα τῶν ἄλλων παιδίων. Τὰ παιδιά ἐποτιζοντο τὴν βδελυρὰν αἵρεσιν ὅτι ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ των ἦσαν οἱ ἄριστοι τοῦ κόσμου γονεῖς.

« Ὑπὸ οἰανδήποτε ἔποψιν καὶ ἂν κρίνετε, ἡ οἰκογένεια ἴστατο ἀπέναντί μας ὡς ἐχθρός. Εἰς ἀνὴρ εἶχε χαρίεσσαν σύζυγον καὶ δύο εὐτακτα καὶ εὐπειθῆ τέκνα· ὁ γείτων του ἐνουμφεύετο μίαν μέγαιραν καὶ ἐγένετο πατὴρ ἑνδεκα κακομαθημένων καὶ ὀχληρῶν παιδίων· ποῦ ἡ ἰσότης ;

« Πάλιν, ὅπου ἡ οἰκογένεια ὑπάρχει, ἐκεῖ ἐνοσκήπτουσιν εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἄγγελοι τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης· καὶ εἰς ἓνα κόσμον ὅπου ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη εἶνε γνῶριμοι, ἡ ἰσότης δὲν δύναται νὰ ζητη. Εἰς ἀνὴρ καὶ γυνὴ τὴν νύκτα κλαίουσιν ἀνωθεν μικροῦ φερέτρου. Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ τοίχου ὠραῖον ζεῦγος, μὲ τὰς χεῖρας συμπεπλεγμένας, μειδιῶσι προσβλέποντες τὰ ἀνόητα μειδιάματα καὶ παιγιδία εὐτραφοῦς βρέφους. Καὶ ἡ πτωχὴ ἰσότης τί γίνεται ;

« Τοιαῦτα πράγματα δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπωνται. Ὁ ἔρωσ ἐβλέπομεν ὅτι ἦτο ὁ ἐχθρός μας εἰς πᾶσαν καμπὴν τῆς ὁδοῦ. Οὗτος κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ἰσότητα. Ἔφερε χαρὰν καὶ λύπην, καὶ ἡσυχίαν καὶ βᾶσανα εἰς τὸν δρόμον του. Διετάραττε τὰς πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ διεκύβευε τὴν τύχην τῆς ἀνθρωπότητος· ὅθεν καταργήσαμεν αὐτὸν καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

« Τώρα δὲν ὑπάρχουν γάμοι καὶ ἐπομένως δὲν ὑπάρχουν οἰκιακαὶ φροντίδες· δὲν ὑπάρχουν μνηστεῖαι, ἄρα οὔτε καρδιόπονοι· δὲν ὑπάρχουν ἔρωτες, ἄρα οὔτε λύπαι· οὔτε φιλήματα οὔτε δάκρυα.

« Ζῶμεν ὅλοι ὁμοῦ ἐν ἰσότητι, ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης. »

Εἶπα :

— Πρέπει νὰ εἶνε πολὺ ἡσυχὰ τὰ πράγματα· ἀλλ' εἰπέ μοι (ἔρωτῶ ἀπλῶς ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν) πῶς ἐκτελεῖται ἡ προμήθεια τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ;

Μοὶ εἶπεν :

— ὦ! αὐτὸ εἶνε ἀπλούστατον. Πῶς ἐξετελεῖτε σεῖς, εἰς τὰς ἡμέρας σας, τὴν προμήθειαν τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀγελάδων; Τὴν ἀνοιξιν, τόσα παιδιά, κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας, προβλέπονται καταλλήλως, καὶ ἀνατρέφονται ἐπιμελῶς, ὑπὸ ἰατρικὴν ἐπιτήρησιν. Ὅταν γεννηθῶ-

σιν, ἀποσπῶνται ἀπὸ τὰς μητέρας των, φόβῳ μήπως συνηθίσουν νὰ τ' ἀγαπῶσι, καὶ ἀνατρέφονται εἰς τὰ δημόσια τροφεία καὶ σχολεῖα, μέχρι τοῦ 14ου ἔτους. Τότε ἐξετάζονται ἀπὸ τοὺς δημοσίους ἐπόπτας, οἱ ὅποιοι ἀποφασίζουσιν διὰ ποῖον ἔργον εἶνε κατάλληλα, καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο μαθητεύονται ἀκολούθως. Εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἀναλαμβάνουσι τὴν τάξιν των ὡς πολῖται, καὶ ἀποκτῶσι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου. Οὐδεμία διάκρισις γίνεται μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Τὰ δύο φύλα χαίρουσιν ἴσα προνόμια.

Εἶπα :

— Τί πρᾶγμα εἶνε τὰ προνόμια ;

Ἐκεῖνος ἀπήντησε :

— Πῶς ! ὅλα ὅσα σὰς εἶπα.

Περιεπατήσαμεν ἐπὶ τινὰ στάδια ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπα τίποτε ἄλλο εἰμὴ ὁδοὺς καὶ πάλιν ὁδοὺς, μὲ τὰ ἄκομψα ἐκεῖνα μακρὰ κτίρια ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Εἶπα :

— Δὲν ἔχει μαγαζεῖα οὔτε καταστήματα πουθενά ;

— Ὅχι, ἀπήντησε· τί μᾶς χρειάζονται τὰ μαγαζεῖα ; Ἡ πολιτεία μᾶς τρέφει, μᾶς ἐνδύει, μᾶς σπιτώνει, μᾶς νοσηλεύει, μᾶς νίπτει, μᾶς καλλωπίζει, μᾶς βιάπτει τὰ μαλλί· καὶ μᾶς θάπτει. Τί θὰ μᾶς ἔκαμναν τὰ μαγαζεῖα ;

Ἦρχισα νὰ αἰσθάνωμαι κούρασιν ἀπὸ τὸν περίπατον αὐτόν. Εἶπα :

— Δὲν εἶμποροῦμεν νὰ ὑπάγωμεν πουθενά νὰ πάρωμεν ἓνα πιετό ;

Ἐκεῖνος εἶπε :

— Πιετό ! Τί πρᾶγμα εἶνε τὸ πιετό ; Πίνομεν μισὸ ποτῆρι κακάο εἰς τὸ γεῦμά μας. Αὐτὸ ἐνοσεῖτε ;

Δὲν ἦσθάνομην ἀρκετὰς δυνάμεις διὰ νὰ τοῦ ἐξηγήσω τὸ πρᾶγμα, καὶ βεβαίως δὲν θὰ μὲ ἐνόει ἐὰν τὸ ἔκαμνα. Ὅθεν εἶπα :

— Ναί· αὐτὸ ἐνόουν.

Συνητήσαμεν ὠραῖόν τινὰ ἄνδρα, καὶ παρατήρησα ὅτι εἶχε μόνον ἓνα βραχίονα. Εἶχον παρατηρήσει ἤδη δύο ἢ τρεῖς ἄλλους μεγαλοσώμους ἄνδρας μὲ ἓνα μόνον βραχίονα, καὶ μοὶ εἶχε φανῆ περιέργον. Ἐκαμα τὴν παρατήρησιν εἰς τὸν ξεναγόν μου.

Ἐκεῖνος ἀπήντησε :

— Μάλιστα· ὅταν ἓνας ἄνθρωπος ἐξέχει πολὺ ἀπὸ τὸ μέσον ἀνάστημα καὶ τὴν εὐρωστίαν, τοῦ κόπτομεν τὸ ἐν σκέλος ἢ τὸν ἓνα βραχίονα, ὥστε νὰ ἐπιφέρωμεν τὴν ἰσότητά· τὸν κατεβάζομεν ὀλίγον παρα-

κάτω, τρόπον τινά. Ἡ φύσις, βλέπετε, ὑστερεῖ ὀπίσω ὡς πρὸς τὸν αἰῶνά μας· ἀλλὰ κάμνομεν ὅ,τι εἰμποροῦμεν διὰ νὰ τὴν διορθώσωμεν.

Εἶπα :

— Ὑποθέτω ὅτι δὲν εἰμπορεῖτε νὰ τὴν καταργήσητε ;

— Βέβαια, ὅχι ἐντελῶς, ἀπήντησε. Μόνον ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἰμποροῦσαμεν. Ἀλλὰ, προσέθηκεν εἶτα μετὰ συγγνωστῆς ὑπερηφανείας, κατωρθώσαμεν πολλά.

Ἐγὼ εἶπα :

— Ἄν συμβῇ ν' ἀναφανῇ ἕξοχός τις ἀνθρώπου, τί τὸν κάμνετε ;

— Δὲν μᾶς μέλει τόσον δι' αὐτὰ τὰ πράγματα τώρα, ἀπήντησε. Δὲν συνέβη ν' ἀναφανῇ μεγάλη τις ἐγκεφαλικὴ δύναμις πολὺν καιρὸν τώρα. Ὅταν τύχη, ἐκτελοῦμεν χειρουργικὴν ἐγχείρησιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦτο καταπραΰνει τὸν ἐγκέφαλόν του καὶ τὸν κατεβάζει ὀλίγον παρακάτω.

» Μοῦ ἤλθε κάποτε ἡ ἰδέα, προσέθηκεν ὁ γηραιὸς κύριος, ὅτι εἶνε κάπως ἀξιολύπητον ὅτι δὲν δυνάμεθα καὶ ν' ἀνεβάζωμεν παραπάνω ἐνίστε, ἀντὶ ὁλονὲν νὰ κατεβάζωμεν παρακάτω· ἀλλὰ βεβαίως τοῦτο εἶνε ἀδύνατον. »

Εἶπα :

— Νομίζετε ὀρθὸν τὸ ν' ἀκρωτηριάζετε τοὺς ἀνθρώπους τούτους καὶ νὰ τοὺς ἐξευτελίζητε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ;

Ἐκεῖνος εἶπε :

— Βέβαια, εἶνε ὀρθόν.

— Φαίνεσθε παραπολὺ βέβαιος περὶ τοῦ πράγματος, εἶπα ἐγὼ· διατί εἶνε « βέβαια » ὀρθόν ;

— Διότι τὸ κάμνει ἡ πλειονοψηφία.

— Πῶς τοῦτο τὸ καθιστᾷ ὀρθόν ;

— Μία πλειονοψηφία δὲν δύναται νὰ πράξῃ κακόν, εἶπε.

— Ὡ ! αὐτὸ νομίζουν καὶ οἱ ἀνθρώποι οἱ ἀκρωτηριαζόμενοι ;

— Ἐκεῖνοι ! ἀπήντησεν ἐκπληκτος ἐπὶ τῇ ἐρωτῆσει· ἐκεῖνοι εἶνε ἐν τῇ μειονοψηφίᾳ.

— Ναί· ἀλλὰ καὶ μιά μειονοψηφία εἶχει δικαίωμα εἰς τοὺς βραχίονάς της, καὶ τὰ σκέλη της καὶ τὰς κεφαλὰς της, ἢ ὄχι ;

— Μία μειοψηφία δὲν ἔχει κανὲν δικαίωμα, εἶπε.

Ἐγὼ εἶπα :

— Ὅθ' συμφέρη, ὡς φαίνεται, ν' ἀνήκη τις εἰς τὴν Πλειονοψηφίαν, ἂν πρόκειται νὰ ζήσῃ ἐδῶ, ἀλήθεια ;

Ἐκεῖνος ἀπήντησε :

— Μάλιστα, πολλοὶ ἔτσι κάμνουν. Νομίζουν τοῦτο συμφερότερον.

Ἦρχισα ν' ἀνιῶμαι κάπως εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἠρώτησα ἂν δὲν εἰμποροῦσαμεν νὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν χάριν μεταβολῆς.

Ὁ ὁδηγός μου εἶπε :

— Βέβαια, ἀλλὰ δὲν νομίζω νὰ ἔχετε μεγάλην ἐπιθυμίαν πρὸς τοῦτο.

— Ὡ ! ἦτο τόσον ὠραία εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἶπα, πρὶν ὑπάγω νὰ πλαγιάσω· ὑπῆρχον μεγάλα θαλερὰ δένδρα, καὶ πολλὴ πρασινάδα, καὶ ἐκτεταμένα λιβάδια, καὶ μικροὶ ἐξοχικοὶ οἰκίσκοι περιτριγυρισμένοι ἀπὸ χλόην, καί...

— Ὡ ! τὰ μετεβάλαμεν ὅλα αὐτὰ, διέκοψεν ὁ γηραιὸς κύριος· τώρα εἶνε ἕνας ἀπέραντος κῆπος ἐν εἶδει ἀγορᾶς, διηρημένος εἰς δρομίσκους καὶ διώρυγας κατ' εὐθείας γωνίας τεμνομένης. Δὲν ὑπάρχει τώρα καλλονὴ εἰς τὴν ἐξοχὴν οἰαδῆποτε. Κατηργήσαμεν τὴν καλλονὴν· κατέστρεψε τὴν ἰσότητά μας. Δὲν ἦτο ὀρθόν μερικοὶ ἀνθρώποι νὰ ζῶσιν ἐν μέσῳ ὠραίας σκηνογραφίας, καὶ ἄλλοι ἐπάνω εἰς γυμνοὺς βάλτους. Τούτου ἕνεκα κατεστήσαμεν ὅλους τοὺς τόπους ὁμοίους πρὸς ἀλλήλους τώρα, καὶ οὐδεμία τοποθεσία ὑπερέχει τῆς ἄλλης.

— Δύναται εἰς ἀνθρώπος νὰ μεταναστεύσῃ εἰς ἄλλην χώραν ; ἠρώτησα· ἀδιάφορον εἰς ποίαν, εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν.

— Ὡ βέβαια, ἐὰν ἀγαπᾷ, ἀπήντησεν ὁ συνοδός μου, ἀλλὰ πρὸς τί νὰ τὸ κάμη ; Ὅλοι αἱ χώραι εἶνε ἀπαραλλάκτως αἱ ἴδιαι. Ὅλος ὁ κόσμος εἶνε εἰς λαὸς τώρα· μία γλῶσσα, εἰς νόμος, μία ζωὴ.

— Δὲν ὑπάρχει καμμία ποικιλία, καμμία ἀλλαγὴ πουθενά ; ἠρώτησα. Τί κάμνετε πρὸς τέρψιν, πρὸς ψυχαγωγίαν ; Θέατρα ὑπάρχουν ;

— Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ ὁδηγός μου. Ἐδέησε νὰ καταργήσωμεν τὰ θεάτρα. Ἡ ἰδιοσυγκρασία τῶν ἠθοποιῶν ἐφαίνετο ἀνίκανος εἰς ἄκροι ν' ἀσπασθῇ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος. Ἐκαστος ἠθοποιὸς ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν του τὸν ἀριστον ἠθοποιὸν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ κατὰ πολὺ ὑπερτερον ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὁμοῦ. Δὲν ἤξεύρω ἂν συνέβαινε τὸ ἴδιον εἰς τὰς ἡμέρας σας.

— Ἀκριβῶς τὸ ἴδιον, ἀπήντησα, ἀλλὰ δὲν ἐδίδομεν προσοχὴν οὔτε μᾶς ἔμελε δι' αὐτό.

— Ἄ ! ἡμᾶς μᾶς ἔμελε, καὶ ἐπομένως ἐκλείσαμεν τὰ θεάτρα· ἐκτὸς

τούτου ἡ ἰδική μας ἑταιρία τῆς Λευκῆς Ταινίας ἀπεφάνθη ὅτι ὅλοι οἱ τόποι τῆς διασκεδάσεως εἶνε κακοὶ καὶ ὀλέθριοι· καὶ μετὰ τὸ νὰ εἶνε συμμορία ἀνθρώπων δραστηρίων καὶ ἰσχυρογνωμόνων, γρήγορα προσεῖλκυσαν εἰς τὰς ἰδέας τῆς τὴν πλειονοψηφίαν· καὶ οὕτω ὅλοι αἱ διασκεδάσεις ἀπηγορεύθησαν.

Ἠρώτησα :

— Σὰς ἐπιτρέπεται ν' ἀναγινώσκητε βιβλία ;

— Ναί, εἶπεν, ἀλλὰ δὲν γράφονται πολλὰ τώρα. Βλέπετε, ἐπειδὴ ὅλοι ζῶμεν τοιαύτην τελείαν ζωὴν, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀδικία, οὔτε λύπη, οὔτε χαρὰ, οὔτε ἐλπίς, οὔτε ἔρωσ, οὔτε παράπονον εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐπειδὴ ὅλα εἶνε τόσον κανονικὰ καὶ εὐτακτα, δὲν ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα διὰ νὰ γράψῃ τις· ἐκτός, ἐννοεῖται, περὶ τῆς μοίρας καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος.

— Ἀλήθεια, εἶπα, τὸ βλέπω. Ἀλλὰ τὰ παλαιὰ ἔργα τὰ κλασικά ;

«Εἶχετε τὸ πάλαι Σαίξπηρ καὶ Σκῶτ καὶ Θάκερϋ, καὶ εἶχα γράψῃ κ' ἐγὼ κάτι τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἦτο καὶ πολὺ ἄσχημον. Τί τὰ ἐκάματε ὅλα ἐκεῖνα ;»

— ὦ ! τὰ ἐκάσαμεν ὅλα αὐτὰ τὰ παλαιά, εἶπεν. Ἦσαν γεμάτα ἀπὸ τὰς παλαιὰς σκουριασμένας ἰδέας τοῦ παλαιοῦ κακοῦ καιροῦ, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἀπλῶς σκλάβοι καὶ φορτηγὰ κτήνη.

Εἶπε προσέτι ὅτι ὅλοι αἱ παλαιαὶ εἰκόνες καὶ γλυφαὶ εἶχον καταστραφῆ ἐπίσης, ἐν μέρει δι' αὐτὸν τοῦτον τὸν λόγον, καὶ ἐν μέρει διότι ἐθεωρήθησαν ἐπιβλαβεῖς ἀπὸ τὴν ἐπιτηρητικὴν ἑταιρίαν τῆς Λευκῆς Ταινίας, ἣτις ἐξήσκει μεγάλην δύναμιν τώρα. Πᾶσα δὲ νέα τέχνη καὶ φιλολογία εἶχεν ἀπαγορευθῆ, καθόσον τὰ τοιαῦτα ἔτεινον νὰ ὑπονομεύσωσι τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος. Ἐκαμνον τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκέπτονται, καὶ οἱ σκεπτόμενοι ἄνθρωποι ἀνεπτύσσοντο καὶ ἐγίνοντο ἰκανώτεροι ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες δὲν ἐπεθύμουν νὰ σκέπτονται· κ' ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν ἐπεθύμουν νὰ σκέπτονται φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐναντιοῦντο εἰς τοῦτο, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἐν τῇ πλειονοψηφίᾳ, ὑπερίσχυσαν.

Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, εἶπε, δὲν ἐπετρέποντο οἱ ἀγῶνες, αἱ ἵπποδρομίαι καὶ τὰ παιγνίδια. Αἱ ἀγῶνες καὶ τὰ παιγνίδια ἐπέφερον συναγωνισμόν, καὶ ὁ συναγωνισμὸς ἐπέφερεν ἀνισότητα.

Εἶπα :

— Πόσας ὥρας τὴν ἡμέραν ἐργάζονται οἱ πολῖταί σας ;

— Τρεῖς ὥρας, ἀπήντησε· μετὰ τοῦτο, ὅλον τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας μὰς ἀνήκει.

— Ἄ ! αὐτὸ ἐπερίμενα ν' ἀκούσω, παρετήρησα. Ἀλλὰ τί κάμνετε τὸν ἑαυτὸν σας εἰς τὰς ἄλλας εἰκοσιμῖαν ὥρας ;

— ὦ ! ἀναπαυόμεθα.

— Πῶς ! ἐπὶ ὀλοκλήρους εἰκοσιμῖαν ὥρας ;

— Βέβαια, ἀναπαυόμεθα καὶ σκεπτόμεθα καὶ ὀμιλοῦμεν.

— Περὶ τίνος σκέπτεσθε καὶ ὀμιλεῖτε ;

— ὦ ! ὦ ! περὶ τοῦ πόσον ἀθλία πρέπει νὰ ἦτο ἡ ζωὴ εἰς τοὺς παλαιούς καιροὺς, καὶ πόσον εὐτυχεῖς εἴμεθα τώρα, καί, καί... περὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος.

— Δὲν ἀποκάμνετε ποτὲ νὰ σκέπτησθε περὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος ;

— Ὁχι.

— Καὶ τί ἐννοεῖτε μετὰ τοῦτο ; Τί πρᾶγμα εἶνε ὁ προορισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ἐννοεῖτε ;

— ὦ ! ἰδοὺ, νὰ εἴμεθα ὅπως εἴμεθα τώρα, μόνον κάτι περισσότερον, ἢ ἰσότης νὰ προάγηται, καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς νὰ χρησιμεύῃ εἰς περισσότερα πράγματα, καὶ ὁ καθεὶς νὰ ἔχῃ δύο ψήφους ἀντὶ μιᾶς, καί...

— Σὰς εὐχαριστῶ. Αὐτὸ ἀρκεῖ. Ὑπάρχει τίποτε ἄλλο διὰ τὸ ὅποιον νὰ σκέπτησθε ; Ἐχετε θρησκείαν ;

— ὦ ! βέβαια.

— Καὶ λατρεύετε Θεόν ;

— ὦ ! ναί.

— Πῶς τὸν ὀνομάζετε ;

— Π λ ε ι ο ν ο ψ η φ ί α ν .

— Μίαν ἐρώτησιν ἀκόμη... Δὲν σὰς πειράζει ποῦ σὰς ἐρωτῶ ὅλα αὐτὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλήθεια ;

— ὦ ! ὀχι. Αὐτὴ εἶνε ὅλη ἡ τρίωρος ἐργασία μου διὰ τὴν πολιτείαν.

— ὦ ! χαίρω διὰ τοῦτο. Θὰ μοῦ ἐκακοφαίνετο νὰ ἤξεύρω ὅτι σὰς κλέπτω τὸν πολῦτιμον πρὸς ἀνάπαυσιν καιρὸν σας. Ὅ,τι θέλω νὰ ἐρωτήσω ἀκόμη εἶνε, αὐτοκτονοῦσι πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐδῶ ;

— Ὁχι· τὸ τοιοῦτο ποτὲ δὲν συμβαίνει.

Προσέβλεψα τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ὅσοι διέβαινον. Ὅλοι καὶ ὅλοι εἶχον ὑπομονητικὴν, σχεδὸν παθητικὴν ἔκφρασιν

ἐπὶ τοῦ προσώπου. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐνθυμηθῶ ποῦ εἶχον ἴδῃ ἄλλοτε τοιαύτην τινὰ ὄψιν. Μοὶ ἐφαίνετο οἰκεία.

Πάραυτα ἐνθυμήθην. Ἦτο ἀκριβῶς ἡ ἡρεμος, θολωμένη, θαυμαστικὴ ἔκφρασις τὴν ὁποίαν ἔβλεπα πάντοτε εἰς τὰς ὄψεις τῶν ἵππων καὶ τῶν βοῶν, τοὺς ὁποίους ἐτρέφομεν καὶ διετηροῦμεν ἐν τῷ παλαιῷ κόσμῳ.

Ὅχι. Οἱ ἄνθρωποι οὔτοι ποτὲ δὲν θὰ ἐσκέπτοντο ν' αὐτοκτονήσουν.

*
**

Παράδοξον ! πόσον ἀμυδρὰ καὶ ἀσαφῆ καθίστανται ὅλα τὰ πρόσωπα περὶ ἐμέ ! Καὶ ποῦ εἶνε ὁ ὀδηγός μου ; καὶ διατὶ κάθημαι ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ; καὶ, ἄκουσον ! αὐτὴ εἶνε βεβαίως ἡ φωνὴ τῆς ξενοδόχου μου, τῆς κυρίας Βίγγελς. Ἐκοιμήθη ἄρα χίλια ἔτη καὶ αὐτὴ ; Λέγει ὅτι εἶνε δώδεκα ἡ ὥρα — μόνον δώδεκα ; καὶ δὲν θὰ νιφθῶ ἕως τὰς τέσσαρες καὶ μισή· καὶ αἰσθάνομαι τόσην ζέστην καὶ στενοχωρίαν, καὶ τὸ κεφάλι μου πονεῖ. Εὐοὶ ! εἶμαι ἐπὶ τῆς κλίνης ! Ἦτο ὄνειρον ὅλον αὐτό ; Καὶ εὐρίσκομαι πάλιν εἰς τὴν 10' ἑκατονταετηρίδα ;

Διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παρκθύρου ἀκούω τὸν θόρυβον καὶ τὸν ῥόχθον τῆς καθημερινῆς πάλης τοῦ βίου. Οἱ ἄνθρωποι ἀγωνίζονται, μοχθοῦσιν, ἐργάζονται, διακυβεύουσι τὴν ζωὴν των, μὲ τὰ ὄπλα τῆς ρώμης καὶ τῆς βουλήσεως. Οἱ ἄνθρωποι γελῶσι, θλίβονται, ἐρῶνται, ἐγκληματοῦσιν, ἀνδραγαθοῦσι· πίπτουσι, μάχονται, βοηθοῦσιν ἀλλήλους· ζῶσι !

Καὶ ἔχω πολὺ περισσότερον ἀπὸ τριῶν ὥρῶν ἐργασίαν νὰ κάμω σήμερον, καὶ ἐνόουν νὰ ἐξυπνήσω εἰς τὰς ἑπτὰ. Ἐπεθύμουν νὰ μὴν εἶχα καπνίσει τόσον πολλὰ δυνατὰ ποῦρα χθὲς τὸ βράδυ.

Εἰς Βασιλικὸς Γάμος

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ἸΝΔΟΥ ΜΟΥΣΟΥΑΜΑΝΟΥ

ἮΠΟ

ΜΟΥΛΒΗ ΓΑΦΙΟΥΔΔΙΝ ΑΧΜΕΤ (*)

Ὑπέικων εἰς τὰς εὐχὰς διακεκριμένων τινῶν φίλων, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ προνομίου τὸ ὁποῖον ἔσχον νὰ παρευρεθῶ εἰς τοὺς βασιλικούς γάμους ἐν τῷ Βασιλικῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου, θὰ περιλάβω εἰς τὰς σελίδας ταύτας ὀλίγας παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐπισήμου τελετῆς, καὶ περὶ παραπλησίων τελετῶν ἐν ταῖς μουσουλμανικαῖς χώραις.

Ὅφειλω ἐν πρώτοις ν' ἀναιρέσω σφαλερὰν τινα ἰδέαν ἐπικρατοῦσαν

* Παρευρεθεὶς πρό τινων μηνῶν εἰς τοὺς γάμους τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης ἐν Λονδίῳ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Διαδόχου τῆς Ἀγγλίας πρίγκηπος τῆς Οὐαλίας, ὁ λόγιος μωαμεθανὸς Ἰνδὸς Μουλβὴ Ραφιουδδὶν Ἀχμέτ ἔγραψε τὸ ἄρθρον τοῦτο, τὸ ὁποῖον παρελάβομεν ἐκ τοῦ περιοδικοῦ « The Strand Magazine », τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος δημοσιεύσαντος αὐτὸ τῇ ἰδιαιτέρῃ ἀδείῃ καὶ ἐγκρίσει τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας.

ἐν Ἀγγλίᾳ τε καὶ ἐν τῇ Ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ. Ἦκουσα λεγόμενον ἀπὸ πολλὰ ἔξοχα πρόσωπα ὅτι τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη δὲν δύνανται νὰ συναγωνισθῶσιν ἐπιτυχῶς πρὸς τοὺς Ἀσιανούς ἐν τῇ ἐπιδείξει τῆς πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὰς βασιλικὰς οἰκογενείας. Τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μ' ἐξέπληξεν ἐν σχέσει πρὸς τὸν βασιλικὸν τοῦτον γάμον ἦτο ἡ ἀπεριόριστος ἀφοσίωσις τοῦ λαοῦ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ πρόσωπον τῆς κυριάρχου του καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτῆς.

Ἡ πομπὴ ἡ ἀναπτυχθεῖσα κατὰ τὸν γάμον τοῦ δουκὸς τῆς Ὑόρκης ἀπέδειξε, πάσης ἀντιλογίας ἐπέκεινα, ὅτι ὁ ἀγγλικὸς λαὸς εἶνε τόσο φιλοβασιλικὸς, ὅσον ἡμεῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἡ ἀγάπη του μάλιστα εἶνε βαθυτέρα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας. Ποῖον ἀσιατικὸν ἔθνος θὰ ἔδαπάνη τοιαῦτα ἀμέτρητα ποσὰ διὰ νὰ ἐνοικιάσῃ καθίσματα διὰ νὰ ἴδῃ τὴν πομπήν; Χιλιάδες καὶ μάλιστα ἑκατομμύρια λαοῦ νὰ ἴστανται καὶ περιμένωσιν ἐπὶ ἕξ ἡ ὀκτὼ ὥρας ὑπὸ φλέγοντα ἥλιον, μόνον διὰ νὰ ρίψωσι βλέμμα ἐπὶ τὴν βασιλικὴν νύμφην καὶ τὸν νυμφίον, τοῦτο σημαίνει νὰ εἶνέ τις ἀνατολικώτερος τῶν ἀνατολιτῶν ὡς πρὸς τὴν πρὸς τοὺς βασιλεῖς πίστιν.

Ἄλλ' ὁ μέγιστος θρίαμβος τῆς πομπῆς ταύτης ἦτο τὸ αὐθόρμητον αὐτῆς. Εἰς πολλὰς χώρας, εὐρωπαϊκὰς τε καὶ ἀσιατικὰς, εἰς βασιλικὸς γάμος εἶνε κυβερνητικὴ ὑπόθεσις. Καὶ τὸ ἐλάχιστον πρᾶγμα κἀνονίζεται ὑπὸ τῶν δημοσίων λειτουργῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ, εἶνε ὑπόθεσις τοῦ κοινοῦ. Ὁ λαὸς ἐώρτασεν οἴκοθεν γενικὴν ἑορτήν, καίτοι ἡ κυβέρνησις ἠρνήθη νὰ παρασκευάσῃ τοιαύτην. Ἐναντίον πρὸς ὅ,τι θὰ συνέβαινεν εἰς ἀνατολικὰς χώρας, ἡ κυβέρνησις δὲν ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος· καὶ ὅ,τι μέρος ἔλαβεν ἦτο οἶονεῖ ὑπαγόρευσις τοῦ δημοσίου. Σχεδὸν δὲν ἔβλεπέ τις καμμίαν διακόσμησιν εἰς τὰ μέγαρα τοῦ Κοινοβουλίου καὶ εἰς τὰ ἄλλα δημόσια κτίρια. Ἡ ἐκφρασις τῆς ἐθνικῆς ἀγαλλιᾶσεως ἦτο γεγραμμένη σαφῶς κατὰ μῆκος καὶ πλάτος τῆς πρωτευούσης, καὶ ἀνεγινώσκετο εὐκρινῶς εἰς τὰ ἀναρίθμητα πρόσωπα τὰ πληροῦντα τὰς ἀτελευτήτους ὁδοὺς.

Ἄλλαχού ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τοὺς δημοσίους ἄνδρας ἐπιδεικνύεται δι' εὐσεβάστου σιωπῆς. Ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν τῶν κατοίκων τῆς Ἀγγλίας εἶνε νὰ τιμῶσι δημοσίον τινα ἄνδρα δι' ἀνευφημιῶν καὶ χειροκροτήσεων. Ὅσον παταγωδέστεραι αἱ χειροκροτήσεις, τόσο μεγαλύτερα ἡ δημοτικότης. Αἱ συνεχεῖς καὶ ἡχηραὶ ἀνευφημίαι, τὰς ὁποίας

ἡ βασίλισσα-αὐτοκράτειρα καὶ ἡ οἰκογένειά της ἤκουσαν ἐκ στόματος τοῦ πλήθους, ἀπέδειξαν τὴν πλήρη συμμετοχὴν τῶν ἐν τῇ εὐτυχίᾳ τῆς πρώτης οἰκογενείας τοῦ τόπου.

Ἀσιανὸς ἐπισκέπτης θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐν ἔθνος συνήθως τόσο ἀτάραχον, ψυχρὸν καὶ ἐπιφυλακτικὸν θὰ ὑπέκειτο εἰς τοιαύτην πυρετώδη ἔξαψιν κατὰ τὰς ἐθνικὰς περιστάσεις. Τὸ Λονδίνον, μὲ ὅλας τὰς σημαίας του καὶ τοὺς στολισμούς του, μὲ λαμπρὸν φλέγοντα ἥλιον, μὲ φαιδρὰν καὶ ἑορτάσιμον ὄψιν, μὲ ἐρυθρὰς καὶ κυανὰς στολὰς, καὶ μὲ γυναικείας ἐνδυμασίας ὄλων τῶν χρωμάτων τῆς Ἰριδος, ἀνεμίμησε τὴν Βομβάην ἢ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Θὰ ἦτο ὕβρις νὰ τὴν ὀνομάσῃ τις πόλιν ὀμίχλης καὶ ὑγρασίας καὶ μαύρης ἀγγλικῆς τσόχας.

Ὁ γάμος εἶνε ἱερὸς θεσμός. Ἀπὸ τῆς τελευταίας καλύβης μέχρι τῶν ἀνακτόρων, ἀνάπτει καὶ θάλπει καὶ καταλάμπει ὅλα τὰ περίξ. Ἄλλὰ γάμοι εἰς μίαν οἰκογένειαν ἀγαπωμένην ἀπὸ ἐν ὀλόκληρον ἔθνος, ἔχουσιν ἰδιάζον ἐνδιαφέρον. Εἶνε σπουδαῖοι, καθόσον εἰς τὰ ἀποτελέσματά των θίγουσι τοὺς τρόπους καὶ τὴν ἠθικὴν πολλῶν ἀνθρώπων, οἵτινες σχηματίζουν τὴν κρίσιν των περὶ τοῦ τί εἶνε ὀρθὸν ἐκ τοῦ παραδείγματος διακεκριμένων οἴκων καὶ ἱστορικῶν οἰκογενειῶν. Καθὼς λέγει ὁ Ἄραφ προφήτης, ὁ λαὸς ἀκολουθεῖ τοὺς τρόπους τῶν βασιλέων του.

Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι, ὅσον περισσότερον ἔθνος τι ἀγαπᾷ τὴν βασιλείαν του, τόσον περισσότερον ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ κραταῖα καὶ ἐξέχοντα μέλη αὐτῆς. Οὐδὲν ἄπορον ἄρα ὅτι τὸ ἔθνος ἔλαβε βαθὺ ἐνδιαφέρον εἰς τὸν γάμον τοῦ μέλλοντος διαδόχου τοῦ θρόνου· καὶ εἶνε πράγματι εὐφρόσυνον ὅτι ἐπεκροτήθη ὑπὸ πάντων καὶ καθηγιάσθη διὰ καθολικῆς ἐπινεύσεως.

Εἰς τὰς καλὰς παλαιὰς ἡμέρας, ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ, οἱ γάμοι τῶν βασιλικῶν οἰκογενειῶν συνεφωνοῦντο διὰ πρέσβων χάριν πολιτικοῦ συμφέροντος, αἱ δὲ διαθέσεις αὐτῶν τῶν μνηστευομένων παρ' οὐδὲν ἐλογίζοντο. Καὶ αὐταὶ αἱ θρησκευτικαὶ δυσχέρειαι, αἱ θεωρούμεναι ἄλλως ἀνυπέβλητοι, πολλάκις ἐτέθησαν κατὰ μέρος, ὡς ἐπὶ παραδείγματι εἰς τοὺς γάμους Μογγόλων πριγκίπων μὲ πριγκιπίσσης ἐξ Ἰνδιῶν. Καὶ εἰς εὐρωπαϊκὰς ἀκόμη χώρας, βασιλικοὶ μνηστῆρες καὶ μνηστὰι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους, καὶ ἡ περίστος τοῦ ἀρραβῶνος οὐδ' ἐπὶ μικρὸν διήρκεσεν. Εἶνε ἀληθές ὅτι ἀντηλλάγησαν πολλάκις εἰκόνας· ἀλλ' αὐταὶ, ὡς δύναται τις εὐκόλως νὰ συμπεράνη ἐκ παραδειγμάτων τοῦ παρόντος χρόνου, δὲν ἦσαν πάντοτε πισταί. Τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου, οἱ δύο νέοι συγχότατα εὕρισκον πι-

κράν απογοήτευσιν ἐν τῇ ψυχρᾷ πραγματικότητι. Μνημονεύονται παραδείγματα ἐν οἷς μετρηφισμένοι πρίγκιπες ἀπῆρχοντο εἰς μακρυνὸν ταξείδιον εἰς τὴν πατρίδα τῆς μνηστῆς των, διὰ νὰ κλέψωσι μικρὰν θῆαν αὐτῆς, καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἀκόμη. Γάμοι πρὸς προαγωγὴν πολιτικῶν συμμαχιῶν οὐδόλως εἶνε πράγματα τοῦ παρελθόντος· ἀλλ' εὐτυχῶς τὴν φορὰν ταύτην, εἰς Ἀγγλος πρίγκιψ ὑπῆρξεν ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ τὴν μνηστὴν του, ὡς πᾶς ἄλλος ὑπήκοος· καὶ τὸ δικαίωμα του τοῦτο ἐξήσκησεν ἐπιτυχῶς, ἐκλέξας Ἀγγλίδα πριγκιπέσσαν, ὡραίαν ἄμα καὶ ἐνάρετον.

Αἱ βασιλικαὶ πομπαὶ ὑπῆρξαν τὰ ἐκπληκτικὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας τῶν γάμων. Ἦσαν ἐξαιρετικῶς λαμπραὶ καὶ μεγάλως προσέθεσαν εἰς τὸ ἐν γένει μεγαλεῖον. Ἀλλὰ πολὺ διέφερον ἀπὸ τὰς πομπὰς τῶν Ἀσιανῶν ἡγεμόνων. Ἐχομεν χάρις εἰς τὴν ἰσχυρὰν γραφίδα τῶν αὐλικῶν χρονολογῶν των, περιγραφὴν τῶν πομπῶν τῶν κραταιῶν Μογγόλων αὐτοκρατόρων. Κατὰ τὰς ἐορτασίμους περιστάσεις, ὁ Μέγας Μογγόλος προσήρχετο εἰς τὸ τζαμίον του ἢ ἐπιβαίνων μεγαλοπρεποῦς, δυνατοῦ ἵππου ἢ καθήμενος ἐπὶ ὠκύποδος ἐλέφαντος, διανέμων χρήματα ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ τοὺς γέροντας. Προεπορεύοντο αὐτοῦ τύμπανα, σάλπιγγες, σύριγγες καὶ ἄλλα μεγαλόφωνα ὄργανα τῆς μουσικῆς· σκιαῶδες, καλύμματα, καὶ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ σύμβολα ἐκ χρυσοκεντήτων ὑφασμάτων, κεκοσμημένων μὲ ἀδάμαντας, μὲ ρουβίνια καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους. Ἀκολούθως ἤρχοντο μεγαλοπρεπεῖς ἀραβικοὶ καὶ περσικοὶ ἵπποι, μὲ σέλλας ἐκ χρυσοῦ καὶ κεντητοῦ βελούδου, ἐγκεκλλημένους μὲ μαργαρίτας καὶ σμαράγδους· ἐπιβλητικοὶ ἐλέφαντες στίλβοντες ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐκ πολυτίμων λίθων καὶ κοσμημάτων, φέροντες σημαίας καὶ τρόπαια καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως τῶν βασιλείων. Πέριξ καὶ ὀπισθεν τοῦ αὐτοκράτορος ἤρχοντο σουλτάνοι, ἐμίραι, χάναι καὶ ραϊᾶδες, φοροῦντες ἀστραπτούσας στολὰς, καὶ συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς μεγιστάνων των, ὠπλισμένους ὡς πρὸς πόλεμον. Εἶτα ἤρχοντο φορεῖα καλυπτόμενα ἀπὸ πορφυροῦν βελούδου χρυσοκεντήτων, μὲ θύσανον ἐκ μεγάλων μαργαριτῶν κρεμάμενον εἰς μῆκος ἐνὸς ποδός· πομπῶδεις ἄμαξαι ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ὡραιότατα κεκοσμημέναι, ἐν αἷς καὶ τὸ ἀπλοῦν ἀγγλικὸν ὄχημα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, τὸ σταλὲν δῶρον εἰς τὸν κραταιὸν Μογγόλον ὑπὸ τοῦ καλοῦ βασιλέως Ἰακώβου Α' τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας· ἄρματα συρόμενα ἀπὸ χιονολεύκους ταύ-

ρους, δωρηθέντας εἰς τὸν μέγαν βασιλέα ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Ἀχμεδαβάδ καὶ τοῦ Βιζαπούρ. Οὕτω πως προσήρχετο ὁ Μογγόλος εἰς τὸν τόπον τῆς λατρείας του. Ἀλλὰ καὶ αἱ συνήθειαι γαμήλιοι πομπαὶ εἰς τὰς Ἰνδίας, αἵτινες τελοῦνται ἐν γένει τὴν νύκτα, ἀμιλλῶνται τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν μὲ τὴν ἐνιαυσίαν πομπὴν τοῦ λόρδου δημάρχου ἐν Λονδίῳ.

Ἡ ἀγγλικὴ τελετὴ διεξήχθη ἐν μέσῳ ἀσιατικῆς μεγαλοπρεπείας. Πλοῦτος, δόξα καὶ δύναμις συνέβαλον εἰς τὴν καλλονὴν τῆς ἐπιβλητικῆς ἐορτῆς. Ὁ βασιλικὸς γάμος δύναται ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις νὰ διαφωτίσῃ ἐν ἀσιατικὸν πνεῦμα ὅσον ἀφορᾷ τὴν αὐτὴν τῆς βασιλείας καὶ τὰ καθήκοντα τὰ ἐκτελούμενα ἐν αὐτῇ. Εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις, τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Βρετανία δὲν εἶνε μόνον μεγάλη εὐρωπαϊκὴ ἀλλὰ καὶ κραταιὰ ἀσιατικὴ δύναμις καταδεικνύεται εἰς ἓνα ἄσιανόν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐνταῦθα βλέπει ἀνανάκλασιν τινὰ τῆς ἱστορικῆς λαμπρότητος τῆς αὐτῆς τοῦ Μογγόλου. Ἐνταῦθα εὐρίσκει ἑαυτὸν πρὸς καιρὸν ἐπανερχόμενον εἰς τοὺς ἰδίους ὅρους τῆς ζωῆς του.

Ἐξ ὅλων τῶν ἐθνικῶν τελετῶν καὶ ἐορτασίμων ὀμηγύρων, ὅσας εἶδα εἰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἢ ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου τελετῇ, καὶ αἱ ἐν Ρώμῃ ἐορταῖ ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι τῶν γάμων τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ἔρχονται ἐγγύτατα, εἰς καλλονὴν καὶ λαμπρότητα, πρὸς παραπλησίαν πομπὰς ἐν τῇ ἀνατολῇ. Τὸ βασιλικὸν παρεκκλήσιον δὲν εἶνε ἴσως ἀρκετὰ εὐρύχωρον διὰ μεγάλας ἐθνικὰς τελετάς· ἀλλὰ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι αὐτὸ τὸ στενὸν τοῦ χώρου συνέβαλλεν εἰς τὴν ἐπιβλητικότητα τῆς τελετῆς. Ὑπῆρχον ἐκεῖ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν τάξεων καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων. «Μεγιστᾶνες, δέσποιναι, πολέμαρχοι, βουλευφόροι καὶ ἱερεῖς, τὸ ἐκλεκτὸν τῆς εὐγενείας ἄνθος, πρεσβεῖαι ἐξ ἀπωτάτων χωρῶν, διαφορῶν ἠθῶν, συνῆλθον πανταχόθεν νὰ ἐορτάσωσι τὴν ἡμέραν.» Ναυτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἀξιωματικοὶ μὲ λαμπρὰς στολὰς, μὲ πτερωτὰ λοφία καὶ κεκοσμημένα ξίφη καὶ μὲ ἀριστεῖα ἀποκτηθέντα διὰ μακρὰς ὑπηρεσίας καὶ ἡρωϊκὰς πράξεις, ἴσταντο περίοπτοι εἰς τὰς θέσεις των ἐν τῇ ὀμηγύρει. Διακεκριμένοι εὐγενεῖς, φέροντες τὰ παράσημα τῆς περικνημίδος, ἢ ὑπερηφάνεια καὶ ὁ φθόνος τῶν Ἀγγλων πολιτικῶν, καὶ τὸ κλέος τῶν ξένων πριγκίπων, ἦσαν διεσπαρμένοι πανταχοῦ τῆς ὀμηγύρεως.

Μεγάλοι ὑπουργοὶ τοῦ κράτους, οἱ ὅποιοι, κατὰ κανόνα, ἐν τῇ χόρᾳ ταύτῃ ἀμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ ἀπλότῃ ἐνδυμασίᾳ, ἐφαί-

νοντο ὡς ἀξιοπεριέργων μίγμα στρατιωτικῶν, φιλοσόφων καὶ αὐλικῶν μὲ πομπώδεις ἐπισήμους στολάς. Ὁ λόρδος κλειδοῦχος (ὅστις εἶνε τὸ σπουδαιότατον πρόσωπον εἰς τοιαύτας τελετάς) καὶ οἱ πολυάριθμοι βοηθοὶ του μὲ τὰς ἀργυρᾶς ράβδους των, τὰ χρυσᾶ σιῆπτρα, καὶ ἀλλόκοτα ἐμβλήματα δυνάμεως καὶ μεγαλείου, ὑπερέβαινον πάντας τοὺς ἄλλους ἐν τῇ ἐπιδείξει βαρυτίμων ἀρχαίων ἐνδυμασιῶν. Τέλος ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ, ὡς κρίνα ἐν τῷ ἀγρῷ, ἀντιπροσώπους τῆς ἐθνικῆς καλλονῆς καὶ κομψοπρεπείας, νεάνιδας καὶ δεσποινίδας ἐν κομψοτάτῃ περιβολῇ, μὲ τὰς κεφαλὰς ἀστραπτούσας ἐκ διαδημάτων, μὲ τοὺς λαιμοὺς λάμποντας ἐκ περιδερμάτων, μὲ τὰς χεῖρας στιλβούσας ἐξ ἀδαμάντων καὶ σμαράγδων.

Ἐν τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ ὁμηγύρει, ὅπου ἕκαστον πρόσωπον ἦτο πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ ἐπισημότης, ὑπῆρχόν τινες ἐρ' ὧν μετ' εὐλαβείας ἀνεπαύετο ὁ ὀφθαλμός. Ἀσιανὸς τις θὰ ἐπερίμενε νὰ ἴδῃ τὰ πρόσωπα ταῦτα καθήμενα ἐν γραμμῇ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου, ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν φρονημάτων των. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι τῆς χώρας ταύτης φέρουσι τὰ πολιτικὰ των, καθὼς οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀνατολῆς φέρουσι τὰ σαρκικά των, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγωσιν. Οἱ ἐξέχοντες Ἄγγλοι τηροῦσι τὰς θέσεις των συμφώνως πρὸς τὰς πολιτικὰς των δοξασίας, καὶ ἐνώπιον τῆς Ἀνάσσης ἀκόμη. Ἐπὶ τῶν ἐδωλίων τῶν φιλελευθέρων ἐφαίνετο ὁ Γλάδστων, ὁ μέγας κοινοβουλευτικὸς καὶ ρητορικὸς ἀθλητῆς, τὸ σωματικὸν καὶ διανοητικὸν θαῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἀντικρὺ ἐκάθητο ὁ λόρδος Σαλισβουρῦ, ἀρχηγὸς τοῦ τορικοῦ κόμματος, πολιτικὸς γνωστότατος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς ζηλωτῆς φρουρὸς τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ γοήτρου τῆς Ἀγγλίας, καὶ κληρονομικὸς φύλαξ τῶν παραδόσεων καὶ τῶν θεσμῶν τῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Ἀντικρὺ ἀλλήλων ἐκάθητο νέοι πολιτευταὶ ἐκτάκτου διοικητικῆς ἰκανότητος καὶ διανοητικῶν χαρισμάτων, ὁ λόρδος Ρόζβερυ καὶ ὁ Βάλφουρ. Πλησιέστατοι ἀλλήλων ἐπὶ τῶν τορικῶν ἐδωλίων ἐφαίνοντο εἰς Ἄγγλος καὶ εἰς Σκωτὸς δούξ, ἀμφότεροι ἀρχηγοὶ ἱστορικῶν οἰκογενειῶν, καρχελλάριοι διακεκριμένων πανεπιστημίων, ἐκ γενετῆς ἀρχηγοὶ μεγάλων συνελεύσεων, ὁ Δέβονσιρ καὶ ὁ Ἄργαυλλ. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων ἐφαίνετο ὁ μέγας τεχνίτης διαυγῶν, ἐμβριθῶν καὶ βαθυγνωμῶν ἀγορεύσεων, τὸν ὅποιον εἶνε πάντοτε χαρὰ ν' ἀκούῃ τις ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, ὁ Τσάμπερλαιν, ἀρχηγὸς τῶν ἐνωτικῶν ριζοσπαστῶν. Ἐπὶ τῶν βάθρων τῶν φιλελευθέρων διεκρίνοντο ὁ Μόρλεϋ, ὁ Βράϋς, ὁ λόρδος Ἐρσελλ, ὅλοι ἄνδρες διαπρε-

πεῖς εἰς τὰ νομικά καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν. Κατὰ τινὰ σκληρὰν ἀτυχίαν, οἱ πρίγκιπες τῶν Ἰνδιῶν, οἱ συντηρητικώτατοι τῶν ἀνθρώπων, εὐρέθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν φιλελευθέρων. Διακεκριμένα μέλη τοῦ ὠραίου φύλου, γυναῖκες γνωσταὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπὶ προτερήμασι τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς καρδίας, οἶαι ἡ δούκισσα τοῦ Δέβονσιρ, ἡ λαίδη Σαλισβουρῆ, ἡ λαίδη Σπένσερ καὶ ἡ κυρία Γλάδστωνος, ἐπέσυρον τὴν γενικὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν. Ταῦτα τὰ ὀνόματα ὀλίγων ἐκ τῶν πολλῶν, τῶν συνελθόντων ὅπως ἐορτάσωσι τοὺς γάμους τοῦ ἐγγόνου τῆς σεβαστῆς βασιλίσσης των. Ὀνόματα διὰ τὰ ὅποια ἡ αὐτὴ πάσης χώρας ἢ ἐποχῆς, ἀρχαίας ἢ νεωτέρας, ἀξίως θὰ ἐσεμνύετο.

Ἡ ἐξέδρα εἶχε μείνη ἐλευθέρα διὰ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς ξένους συγγενεῖς τῆς. Οὗτοι, ἅμα ἔφθασαν, ὠδηγήθησαν εἰς τὰς θέσεις των ὑπὸ τοῦ λόρδου κλειδοῦχου καὶ τῶν βοηθῶν του. Τὰ ὀνόματα καὶ οἱ τίτλοι των δὲν ἐμεγαλοφωνήθησαν ὑπὸ κήρυκος, ὡς θὰ συνέβαινεν εἰς τινὰς αὐλάς. Ὄταν ἡ βασίλισσα ἔφθασεν, ἡ ὁμηγυρις ἠγέρθη εὐσεβάστως καὶ ἡ ἀνασσα χαριέντως προσέκλινεν ἅπαξ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἅπαξ πρὸς τὰ ἀριστερὰ, ἀναγνωρίζουσα, μετὰ φαιδροῦ μειδιάματος, ὡς σύνθετος αὐτῇ, ἕνα ἕκαστον προσπίπτοντα εἰς τὸ βλέμμα τῆς. Ὑπῆρχε παρ' αὐτῇ ὑψηλὴ τις ἀπλότης, ἐπισπῶσα ἐνὸς ἐκάστου τὴν προσοχὴν. Ὄταν ὅλοι ἐκάθισαν πάλιν εἰς τὰς θέσεις των, ἔφθασεν ὁ νυμφίος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θείου του. Ὅλοι οὗτοι ἐφόρουσαν κυανᾶς στολάς, διότι ὁ πρίγκιψ εἶνε πρῶτιστα ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ.

Πρὸς πληροφρίαν τῶν ἀσιανῶν ἀναγνωστῶν, ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ νυμφίος δὲν ἐφόρει ἰδιαιτέραν γαμήλιον στολήν· οὔτε ἦτο φορτωμένος μὲ σερᾶς καὶ χάρς (στεφάνους καὶ ὀρμαθοὺς ἀνθέων) ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Τὸ ἔθος τοῦ φορεῖν στέφη καὶ κομβολόγια ἀνθέων κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, τὸ ὅποιον ἴσχυε σιμᾶ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ρωμαίους καὶ τοὺς Ἀγγλοσάξωνας, φαίνεται ὅτι ἐξέλιπεν ἀπὸ τὰς νήσους ταύτας εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἄλλ' ὁ πρίγκιψ ἀνεπλήρου τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀνθέων φορῶν ἀστέρων καὶ ἀριστεία ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ τὰ διάσημα τῆς περικνημίδος περὶ τοὺς ὤμους. Δὲν ἐφαίνετο νευρικὸς, κ' ἐφέρετο μετὰ μεγίστης ἀξιοπρεπείας. Εὐθύς μετ' αὐτὸν ἔφθασεν ἡ ἡρώϊς τῆς ἡμέρας, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς, καὶ ἀκολουθουμένη ἀπὸ στοίχων ὠραίων ἡγεμονίδων, τῶν παρὰ νύμφων. Ὅλοι αὗται, λαμπρῶς ἐνδεδυμένοι λευκᾶ, ἔφερον

μεγάλας γουλοπτας (άνθοδέσμας) εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἴσταντο κατὰ σειρὰν κατόπιν τῆς νύμφης, τόσον ἀκίνητοι ὥστε ἐδείκνυον ὄψιν νυμφῶν δι' ἑλληνικῆς γλυφίδος σμιλευμένων. Ἡ τελευταία αὐτῶν ἦτο ζωηρὰ πενταετίς παιδίσκη, ἣτις ἐφέρθη δι' ὅλης τῆς τελετῆς μετ' ἐκπληκτικῆς σοβαρότητος.

Ἡ νύμφη ἦτο ἐνδεδυμένη χιονόλευκα, ἀνομιῶς πρὸς τὰς ἐν Ἀσίᾳ νύμφας, αἵτινες φοροῦσιν ἐρυθρά. Εἶχεν ὄλην τὴν μετριοφροσύνην μιᾶς νύμφης. Ἡ βαθεῖα συναίσθησις τῶν μέλλουσῶν εὐθυνῶν, μεμιγμένη μὲ τὸ αἶσθημα ἐκείνο τὸ ὅποιον κάλαμος δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ, ἀλλ' ὅλαι αἱ νύμφαι ἀνελλιπῶς αἰσθάνονται, εἶχε δῶση αὐτῇ ὄψιν εὐαρέστου νευρικότητος. Ἡ ἐνδυμασία τῆς ἦτο ἀξιοπεριεργον κρᾶμα ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ἐθίμων. Συμφῶνως μὲ τὸ ἀσιατικὸν ἔθιμον, ἔφερε μακρὸν πέπλον κρεμάμενον ἐνώπιόν τῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῆς πτέρνης, τόσον λεπτὸν ὥστε ἠδύνατο νὰ βλέπῃ καὶ νὰ εἶνε ὀρατὴ δι' αὐτοῦ. Ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τοῦ πέπλου ἄρα, τὸ νὰ κρύπτῃ τὰ ἐρυθρήματα μιᾶς νύμφης ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἔραστοῦ τῆς, δὲν πληροῦται. Κατὰ τὸν συρμὸν δὲ τῆς Δύσεως εἶχε μακρὰν οὐρὰν προσηρημένην ὀπισθεν εἰς τὴν ἐσθῆτά τῆς, ἀλλ' ὄχι τόσον μακρὰν ὥστε ν' ἀπαιτῇ τὴν συνδρομὴν βοθητῶν ἢ νὰ φαίνεται φορτικὴ καὶ δυσμεταχειρίστος. Ἡ πριγκιπέσσα δὲν ἐφαίνετο νὰ φορῇ ὑμῆναϊὸν τινα στέφανον ἢ κομβολόγιον ἐξ ἀνθέων· ἀλλ' ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα μεγάλην ἀνθοδέσμη, ἔχουσαν ἀρκετὸν ὑλικὸν δι' ἡμίσειαν δωδεκάδα στεφάνων. Ἐφερε, πλὴν ἄλλων κοσμημάτων, ὠραῖον περιδέριον ἐξ ἀδαμάντων, δῶρον τῆς Ἀνάσσης, λαμπρὸν καὶ εὐπρεπέστατον. Ἡ νύμφη ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ. Οἱ Ἀσιανοὶ ἀναγνώσται δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωσιν ὅτι τὰ παράφερνά τῆς ἦσαν δῶρα τοῦ νυμφίου. Ἦσαν τῶν συγγενῶν τῶν, καθόσον εἶνε ἐνταῦθα συνήθεια νὰ προσφέρονται τὰ παράφερνα ὡς τελευταῖον δῶρον αὐτῶν πρὸς ἐκείνην. Δὲν ἤξεύρω ἂν ὁ σύζυγος ἔλαβε δωρεᾶν τινα ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν τῆς νύμφης. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, ὁμοῦ μετ' ἄλλων δῶρων, στέλλουσι τὰ γαμήλια παράφερνα εἰς τὴν νύμφην, καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης στέλλουσι πλουσίαν δωρεᾶν εἰς τὸν γαμβρὸν. Μεγάλα ποσὰ δαπανῶνται εἰς ἐνδύματα. Τὰ παράφερνα τῆς Βεγοῦμ ἢ πριγκιπίσσης τοῦ Βοπάλ κοστίζουν 40 χιλ. λίρας, καὶ τὰ δωρηθέντα ἐνδύματα, ὄπλα καὶ σκευὴ τοῦ συζύγου τῆς, 26 χιλ. λίρας.

Ἡ δέσις τοῦ γαμηλίου δεσμοῦ δὲν ἦτο πολὺ περίπλοκος ὑπόθεσις,

ὡς ἡ τῶν Ἰνδῶν ἢ τῶν Κινέζων, οὔτε πάλιν πολὺ ἀπλῆ, ὡς ἡ τῶν Μωαμεθανῶν. Ἀλλ' ἦτο πολὺ σοβαρωτάτη καὶ ἐπίσημος, ἱκανὴ νὰ προξενήσῃ βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς πᾶν ζεῦγος, τὸ ὅποιον θὰ προσήρχετο παρὰ τὸν βωμόν. Ὁ ἱερουργῶν ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας, τὸν ὅποιον ἠκροῶντο πάντες μετὰ βαθείας σιωπῆς ὅταν ἐξεφώνει τὴν σύντομον καὶ ἐπιβλητικὴν προσφώνησιν καὶ εὐχὴν του. Τὸ συγκινητικώτερον μέρος τῆς τελετῆς ὅμως ἦτο κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ὅτε ὁ νυμφίος καὶ ἡ νύμφη περιῆλθον τοὺς οἰκειοτέρους καὶ προσφιλεστέρους αὐτοῖς, διὰ νὰ δεχθῶσι τὰς συγγενικὰς εὐλογίας των. Παθητικὸν ἦτο τὸ θέαμα, καὶ πᾶς ὁ παριστάμενος εἰς αὐτὸ ἐφαίνετο κατεχόμενος ὑπὸ ἀνεξηγήτου συγκινήσεως. Ἡ μήτηρ τῆς νύμφης ἐφαίνετο μὴ δυναμένη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα ἐπὶ τῇ χωρισμῷ ἀπὸ τῆς μόνης θυγατρὸς τῆς, ὅπως θὰ ἐφαίνετο ἡ μήτηρ τῆς πτωχοτάτης νύμφης.

Ἡ ἐξέδρα ἦτο τότε ἀξιοθέατον πρᾶγμα. Δικαίως θὰ ἔχαιρε καὶ θὰ ἐσεμνύνετο ἡ βασιλίτσα εἰς τοιαύτην εὐκαιρίαν! Ἡ λαμπρότης τῆς αὐλῆς τῆς δὲν ἐχρειάζετο τίποτε διὰ νὰ εἶνε τελεία. Ἐνώπιόν τῆς ἦσαν ὅλοι οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους. Παραπλεύρως καὶ κύκλῳ αὐτῆς ἦτο τὸ εὐγενέστατον αἷμα τῆς Εὐρώπης: Ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας καὶ ἡ ἀγαπητὴ αὐτοῦ σύζυγος, γονεῖς βασιλέων καὶ βασιλισσῶν. ὁ υἱὸς καὶ κληρονόμος τοῦ αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὁ νέος δούξ τῆς Ἑσσης, ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας καὶ ἡ πάντοτε νεάζουσα καὶ ὠραία σύζυγός του, οἱ νεώτεροι πρίγκιπες καὶ πριγκιπέσσαι τοῦ βασιλικοῦ αἵματος, ὅλοι παραπλεύρως ἰστάμενοι, πλήρεις ἐλπίδων καὶ χαρᾶς καὶ ἀγαθῶν εὐχῶν διὰ τὸ νέονυμφον ζεῦγος. Εἶθε ἡ καρδία τῆς βασιλίτσης καὶ αὐτοκρατειρας νὰ κλινή εὐγνώμων πρὸς τὸν δοτῆρα παντὸς ἐλέους, ὅστις ἐχάρισεν αὐτῇ ἡμέρας διὰ νὰ ἴδῃ τὸ αἶσιον τοῦτο συμβεβηκὸς, καὶ τῆς ἀπένειμε τοιαύτην μοναδικὴν θέσιν μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς γῆς!

Μετὰ τὴν τελετὴν, ἀπῆλθον μετὰ καὶ ἄλλων κεκλημένων εἰς τὸ παλάτιον Βούκιγγαμ, ὅπου ἡ ὀμήγουρις μετέσχε τοῦ γαμηλίου προγεύματος, ὅπως τὸ ὀνομάζουσιν ἐδῶ. Πολὺ περισσότεροι, οἵτινες, ἕνεκα τοῦ στενοῦ χώρου τοῦ παρεκκλησίου δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε παρόντες εἰς τὸν γάμον, ἦλθον ἐν μεγάλῃ στολῇ, καὶ ἐχαιρετίστησαν ἐνθέρμως. Οἱ συνδαιτυμόνες συναμίλουν ἐλευθέρως, καὶ ἀντήλλασσον σχόλια περὶ τοῦ μεγάλου συμβεβηκὸτος τῆς ἡμέρας. Ἐπειδὴ ἡ αἵθουσα ὅπου παρετέθησαν τὰ ἀναψυκτικὰ δὲν ἦτο ἀρκετὰ εὐρύχωρος διὰ τοὺς συνελθόντας

δαιτυμόνας, ἡ συνοδία διηρέθη εἰς δύο ἢ τρία μέρη. Ὄταν εἰσῆλθα εἰς τὸν θάλαμον, εὗρον ὅτι τὸ γαμήλιον πρόγευμα ἀντεστοίχει εἰς τὸ ἔθος τῆς διανομῆς γλυκυσμαμάτων εἰς τοὺς κεκλημένους ἐν μουσουλμανικῷ γάμῳ, καὶ ὄχι τόσον εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ γάμου συμπόσιον.

Δὲν εὐρίσκοντο εἶδη τοῦ Ἰνδικοῦ χαλβά ἐπὶ τῆς τραπέζης· τὸ κυριώτερον τράγημα ἦτο ἡ τοῦρτα τῆς νύμφης. Ἡ τοῦρτα ἐκόπη μὲ πολλὴν κανονικότητα καὶ διενεμήθη εἰς τοὺς κεκλημένους. Τεμάχια αὐτῆς ἐστάλησαν πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ γάμου εἰς φίλους κατοικοῦντας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Οὐδεὶς ἐκ τῆς βασιλικῆς οικογενείας ἦτο παρῶν. Ὁ λόρδος κλειδοῦχος ἐξετέλει χρεὴ ἐστιάτορος. Ἦλθε πρὸς με χαριέντως μειδιῶν, καὶ μὲ ἠρώτησε πῶς ἐπέρασα· ἀλλὰ πρὶν λάβω καιρὸν ν' ἀπαντήσω, ἐξῆλθε διὰ τὴν ὁδηγήσῃ τὴν κυρίαν Γλάδστονως ἀσφαλῶς διὰ μέσου τοῦ πλήθους.

Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τώρα πῶς τελοῦνται οἱ γάμοι μεταξὺ τῶν μουσουλμάνων εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας. Ὁφείλω ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ συνήθεια κατενίκησε τὴν θρησκείαν ὅσον ἀφορᾷ διαφοροῦς τελετὰς σχετικῶς μὲ τοὺς μουσουλμανικοὺς γάμους. Ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα τῶν γάμων εἶνε ὁ καλλίτερος καιρὸς πρὸς γενικὰς διασκεδάσεις, εἶνε ἡ εὐκαιρία διὰ τὴν φιλεύση τις ἐλευθερίως τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς. Πολὺ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς τελετῆς οἱ καλεσμένοι ἀρχίζουσι νὰ μαζεύονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς χώρας, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς μὲ μεγάλας θυσίας ἐκ μέρους τῶν, εἰς τὰς οἰκίας τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης· καὶ οὔτε κόπων οὔτε δαπάνης φεῖδονται διὰ τὴν γαίην ἢ χαρὰ πλήρης. Ὁ ταπεινότερος νυμφίος καὶ ἡ νύμφη αἰσθάνονται ὅτι εἶνε βασιλεὺς καὶ βασίλισσα τῆς ἡμέρας. Κλίνω νὰ πιστεύσω ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς καὶ αἱ βασίλισσαι κατὰ τὴν στέψιν τῶν δὲν αἰσθάνονται πλέον ἐνδομύχως τὴν ἰδίαν σημασίαν τῶν παρὰ ἐν ἀσιατικὸν ζεῦγος τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου. Εἰς τινὰς οἰκίας, σχεδὸν μέχρι σαράντα ἡμερῶν, διασκεδάσεις, ὡς π. χ. πυροτεχνήματα, χοροὶ, μουσικὴ καὶ ἀγῶνες ἐν ὑποστέγῳ, διοργανίζονται πρὸς τέρψιν τῶν καλεσμένων. Οἱ γάμοι εἶνε πανηγύρια, διὰ τὰς γυναῖκας μάλιστα, καὶ δὲν εἶνε παράξενον ὅτι αἱ διασκεδάσεις αὗται ἀποτελοῦσι μέγα μέρος αὐτῶν. Χρειαζονται πολλὰ σελίδες διὰ τὴν περιγράφῃ τις κατὰ πόσους ποικίλους τρόπους διασκεδάζουσι εἰς τοὺς γάμους οἱ μουσουλμάνοι.

Αἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης ἀφοσιοῦνται μετὰ ζήλου, ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ γάμου, εἰς τὸν στολισμὸν αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὴν μεγάλ-

λην ἡμέραν αὕτη εἶνε σωστὴ ζωγραφία ἀκμῆς καὶ εὐτυχίας. Ἡμεῖς οἱ Ἀσιαῖται δὲν ἔχομεν παρανύμφους· ἀλλ' αἱ στεναὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης τῆς κρατοῦσι συντροφίαν εἰς τὴν κατοικίαν τῆς ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου. Οἱ νεώτεροι ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ τῆς νύμφης καὶ τοῦ γαμβροῦ, στολισμένοι μὲ ἄνθη, ἔχουσι συνειδήσιν τῆς ἰδίας τῶν σημασίας, καὶ ἀπαιτοῦν ἐγκώμια ἀπὸ τοὺς νεαροὺς γνωρίμους τῶν.

Ἡ τελετὴ γίνεται ἐν γένει τὴν νύκτα. Ὁ Καζῆς ἢ δικαστὴς παρίσταται εἰς τὴν τελετὴν, καίτοι ἡ παρουσία του οὐδόλως εἶνε ἀναγκαία διὰ τὸ ἔγκυρον τοῦ γάμου. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Κρόμβελλ οἱ γάμοι, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀκόμη, ἐτελοῦντο ἐνώπιον δικαστοῦ. Κατὰ κανόνα, οἱ μωαμεθανικοὶ γάμοι ἐν Ἰνδίᾳ δὲν τελοῦνται εἰς τὰ τζαμιά. Τὸ ἔθιμον ἐπιβάλλει ὡς καθῆκον εἰς τὸν γαμβρὸν νὰ προσέρχεται ὡς ταπεινὸς ἰκέτης εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὅπου γίνονται μεγάλαί ἐτοιμασίαι διὰ τὴν ὑποδεχθῶσιν αὐτὸν καὶ τὴν συνοδίαν του μετ' ἀσιατικῆς λαμπρότητος. Τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου, ὁ γαμβρὸς ἐφιππος ἐκκινεῖ διὰ τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, μετὰ δαδουχίας ἧς προηγουνται ὀρχήστραι μουσικῆς, καὶ περιστοιχιζόμενος ἀπὸ μεγάλῃν συνοδίαν φίλων καὶ οἰκείων.

Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας τῆς νύμφης, ἐγείρεται μέγα κιόσκιον, φωτιζόμενον ὀλόγυρα ἀπὸ λαμπάδας καὶ δαδῶν, τὸ δὲ ἔδαφος καλύπτεται μὲ βαρυτίμους περσικοὺς τάπητας. Εἰς τὸ ἐν μέρος τοῦ τετραγώνου τούτου παραπήγματος ἰδρύεται γαμήλιος θρόνος ἢ ἐξέδρα διὰ τὸν γαμβρὸν, τοὺς πλησιεστάτους συγγενεῖς του καὶ τὸν Καζῆν. Δεξιόθεν κα ἀριστερόθεν ταύτης κάθηνται κατὰ σειρὰν οἱ ἐπισκέπται. Πρὸς τιμὴν τοῦ ξενίζοντος, οἱ ἐπισκέπται ἔρχονται μὲ τὴν καλλιτέραν στολὴν τῶν· καὶ εἶνε νόστιμον νὰ τοὺς βλέπη τις ἀνταλλάσσοντας τὰς μικρὰς φιλοφρονήσεις τὰς οἰκείας εἰς τὴν περίστασιν.

Ἀντικρὺ τῆς ἐξέδρας, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς σκιάδος, κάθηνται χορεύτριαι περικυκλούμεναι ἀπὸ μουσικοῦ καὶ μουσικῶν ὄργανα, ἔτοιμα νὰ τραγουδήσωσι συγχαρητήρια ἄσματα εὐθὺς ὡς ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος θ' ἀναγγεῖλη τὴν σύναψιν τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ.

Καθημένη ἐπὶ γαμηλίῳ θρόνου, φέρουσα στέφανον ἐκ χλωρῶν ἀνθέων καὶ φορτωμένη μὲ ἄλλα ἐξ ἀνθέων κοσμήματα, ἡ νύμφη βασιλεύει ἀπολύτως. Περικυκλοῦται ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς, τὰς ἀδελφάς τῆς, τὰς θείας τῆς, καὶ ἀπὸ στίφος ὡραίων θαυμαστριῶν. Θὰ ἐχρειάζετο πολὺς χώρος διὰ τὴν περιγράφωμεν τὰ περιδέραιά τῆς, τὰ βραχιόλιά τῆς, τὰ σκουλαρίκια τῆς, κτλ., ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ τὰ πέδιλά τῆς ἀκό-

μη εἶνε χρυσοκέντητα καὶ λιθοκόλλητα. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς ἀγαμίας εἰς τὸν γάμον εἶνε εὐκολος ἐν Ἀγγλίᾳ· ἀλλ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἡ γυνὴ ἔχει νὰ διέλθῃ πολλὰ στάδια, εἰς τὰ ὅποια μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν ὀδηγοῦσιν αἱ μεμνημένα εἰς ταῦτα καὶ πιστὰ θεματοφύλακες τῶν ἀγράφων παραδόσεων, αἱ πρεσβύτεραι συγγενεῖς τῆς. Ἡ νύμφη φορεῖ ἐν γένει μεταξωτὰ κόκκινα μετὰ πολλῶν καὶ ποικίλων στολισμῶν. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κρέμαται πλούσιον κόσμημα παριστῶν συνήθως τὸν ἥλιον ἢ τὴν ἡμισέληνον ἢ ἐν τῶν ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ τελετὴ τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου συνίσταται εἰς ἀπλὴν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. Ὁ Ἀγγλος κληρικὸς ἐρωτᾷ τὸν ἄνδρα:

«Θέλεις νὰ λάβῃς τὴν γυναῖκα ταύτην διὰ σύζυγον;» Ὁ Ἀσιανὸς λειτουργὸς ἐρωτᾷ τὸν μουσουλμάνον: «Δέχσαι τὴν δεῖνα εἰς γάμου κοινωνίαν;» Ἐπειδὴ δὲν εἶνε νόμιμον διὰ τὴν γυναῖκα νὰ φανῆ αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Καζῆ καὶ τῆς γενικῆς ὀμηγύρεως, διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι δέχεται τὸ συμβόλαιον, ἀντιπροσωπεύεται αὕτη ὑπὸ τινος συγγενοῦς, ὅστις μετὰ δύο μαρτύρων προσέρχεται εἰς τὰ δωμάτια τῆς μνηστῆς, καὶ εἰς ἐπήκοον τῶν μαρτύρων ἐρωτᾷ αὐτὴν ἐὰν δέχεται τὸν δεῖνα ὡς νόμιμον σύζυγόν τῆς, καὶ ἂν παρέχῃ αὐτῷ πληρεξουσιότητα ὅπως ἀναγγεῖλῃ τοῦτο. Ἀμα λάβῃ τὴν συναίνεσίν τῆς, ἔρχεται μετὰ τῶν μαρτύρων ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ, καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρωτήσεις του. Τούτου γενομένου, ὁ Καζῆς κηρύττει αὐτοὺς σύζυγον καὶ συμβίαν, καὶ ἐπικαλεῖται ἐπ' αὐτοὺς διὰ πανδήμου εὐχῆς τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ. Γλυκὰ καὶ σερμπέτια διανέμονται εἰς τοὺς καλεσμένους, ἐνῶ τὸ πῦρ τῶν κανονίων καὶ ὁ ἦχος τῶν σαλπύγγων ἀναγγέλλουσι τὸ συμβεβηκὸς εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ γαμβρὸς ἐγείρεται διὰ ν' ἀσπασθῇ τοὺς στενοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τε καὶ τῆς νύμφης, καὶ ποιεῖ ὑπόκλισιν εἰς ἄλλους εἰς ἀπάντησιν τῶν συγχαρητηρίων των. Εὐθὺς ὕστερον ὁ Καζῆς ἀπέρχεται, καὶ ὁ Βάκχος λαμβάνει τὴν προεδρείαν. Ἡ νύξ διέρχεται εἰς χοροὺς καὶ ἄλλας διασκεδάσεις, καὶ πρὸς τὴν πρωίαν παρατίθεται μέγα συμπόσιον.

Κατόπιν οἱ ἄνδρες ἀποσύρονται, καὶ μένει ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς νύμφης καὶ τῶν συγγενῶν γυναικῶν. Ἐν Τουρκίᾳ, ὡς τελευταῖον δῶρον, ὁ πατὴρ τῆς νύμφης θέτει περὶ τὴν ὄσφυν τῆς τὸν γαμήλιον ζωστῆρα. Ἀκολούθως ἔρχεται ἡ κρισιμωτέρα στιγμή διὰ τὸν σύζυγον. Ἐπὶ παρυσίᾳ τῶν συγγενῶν γυναικῶν, ἀφαιρεῖ τὸν πυκνὸν νυμφικὸν πέπλον ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς νύμφης, καὶ βλέπει διὰ πρώτην φορὰν τὴν ὄψιν

τῆς. Συνήθως μένει εὐχαριστημένος ἐκ τῆς θεᾶς ταύτης, πολλάκις δὲ καὶ ἀπογοητεύεται. Εἴτα ἀμφοτέρωι γονατίζουσι καὶ ἀναπέμπουσι βραχεῖαν προσευχὴν μεθ' ὃ ὁ σύζυγος, ἐν θριαμβευτικῇ πομπῇ, ἀπάγει τὴν σύζυγόν του οἴκαδε, συνήθως μετὰ μουσικῆς καὶ λαμπαδηφορίας.

Ἡ τάξις τοῦ γάμου εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὁμοία εἰς τοὺς γάμους τῶν περιγίπων καὶ εἰς τοὺς γάμους τῶν χωρικῶν. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶνε εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν διασκεδάσεων καὶ εἰς τὸ μέγεθος τῆς γενικῆς λαμπρότητος. Εἰς τοὺς γάμους τῶν περιγίπων, πδ. χ., οἱ ἐνδεεῖς τοῦ τόπου τρέπονται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἐνδύονται ἐλευθερίως, καὶ μεγάλα ποσὰ δαπανῶνται εἰς ἐλεημοσύνας.

Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς βασιλείσης ἐορτῶν, ἐνδιαφέρον θὰ εἶνε εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ μάθῃ πῶς ὁ Μογγόλος αὐτοκράτωρ τοῦ Ἰνδοστᾶν ἔδιδε τὰς ἐορτάς του εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐημερίας του. Τὴν πομπὴν τοῦ Μεγάλου Μογγόλου οὐδέποτε ὑπερέβη ἄλλη αὐτῆ, ἀρχαία ἢ νεωτέρα. Ἡ λεπτοτάτη ἐθιμοταξία τῶν αὐλικῶν τῆς Μογγολικῆς αὐλῆς, ὁ προσηνὴς καὶ εὐπροσῆγορος τρόπος των, ὑπῆρξαν ἀπαράμιλλα. Μετὰ τὴν Μογγολικὴν αὐλὴν ἡ λαμπροτάτη αὐτῆ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑπῆρξεν ἡ τῆς Περσίας.

Δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ κόσμος δὲν εἶδε ποτὲ παρόμοιον τι μετὰ τὸν περιώνυμον Ταωνικὸν θρόνον, ἢ τὸν τοῦ Κοχινούρ, χώρας εὐρισκομένης νῦν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς αὐτοκρατείας τῶν Ἰνδιῶν. Ὅποῖός τις ὑπῆρξε ποτὲ ὁ θρόνος οὗτος εἶνε ἀξιανάγνωστον: «Ὁ θρόνος (ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸ Ἰνδικὸν βιβλίον Βαδσᾶχ Νάμα) ἦτο τριῶν ὀργυῶν τὸ μῆκος, δύο καὶ ἡμισείας τὸ πλάτος καὶ πέντε τὸ ὕψος. Ἦτο ἐγκολλημένος μετὰ ρουβίνια, ἀδάμαντας, μαργαρίτας καὶ σμαράγδους, πέρα καὶ πέρα. Τὸ ἔξω τῆς σκιαδὸς ἦτο ἐκ σμάλτου μετὰ πολυτίμων λίθων· τὸ ἔσω ἦτο πυκνῶς ἐσπαρμένον μετὰ ρουβίνια, κτλ., καὶ ὑπερείδετο ἀπὸ δώδεκα σμαραγδίνους στύλους. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκάστου στύλου ὑπῆρχον δύο ταῦνες λιθοκόλλητοι, καὶ μετὰ πάντα δεύτερον ταῶν δένδρον μετὰ ρουβίνια, ἀδάμαντας, σμαράγδους καὶ μαργαρίτας. Τὸ ἀνάβαθρον συνίστατο εἰς τρεῖς βαθμίδας κεκοσμημένας μετὰ πολυτίμους λίθους. Ὁ θρόνος ἐχρειάσθη ἐπτὰ ἔτη διὰ νὰ κατασκευασθῇ.»

Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ περιγράφεται ἡ τάξις ἡ τηρουμένη κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτάς τῆς αὐλῆς: «Ἀμα τῇ αἰσίᾳ προσεγγίσει τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος, τὰ κύμβαλα καὶ τύμπανα τῆς χαρᾶς ἀναγγέλλουσι μεγαλοφώνως τὴν φήμην. Κατὰ πρῶτον παρελεύουσι, σύμφωνα μετὰ τὸν

κανονισμόν τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοκρατορίας, ὠραῖοι ἵπποι μὲ μιλιωμένα καὶ λιθοκόλλητα ἐρίππια· εἶτα παρελεύουσιν ἐξακουστοὶ ἐλέφαντες, ὅμοιοι μὲ ὄρη, καὶ στολισμένοι μὲ χρυσὸν καὶ μὲ πολυτίμους λίθους. Μετὰ τοῦτο οἱ ἡγεμόνες τῆς ὑψηλῆς καταγωγῆς ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ καθίσωσιν ἐνώπιον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου. Τότε οἱ χάναι, ἐμίρηδες, μιρζάδες τοῦ Ἰράν καὶ τοῦ Τουράν, ἐξακουσμένοι σατράπαι, βεζίρηδες ὑψηλῆς τάξεως, εὐγενικοὶ, ὀφριτσιάλοι, κτλ. νικηφόροι πολέμαρχοι, σοφοὶ διαβασμένοι, ἐπιδέξιοι ἰατροὶ, καὶ ἄλλοι, σύμφωνα μὲ τὴν τάξιν, τὴν κατάστασιν, τὴν ἀξίαν των, τὸ ὀφρικόδιον των, τὸν βαθμὸν καὶ τὴν καπατσούνην των, στέκουσιν εἰς τὰς θέσεις των, μὴ ἔχοντες ἄδειαν νὰ κινηθῶσιν ἢ ὀμιλήσωσιν ἐκτὸς τῆς σφαιράς των. Ὅμοίως καὶ ἀπεσταλμένοι λαλοῦντες γλώσσας ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἰράν καὶ τοῦ Τουράν, μὲ γράμματα καὶ μὲ σπάνια δῶρα, γινόμενοι δεκτοὶ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, λαμβάνουσιν ἄδειαν νὰ σταθῶσιν εἰς θέσιν ἀρμοδίαν εἰς τὸν χαρακτῆρά των. Εἰς κάθε μέρος ἀνάμεσα εἰς τὰ μέσα καὶ εἰς τὰ ἔξω κάγκελλα σταθμεύουσιν ἀκόλουθοι μὲ χρυσοῦφάντους καὶ ἀργυροῦφάντους στολὰς, οἱ ὅποιοι φυλάττουν τὴν τάξιν εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε κανεὶς δὲν δύναται νὰ κινηθῇ ἔξω ἀπὸ τὴν ὠρισμένην θέσιν του.»

Ἄμα ὁ αὐτοκράτωρ ἐλάμβανε τὴν θέσιν του, ὅλοι οἱ παρόντες ἐξετέλουν τὸ Κόρνις, ἰδιαίτερον γονάτισμα, καὶ εἶτα ἔμμενον ὀρθοὶ, μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας. Ὁ χαιρετισμὸς οὗτος σημαίνει εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐλικὴν γλῶσσαν ὅτι ὁ χαιρετίζων ἔθεσε τὴν κεφαλὴν του ὡς δῶρον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ περιμένει τὰς διαταγὰς του. Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἀνάσσης, κατὰ τὰς μεγάλας ὑποδοχὰς, καίτοι ὑπάρχει αὐστηρὰ διάταξις περὶ πρωτοκαθεδρίας, δὲν ὑπάρχει ὠρισμένη ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ θρόνου διὰ τοὺς πρίγκιπας καὶ τὰς πριγκιπέσσας τοῦ βασιλικοῦ αἵματος ὅπως ἴστανται· ἴστανται παραπλευρῶς τῆς βασιλείσης. Εἰς τὴν αὐλὴν ὅμως τοῦ Ἀχθάρ ἡ ἀπόστασις ἐκάστου ἦτο ἀκριβῶς προσδιωρισμένη. «Ὁ πρωτότοκος πρίγκιψ ἴσταται εἰς ἀπόστασιν 4 πήχεων ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἡ κἀθηται εἰς ἀπόστασιν 8 πήχεων. Ὁ δευτερός πρίγκιψ ἴσταται εἰς ἀπόστασιν 6 πήχεων, κἀθηται δὲ εἰς ἀπόστασιν 12 πήχεων. Ἐπίσης καὶ ὁ τρίτος. Εἶτα ἔρχονται οἱ ἐκλεκτοὶ τῆς ἀνωτάτης τάξεως, ὅσοι εἶνε ἄξιοι τῆς πνευματικῆς ὁδηγίας τοῦ αὐτοκράτορος, ἴστάμενοι μὲν εἰς ἀπόστασιν 15 πήχεων, κἀθημένοι δὲ εἰς ἀπόστασιν 20 πήχεων ἀπὸ τοῦ θρόνου, κτλ.»

Αἱ μουσικαὶ ἐκτελέσεις ἦσαν εἰς μεγάλην εὐνοίαν παρὰ τῇ αὐλῇ τῶν Μογγόλων. Ὁ συγγραφεὺς Ἀβούλ Φάζλ γράφει: «Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀχθάρ ἀγαπᾷ μὲγάλως τὴν μουσικὴν καὶ εἶνε προστάτης ὄλων τῶν ὀργανοποιαικῶν. Οἱ μουσικοὶ τῆς αὐλῆς διαιροῦνται εἰς ἑπτὰ ομάδας, μίαν δι' ἐκάστην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Ἐπὶ τῇ προσταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀφήνουν τὸ οἶνον τῆς ἀρμονίας νὰ ρεῦσῃ, πρὸς μείζονα μέθην τινῶν, μείζονα δὲ νηφαλιότητα ἄλλων. Οἱ μουσικοὶ παίζουσι τὰ ὄργανά των μὲ τοιαύτην γλυκύτητα, ὥστε σταματῶσι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν πτήσιν των.»

Τελευτῶν, αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παραθέσω ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς μεταξὺ τοῦ Ἰακώβου Α' καὶ τοῦ Μογγόλου αὐτοκράτορος Ζεαγγίρ.

«Ἰακώβος, ἐλέφ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, τοῦ ποιητοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας καὶ Ἰρλανδίας, ὑπερασπιστὴς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, κτλ. Τῷ ὑψηλῷ καὶ κραταιῷ μονάρχῃ τῷ Μεγάλῳ Μογγόλῳ, βασιλεῖ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Κανδαχάρ, Κισμὲρ καὶ Κοραζάν, κτλ. χαίρειν. Ἐχοντες εἰδησιν τῆς μεγάλης εὐνοίας ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους, καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς μεγάλης ἡμῶν κλίσεως καὶ συμπαθείας πρὸς ὑμᾶς, κτλ. κτλ. . . . , σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε εὐμενῶς τὸ δῶρον τὸ ὅποιον θὰ σᾶς ἐγχειρίσῃ ὁ πρεσβευτὴς μας· καὶ οὕτω σᾶς συνιστῶμεν εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν προστασίαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ.»

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μογγόλου πρὸς τὸν Ἰακώβον Α' εἶχεν ὡς ἑξῆς: «Πρὸς ἓνα βασιλεῖα κατ' εὐθείαν καταγόμενον ἀπὸ τοὺς προγόνους τ.υ., τεθραμμένον εἰς τὰς στρατιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ περιβεβλημένον τιμὴν καὶ δικαιοσύνην· ἀρχηγὸν ἄξιον παντός ἐγκωμίου, ἰσχυρὸν καὶ σταθερὸν ἐν τῇ θρησκείᾳ, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν ὁ μέγας προφῆτης ὁ Χριστὸς· τὸν βασιλεῖα Ἰακώβον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀγάπη ἐνεποίησε τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὰς σκέψεις μου, ὥστε ποτὲ δὲν θὰ λησμονηθῇ· ἀλλ' ὡς ἡ ὁσμὴ τοῦ ἡλέκτρου ἢ ὡς κηπὸς δροσερῶν ἀνθῶν, ἡ εὐδία καὶ ἡ καλλονὴ τῶν ὁποίων ἐπὶ μάλλον αὐξάνει, οὕτω νὰ εἶσθε βέβαιος ὅτι ἡ ἀγάπη μου θὰ ἐξακολουθῇ νὰ αὐξάνῃ πρὸς ὑμᾶς. Τὴν ἐπιστολήν σας τὴν ὁποίαν μοὶ ἐστείλατε χάριν τῶν πραγματευτῶν σας τὴν ἀνέγνωσα· διὸ μὲν πεποιοῦμαι εἰς τὴν τρυφεράν πρὸς με ἀγάπην σας, καὶ παρακαλῶ νὰ μὴ σᾶς κακοφανῇ διότι δὲν σᾶς ἔγραψα μέχρι τοῦδε . . . Καὶ καθὼς τώρα καὶ πρότερον ἔλαβα ἐκ μέρους σας πολλὰ δείγματα τῆς ἀγάπης

σας, εὐτω, ἐπιθυμῶ καὶ ἀπὸ τοῦδε νὰ μ' ἐνθυμῆσθε διὰ τινῶν εἰδήσεων ἐκ τῆς πατρίδος σας, εἰς αὐξήσιν φιλίας μεταξύ μας, διότι τοιοῦτον εἶνε τὸ ἔθος τῶν ἡγεμόνων ἐνταῦθα. . . Καὶ ἂν τινες εἰς τὴν πατρίδα μου μὴ φοβούμενοι τὸν Θεὸν μηδὲ ὑπακούοντες εἰς τὸν βασιλέα των, ἢ ἄλλοι τινὲς ἄμοιροι θρησκείας ἤθελον ἀποπειραθῆ νὰ γείνωσιν ὄργανα πρὸς διάρρηξιν τοῦ δεσμοῦ τούτου τῆς φιλίας, θὰ στείλω τὸν υἱόν μου, τὸν Σουλτὰν Καρούν, στρατιώτην πεπειραμένον εἰς τοὺς πολέμους, νὰ τοὺς θανατώσῃ καὶ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχῃ πρόσκομμα παρακώλυον τὴν ἐξακολούθησιν καὶ αὐξήσιν τῆς φιλίας μας.»

Ἡ ἀντίθεσις τῶν χαρμισύνων τελετῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως φυσικῶς ἄγει εἰς εὐρὴν συμπέρασμα. Ὅσον διάφοροι καὶ ἂν εἶνε εἰς τὰς λεπτομερείας, συγγενέουσι στενωῶς κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν. Καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλως· διότι, καίτοι χωρίζονται διὰ τοῦ πλάτους τῆς γῆς, οἱ δύο λαοὶ εἶνε τόσον συγγενεῖς κατὰ τὸ πνεῦμα, ὥστε, ἀφοῦ ἐξέλιπον τόσαι γενεαὶ καὶ τόσαι αὐτοκρατορίαι διὰ μέσου πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, κατέστησαν οἱ αὐτοὶ τὴν μοῖραν καὶ τὸν σκοπὸν, πεσόντες ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον τῆς βασιλείσεως αὐτοκρατείας. Καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον θὰ μείνωσιν, ἐκτὸς ἂν (ὡς ἔχομεν ἐνίοτε λόγους νὰ φοβούμεθα) οἱ διέποντες τὰ τῆς αὐτοκρατορίας, ὑπέκοντες εἰς τὴν παρακμὴν, ἥτις εἰς τὰ μεγάλα λαοκρατούμενα κατὰ ὑπερνικῆ ἐνίοτε τὴν ἔννοιαν τῆς αὐτοκρατορίας, ἀποδειχθῶσιν ἀσυνεπεῖς καὶ ἀνειλικρινεῖς καὶ γίνωσι κοσμοπολίται, φίλοι πάσης χώρας ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς των. Δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ, τὸν φιλοξενούμενον εἰς χώραν γεωγραφικῶς μεμακρυσμένην τῆς πατρίδος μου, νὰ ἐκφέρω ἠθικὰ συμπεράσματα διὰ τοὺς φιλοξενούοντας· οὐχ ἦττον κ' ἐγὼ, ὡς πᾶς ἄνθρωπος με αἰσθήματα καὶ ὡς ὑπήκοος τῆς αὐτοκρατείας τῶν Ἰνδιῶν, ἀντιποιοῦμι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου. Ἐὰν οἱ μονάρχαι δὲν ἄρχουσι διὰ τοῦ θεοῦ δικαίου, ὡς πιστεύουσιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅτι ἄρχουσι, θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ μετὰ τοῦ Ροῦσκιν ἐν τίνι δικαίῳ ἄρχουσιν· ἀλλ' εἴτε ἡ Βικτωρία ἄρχει ἐν τῷ δικαίῳ τούτῳ εἴτε ὄχι, οὐχ ἦττον ἄρχει, καὶ ἡ Ἰνδία χαίρει. Ὅταν ἔλθωσιν εἰς τὸν θρόνον, ὁ δούξ κ' ἡ δούκισσα τῆς Ὑόρκης, δυνάμεθα νὰ εἶμεθα βέβαιοι, δὲν θὰ εἶνε ὀλιγώτερον ἀφωσιωμένοι ἀπὸ ὅσον ἡ βασίλισσα αὐτοκράτειρα ὑπῆρξεν εἰς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρέη, δι' ὧν ἡ Ἀνασσα κατέκτησε τὰς καρδίας τῶν πολλῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὅσοι ζῶσι καὶ εὐημεροῦσι καὶ προάγονται ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν της.

ΟΙ ΜΑΥΡΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΜΟΥ

ΚΑΙ ΑΙ ΑΛΛΟΚΟΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΤΩΝ(*)

ΥΠΟ

ΕΡΡΙΚΟΥ ΣΤΑΝΛΕΥ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΑΥΡΟΥΣ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Τὸ ἔθιμον τοῦ νυκτερεύειν περὶ τὴν κεντρικὴν πυρὰν τοῦ καταυλισμοῦ, καὶ διηγείσθαι παραμύθια, ἤρχισε παρ' ἡμῖν τῷ 1875, ἀφοῦ ὁ Σαβαδοῦ, ὁ ἀκόλουθος τοῦ Μαύρου βασιλέως Μτέσα, ἐξέπληξε τοὺς ἀκροατὰς μετὰ τὸ παραμύθιον τοῦ «Ἀμέμπτου ἱερέως.»

Ὁ κύκλος μας ἦτο ἐλεύθερος εἰς ὅλους, καὶ ἦτο συνήθως πολυσύχναστος· διότι ἅμα ἔβλεπον ὅτι οἱ καλλίτεροι ἀφηγηταὶ ἀντημείβοντο

(*) Εἶνε ὁ τίτλος τοῦ νεωτάτου συγγράμματος τοῦ περιωνύμου ἐξερευνητοῦ τῆς Ἀφρικῆς, τοῦ Στάνλεϋ, ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὸ πρῶτον παραμύθιον, μετὰ τοῦ συντόμου προοιμίου.

ὡς ἔπρεπε, καὶ ὅτι μεγάλως ἔτερπον τοὺς ἀκροατὰς, ὀλίγοι ἠδύνατο ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ πλησιάσωσι καὶ ἀκροασθῶσιν, ἐκτὸς ἂν ἐμποδίζοντο ἀπὸ κούρασιν ἢ ἀπὸ ἀσθένειαν.

Πολλὰ τῶν διηγήσεων ἦσαν μικρᾶς ἀξίας, ἄμοιροι πρωτοτυπίας καὶ καινοπρεπείας τινός· καὶ πολλάκις ἦσαν ἐπίσαστοι ἐκ τῆς Ἀσίας. Ἄλλ' ὅταν γνήσιός τις ἰθαγενὴς ἀπὸ τὰ ἐνδότερα ἐπεχείρει νὰ διηγηθῆ μῦθόν τινα τοῦ παλαιοῦ χρόνου, ἡμεθα βέβαιοι ὅτι θ' ἀκούσωμεν νέον τι καὶ ἐκπληκτικόν· ἢ γλῶσσα ἐγένετο γλαφυρωτέρα, καὶ εἰς ἕκαστον μῦθον ὑπῆρχεν ἠθικὴ τις ἔννοια.

Ἀρχίζω ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ Κόσμου κατὰ τοὺς Μαύρους, τὴν ὁποίαν μᾶς διηγήθη ὁ Ματαγέζα, ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Βαζοκῶ, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1883. Ὅσον πιστῶς καὶ ἂν ἐπροσπάθησα νὰ παρακολουθῆσω τοὺς ἀφελεῖς καὶ ἀνεπιτηδεύτους ἀφηγητὰς, εἶνε ἀδύνατον εἰς ἐμὲ νὰ παραστήσω τὴν ἀπλότητα τοῦ ὕφους καὶ τὸν τρόπον μεθ' οὗ διηγοῦντο τὰ μυθεύματά των. Ὁ Ἀφρικανὸς ἀφηγητὴς διηγείτο τὰ παραμῦθια του μὲ σκοπὸν ν' ἀρέσῃ εἰς τοὺς Ἀφρικανοὺς ἀκροατὰς, μετὰ πολλὰς προσλιπαρήσεις. Ἦτο ἀσυνήθιστος εἰς τὴν τέχνην τοῦ δημοσίου λέγειν, καὶ ποτὲ δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἐκτίθεται εἰς ἐπικρίσεις. Ἦτο προσέτι δειλὸς, καὶ κάπως ἀνάληγτος, ἢ κουρασμένος ἴσως, καὶ θὰ ἐπροτίμα νὰ ἠκροᾶτο ἄλλους μᾶλλον παρὰ νὰ διηγῆται αὐτὸς, ἀλλὰ καίτοι διαμαρτυρούμενος ὅτι ἡ μνήμη του ἦτο ἐλλιπής, καὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνθυμηθῆ τίποτε, ὑπεχώρει ἐπὶ τέλους χάριν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καλῆς συντροφιάς.

Ὁ Ματαγέζας οὗτος, ὅστις διηγήθη τὴν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἔλειψε ποτὲ ἀπὸ τὸν νυκτερινὸν κύκλον μας περὶ τῆς πυρᾶς, ἀλλ' ἔως τῶρα δὲν εἶχεν ἀνοίξει τὸ στόμα του. Τέλος, ἐπειδὴ ἡ σιωπὴ, μίαν ἐσπέραν, ἤρχισε νὰ μᾶς βαρύνῃ, ὁ Βαρουτῆς, εἰς τῶν ὑπηρετῶν τῆς σκηνῆς μου, ἐπιέζετο νὰ εἴπῃ κάτι τι· ἀλλ' αὐτὸς ὡπισθοχώρει λέγων ὅτι δὲν ἦτο ποτὲ ἰκανὸς νὰ ἐνθυμῆται ἕν πράγμα τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀκούσει, ἀλλὰ προσέθηκεν: «Ὁ Ματαγέζας εἶνε πολύξερὸς, τὸν ἄκουσα νὰ λέγῃ ἕνα μεγάλο παραμῦθι πῶς ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ τὸ φεγγάρι.»

Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ματαγέζαν, ὅστις ἐξέστατο εἰς τοὺς πόδας του εἰς ἰδιαιτέραν μικρὰν φωτιὰν καὶ χορὸς φωνῶν ἔκραξε: «Ματαγέζα! Ματαγέζα!» Ἐκεῖνος ἔδειξε μεγάλην δυσκολίαν νὰ ἔλθῃ μαζὺ μας νὰ καθίσῃ, ἀλλ' οἱ ἀνθρώποι, τῶν ὁποίων ἡ περιέργεια εἶχε κινηθῆ, ἐπέμειναν, καὶ τινες τούτων τὸν ἤρπασαν καὶ τὸν ἔσυραν

μὲ μεγάλους γέλωτας εἰς τὸ μέσον. Μετὰ πολλὰς προτροπὰς, καὶ μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἑνὸς καλοῦ φορέματος ἐν ἡ ἱστορία ἦτο καλὴ, ἤνοιξε τὸ στόμα του καὶ ἤρχισεν ὡς ἐξῆς τὸν παράξενον μῦθον περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸν παλῆρό παλῆρό καιρὸ, ὅλος αὐτὸς ὁ τόπος, καὶ ὅλη ὅλη ἡ γῆς, ἦτον σκεπασμένη ἀπὸ γλυκὸ νερό. Ὑστερα τὸ νερὸ στέγνωσε ἢ καταστάλαξε κάπου, καὶ τὰ χορτάρια καὶ τὰ λούλουδα καὶ τὰ κλαριά ἤρχισαν νὰ φυτρῶνουν ἀπάνω στὴ γῆς, καὶ καμπόσα μεγάλωσαν, ὕστερ' ἀπὸ πολλὰ φεγγάρια, κ' ἐγένεθησαν δένδρα, μεγάλα καὶ μικρά, καὶ τὸ νερὸ μαζεύθηκε εἰς ποτάμια καὶ ρέμματα καὶ λίμναις καὶ λάκκους, καὶ καθὼς ἔπεφτε βροχὴ, ἔκανε τὰ ποτάμια καὶ τὰ ρέμματα νερὸ τρεχάμενο, καὶ τῆς λίμνης καὶ τοὺς λάκκους νᾶνε πάντα κρῦο νερό. Δὲν ἦτον ζωντανὸ πρᾶγμα ποῦ νὰ σαλεύῃ ἐπάνω στὴ γῆς, ὡς ποῦ μιὰ μέρα κάθισε κοντὰς' ἕνα λάκκο ἕνας μεγάλος βάρθακας. Πόσο εἶχε ζήσει ἢ πῶς ἔφτασε νὰ ζῆ, αὐτὸ δὲν τὸ ξέρει κανεὶς· μόνο εἶνε ὑποψία πῶς τὸ νερὸ τὸν ἔβγαλε στὴ μέση ἀπὸ κάποια δύναμι ποῦ εἶχε μέσα του. Ἀπάνω στὸν οὐρανὸ ἦτον μονάχα τὸ Φεγγάρι ποῦ ἔλαμπε κ' ἔφεγγε, κάτω στὴ γῆς ἦτον μονάχα αὐτὸς ὁ βάρθακας. Εἶνε λόγος πῶς ἐσιμίζαν καὶ μίλησαν μαζὺ, καὶ πῶς μιὰ μέρα τοῦ εἶπε τὸ Φεγγάρι:

— Ἔχω μιὰ ἰδέα. Λογαριάζω νὰ κάμω ἕναν ἄνδρα καὶ μιὰ γυναῖκα γιὰ νὰ ζοῦν ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς, γιατί στοχάζομαι ποῦ ἔχει πλοῦσια βοσκὴ ἐπάνω σ' αὐτὴ, ἀρκετὴ γιὰ τέτοια πλάσματα.

— Ἀφέντη Φεγγάρι, εἶπε ὁ βάρθακός, ἄς τοὺς κάμω ἐγὼ καλλίτερα, γιατί μπορῶ νὰ τοὺς φτιάσω καλλίτερ' ἀπὸ σέ, μὲ τὸ νὰ βρισκομαι ἐπάνω στὴ γῆς, ἐνῶ ἐσὺ βρίσκεσαι στὸν οὐρανὸ.

— Ἀλήθεια, ἀποκρίθη καὶ εἶπε τὸ Φεγγάρι, ἐσὺ ἔχεις δύναμι νὰ πλάσῃς πλάσματα ποῦ θὰ ἔχουν σύντομη ζωὴ, μὰ σὰν τοὺς κάμω ἐγὼ, θὰ πάρουν κάτι ἀπὸ μένα· καὶ εἶνε κρίμα στὰ πλάσματα ποῦ θὰ φτιάσῃ ἕνας νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ πεθαίνουν. Καὶ γι' αὐτὸ, βάρθακε, στοχάζομαι νὰ φυλάξω τὴ δύναμι τῆς πλάσσης στὸ ἑαυτὸ μου, γιὰ νὰ γείνουν τὰ πλάσματα τέλεια καὶ νὰ ζοῦν πολὺν καιρὸ.

— Ἄχ! Φεγγάρι, μὴ μοῦ φθονῆς τὴ δύναμι ποῦ ἔχω μαζὺ μὲ σέ, κ' ἄρξέ με νὰ τὴν χαίρωμαι. Θὰ τοὺς δώσω μορφὴ καθὼς τὸ ἐφαντά-

σθηκα πολλαίς φοραίς. "Ό,τι βάλω με τὸ νοῦ μου, εἶμαι χονδροκέφαλος καὶ θέλω νὰ γείνη σωστό.

— Ἀνίσως τῶχεις ἀπόφασι, ἀκουσε τὰ λόγια μου, κ' ἐσὺ κ' ἐκεῖνοι θὰ πεθάνετε. Ἐσένα θὰ σὲ χτυπήσω ἐγὼ ὁ ἴδιος καὶ θὰ σὲ τελειώσω μιὰ καὶ καλή· καὶ τὰ πλάσματά σου δὲν μποροῦν παρὰ νὰ σὲ ἀκολουθήσουν, ἀφοῦ θὰ εἶνε ἀπὸ τέτοιο ἀδύνατο ὑλικὸ ποῦ μπορεῖς νὰ τοὺς δώσης.

— Ἀχ! εἶσαι θυμωμένο τώρα, φεγγαράκι μου, μὰ δὲ σὲ φοβάμαι. Τῶχω ἀπόφασι τὰ πλάσματα ποῦ θὰ ζήσουν ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆς νὰ εἶνε φτιάσιμο δικό μου. Κύτταζε τὸ δικό σου τὸ βασίλειο ἀπάνω στὸν οὐρανό.

Τότε τὸ Φεγγάρι σηκώθηκε κ' ἀνέβηκε πλεῖο ψηλά, ὅπου με τὸ μεγάλο λαμπερὸ πρόσωπό του ἔφραγεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ὁ βαθρακὸς ἐφρούσκωσε καὶ ἔγεινε μεγάλος με τὴν ιδέα του, ὡς ποῦ ὠρίμασε κ' ἐβγήκε κάτι σὰν δύο πλάσματα διπλάρικα, ἀρσενικὸ καὶ θηλυκὸ. Αὐτὰ ἦταν τὰ πρῶτα τοῦ γένους μας ποῦ πάτησαν μιὰ φορὰ τὸ χῶμα.

Τὸ Φεγγάρι τὰ εἶδεν ἀπὸ ψηλά καὶ λύσσαξε, καὶ κατέβηκε ἀπ' τὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ παιδέψῃ τὸ βάθρακα, ποῦ εἶχε κλέψῃ τὸ προνόμιο ποῦ εἶχε γιὰ δικό του. Ἐπῆγε ὀλοῖσα στὴ γοῦρνα ποῦ ἔπλεε ὁ βαθρακὸς, καὶ στάθηκε λάμποντας ἀπὸ πάνω του.

— Κακόμοιρε, ἐφώναξε, τί ἔκαμες;

— Ὑπομονή, Φεγγαράκι, κ' ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμα ἦτον τὸ δίκιο μου κ' ἡ δύναμί μου. Ἦτον στὸ χέρι μου νὰ τὸ κάμω, καὶ νὰ, τὸ ἔκαμα.

— Ἐφρούσκωσες καὶ ψήλωσες κ' ἔγεινες με τὸ νοῦ σου ἴσος μ' ἐμένα. Ἀπὸ τὴν περηφάνεια σου ἔχασες τὸ νοῦ σου κ' ἐξέχασες τὸ τί σοῦ εἶχα εἰπῆ. Κι' ἂν ἐπαιρνες πληρεξούσιο ἀπὸ μένα γιὰ νὰ δοκιμάσης τὴ δουλειά, δὲν θὰ μποροῦσες νὰ κάμης καλλίτερ' ἀπ' ὅ,τι ἔκαμες. Ὅσο χειρότερός μου εἶσαι σὺ, τόσο αὐτοὶ θὰ εἶνε χειρότεροι ἀπὸ κείνους ποῦ θὰ ἔφτιανα ἐγὼ πάνω 'ς αὐτὴ τὴ γῆς· τὰ πλάσματά σου εἶνε ἐλεεινὰ καὶ κακότερα, ζῶα χωρὶς αἴσθημα, χωρὶς ἐννοια καὶ τρόπο γιὰ νὰ υπερασπισθοῦν τὸν ἑαυτό τους. Βλέπουν, ἀνασαίνουν, ζοῦν· ἡ ζωὴ τους μπορεῖ νὰ μετριθῇ μ' ἕνα γῦρο κ' ἕνα ταξίδι δικό μου. Ἀνίσως δὲν τὰ ἐλυπούμουν, θὰ τὰ ἄφηναν νὰ πεθάνουν. Γι' αὐτὸ, καὶ γιὰ ἕνα ἔλεος, ἀποφασίζω νὰ τὰ καλλιτερέψω λίγο. Ἡ ζωὴ τους θὰ μακρύνῃ κάτι τι, καὶ θὰ τοὺς χαρίσω τόση γνῶσι ὅση μποροῦν νὰ βαστάξουν τέτοια

κακοπλασμένα πράγματα σὰν αὐτὰ, γιὰ νὰ ἔχουν κάποιον ὁδηγὸ στὴ ζωὴ τους, ποῦ θὰ εἶνε θολή κ' ἀνακατωμένη. Ὅσο γιὰ σένα, ὅσο ζῆς καὶ εἶσαι ἐγὼ θὰ σὲ ἐχθρεύωμαι, καὶ γιὰ νὰ γλυτώσω αὐτὰ σὲ τελειώσω σένα.

Σὰν εἶπε αὐτὰ τὸ Φεγγάρι ἐδιάβηκε πλεῖο σιμὰ καταπάνω στὸ βάρθακα, κ' ἡ ἄγριος σπίθαις ποῦ ἔπεφταν ἀπ' τὸ φλογερὸ πρόσωπό του ἔπεσαν ἀπάνω στὸ βάρθακα, ὡς ποῦ κήκε ὅλος.

Τότε τὸ Φεγγάρι ἔπεσε μέσα στὸ λάκκο νὰ λουσθῇ, γιὰ νὰ σβύσῃ λίγο ἡ φλόγα τοῦ θυμοῦ του, καὶ τὸ νερὸ ζεσάθηκε τόσο πολὺ, ὥστε ἔβραζε καθὼς βράζει τὸ νερὸ μὲς τὸ τσουκάλι ἀπάνω στὴ φωτιά, κ' ἔμεινε μὲς τὸ λάκκο, ὡς ποῦ τοῦ ἐπέρασε λίγο ὁ θυμὸς του.

Ἔστερα τὸ Φεγγάρι ἐβγήκε ἐξω ἀπ' τὸ λάκκο, κ' ἔψαξε νὰ βρῇ τὰ πλάσματα τοῦ βάρθακα· καὶ σὰν τὰ ἤυρε, τὰ ἐφώναξε νὰ ἐρθοῦν σιμὰ του, μὰ κείνα τὰ ἔπιασε φόβος κ' ἐκρύφθηκαν.

Σὰν εἶδε αὐτὸ, τὸ Φεγγάρι ἐχαμογέλασε, καθὼς τὸ βλέπεις νὰ χαμογελᾷ κάποτε ταῖς ὠραίαις βραδειαῖς, ὅταν εἶνε καθαρὸ ἄσπρο, χωρὶς ἴσκιους καὶ μαυράδια, κ' εὐχαριστήθηκε ποῦ τὰ πλάσματα τοῦ βάρθακα τὰ ἔπιασε φόβος.

— Τὰ κακότυχα, εἶπεν· ὁ βάρθακας μοῦ ἄφησεν ἀκόμη πολλὰ νὰ κάμω ὡς ποῦ νὰ τὰ φέρω στὴν ἀκμὴ νὰ εἶνε τὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα τὰ γήινα πλάσματα.

Σὰν εἶπεν ἔτσι, τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ ἔφερε στὴ γοῦρνα ὅπου εἶχε λουσθῇ, καὶ ὅπου εἶχε τὸ σπῆτι τοῦ ὁ βάρθακας. Τὰ ἐκράτησε στὸ νερὸ γιὰ κάμποση ὦρα, καὶ τὰ ἔλουσεν ὠμορφα-ὠμορφα, καὶ τὰ ἐχτυποῦσε πότε καὶ πότε, καθὼς κάνει ἕνας κεραμιδᾶς με τὰ κεραμίδια ποῦ πλάθει, ὡς ποῦ τὰ ξανάπλασε καὶ τοὺς ἔδωκε ἕνα εἶδος ὅμοιο με τὸ κορμί ποῦ ἔχουμε τώρα ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὁ ἄνδρας ἐπῆρε γιὰ ξεχωριστὸ σημάδι νὰ ἔχῃ πλατεῖς ὠμους, βαθὺ στῆθος, πλατεῖα κόκκαλα καὶ ψηλὴ κορμοστασιά· ἡ γυναῖκα ἐπῆρε στενότερο στῆθος, λιγνὴ μέση, καὶ πλατεῖα λεκάνη. Τότε τὸ Φεγγάρι τοὺς ἔδωκε ὀνόματα· τὸν ἄνδρα τὸν ὠνομάτισε Βατέτα, καὶ τὴν γυναῖκα τὴν ὠνομάτισε Χάννα, καὶ τοὺς ὠμίλησε καὶ εἶπε:

— Βατέτα, ἰδὲ τὴ γῆς αὐτὴ καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ χόρτα καὶ τὰ κλαριά καὶ τὰ λούλουδα· ὅλα εἶνε γιὰ σένα καὶ γιὰ τὴ γυναῖκά σου τὴν Χάννα, καὶ διὰ τὰ παιδιά σου, ποῦ θὰ σοῦ γεννήσῃ ἡ γυναῖκά σου Χάννα. Σ' ἔχω ξανακάμῃ δευτέρη φορὰ, γιὰ νὰ μπορῆτε σὺ κ' οἱ δι-

κοί σου ν' απολάψετε και νὰ χαρήτε ὅσα πράγματα σὰς φανοῦν καλὰ και πρεπούμενα. Γιὰ νὰ μπορῆς νὰ γροικῆσῃς ποῦ τὰ πράγματα δὲν εἶνε βλαβερὰ, παρὰ εἶνε καλὰ γιὰ σένα, ἔβαλα μὲς τὸ κεφάλι σου διακρίσει και γνώσι, ὅπου νὰ μπορέσῃς νὰ γένῃς φρόνιμος μὲ τὸν καιρό. Ὅσο πλειότερη φρονιμάδα ἀποχτήσῃς, τόσο πλειότερο θὰ μπορῆς νὰ γροικῆς τὴν πλησμονὴ τῶν καλῶν ποῦ ἔχει ἡ γῆς γιὰ τὰ πλάσματα ποῦ θὰ ζοῦν ἀπάνω της. Ἐκαμα ἐσένα και τὴ γυναϊκά σου τόσο τέλειους, ὅσο χρειάζεται γιὰ τὴν διατήρησι και ἀπόλαψι τοῦ μακρὸς τῆς ζωῆς, ποῦ σοῦ τὴν ἔκαμε ὁ Βαθρακὸς νὰ εἶνε σύντομη. Στὸ χέρι σου εἶνε νὰ τὴν μακρύνῃς ἢ νὰ τὴν κοντύνῃς. Κάτι τι θὰ σὲ μάθω μονάχα. Σοῦ δίνω πρῶτα-πρῶτα ἓνα τσεκουρι. Σοῦ ἀνάφτω φωτιά, ποῦ θὰ ρίχνῃς ξύλα ἐπάνω γιὰ νὰ βαστάῃ. Θὰ σοῦ φτιάσω κ' ἓνα τσουκάλι γιὰ νὰ βράζῃς τὸ φαγι σου.

Τὸ Φεγγάρι ἐπῆρε κάτι μαῦρο χῶμα σιμὰ ἀπ' τὴ γούρνα και τὸ ἀνακάτωσε μὲ νερὸ, ὕστερα τὸ ἐζύμωσε και τὸ ἐγύρισε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ ὡς ποῦ ἔγεινε στρογγυλὸ, και κούφιο ἀπὸ μέσα, και τὸ ἐσκέπασε μὲ δαυλοὺς τῆς φωτιάς και τὸ ἔψησε. Και σὰν ἐψήθηκε τοὺς τὸ ἔδωκε.

— Αὐτὸ τὸ ἀγγεῖο, εἶπε τὸ Φεγγάρι, εἶνε γιὰ τὸ μαγειρεμμα τοῦ φαγητοῦ σου. Θὰ ρίχνῃς νερὸ μέσα, και μὲς τὸ νερὸ θὰ βράζῃς ὅ,τι φαγώσιμο ἐπιθυμῆς νὰ φάγῃς. Τότε θὰ βράζῃς τὸ ἀγγεῖο ἀπάνω στὴ φωτιά, κ' ἡ φωτιά ὕστερα ἀπὸ λίγο θὰ κἀνῃ τὸ νερὸ νὰ βράζῃ και τὸ φαγι θὰ μαγειρεύεται. Ὅλα τὰ λαχανικὰ, ρίζαις και βολβοί, γίνονται νοστιμώτερα και καλλίτερα, ἅμα βράσουν ἔτσι. Ὡς τόσο θ' ἀργήσῃς νὰ μάθῃς ποιά ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα ὅσα εἶνε νόστιμα στὸ μάτι εἶνε νόστιμα και στὸν οὐρανίσκο. Μόνο ἂν βρῖσκεσαι εἰς ἀμφιβολία και φοβάσαι μὴ βλαφτῆς, ἐρώτησέ με και θὰ σοῦ ἀποκριθῶ.

Σὰν ἔδωκε στὸν ἄνδρα και στὴ γυναϊκα τὸ πρῶτό τους μάθημα, τὸ Φεγγάρι ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ, κ' ἀπὸ τὰ ψηλὰ τοὺς ἔφεγγε, κ' ἔφεγγε ἀπάνω 'ς ὅλη τὴ γῆς κἀπως χαρούμενα, και τοῦτο παρηγόρησε κἀπως τὸ μοναχικὸ ἀνδρόγυνο.

Ἀφοῦ ἀγνάντεψαν τὸ Φεγγάρι ἐκεῖ ποῦ ἀνέβαινε, ὡς ποῦ ἔφτασε στὰ ψηλὰ τὰ μέρη, ὁ Βατέτας και ἡ Χάννα ἐσηκώθησαν κ' ἐπεριπάτησαν μὲ τὸ ὠραῖο φῶς ποῦ τοὺς ἔδινε, ὡς ποῦ ἔφτασαν 'ς ἓνα μεγάλο-μεγάλο δένδρο ποῦ ἦτον πεσμένο. Τὸ χόνδρος ποῦ εἶχε τὸ πεσμένο κούτσουρο ἦτον δυὸ φοραῖς σὰν τὸ μπόι τους. Στὴ μεγαλύτερη ἄκρη τοῦ κούτσουρου ἦτον μιὰ τρύπα, ὅπου μποροῦσαν νὰ στέκουν μέσα χω-

ρίς νὰ σκύφουν. Σὰν ἐνύσταξε και ἤθελε νὰ κοιμηθῇ, ὁ Βατέτας ἀναψέ τὴν φωτιά του ἔξω σιμὰ στὸ ἀνοιγμα τῆς τρύπας, ἔκοψε ξηρὰ ξύλα, και ἡ γυναϊκα του τὰ ἔκαμε σωρὸ ἀπάνω στὴ φωτιά, κ' ἡ φλόγα ἔγεινε μεγάλη κ' ἔλαμπε μὲς τὴν τρύπα. Ὁ Βατέτας ἐπῆρε τὴ Χάννα ἀπ' τὸ χέρι κ' ἐμβῆκε μὲς τὸ δένδρο, κ' οἱ δύο ἐπλάγιασαν ἀντάμα. Μὰ κ' οἱ δυὸ ἄρχισαν νὰ παραπονοῦνται γιὰ τὸ κρεβάτι ποῦ ἦτον σκληρὸ, κ' ὁ Βατέτας, ἀφοῦ ἐσυλλογίστηκε λίγο, ἐσηκώθηκε κ' ἐβῆκε ἔξω κ' ἐμάζεψε κάτι χλωρὰ μεγάλα φύλλα ἀπὸ ἓνα φυτὸ ποῦ ἦτον κοντὰ στὸ πεσμένο δένδρο, κ' ἐγύρισε φορτωμένος μ' αὐτά. Τὰ ἔστρωσε χάμου παχειὰ-παχειὰ, κ' ἡ Χάννα ἐκυλίσθηκε 'ς αὐτὰ ἀπάνω, κ' ἐγέλασε χαρούμενα σὰν εἶπε τοῦ Βατέτα πῶς ἦταν μαλακὸ κ' ἀπαλὰ κ' εὐγενικὰ κ' ἀνοίγωντας τὴν ἀγκαλιά της, ἐφώναξε: «Ἐλα, Βατέτα, και πέσε στὸ πλευρό μου.»

Ἀγκαλιὰ κ' αὐτὴ ἦτον ἡ πρώτη μέρα τῆς ζωῆς τους, τὸ Φεγγάρι εἶχε διορθώσει τόσο καλὰ τὸ ἄχαρο και φτωχικὸ φτιάσιμο τοῦ βάθρακα, ὥστε ἦταν κ' οἱ δύο ὄριμοι, ὁ ἄνδρας κ' ἡ γυναϊκα. Ἀπάνω 'ς ἓνα μῆνα, ἡ Χάννα ἐγέννησε διπλάρικα, τὸ ἓνα ἀγόρι και τὸ ἄλλο κορίτσι, κ' ἦταν ὅμοια ἀπαράλλαχτα ὁ Βατέτας και ἡ Χάννα, και τόσο τοῦ ἄρεσε τοῦ Βατέτα, ὥστε ὑπηρετοῦσε μὲ ἀγάπη τὴ γυναϊκά του, κ' αὐτὴ, ἔχοντας διπλὸ φόρτωμα, δὲν ἔκανε ἄλλη δουλειά.

Μ' αὐτὰ και μ' αὐτὰ ὁ Βατέτας, λαχταρῶντας νὰ καλοπερνᾷ ἡ γυναϊκα του, και νὰ θρέφονται καλὰ τὰ παιδιὰ του, ἐγύρεψε ναῦρη διαλεχτὰ πράμματα, μὰ δὲν ἤμποροῦσε ναῦρη κάτι τι γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴ δύσκολη ὄρεξι ποῦ εἶχε ἀποχτήσῃ ἡ γυναϊκα του. Τότε, κυττάζοντας ἀπάνω τὸ Φεγγάρι, ἐσήκωσε τὰ χέρια του κ' ἐφώναξε:

— ὦ! Φεγγάρι, ἄκουσε τὸ πλάσμα σου, τὸν Βατέτα! Ἡ γυναϊκα μου κείτεται μαραμμένη, κ' ἔχει μιὰ ὄρεξι παράξενη γιὰ μὲ, ποῦ δὲν μπορῶ νὰ τὴν χορτάσω, και τὰ παιδιὰ ποῦ μὰς ἐγεννήθηκαν τρῶν ἀπὸ τὸ κορμί της, κ' ἡ δύναμι της ξεπέφτει και χάνεται. Κατέβε κάτω, ὦ! Φεγγάρι, και δεῖξέ μου τί καρποὶ και τί χόρτα θὰ χορτάσουν τὴν πεῖνά της.

Τὸ Φεγγάρι ἄκουσε τὴ φωνὴ τοῦ Βατέτα, και προβάλλοντας ἀπὸ ἓνα σύννεφο μὲ ἄσπρο πρόσωπο γελαστὸ εἶπε:

— Καλὰ, Βατέτα νά : ἐρχομαι νὰ σὲ βοηθῶσω.

Σὰν ἦρθε τὸ Φεγγάρι σιμὰ στὸν Βατέτα, τοῦ ἔδειξε τὸν χρυσὸν καρ-

πὸ τῆς βανάνας, ποῦ ἦτον τὸ ἴδιο φυτὸ, ὅπου τὰ φύλλα του ἔκαμαν τὸ πρῶτο στρώμα γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὴ γυναῖκά του.

— "Ω! Βατέτα, μύρισε αὐτὸν τὸν καρπὸ. Πῶς σοῦ φαίνεται ἡ μυρωδιά του ;

— Εἶνε ὡραῖο καὶ καλὸ. "Ω! Φεγγάρι, ἂν θὰ εἶνε τόσο νόστιμο καὶ καλὸ γιὰ φάγωμα, ὅσο εἶνε μωσχομυρωδάτο, ἡ γυναῖκα μου θὰ χαρῆ μ' αὐτό.

Τότε τὸ Φεγγάρι ἐξεφλούδισε τὴ βανάνα καὶ τὴν ἔδωκε τοῦ Βατέτα, κ' αὐτὸς ἔφαγε, κ' ἡ νοστιμάδα ἦτον τόση, ὥστε παρεκάλεσε νὰ πάρῃ μιὰ γιὰ τὴ γυναῖκά του. Σὰν τὸ ἔφαγε ἡ Χάννα, κ' ἐκείνη ἐφάνηκε φχαριστημένη· μὰ εἶπε:

— Πές τοῦ Φεγγαριοῦ ὅτι χρειάζομαι κάτι ἄλλο, γιατί δὲν ἔχω δύναμι, καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὸς ὁ καρπὸς δὲν θὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι μοῦ παίρνουν αὐτὰ τὰ παιδιά.

Ὁ Βατέτας ἐβγήκε κ' ἐπαρακάλεσε τὸ Φεγγάρι ν' ἀκούσῃ τὰ λόγια τῆς Χάννας. Τὸ Φεγγάρι, σὰν ἄκουσε, εἶπε:

— Τῶξενρα πῶς ἔτσι θὰ ἦτον τὸ πρᾶμμα. Γιὰ κύτταζε ὀλόγουρα, Βατέτα, καὶ πές μου τί βλέπεις ποῦ φεύγει ἐκεῖ.

— Αὐτὸ εἶνε βουβάλι.

— Καλὰ τὸ εἶπες, ἀποκριθῆκε τὸ Φεγγάρι. Καὶ τί ἀκολουθεῖ ὕστερ' ἀπ' αὐτό ;

— Ἕνας τράγος.

— Καλὰ πάλι. Κ' ὕστερ' ἀπ' αὐτό ;

— Μία ἀντιλόπη.

— Μπράβο, Βατέτα· καὶ κατόπι ἀπ' αὐτό ;

— Ἕνα πρόβατο.

— Πρόβατο, ἀληθινά. Τώρα κύτταζε ἀπάνω στὰ δένδρα, καὶ πές μου τί βλέπεις καὶ πετᾷ ἀπὸ πάνω τους.

— Βλέπω πουλιὰ καὶ περιστέρια.

— Πολὺ καλὰ τὰ ὀνοματίζεις, εἶπε τὸ Φεγγάρι. Αὐτὰ σοῦ τὰ δίνω γιὰ θροφή σου. Τὸ βουβάλι εἶνε δυνατὸ κ' ἄγριο, ἄφησέ το γιὰ δούλεψί σου· ὁ τράγος, τὸ πρόβατο καὶ τὰ πουλιὰ θὰ ζοῦν σιμά σου, καὶ θὰ τὰ ἔχῃς μὲ τὸ καλὸ. Εἶνε χιλιάδες στὰ δάση, ποῦ θὰ τὰ μερώσῃς καὶ θάρθοῦν σιμά σου. Παίρνε καμπὸς ἀπ' αὐτὰ κατσίκια ἢ πρόβατα ἢ πουλιὰ, καὶ δένε τα, κ' ἰκόβει τὸ λαιμὸ τους μὲ τὸ τσεκούρι. Τὸ αἶμα θὰ τρέχῃ στὴ γῆς· τὸ κρέας ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὸ τομάρι εἶνε καλὸ

γιὰ φάγωμα, ἀφοῦ τὸ βράσης ἢ τὸ ψήσης στὴ φωτιά. Τρέξε τώρα, Βατέτα· ἡ γυναῖκά σου λαχταρίζει γιὰ κρέας, καὶ τίποτε ἄλλο δὲν χρειάζεται γιὰ νὰ βάλῃ δύναμι. Ἐτοίμασε γλήγορα γιὰ φαγί.

Τὸ Φεγγάρι ἐπέταξε ψηλὰ, γελαστὸ καὶ χαρούμενο, κ' ὁ Βατέτας ἔτρεξε νὰ δέσῃ ἕνα κατσίκι, καὶ τὸ ἔτσεκούρωσε καὶ τὸ ἔγδαρε καὶ τὸ ἔψησε καὶ τὸ ἔβρισε, καθὼς τὸν ἐσυμβούλεψε τὸ Φεγγάρι. Ἡ Χάννα, ἀφοῦ ἔφαγε ἀπ' τὸ κρέας τὸ βρασμένο, γλήγορα ἔβαλε δύναμι, καὶ τὰ παιδιά ἐδυνάμωσαν κ' ἐμεγάλωσαν ὄχι καλλίτερα.

Ἕνα πρωὶ ὁ Βατέτας ἐπεριπατοῦσε ἔξω ἀπὸ τὴν κουφάλα ποῦ εἶχε γιὰ σπίτι, καὶ νά! μεγάλη ἀλλαγὴ ἦρθε ἀπάνω στὴ γῆς. Ὅλοῖσα ἀπὸ πάνω ἀπ' ταῖς κορφαῖς τῶν δένδρων, μιὰ μεγάλη μπάλλα ἀπὸ φῶς λαμπερὸ ποῦ θάμβωνε τὰ μάτια ἐφάνηκε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ, κ' ἔλαμπε μὲ λάμψι περήφανη 'ς ὅλη τὴν πλάσι. Ὅσα πράγματα ἐφαίνονταν μπερδεμμένα πρὶν, τώρα ἄρχισαν νὰ φαίνωνται πλεῖο καθαρὰ κ' ὀλοφάνερα.

Μὲ τὸ μέσο αὐτὸ τοῦ λαμπεροῦ καὶ παράξενου φωτὸς εἶδε τὴ διαφορὰ μεταξὺ ἐκείνων ποῦ εἶχε δώσει τὸ Φεγγάρι κ' ἐκείνων ποῦ ἔδειχνε αὐτὸ τὸ νέο φῶς, ποῦ ἔλαμπε τώρα. Γιατί ἔξω τὰ δένδρα καὶ τὰ φύλλα τους ἐφαίνονταν γεμάτα ἀπὸ ἕνα λαμπερὸ καὶ παράξενον φῶς, ἐνῶ ἀποκάτω ἦτον μονάχα μιὰ ἀδύνατη ἀντιλαμπὴ ἀπὸ κείνο ποῦ ἦτον ἀποπάνω, καὶ στὸ μάτι ἐφαίνονταν σὰν τὸ κρῦο φῶς τοῦ Φεγγαριοῦ.

Καὶ στὸ πλεῖο ἀδύνατο φῶς ποῦ ἦτον ἀποκάτω ἀπ' τὰ φύλλα τῶν δένδρων εἶχαν μαζευθῆ πλήθη ἀπὸ νέα καὶ παράξενα πλάσματα· ἄλλα μεγάλα, ἄλλα μεσακὰ κ' ἄλλα μικρούτσικα.

Ξαφνισμένος ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἔβλεπε, ὁ Βατέτας ἐφώναξε:

— Ἐλα ἔξω, Χάννα, νὰ ἰδῆς τὰ παράξενα πράγματα ποῦ εἶνε ἀπ' ὄξου ἀπ' τὸ σπίτι μας, γιατί ἀληθινὰ χάνω τὸ νοῦ μου καὶ δὲν ἀπεικάζω τί ἔγεινε.

Ἰπάκοη ἡ Χάννα (κείνον τὸν καιρὸ ἡ γυναῖκες ἦταν ὑπάκοαις) ἔτρεξεν ἔξω μαζὺ μὲ τὰ παιδιά, κ' ἐστάθηκε στὸ πλάγι του, κ' ἐκείνη ξαφνίστηκε ἀπ' τὴ λάμψι τοῦ φωτὸς κ' ἀπ' τὴν πλησμονὴ τῶν ζωντιμιῶν κάθε λογῆς καὶ κοπῆς ποῦ ἔστεκαν στὸν ἴσκιον ἀραδιασμένα τριγύρω τους, μὲ τὰ μούτσουνά τους κατὰ τὸ μέρος ποῦ ἔστεκαν οἱ δύο τους.

— Τί εἶν' αὐτὰ τὰ πρᾶμματάκια, Βατέτα; ἐρώτησε ἡ γυναῖκα.

— Κ' ἐγὼ δὲν ξέρω, Χάννα. Ὅλα αὐτὰ μοῦ ἦρθαν σὰν ἔφυγε τὸ Φεγγάρι ἀπὸ μέ.

— Πρέπει νὰ τὸ ξαναφωιάξῃς πίσω, Βατέτα, καὶ νὰ ρωτήσης τί θὰ πῆ αὐτὸ, ἀλλοιῶς θὰ φοβᾶμαι κακὸ γιὰ σένα καὶ γι' αὐτὰ τὰ παιδιὰ.

— Ἐχεις δίκη, γυναϊκά μου, γιατί γιὰ νὰ καταλάβουμε τί θὰ ποῦν ὅλα αὐτὰ χωρὶς ἄλλη βοήθεια παρὰ τῆ δική μου γνώσι, ἔπρεπε νὰ σταθοῦμε δῶ ὡς ποῦ νὰ χαθοῦμε.

Τότε ἔβαλε μιὰ φωνή κ' ἔκραξε, καὶ σὰν ἄκουσαν τῆ φωνή του ὅλα τὰ ζωντίμια τὰ μαζεμμένα στὸν ἴσκιο κύτταξαν ψηλά, κ' ἐφώναξαν μὲ τῆ φωνή τους. Καὶ τὸ νόημα τῆς φωνῆς τους, ἀγκαλὰ καὶ ἦτον μεγάλη διαφορὰ στῆ φωνή τοῦ καθενοῦ, ἀπ' τὸ φοβερὸ φρύμασμα τοῦ λεονταριοῦ ὡς τὸ ἄχαρο γκρίνιασμα τοῦ ποντικοῦ, ἦτον αὐτό:

— Ἐλα κάτω 'ς ἐμᾶς, Φεγγάρι, κ' ἐξήγησέ μας τί θέλει νὰ πῆ αὐτὸ ποῦ πάθαμε· γιατί ἐσὺ ποῦ μᾶς ἔκαμες, ἐσὺ μπορεῖς καὶ νὰ μᾶς βάλῃς γνώσι νὰ καταλάβουμε τί τρέχει.

Σὰν ἐτελείωσαν τὴν παρακάλεσι τους στὸ Φεγγάρι, ἦρθε μιὰ φωνή ἀπὸ ψηλά, ὅπου ἐμπουμπούνιζε σὰν τὸ μακρυνὸ μπουμπουνητὸ, κ' ἔλεγε:

— Σταθῆτε ἐδῶ ποῦ εἰστε, ὡς ποῦ νὰ περάσῃ αὐτὸ τὸ νέο φῶς, καὶ νὰ ἰδῆτε τὸ γλυκὺ φῶς τὸ δικό μου καὶ τῶν πολλῶν παιδιῶν ποῦ μοῦ ἐγενήθηκα. Τότε θ' ἴρθῶ σιμά σας καὶ θὰ σᾶς πῶ.

Ἐκεῖ σταθῆκαν τὸ κάθε ζωντανὸ καὶ τὸ κάθε ἀγρίμι στῆ θέσι του, ὡς ποῦ ἐξέπεσε καὶ πέρασε ἡ μεγάλη λάμψι καὶ ἡ ζέστη τοῦ προφαντοῦ φωτός, καὶ εἶδαν ποῦ ἔγεινεν ἄφαντο κατὰ τὸ ἀντίπερα μέρος ἀπὸ κεῖνο ποῦ φάνηκε γιὰ πρώτη φορὰ, κ' εὐτὺς ὕστερα στῆ θέσι ποῦ ἔγεινε ἄφαντο ἐφάνηκε τὸ Φεγγάρι, καὶ 'ς ὅλο τὸν οὐρανὸ ἐφάνηκαν τ' ἀμέτρητα μικρὰ φῶτα, ποῦ ἔβγαζαν τὰ παιδιὰ τοῦ Φεγγαριοῦ.

Ἀφοῦ τὰ εἰδείξεν ὅλα αὐτὰ ὁ Βατέτας στῆ Χάννα καὶ στὰ παιδιὰ, τὸ Φεγγάρι ἔλαμψε γλυκὰ καὶ χαρούμενα, κ' ἔρυγεν ἀπ' τὸν οὐρανὸ χαμογελῶντας, καὶ κατέθηκε στῆ γῆς, καὶ στάθηκε ὄχι μακρὰ ἀπ' τὸν Βατέτα, ἀντίκρυ 'ς αὐτὸν καὶ στῆ φαμίλια του καὶ 'ς ὅλα τὰ ζωντίμια ποῦ ἦταν ἀποκάτ' ἀπ' τὸν ἴσκιο του.

— Ἀκούσατε, Βατέτα, καὶ σεῖς ἀγρίμια καὶ ζωντανά. Τώρα εἶδατε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ μέτρημα τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ὥρας, ποῦ θὰ μοιραστῆ ἀπὸ δῶ κ' ἐμπρός νὰ εἶνε μέρα καὶ νύχτα. Ὁ καιρὸς ποῦ περνᾷ ἀνάμεσα στὸ φῆλωμα καὶ τὸ χαμήλωμα τοῦ ἡλίου θὰ εἶνε μέρα, κ' αὐτὸς ποῦ θὰ περάσῃ ἀνάμεσα στὸ χαμήλωμα καὶ στὸ ξαναψῆλωμα θὰ

εἶνε νύχτα. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἔρχεται ἀπὸ τὸν ἥλιο, μὰ τὸ φῶς τῆς νύχτας ἔρχεται ἀπὸ με κ' ἀπ' τὰ παιδιὰ μου τ' ἀστέρια· κ' ἐπειδὴ ὅλοι ἐσεῖς εἰστε πλάσματά μου, ἀποφάσισα νὰ λάμπῃ τὸ ἀπαλότερο φῶς μου στὸν ἡσυχον καιρὸ ποῦ κοιμάστε, γιὰ νὰ παίρνετε πίσω τῆ δύναμι ποῦ ἐχάσατε τὸν καιρὸ ποῦ ἦστε ξυπνητοί· καὶ θὰ ξυπᾶτε κάθε μέρα γιὰ νὰ κάνετε τῆς δουλειᾶς σας ἀπὸ τὸ δυνατώτερο φῶς τοῦ ἡλίου. Ὁ νόμος αὐτὸς θὰ μείνῃ καὶ δὲν θὰ ἔχῃ τέλος.

«Καὶ με τὸ νὰ εἶνε ὁ Βατέτας κ' ἡ γυναϊκά του τὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα τὰ πλάσματα, 'ς αὐτοὺς, στῆ φαμίλια τους καὶ στὸ γένος ποῦ θὰ γεννηθῆ ἀπ' αὐτοὺς θὰ δοθοῦν πρωτεῖα ἀπάνω 'ς ὅλα τὰ πλάσματα ποῦ ἔχουν γείνη, ὄχι γιατί εἶνε δυνατώτεροι ἢ γληγορώτεροι, ἀλλὰ γιατί 'ς αὐτοὺς μονάχα ἔχω δώσει γνώσι καὶ λόγο γιὰ νὰ βγάξουν ἀπ' ἔξω τὸ ὄ,τι νοιώθουν καὶ στοχάζονται καὶ ἀγροικοῦν καὶ ἀπεικάζουν. Τελειότης καὶ παντοτεινὴ ζωὴ θὰ τοὺς εἶχε δοθῆ ἀκόμα, μὰ ἡ βαφὴ τοῦ βάρθρακα μένει στὸ σύστημά τους, καὶ ὕστερινά 'ς ὅλα τὰ ζωντανὰ πλάσματα, ἔξω ἀπὸ τὸν Βατέτα κ' ἀπ' τῆ Χάννα. Σὰν περάσῃ ὁ καιρὸς, ὅταν τὰ μέλη τους δὲν θὰ μποροῦν πλεῖα νὰ βαστάξουν τὸ βάρος τοῦ κορμιοῦ τους καὶ τὸ μυαλό τους στεγνώσῃ καὶ ξεραθῆ, οἱ πρωτογεννημένοι μου θὰ γυρίσουν πίσω 'ς ἐμὲ κ' ἐγὼ θὰ τοὺς ρουφήξω. Παιδιὰ ἀμέτρητα θὰ γεννοβολήσουν, ὡς ποῦ ἡ φαμίλιας νὰ γενοῦν φυλαῖς, κ' ἀπ' αὐτοῦ, ὡσὰν ἀπὸ θήλιασμα καὶ ρίζα, ἡ ἀνθρωπότηθ θὰ πλημμυρήσῃ καὶ θὰ γεμίσῃ ὅλους τοὺς τόπους, ποῦ εἶνε τώρα ἄγριοι κ' ἔρημοι, ναί, ὡς τὴν τελευταία γωνία τῆς γῆς.

«Κι' ἄκουσε δῶ, Βατέτα, τ' ἀγρίμια ποῦ βλέπεις ἐβγήκαν ἀπ' τὸ ψοφίμι τοῦ βάρθρακοῦ. Τὴν ἡμέρα ποῦ μέτρησε τῆ δύναμί του μὲ τῆ δική μου, κ' ἐκάηκε ἀπ' τῆ φλόγα μου, ἔμεινε μιὰ σταλαμματιὰ χυμὸς μὲς τὸ κεφάλι του. Αὐτὸ ἦτον ἓνα σπέρμα ζωῆς, ποῦ γλήγορα ἀνοιξε καὶ γεννήθηκε ἄλλος βάρθρακος. Ἀγκαλὰ καὶ δὲν ἦτον ἴσος στῆ δύναμι μὲ τὸ γονιὸ του τὸ βάρθρακό, βλέπεις τί ἔφτιασε. Αὐτὰ τὰ ἀγρίμια καὶ τὰ ζωντίμια καὶ τὰ πουλιὰ εἶνε φτιασιὰ δ' κή του. Κατὰ τὸ σχέδιο ποῦ ἔκαμε ὁ βάρθρακος, κ' ἔτσι ἄτυχα καὶ κακοφτιασμένα ποῦ ἦταν, τὰ ἔρριξα μὲς τῆ γοῦρνα τοῦ βάρθρακοῦ, καὶ τὰ ἔλουσα καὶ τὰ ἔκαμα κάτι καλλίτερα, κατὰ τὸ εἶδος τους, καὶ καθὼς βλέπεις τὸ καθένα ἔχει τὸ ταῖρι του. Ἐπειδὴ κ' ἐσὺ κ' αὐτὰ μαζὺ ἔχετε τὸ συφὸ φαρμάκι τοῦ βάρθρακα, ἐσὺ ἀπ' τὸ γονιὸ, αὐτὰ ἀπ' τὸ παιδί, αὐτὸ τὸ φαρμάκι σὰν ὠριμότηθ θὰ τελειώσῃ καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζωντίμια. Οὔτε γνώσι κ' ἰστόχασι οὔτε λό-

γος και μιλιὰ δὲν τοὺς ἐδόθηκε, καὶ εἶνε τόσο χειρότερα ἀπὸ σένα ὅσο τὸ μικρὸ βαθρακάκι ἦτον χειρότερα ἀπ' τὸν πατέρα του τὸ βάθρακα. Γι' αὐτὸ κάθε ἰδίωμα ποῦ θὰ ξανοίξης 'ς αὐτὰ μπόρεις νὰ τὸ μεταχειρισθῆς γιὰ δούλεψί σου. Γιὰ τὴν ὥρα, ἄφησέ τα νὰ πᾶνε τὸ καθένα στὸ δάσος, στὴ σπηλιὰ του καὶ στὴ βοσκή του, καὶ ν' αὐγατίζου καὶ νὰ πληθύνου ὡς ποῦ νὰ λάβου τὴν ἀνάγκη τους ἢ γενεαίς ποῦ θὰ γεννηθοῦν ἀπὸ σένα. Σώνου γιὰ σένα, Βατέτα, τὰ ἀγαθὰ τοῦ κάμπου, τοῦ λιβαδιοῦ καὶ τῆς πρασινάδας, καὶ τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ πετούμενα. Κατὰ τὴν ὄρεξί σου, Βατέτα, μπόρεις νὰ σφάζης καὶ νὰ τρώγης ὅλα τὰ ζωντανὰ ὅσα βλέπεις νὰ κάνουν καλὸ στὴν υἰεαί ἐκείνων ποῦ θὰ θρέφης ἀπ' τὰ χέρια σου. Τὰ νερὰ εἶνε γεμάτα ἀπὸ ψάρια ποῦ εἶνε δικά σου κατὰ τὴν ἀνάγκη σου, ὁ ἀέρας εἶνε γεμάτος ἀπὸ πουλιὰ ποῦ εἶνε δικά σου καθὼς θὰ σὲ ὀδηγήσῃ ἢ γνώσῃ σου κ' ἢ στόχασί σου.

«Θὰ εἶσαι φρόνιμος νὰ φυτεύης ὅλα τὰ φαγώσιμα ποῦ θὰ καταλάβης πῶς εἶνε νόστιμα γιὰ τὸν οὐρανίσκο καὶ ὠφέλιμα γιὰ τὸ σῶμα, μὴν ἔχῃς τὴν τρέλα νὰ νομίσῃς ὅτι ὅλα τὰ πράγματα ὅσα εἶνε ὠμορφα στὸ μάτι εἶνε καλὰ καὶ γιὰ τὴν κοιλιά σου.

«Ὅσον καιρὸ θὰ εἶστε ἐσὺ κ' ἡ Χάννα στὴ γῆς, σοῦ ὑπόσχομαι τὴ συνδρομὴ καὶ τὴ συμβουλή μου· καὶ ὅσα σοῦ λέω, ἐσὲ καὶ τῆς γυναίκας σου, θὰ κάμῃς καλὰ νὰ τὰ μάθῃς στὰ παιδιὰ σου, γιὰ νὰ μὴ ξεχασθῇ ἢ ἐνθύμησι τῶν λόγων μου· γιατί θὰ σὲ πάρω σιμά μου, δὲν θὰ ξανάρθω πλεῖα νὰ κάμω ἐπίσκεψι*) στὸν ἄνθρωπο ἐδῶ κάτω. Ἐμβα στὸ σπῆτι σου τώρα, γιατί εἶνε καιρὸς, καθὼς ποῦ εἶπα, γι' ἀνάπαψι καὶ ὕπνο. Σὰ λάμψη τὸ μεγάλο φῶς, θα εἶσαι ζυπνητὸς γιὰ νὰ κάμῃς ταις δουλειαίς σου. Τὰ ζωντανὰ καὶ τ' ἀγρίμια νὰ τραβιοῦνται στῆς φωλιαίς τους, τὸ καθένα μέσα στὴ γῆς ἢ σταις κορφαίς τῶν δένδρων ἢ στὴ σπηλιὰ του. Ἐχε γεια, Βατέτα, κ' ἔχε τὴν ἔννοια τῆς γυναίκας σου τῆς Χάννας καὶ τῶν παιδιῶν σου.»

Τὸ Φεγγάρι ἐτελείωσε τὸ λόγο του, κ' ἐπέταξε ψηλὰ, λαμπερὸ καὶ χαρούμενο, ὡς ποῦ ἀνέβηκε στὴ θέσι του στὸν οὐρανὸ, κ' ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Φεγγαριοῦ ἔλαμψαν ἀπὸ χαρὰ κ' ἀγαλῖασι τόσο, ὅσο ποῦ ὅλος ὁ οὐρανὸς ἐφάνηκε νὰ καίεται. Ὑστερα τὸ Φεγγάρι ἔρριξε ἀπὸ πάνω

(*) Θὰ ἔγραφα βίζιτα, ἀλλ' ἄδηλον ἂν τὸ Φεγγάρι ἤξυρει Ἰταλικὰ. Σ. Μ.

του τὸ πανωφόρι του τὸ ἀπὸ σύννεφα φτιασμένο, καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ τοῦ Φεγγαριοῦ ἐφάνηκαν σὰν νὰ ἐνύσταζαν, γιατί ἔτρεμε τὸ φῶς τους, κ' ὕστερα ἔπεσε σκοτάδι ἀπάνω 'ς ὅλη τὴ γῆ καὶ στὸ σκοτάδι ἄνθρωπος κ' ἀγρίμια τραβήχθησαν, τὸ καθένα στὴ φωλιά του, κατὰ πῶς τοὺς εἶχε προστάξει τὸ Φεγγάρι.

Πάλι ὁ Βατέτας ἐσηκώθηκε ἀπ' τὸν ὕπνο, κ' ἐβγήκε ὄξυ γιὰ νὰ θαμμάξῃ τὴν μεγάλη λάμψη ποῦ ἔκανε τὴν ἡμέρα. Τότε κύτταξε τριγύρω του, καὶ τὸ μάτι του ἔπεσε πάνω 'ς ἕνα ὠραῖο κοπάδι ἀπὸ γίδια καὶ πρόβατα, ὅπου ὅλα ἐβέλαζαν κ' ἐχαιρετοῦσαν τὴν ἡμέρα, καὶ τὰ μικρὰ κατσικάκια κ' ἀρνάκια πηδοῦσαν χαρούμενα ἀπὸ δῶ κ' ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ μικρὰ βελάσματα ἐφώναζαν τὴ χαρὰ ποῦ εἶχαν βλέποντας τὸν ἀφέντη τους τὸν Βατέτα. Τὸ ἴδιο λιμπίστηκε καὶ σὰν εἶδε τὰ πουλερικά ποῦ ἔβοσκαν κ' ἔτρεχαν τριγύρω, πετώντας σύρριζα ἴσα μὲ τὴ γῆς εἰς δύο καὶ τρεῖς ὀργυαίς διάστημα, καὶ πάλι πατώντας στὸ γῶμα. Ἦταν κόκκινοι κ' ἄσπροι καὶ παρδαλοὶ πετεινοί, κ' ἄλλαις τόσαις μαύραις καὶ παρδαλαῖς κότταις, ἢ καθεμιὰ μὲ τὰ πουλιά τῆς τριγύρω τῆς. Ἡ κότταις ἔτρεχαν κατὰ τὸν ἀφέντη τους κλῶ, κλῶ, κλωτσώντας, τὰ μικρὰ πουλιὰ, ἀκολουθοῦσαν τὸ καθένα τὴ μάνα του, πούλ, πούλ, πουλίζοντας, κ' οἱ πετεινοὶ ἐφούσκωναν τὰ στήθια τους κ' ἐφώναζαν δυνατῶς, κουνώντας τὰ κόκκινα χαρχάλια τους: Κου, κου, καλὲ ἀφέντη!

Τότε σηκώθηκε ὁ ἀέρας ὁ πρωϊνὸς κ' ἔσεισε τὰ δένδρα, τὰ κλαριά καὶ τὰ χορταράκια, κ' ἡ κορφαίς τους λυγίζοντας ἔστειλαν τοὺς χαιρετισμοὺς 'ς τὸν νέο βασιλέα τῆς γῆς, κ' ἔτσι ἐγνώρισε ὁ ἄνθρωπος πῶς ἀναγνωρίστηκε ἡ βασιλεία του ἀπάνω 'ς ὅλα.

Σὰν ἀπέρασαν ὀλίγοι μῆνες, ἄλλα διπλάρικα γεννήθηκαν, κ' ὀλίγους μῆνες ὕστερα ἄλλα πάλι διπλάρικα, κ' ἐμέτρησε ὁ Βατέτας τοὺς μῆνες ποῦ πέρασαν ἀπὸ γεννητοῦρια 'ς γεννητοῦρια, κ' ἐγνώρισε πῶς θὰ εἶνε ταχτικά ὁ συνηθισμένος καιρὸς γιὰ πάντα. Σὰν ἀπέρασαν δεκαοχτὼ χρόνια εἶπε τοῦ πρωτογεννημένου του νὰ πάρῃ γυναίκα, καὶ σὰν ἐμεγάλωσαν καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ του τοὺς ἔδωκε τὴν ἄδεια νὰ παίρουν γυναῖκες. Ἀπάνω στὰ ἐννενηντα χρόνια, ἡ Χάννα εἶχε γεννηθολῆσει τοῦ Βατέτα διακόσια σαρανταδὸ παιδιὰ, κ' ἦταν ἐγγόνια καὶ δισέγγονα, κ' ἀμέτρητα τρισέγγονα, κ' ἐζοῦσαν ὡς μιὰ ἡλικία πολλαῖς φοραῖς σὰν τὸ μάκρος τῆς μεγαλείτερης ἡλικίας τὸ σήμερο κοντὰ 'ς ἐμᾶς. Σὰν ἐγέρασαν τόσο, ὥστε ἔγεινε κόπος γι' αὐτοὺς νὰ ζοῦν, τὸ Φεγγάρι κατέβηκε κάτω στὴ γῆς, καθὼς εἶχεν ὑποσχεθῆ, καὶ τοὺς ἐπῆ-

ρε μαζύ του, κι' ὀλίγο ὕστερα οἱ πρωτογεννημένοι διπλάριδες ἀπέθαναν καὶ τοὺς ἔχωσαν στὴ γῆς, κ' ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ οἱ θάνατοι ἦταν πολλοὶ καὶ συχνότεροι. Οἱ ἄνθρωποι ἔπαψαν νὰ ζοῦν ὅσον ἐζοῦσαν οἱ γονιοὶ τους, γιατί ἀρρώστιας, διχόνοιας, πόλεμοι, πείναις, συφοραῖς, ἐτελείωναν κ' ἔκοφταν σύντομας ταῖς ἡμέραις τους, ὡς ποῦ τελευταῖα ἐξέχασαν πῶς νὰ ζοῦν πολὺν καιρὸ, καὶ δὲν τοὺς ἔμελε πῶς νὰ εὔρουν τρόπο νὰ μακρύνουν τὴ ζωὴ τους. Κ' ἔτσι ἀκολούθησε ὡς τὸν καιρὸ τὸ δικό μας ποῦ ζοῦμε τώρα Ὅλη ἡ γῆς ἐγένεσε ἀπὸ ἄνθρώπους, κ' ὅσο πλήθαινε ἡ ἀνθρωπότη, τόσο λιγότευε ἡ ἀνθρωπιὰ. Κ' οἱ πεθαμμένοι ὅσοι πῆγαν καὶ πᾶν καὶ πανταπᾶν κ' ἐξέχάστηκαν εἶνε χιλιάς χιλιάδες φοραῖς πλειότεροι ἀπ' αὐτοὺς ποῦ ζοῦν τὸ σήμερο ἀπάνω στὴ γῆς.

Βλέπετε τώρα, φίλοι (τέτοιο συμπέρασμα ἔβγαλε ὁ Ματαγέζας), τί κακὸ ἔκαμε ὁ βάρθακας στὴν ἀνθρωπότη. Ἀνίσως ἡ περηφάνεια του δὲν ἦτον τόση, κ' ἂν ἐκαρτεροῦσε λίγο ἀκόμη, τὸ καλὸ Φεγγάρι θὰ μᾶς ἐσχεδίαζε πολὺ καλλίτερους ἀπ' ὅ,τι εἴμαστε τώρα, καὶ τὸ πικρὸ σάλιο τοῦ βάρθακα δὲ θὰ ἐφαρμάκωνε τὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ πάψετε καὶ σεῖς νὰ εἴστε τόσο χονδροκέφαλοι, καὶ μὴν σᾶς κυριεύῃ ἡ τρέλα, ἀλλὰ νὰ σέβεσθε τοὺς γέρους καὶ τοὺς γνωστικούς, ἀνίσως θέλετε νὰ μὴν παθαίνουν ἐξαιτί ς σᾶς οἱ νέοι, οἱ ἀδύνατοι κ' οἱ ἀθῶοι. Εἶπα ὅ,τι εἶχα νὰ πῶ. Ἀνίσως ἀκούσατε τίποτε ποῦ δὲν σᾶς ἄρесе, θυμηθῆτε ὅτι λέγω τὸ παραμῦθι καθὼς μοῦ τὸ ἔχουν εἰπεῖ.

— Σὰν τὸ πάρουμε σὰν παραμῦθι, εἶπε ὁ Βαράκας, εἶνε πολὺ παληθὸ, μὰ ἤθελα νὰ ξέρω γιατί τὸ Φεγγάρι δὲν ἔμαθε τοῦ Βατέτα τὴν ἀξία τῆς τσιπιάκας, ἀφοῦ, ἔλαβε τὸν κόπο νὰ τοῦ πῆ γιὰ τὴ βανάνα;

Ὁ Ματαγέζας ἀπηλογήθη κ' εἶπε:

— Γιατί ὅταν τοῦ ἔδειξε τὴ βανάνα, δὲν ἦτον ἄλλος ἀπ' τὸ Φεγγάρι ποῦ μποροῦσε νὰ τὸ κάμῃ. Μὰ ἀφοῦ τὸ Φεγγάρι τοῦ ἔδωκε τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ πουλερικά γιὰ συντροφιά του, ἡ ἴδια ἡ γνώσι του ἦταν ἀρκετὴ νὰ μάθῃ τὸν Βατέτα πολλὰ πράγματα. Τὰ γίδια ἐγείναν μεγάλη παρηγοριά τοῦ Βατέτα, καὶ συνήθιζαν νὰ τὸν ἀκολουθοῦν. Ἐπαρατήρησε πῶς ἦτον κάποιον φυτὸ ποῦ ἔτρεχαν μὲ μεγάλη μανία οἱ τράγοι νὰ βοσκήσουν ἀπάνω στὰ ψηλῶματα, ὡς ποῦ ἡ κοιλιὰς τους ἐγείναν στρογγυλὰς καὶ μεγάλας ἀπ' αὐτό. Μιὰ μέρα τοῦ ἦρθε ἡ ἰδέα ὅτι, ἀνίσως οἱ τράγοι ἤμποροῦσαν νὰ βόσκουν τόσο ἐλεύθερα ἀπ' αὐτὸ χωρὶς βλάβη, αὐτὸ μποροῦσε νὰνε ἄβλαβο καὶ ς' αὐτὸν

τὸν ἴδιο. Τότε ἐμάζωξε τὸ χόρτο καὶ τῶφερε στὸ σπίτι· ἐνῶ ἔφαγνε ἀπάνω στὰ βουνὰ γιὰ τὸ βλαστάρη, οἱ τράγοι του ἐδοκίμαζαν νὰ φᾶνε τὴ ρίζα του, κ' ἐκείνος τότε τὴν ἐδοκίμασε. Ἐκοψε φύλλα καὶ ρίζαις καὶ τὰ ἔβρασε, κ' ἀφοῦ τὰ ἐγεύθηκε τὰ ἤυρε καλὰ καὶ νόστιμα, κ' ἀπὸ τότε ἡ ταπιόκα ἐγείνε καθημερινὴ θροφή 'ς αὐτὸν καὶ στὴ φαιλιά του, κ' ἀπ' αὐτοὺς στὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν του, κ' ἔτσι ἔφτασε ὡς ἐμᾶς.

— Ἀλήθεια, αὐτὸ εἶνε πολὺ περιέργο. Γιατί δὲν τῶβαλες μέσα στὸ παραμῦθι:

— Γιατί τὸ παραμῦθι τότε δὲν θὰ εἶχε τέλος. Θὰ εἶχα νὰ σᾶς πῶ γιὰ τὴ νόστιμη πατάτα, καὶ γιὰ τὴ γλυκεῖα ντομάτα, γιὰ τὸ κολοκύθι, γιὰ τὸ κεχρὶ ποῦ τὸ ἤυραν τὰ πουλερικά, καὶ γιὰ τὴν χουρμάδα ποῦ τὴν ἤυρε ὁ σκύλος.

— Ἄ! ναί, εἰπέ μας πῶς ἓνας σκύλος εἰμπόρεσε ν' ἀνακαλύψῃ πῶς ἦτον καλὴ ἡ χουρμάδα.

— Αὐτὸ δὲ θέλει θεολογία. Ὁ Βατέτας εἶχε πάρει ἓνα σκυλί καὶ τὸ εἶχε φυλάξει νὰ ζῆ μαζύ του, γιατί εἶδε ποῦ τὸ σκυλί ἐπροτιμοῦσε νὰ κάθεται στὰ πισινὰ τὰ πόδια του καὶ νὰ καρτερῆ γιὰ τὰ κόκκαλα ποῦ ἔρριχνεν ἡ φαμίλια σὰν ἐτελείωνε τὸ φαγί της, παρὰ νὰ τρῆγῃ καὶ νὰ κυνηγᾷ στὰ δάση καθὼς ἔκαμναν ἄλλα κρεατοφάγα ἀγρίμια. Μιὰ μέρα ὁ Βατέτας ἐπεριπατοῦσε στὰ δάση, κ' ὁ σκύλος τοῦ τὸν ἀκολουθοῦσε. Ὑστερα ἀπὸ μακρυνὸ δρόμο, ὁ Βατέτας ἐκάθισε νὰ ξεκουραστῆ στὴ ρίζα τῆς ὀρθῆς ψηλῆς χουρμαδιάς, κ' ἦταν πολλὰς χουρμάδαϊς κάτω στὸ χῶμα, ποῦ θὰ τὰς εἶχαν ρίξει ἡ μαίμουδες ἢ ὁ ἀέρας ποῦ φυσοῦσε. Τὸ σκυλί ταῖς ἐμυρίστηκε καλὰ καλὰ, κ' ὕστερα ἄρχισε νὰ ταῖς τρώῃ, κ' ἀγκαλὴ ὁ Βατέτας ἐφοβοῦταν μὴ βλάψουν τὸ σκυλί, ἄφησε νὰ τῆς φάῃ, κ' εἶδε ποῦ δὲν τὸ ἔβλαψαν τίποτε, μὰ ἀκόμη ἤθελε νὰ τρώῃ κ' ἄλλαις κ' ἄλλαις. Καὶ μὲ τὸ νοῦ καὶ τὴ στόχασί του ἐκατάλαβε ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἔκαναν κακό· κ' ἀφοῦ ταῖς ἐδοκίμασε, τοῦ ἐφάνηκαν πολὺ καλαῖς, κ' ὦμαῖς καὶ βρασμέναις, γιὰ τὸ λάδι ποῦ ἔβγαζαν, ποῦ ἐκαλλιτέρευε κ' ἐνοστήμιζε ὅλα τὰ λάχανα. Κ' ἔτσι ἡ συνήθεια ἔφτασε ὡς ἐμᾶς. Κι' ἀληθινὰ, πολλὰ πράγματα ἀπὸ ὅσα γνωρίζουμε τώρα ἀναγνωρίστηκαν 'ς ἐμᾶς ἀπὸ τὴν παρατήρησι τῶν ζῶων ποῦ ἔκαμναν οἱ παλαιοὶ πρόγονοί μας. Ὅ,τι οἱ παλαιότεροι δὲν ἐγνώριζαν, τὸ εὔρισκαν μὲ τὴ γνώσι τους καὶ τὴ στόχασί τους οἱ νεώτεροι βιασμένοι ἀπ' τὴν πείνα, ποῦ τοὺς ἐθέρριζε τὴν κοιλιὰ.

Ὅταν ἐσηκώθημεν τέλος διὰ ν' ἀποσυρθῶμεν εἰς τὰς σκηνάς μας καὶ τὰς καλύβας μας νὰ κοιμηθῶμεν, ὅλοι οἱ ἀκροαταὶ τοῦ Ματαγέζα, οἱ ἔχοντες τὸ χρῶμα τοῦ ἐβένου, κατηρῶντο ὀλοφύχως τὸν Βάτραχον, ὅστις μᾶς ἐπλάσε τόσον ἀτελεῖς, καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ὑποφέρομεν τώρα τόσα καὶ τόσα, καὶ κατηντήσαμεν, σιμὰ εἰς τὰ ἄλλα, νὰ ἔχωμεν δύο γλώσσας, μίαν διὰ τὰ παραμύθια καὶ μίαν διὰ τὰ σοβαρὰ πράγματα.

Ο ΔΑΡΒΙΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΛΥΜΒΗΤΙΚΗ

Ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, ὅλα τὰ ζῷα εἰξεύρουν νὰ κολυμβῶσιν, ἢ τουλάχιστον νὰ κάμνωσιν αὐτομάτως κινήσεις τινάς, διὰ τῶν ὁποίων κρατοῦνται ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ προφανῶς μίαν τῶν ἐξαιρέσεων τούτων καὶ τὸ κολύμβημα εἶνε δι' αὐτὸν κτητὴ ἐπιστήμη, τὴν ὁποίαν μετὰ μακρὰν διδασκαλίαν ἀποκτᾷ, καὶ πάλιν εἰς βαθμὸν ἀτελεῖ. Τὴν περίπτωσιν ταύτην καὶ τὰς φυσιολογικὰς ἀφορμὰς τῆς μελετᾷ ὁ Λουδοβίκος Ρόβινσον, ὁ ἐξοχος συνεργάτης τοῦ ἀγγλικῆς περιοδικῆς «ΙΘ' Ἐκατονταετηρίς,» ἐκ τῆς πραγματείας τοῦ ὁποίου συνοψίζομεν τὰ ἐπόμενα:

Αἱ γῶμαι εἶνε διηρημέναι περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐνεφανίσθη ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλὰ περὶ ἐνὸς πράγματος συμφωνοῦσιν ὅλοι σήμερον περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἐποχῆς ταύτης. Κατὰ τὴν μᾶλλον διαδεδομένην γνώμην, ὁ κάτοικος τῶν σπηλαίων τῆς πλαιολιθικῆς ἐποχῆς, ὅστις ἐθήρευε τὸν μαμμούθ καὶ τὸν ἄγριον βοῦν εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν ἢ ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ ὄροπέδιου τῆς Γαλατίας, δύναται μετὰ πιθανότητος ν' ἀναχθῆ εἰς ἐποχὴν, κατὰ χιλίας ἑκατονταετηρίδας προγενεστέραν τῆς ἐποχῆς μας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπον τὸν πλέον ἀρχέγονον ἀκόμη, ὡς κοιτίδα τοῦ ὁποίου ὁ καθηγητὴς Πρέστονιτς ἀναφέρει τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ουέλδεν ἢ τὴν ὄπην τοῦ Κέντ, πρωϊμώτερον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν κατωτέρων σταλακτιτῶν, ὁ ἴδιος ἀναφέρει τὴν ὑπαρξίν του εἰς πλέον τῶν τρισεχλίων ἑκατονταετηρίδων, ἢτοι τριακοσίων χιλιάδων ἐτῶν, πρὸ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς. Καὶ ἡ διαδοχὴ αὐτῆ τῶν αἰώνων, ἢ καταπληκτικὴ ἤδη, θ' αὐξήσῃ ἀκόμη εἰς μεγάλην ἀναλογίαν, ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐγκεφάλου, μέχρι τῆς περιόδου τῆς λατομουμένης πέτρας, φέρ' εἰπεῖν.

Ἀπὸ τῶν πρωτογόνων ἐκείνων ἐποχῶν, ὁ ἄνθρωπος βεβαίως κατῴκει παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν ἢ παρὰ τὸ χεῖλος τῶν λιμνῶν. Ἡ μέριμνα τῆς ζωῆς του τὸν ἠνάγκασε ν' ἀποσπᾷ τὴν τροφὴν του ἀπὸ τὸν ποταμὸν ἢ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἐχρειάσθη νὰ διαβαίη τοὺς χειμάρρους, τοὺς κολπίσκους, τὰ δέλτα τῶν ποταμῶν μισοπατημένα ἀπὸ τὰ νερὰ ἀκόμη, καὶ νὰ ζῆ τρόπον τινὰ ζωὴν ἀμφιβίου. Καὶ ὅμως, μετὰ ὅλην τὴν πείραν ταύτην χιλιάδων γενεῶν, εἶνε ἀκόμη σήμερον, ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς εἰδικῆς ἀγωγῆς, τόσον ἀμαθὴς περὶ τὴν κολυμβητικὴν τέχνην, ὅσον ἦτο καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. Ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν εἰξεύρει τίποτε καὶ τὸ κολύμβημα, τὸ ἐξ ἀνάγκης τόσον οἰκείον εἰς τοὺς πρωτογενεῖς προγόνους του, ἀνάγκη νὰ τὸ μάθῃ σήμερον, καθὼς μακθάνει τὸ ποδήλατον καὶ τὴν παγοδρομίαν.

Δὲν ἔχει οὕτω ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἀνώτερα ζῷα. Παρ' αὐτοῖς, τὸ ἔνστικτον τῆς συντηρήσεως ἐπαρκεῖ διὰ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, μετὰ τρόπον ἀποτελεσματικόν, ἐλλείπει πείρας. Ὁ αἴλουρος καὶ ὁ ὄνος, οἵτινες φύσει ἀποτροπιάζονται τὸ ὕδωρ, καὶ μόνον ἀκουσίως ἔρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς αὐτὸ, οὐχ ἦττον κολυμβῶσιν ἐν ἀνάγκῃ. Σχεδὸν ὅλα τὰ τετράποδα κολυμβῶσι χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην προηγουμένης διδασκαλίας. Ὀλίγον ἐνδιαφέρει μάλιστα ἂν ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς των (δηλ.

ὁ τόπος ἐξ οὗ κατάγεται ἡ φυλή των) εἶνε τὸ ὄρος, καθὼς διὰ τὴν ἔλαφον, ἢ ἡ ἔρημος, καθὼς διὰ τὸν ὄνον. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πῶς νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἡ μόνη ἐξαιρέσις ἐνὸς τόσον καθολικοῦ κανόνος;

« Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν κολυμβῶσι τὰ τετράποδα, λέγει ὁ Ρόβινσων, βλέπομεν ὅτι τὰ μέλη των ἐκτελοῦσι κινήσεις ἀπαρραλλάκτους μὲ τὴν ἐπίγειον κίνησιν. Ὅχι μόνον αἱ κινήσεις αὗται ἀρκουσι διὰ νὰ ὑποβαστάσωσι τὸ ζῶον ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ συντελοῦσι νὰ τῷ διδῶσι τὴν ὄψιν καὶ τὴν διεύθυνσιν. Καίτοι τακτικά, εἶνε κἄπως αὐθόρμητοι, καὶ δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα οὔτε ἀγωγῆς οὔτε πείρας. Ἐὰν νεαρόν τι ζῶον, καὶ τετράποδον ἀκόμη ὑπεδεστέρας νοημοσύνης, καθὼς ὁ κόνικλος καὶ τὸ ἰνδικόν χοιρίδιον, ἐξ ἀπροόπτου συλληφθῆ, ὄλαι αἱ προσπάθειαι του ὅπως διαφύγη, προσπάθειαι ἀπορρέουσαι ἀπὸ τὸν τρόπον του, εἶνε ἀκριβῶς αἱ ἴδιαι, ὡς ἐὰν, ἐπὶ τῆς γῆς ἰστάμενον, ἐξῆται ἐν τῇ φυγῇ τὴν σωτηρίαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ δι' ἐν μικρὸν πτηνόν. Πιάστέ το εἰς τὴν χεῖρα, καὶ θὰ κτυπήσῃ τὰ πτερὰ ἀκριβῶς ὡς ἐὰν ἐπέτα. Ἐν κεφαλαίῳ, δυνάμ. θὰ νὰ θέσωμεν τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα ὅτι, κάθε φοράν ὅπου κἄποια κινήσεις ἐξασκοῦνται αὐθόρμητως μὲ τὴν ἰδέαν τῆς φυγῆς, αἱ ἴδιαι αὗται κινήσεις τείνουσι ν' ἀναφανῶσιν, ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεως τοῦ ζῴου, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις ὅπου ὁ φόβος θὰ εἶνε ἡ κυριεῦσα συγκίνησις. Τὰ ζῴα, ὅσον νοήμονα καὶ ἂν εἶνε, δὲν ἐνεργοῦσιν ἄλλως, καὶ τὸ λογικώτερον μέσον ὅπως τεθῶσιν εἰς κίνησιν τὰ μέλη θὰ ὑποχωρήσῃ παρ' αὐτοῖς, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἰς τὴν μηχανικὴν καὶ αὐθόρμητον μέθοδον.»

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰσχυρισμῶν του ὁ κ. Ρόβινσων ἐπικαλεῖται γεγονὸς τι ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Δάρβιν, ἐν τῇ ἀφηγήσει τῆς ἐκδρομῆς τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ μέγας Ἀγγλος εἰς τὰς Γαλαπαγείους νήσους. Ἀνεκάλυψεν ἐκεῖ ἐν εἶδος ἀμβλυρρύγχου σαύρας. Τὸ ζῶον τοῦτο ζῆ συνήθως παρὰ τὰς ὄχθας, ἀλλὰ τρέφεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μὲ ἰχθύδια τὰ ὁποῖα ζητεῖ εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης. Ἐνῶ ἀπολύτως ἀπολος, καὶ σχεδὸν ἀδρανῆς ὅταν εὑρίσκειται ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ σαύρα αὕτη κολυμβᾷ ὡς ἰχθύς· ὁ Δάρβιν οὐχ ἤττον παρετήρησεν ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα ζῴα, ἅμα τρομάξουσιν, αἰσθάνονται ἀκατανίκητον ἀποστροφὴν πρὸς τὸ ὕδωρ. Εὐθύς ὡς ἔρριπτε μίαν εἰς τὴν θάλασσαν, αὕτη ἔσπευδε κολυμβῶσα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὄχθην, καὶ ἔφθανεν ἀκριβῶς εἰς τὸ μέρος ὁποῦθεν εἶχε ριφθῆ.

« Ἴσως, λέγει ὁ Δάρβιν, τὸ φαινόμενον τοῦτο σημεῖον τῆς ἡλιθιότητος πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ σαύρα δὲν ἔχει ἐχθροὺς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς· ἐνῶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἐξεναντίας, γίνεται πολλάκις βορὰ τῶν καρχαριῶν, οἵτινες εἶνε λίαν ἀδηφάγοι. Ἐντεῦθεν ἴσως ἡ κληρονομικὴ αὕτη σταθερὰ ἰδέα, ὅτι ἡ ὄχθη εἶνε ὁ ἀσφαλῆς τόπος.»

Εἶνε ἄλλως ἀδιαφιλονίκητον ὅτι πᾶσα σφοδρὰ συγκίνησις, φόβος ἢ ὀργή, τείνει νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ζωώδη κατάστασιν, εἰς τὰς ἐξωτερικὰς αὐτῆς ἐκδηλώσεις. Ἄς ὑποθέσωμεν ἕνα ἄνθρωπον ὅστις νὰ διήλθεν εἰς τοὺς ἀγροὺς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, εἶτα δὲ μετηνέχθῃ εἰς μεγάλην τινὰ πόλιν, εἰς τὸ πανεπιστήμιον, παραδείγματος χάριν, καὶ ἔμαθεν εἰς τὸν δεύτερον τοῦτον κύκλον νέαν γλῶσσαν καὶ νέας ἐξείσεις· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος οὗτος καταληφθῆ αἴφνης ὑπὸ τρόμου ἢ παραφερθῆ ὑπὸ θυμοῦ, θ' ἀναλάβῃ ἐν ἀγνοίᾳ του τὸν ἰδιαιτέρον τόνον τῆς πατρίδος του καὶ θὰ ὀμιλήσῃ τὴν διάλεκτον τῆς νεότητός του. Ὑπὸ τὸ κράτος σφοδροῦ πάθους, ὡς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῆς νόσου, θὰ γείνη καὶ πάλιν ἀπλοῦν ζῶον μανιῶδες καὶ ἄλογον.

« Εἶδα, γράφει ὁ Λουδοβίκος Ρόβινσων, γυναίκας τρελὰς ἢ μεθυσμένας νὰ λαμβάνουν, ἐν παραφορᾷ λύσεως, τὴν πελεμικὴν στάσιν τῶν πιθήκων, καὶ νὰ κάμπτωνται, ὡς ἔτοιμα νὰ ὀρμήσουν, μὲ τοὺς δακτύλους συνεσπασμένους, μὲ τὰ χεῖλη φρίσσοντα, διαστελλόμενα καὶ δεικνύοντα ὀδόντας ἐν τριγμῷ. Ἡ χρῆσις τοῦ γρόνθου λησμονεῖται εἰς τοιαύτην περίπτωσιν. Εἶνε ἐπάνοδος εἰς τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι τῶν ζῴων.»

Ἐπιτεταῖ ἐξ ὅλων τούτων, ὅτι τὸ τετράποδον τὸ καθαρῶς χερσαῖον, ὅταν εὑρεθῆ ἐξ ἀπροόπτου εἰς τὸ ὕδωρ, ὡς αὐτὸ εἶπε ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καὶ οὕτω, κατὰ παράδοξον καλὴν τύχην, δὲν χρειάζεται τίποτε περισσότερον διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γῆν. Εἶνε βεβαιότατον ὅτι ἡ πράξις αὕτη, ἐντελῶς αὐθόρμητος, δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀπόρροια τῆς θελήσεως. Διότι δὲν δύναται τις νὰ φαντασθῆ ἐν γατόπουλον ἐνὸς μηνὸς ἡλικίας, τὸ ὁποῖον νὰ σχηματίσῃ πρὸς ἑαυτὸ τὸν συλλογισμόν τοῦτον, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ρίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν: « Τώρα γὰρ νὰ γλυτώσω ἀπ' ἐδῶ, πρέπει νὰ κολυμβήσω, καὶ γὰρ νὰ κολυμβήσω, πρέπει νὰ κινῶ τὰ ποδαράκια μου ἔτσι κα' ἔτσι.» Εἰς τὴν οὕτω πῶς ἐκτελουμένην πράξιν, μόνον τὸ ἄγριον ἔνστικτον δρᾷ, ἐκεῖνο τὸ ἔνστικτον περὶ τοῦ ὁποῖου ὀμιλήσαμεν πρὸ ὀλίγου, προκειμένου περὶ τοῦ κόνικλου καὶ τοῦ

πτηνοῦ. Τὸ ζῷον ἔχει τὴν ἕξιν ταύτην ἐκ κληρονομίας τῶν προγόνων του, καὶ ἀρμόζει ν' ἀναζητήσωμεν τὸ αἷτιον τούτου μᾶλλον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πάλαι χρόνου παρά εἰς τὰς σημερινάς. Διὰ τὰ τετράποδα τὰ συχνὰ καταδικωόμενα, αἱ ὀρμέφυτοι αὐταὶ κινήσεις εἶνε συμμορφωμένοι μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ τρέχειν, καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν τὰ βυθίσῃ τις εἰς τὸ ὕδωρ, προσπαθοῦσι νὰ τρέξωσι πρὸς τὴν ἀκτὴν. Αἱ κινήσεις τὰς ὁποίας κάμνουσι διὰ νὰ κολυμβήσωσιν, οὐδόλως διαφέρουσι τῶν ἄλλων.

Ἄξιον παρατηρήσεως πρᾶγμα εἶνε ἡ ἕκτακτος ἀπέχθεια, τὴν ὁποίαν συμμερίζονται ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ κτῆνη, διὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῆς ἀναπνοῆς ἢ διὰ πᾶσαν ἄλλην ἐνόχλησιν ἐπιφερομένην εἰς τὴν ἐλευθερὰν ἐξάσκησιν τῆς λειτουργίας ταύτης. Ἄνθρωπος καὶ ζῷον βλέπουσιν, εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, τὸν πανικὸν νὰ τοὺς κυριεύῃ καὶ τὰς δυνάμεις τῶν παραλυομένων, ἐνῶ συγχρόνως τὸ ἐνστικτὸν τῆς συντηρήσεως ἐξεγείρεται καὶ ἔρχεται οἴκοθεν εἰς τὴν πρώτην τάξιν. Οὕτω ἄνθρωπος καὶ κτῆνος, ὑποβιβαζόμενοι διὰ τῆς συγκινήσεως ταύτης εἰς κατωτέραν βαθμίδα, ἀκολουθοῦσι κατ' ἀντανάκλασιν τὰς νευρικὰς ἀντιδράσεις τὰς πλέον πρωτογενεῖς καὶ τὰς πλέον ἀσυνειδήτους τοῦ προγόνου.

Εἶνε τοῦλάχιστον πιθανὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔσχε μεταξὺ τῶν προγόνων του, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δευτέρας περιόδου, τετράποδα ἔχον αὐτὴν ἕξιν νὰ φεύγῃ τεραποδητί. Ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπίνη κατασκευὴ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Δὲν δύναται νὰ εὕρῃ τις κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τὴν ἀρχὴν τῆς ἀντανεκλαστικῆς πράξεως, διότι αὕτη δὲν ὑπῆρχε παρά τῷ προγόνῳ, τῷ ταπεινῷ σιμιακῷ προγόνῳ ὅστις ἦτο πρὸ πάντων δούλος τοῦ ἐνστικτοῦ, πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς. Δείξατε ἕνα ὄφιν εἰς πίθηκον ἐν θηριοτροφείῳ γεννηθέντα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὁ πίθηκος δὲν εἶνε εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὸ στοιχείον του. Ἄμέσως θὰ τὸν ἴδητε ἀναπηδῶντα καὶ ἀνερχόμενον ἕως τὴν κορυφὴν τοῦ κλωβοῦ του. Αὐταὶ εἶνε ἐκδηλώσεις καθαρῶς ὀρμέφυτοι. Τοιαῦται εἶνε αἱ κινήσεις τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ριφθέντος εἰς τὸ ὕδωρ μόνον, ἐναντίον πρὸς τὰς τοῦ ζῷου, αἱ κινήσεις του εἶνε ὅλως διάφοροι ἀπὸ ἐκείνας αἰτινες θὰ τὸν ὑπεστήριζον εἰς τὸ ὕδωρ.

Δὲν εἰξεύρομεν ποία ἦτο ἡ ἰκανότης τοῦ ἀνθρωποειδοῦς εἰς τὸ κολύμβημα. Ἄλλ' ὁ οὐραγοτάνος καὶ ὁ γορίλλας, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν νὰ βαδίζουσι ὄρθοι, δυσφοροῦσι τόσον εἰς τὸ ὕδωρ ὅσον καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Εἶνε ἀληθές ὅτι μερικοὶ κυνοκέφαλοι κολυμβοῦν ἀρκετὰ καλά.

Εἰς τὸν ζωολογικὸν κήπον τοῦ Λονδίνου, οἱ χειροπέθηκοι βουτοῦσιν ἕως τὴν πυθμένα τῆς λίμνης ζητοῦντες τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα τοὺς ρίπτουσιν. Ἄλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν πιθήκων εἶνε οὐσιωδῶς τετράποδες. Μακρὰν ἀπέχει ὁ χρόνος ὅτε ἡ μόνιμος διαμονὴ τῶν εἰς τὰ δάση τοὺς εἶχε κάμῃ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν στάσιν ταύτην. Ἀπὸ ἀναριθμητῶν γενεῶν, ἀφωμοιώθησαν μετὰ τὸ βᾶδισμα τῶν τετραπόδων, καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν ἰκανότητά των εἰς τὸ κολύμβημα.

Ἡ παρατήρησις τῆς ἰκανότητος ταύτης σιμὰ εἰς τινὰ κατώτερα εἶδη ἐμπνέει εἰς τὸν Ρόβινσον τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ σώματος τῶν πιθήκων ἐτροποποιήθη ἀπὸ τὸν καιρὸν ὁποῦ ἔζων εἰς τὰ δάση. Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ἡ κοιλία των πρέπει νὰ ἦτο φουσκωμένη εἰς ὑπερβολὴν. Ἐὰν οὕτως ἔχη, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχασε τὴν δύναμιν τοῦ κολυμβᾶν, καθὼς ἔχασε τὴν δύναμιν τοῦ ἀναρριχᾶσθαι, διὰ μέσου τῶν πολλαπλῶν ἐξελιξεῶν τῶν ἐπενεχθεισῶν εἰς τὸν ὄργανισμὸν του διὰ τῶν ἀλληλοδιαδόχων παρ' αὐτῷ τρόπων τοῦ ζῆν.

Εἶνε ἄλλως δυσκολώτατον νὰ χαραξώμεν ὀροθετικὴν γραμμὴν μεταξὺ τῶν δυνάμεων ὅσαι εἶνε ἐμφυτοὶ εἰς τὸ ἄτομον ἢ εἰς τὸ εἶδος, κ' ἐκείνων αἰτινες εἶνε ἀποτελέσμα τῆς ἀγωγῆς ἢ τῆς πείρας, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὑπάρχει εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐμφυτός τις ὄρμη, ἥτις πρέπει ν' ἀναπτύχῃ διὰ τῆς πράξεως πρὶν γείνη ὠφέλιμος εἰς τὸν κάτοχόν της.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀνθρώπινον κολύμβημα, τὸ ἀντιγραφὲν ἀπὸ τὸ κολύμβημα τῶν βατράχων, ἐννοεῖται ὅτι εἶνε ὅλως τεχνητὸν, διότι περιλαμβάνει σειρὰν κινήσεων ξένων ὅλως πρὸς τὴν κανονικὴν κίνησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πιθήκου.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Η ΨΕΥΔΗΣ ΜΝΗΜΗ

Μᾶς συμβαίνει πολλάκις νὰ πιστεύωμιν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀκούομεν ἢ τὸ ὁποῖον βλέπομεν διὰ πρώτην φοράν, τὸ ἠκούσαμεν ἤδη καὶ τὸ εἶδομεν ἄλλοτε. Εἰς τὴν τοποθεσίαν χώρας τινὸς τὴν ὁποίαν μάλιστα ἔχομεν ἐπισκεφθῆ, μᾶς φαίνεται ὅτι ἀνευρίσκομεν παλαιὰς γνωριμίας, γνωστὰ δένδρα, ὄρη τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἐξερευνήσει ἤδη. Αὕτη εἶνε ἡ περιπτώσις τῆς ψευδοῦς μνήμης, τῆς παραμνησίας καθὼς τὴν ὠνόμασαν, ἣτις μὲ ὅλον τὸ συχνὸν τοῦ πράγματος, τόσο ὀλίγον ἔχει μελετηθῆ ὑπὸ τῶν ψυχολόγων καὶ τῶν ἰατρῶν.

Τελευταῖον ὁ Γάλλος ψυχολόγος Ἀνδρέας Λαλάνδ, ἐν τῷ περιοδικῷ ἢ «Φιλοσοφικῇ Ἐπιθεώρησις», συνεισφέρει εἰς τὴν μελέτην τῆς περιέργου ταύτης καταστάσεως τῆς συνειδήσεως, παρουσιάζων νέα τινὰ γεγονότα καὶ ὑποθέσεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πιθανὰ, τεινούσας πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου.

Νέος τις, ὁ κ. Τ...., ταξειδεύων ἐν σιδηροδρόμῳ ἀνεγίνωσκε μυθιστόρημα τὸ ὁποῖον δὲν ἐγνώριζεν ἀπὸ πρὶν. «Αἶφνης, διηγεῖται ὁ ἴδιος, κατελήφθην ἀπὸ τὴν ιδέαν ὅτι τὸ εἶχα ἀναγνώσει ἤδη, καὶ συγχρόνως ἐσωρεύθην εἰς τὸ πνευμά μου τοιοῦτος κυκεῶ ἀναμνήσεων καὶ εἰκόνων,

ὥστε ἐπίστευσα ὅτι θὰ ἐτρελαινόμην. Τοῦτο διήρκεσε πέντε λεπτά, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὑπέφερα φρικωδῶς.»

Ὁ κ. Βο. . διεβίβασεν εἰς τὸν Γάλλον φρενολόγον τὴν ἐπομένην παρατήρησιν. «Ἐγὼ πολλάκις ὀπτικὰς παραμνησίας, αἵτινες εἶνε παρ' ἐμοὶ ἢ δεσπόζουσα κατηγορία τῶν εἰκόνων. Ἐνῶ διαβαίνω ἔμπροσθεν οἰκίας ἢ καμπῆς τῆς ὁδοῦ, μοὶ φαίνεται ὅτι διέβην ἤδη ἐκεῖθεν τὴν αὐτὴν ὥραν, τὸν αὐτὸν καιρόν... Ἰδίως ἀνεγνώρισα τὸ Ἀμστελὸδαμον, ὅτε πρῶτην φοράν τὸ ἐπεσκεψθῆν.»

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ τρίτον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς παραμνησίας, τόσο σπάνιον ὅσον τὰ δύο προηγούμενα εἶνε συχνά. Ὁ πᾶσχων, ὅχι μόνον ἀναγνωρίζει τὰ πράγματα, ἀλλὰ προβλέπει τὴν συνέχειαν αὐτῶν, ἢ τουλάχιστον νομίζει ὅτι τὴν προβλέπει. Ἰατρός τις διηγήθη εἰς τὸν κ. Λαλάνδ ὅτι, παρευρισκόμενος διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ Ροῦ Ὑ Βλάς, χωρὶς μηδὲ νὰ ἔχη ἀναγνώσῃ τὸ δράμα, ἀνεγνώριζεν ὅλα τὰ ἐπεισόδια, ὅλα τὰ σκηνικά, καὶ μάλιστα προησθάνετο ὀλίγα λεπτά πρότερον τὰς περιπετείας αἵτινες ἔμελλον νὰ ἐξελιχθῶσιν. Ἡ φρεναπάτη διήρκεσεν ὅσον καὶ ἡ παράστασις τοῦ δράματος.

Ἀφήνοντες, ἐπιφέρει ὁ κ. Λαλάνδ, εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐξάρωμεν τὴν σημασίαν του διὰ τὴν φιλολογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν κριτικὴν. Ἐκεῖ μάλιστα εὐρίσκει πολλὰ θύματα ἢ ψευδῆς μνήμη. Ὁ δεῖνα κριτικὸς νομίζει, ὅτι ἀνέγνωσε κάπου εἰς τὸ παρελθὸν τὸ νεοφανὲς βιβλίον, καὶ ὁ δεῖνα σχεδὸν ἀναγνωρίζει ὡς παλαιούς τοὺς στίχους τοὺς ὁποῖους διὰ πρώτην φοράν ἀναγινώσκει. Ἐκεῖνος προγνωρίζει τὴν λύσιν τοῦ μυθιστορήματος, καὶ οὗτος φαίνεται νὰ γνωρίζῃ λεπτομερῶς τὸ νεοφανὲς φιλοσοφικὸν σύστημα. Ἀπὸ ἐδῶ μέχρι τῆς ἐπὶ λογοκλοπῆς κατηγορίας ἐν μόνον βῆμα ὑπάρχει. Καθὼς εἶπεν ὁ πνευματώδης Γερμανὸς συγγραφεὺς Ὁσκάρ Βλουμένταλ, οἱ θηρευταὶ τῶν ἀναλογιῶν εἶνε ἀναριθμητοὶ εἰς τὴν νεωτέραν φιλολογίαν. Ἄλλ' ὀφείλουσι οἱ κριτικοὶ νὰ γνωρίζωσι τὸ πάθημα τῆς παραμνησίας καὶ νὰ μὴ σπεύδωσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς λογοκλοπίαν ὅ,τι εἶνε πολλάκις μόνον τῆς ψευδοῦς μνήμης τῆς ἰδικῆς των ἀπόρροια.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ
